

**Черкаський інститут пожежної безпеки
імені Героїв Чорнобиля НУЦЗ України
Національний університет цивільного захисту України (м. Харків)
Черкаський національний університет імені Богдана Хмельницького
Національна академія внутрішніх справ (м. Київ)
Львівський державний університет внутрішніх справ
Одеський державний університет внутрішніх справ
Сумський державний педагогічний університет імені А. С. Макаренка
Інститут права імені Володимира Сташиса Класичного
приватного університету (м. Запоріжжя)
Черкаська медична академія**

***Організаційно-управлінське та
економіко-правове забезпечення діяльності
Єдиної державної системи цивільного
захисту (ЄДСЦЗ)***

***МАТЕРІАЛИ
VI Всеукраїнської науково-практичної конференції***

19 березня 2021 року

м. Черкаси

УДК 365.13:658
О-64

*Рекомендовано до друку вченою радою
факультету цивільного захисту
Черкаського інституту пожежної безпеки імені Героїв Чорнобиля
Національного університету цивільного захисту України
(протокол № 9 від 3 березня 2021 р.)*

*Дозволяється публікація матеріалів збірника у відкритому доступі
комісією з питань роботи із службовою інформацією
в Черкаському інституті пожежної безпеки
імені Героїв Чорнобиля НУЦЗ України
(протокол № 2 від 4 березня 2021 р.)*

О-64 Організаційно-управлінське та економіко-правове забезпечення діяльності Єдиної державної системи цивільного захисту (ЄДСЦЗ): Матеріали VI Всеукр. наук.-практ. конф., м. Черкаси, 19 берез. 2021 р. – Черкаси: видавець Третяков О. М., 2021. – 346 с.

ISBN 978-617-7827-16-9

У публікаціях досліджуються: нормативно-правове регулювання діяльності суб'єктів ЄДСЦЗ; організаційно-управлінські аспекти забезпечення діяльності ЄДСЦЗ; соціально-економічне забезпечення діяльності ЄДСЦЗ; проблеми соціальної реабілітації та медичного забезпечення в сучасних умовах.

УДК 365.13:658

ISBN 978-617-7827-16-9

© Авторські тексти, 2021

Шановні учасники конференції!

Щиро вітаю Вас із нагоди відкриття VI Всеукраїнської науково-практичної конференції «Організаційно-управлінське та економіко-правове забезпечення діяльності Єдиної державної системи цивільного захисту (ЄДСЦЗ)».

Проведення конференції є важливою складовою становлення та розвитку Єдиної державної системи цивільного захисту України та взаємодії її суб'єктів.

Нині вкрай необхідним є забезпечення належного функціонування системи захисту населення і територій від надзвичайних ситуацій техногенного та природного характеру для мінімізації збитків від НС. Надійне та своєчасне організаційно-управлінське, нормативно-правове, фінансове, матеріально-технічне та медичне забезпечення заходів цивільного захисту є однією з основних умов якісного проведення аварійно-рятувальних та інших невідкладних робіт.

Тематичні напрями роботи секцій конференції сформовані з урахуванням теоретичних і практичних питань сфери цивільного захисту. Це стан та проблеми нормативно-правового регулювання ЄДСЦЗ, організаційно-управлінське забезпечення діяльності ЄДСЦЗ, соціально-економічне забезпечення діяльності ЄДСЦЗ, а також проблеми соціальної реабілітації та медичного забезпечення в сучасних умовах.

Сподіваюся, що цікаві та інформативні доповіді сприятимуть жвавій науковій дискусії та допоможуть систематизувати нові знання, розробити інноваційні пропозиції, які сприятимуть вирішенню складних та важливих завдань у сфері ЦЗ.

Бажаю учасникам конференції плідної співпраці, активного обміну науковими доробками та досвідом.

*Начальник Черкаського інституту
пожежної безпеки імені Героїв Чорнобиля
НУЦЗ України
кандидат технічних наук,
професор, заслужений працівник
цивільного захисту України*

Віктор ГВОЗДЬ

РЕДАКЦІЙНА КОЛЕГІЯ:

ГВОЗДЬ Віктор – начальник Черкаського інституту пожежної безпеки імені Героїв Чорнобиля Національного університету цивільного захисту України, кандидат технічних наук, професор, заслужений працівник цивільного захисту України;

ТИЩЕНКО Олександр – заступник начальника Черкаського інституту пожежної безпеки імені Героїв Чорнобиля Національного університету цивільного захисту України з навчальної та наукової роботи, кандидат технічних наук, професор, заслужений працівник освіти України;

ГОРБАЧЕНКО Юрій – доцент кафедри управління у сфері цивільного захисту Черкаського інституту пожежної безпеки імені Героїв Чорнобиля Національного університету цивільного захисту України, кандидат історичних наук, доцент;

ДУТКО Наталія – доцент кафедри управління у сфері цивільного захисту Черкаського інституту пожежної безпеки імені Героїв Чорнобиля Національного університету цивільного захисту України, кандидат наук з державного управління;

ЗАСУНЬКО Сергій – начальник факультету цивільного захисту Черкаського інституту пожежної безпеки імені Героїв Чорнобиля Національного університету цивільного захисту України, кандидат юридичних наук, доцент;

КРИШТАЛЬ Тетяна – завідувач кафедри управління у сфері цивільного захисту Черкаського інституту пожежної безпеки імені Героїв Чорнобиля Національного університету цивільного захисту України, доктор економічних наук, професор;

ПАСИНЧУК Кирило – доцент кафедри управління у сфері цивільного захисту Черкаського інституту пожежної безпеки імені Героїв Чорнобиля Національного університету цивільного захисту України, кандидат педагогічних наук;

ТОМЕНКО Микола – професор кафедри управління у сфері цивільного захисту Черкаського інституту пожежної безпеки імені Героїв Чорнобиля Національного університету цивільного захисту України, доктор політичних наук, професор.

Секція 1. Нормативно-правове регулювання ЄДСЦЗ: стан та проблеми

НОРМАТИВНО-ПРАВОВЕ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ УДОСКОНАЛЕННЯ ФУНКЦІОНУВАННЯ ЄДИНОЇ ДЕРЖАВНОЇ СИСТЕМИ ЦИВІЛЬНОГО ЗАХИСТУ У ПУБЛІКАЦІЯХ НАУКОВОГО ВІСНИКА: ДЕРЖАВНЕ УПРАВЛІННЯ

Борисов А. В., канд. наук держ. упр.

Литвиновський Є. Ю., канд. пед. наук, с. н. с.

*Інститут державного управління та наукових досліджень
з цивільного захисту*

Науковий вісник : державне управління (далі – науковий вісник) – це фахове наукове видання, яке згідно наказу МОН України від 28.12.2019 № 1643, входить в категорію Б (ISSN (print) 2618-0065). На шпальтах видання публікуються статті за науковим напрямом публічне управління та адміністрування. Окрім публікацій із загальних питань теорії, історії, методології публічного управління та адміністрування, пріоритетними редакційна колегія вважає публікації з питань кризового менеджменту, державного управління в умовах реагування на надзвичайні ситуації, у тому числі й нормативно-правового забезпечення регулювання Єдиної державної системи цивільного захисту (далі – ЄДСЦЗ).

Проблематика нормативно-правового забезпечення як механізму державного управління функціонуванням ЄДСЦЗ дотично зустрічається у кожній статті, що присвячена його удосконаленню. Враховуючи обсяг даної публікації, зупинимось на презентації деяких останніх публікацій, автори яких в рамках виконання своїх досліджень, розробляють пропозиції і рекомендації щодо удосконалення нормативно-правового забезпечення у прямій постановці та опубліковані у останньому номері.

О. Барило, на дослідження якої посилаються багато хто із авторів статей наукового вісника, визначає причиною низької ефективності щодо реалізації функцій та основних завдань ЄДСЦЗ не чітке визначення меж та розподілу повноважень суб'єктів забезпечення та реалізації державної політики у сфері ЦЗ та пропонує шляхом внесення змін до Кодексу ЦЗ забезпечити цілісність системи управління, удосконаливши її необхідним ступенем деталізації структури, функцій та завдань органів управління [2].

Секція 1. Нормативно-правове регулювання ЄДСЦЗ: стан та проблеми

Базуючись на зазначеному авторами статті [3] зроблено спробу наукового обґрунтування основних завдань органів виконавчої влади у сфері ЦЗ. Автори пропонують в основу розробки повноважень суб'єктів забезпечення покласти принципи спроможності та ризик орієнтованості. У своїй публікації звертають увагу на невідосконаленості нормативно-правового забезпечення функціонування функціональних підсистем ЄДСЦЗ.

Важливою актуальною проблемою автори багатьох статей вважають удосконалення взаємодії між органами управління та силами ЦЗ. Автори статті [4] пропонують правове забезпечення організації взаємодії удосконалити шляхом внесення доповнень у Кодекс цивільного захисту України, де окремою статтею глави 15. «Організація робіт з реагування на надзвичайні ситуації» включити завдання щодо організації взаємодії між органами управління в умовах надзвичайних ситуацій.

Важливим, вважає О. Дишкант, є проблематика удосконалення нормативного забезпечення психологічного захисту населення, що актуалізувалась останнім часом у зв'язку із проведенням операції об'єднаних сил на Донбасі, великою кількістю переселенців, а також психічними наслідками, що пов'язані із розповсюдженням COVID-19. Авторка зазначає, що хоча існуюча нормативна база є досить сучасною, але координаційна роль центрального органу виконавчої влади, який забезпечує формування та реалізує державну політику у сфері цивільного захисту в її створенні не відслідковується; не визначена єдина концепція та алгоритм надання екстреної психологічної допомоги; потребує уточнення формула залучення кількості психологів пропорційно до кількості постраждалого населення, яке опинилось в осередку надзвичайної ситуації, відсутній правовий механізм залучення волонтерів-психологів [5].

Вагома частина наукового вісника (не менш 30%) виділяється для публікації статей молодих науковців, в першу чергу аспірантів. Зрозуміло, що аспірант, у процесі свого дослідження, робить критичний аналіз існуючої нормативно-правової бази. У черговому номері вийдуть публікації Р.Ткачука – щодо аналізу розпорядчих документів під час реагування на НС, що пов'язана із розповсюдженням Covid-19 та їх відповідності існуючим правовим нормам, В.Демчука – щодо нормативно-правової бази організації міжвідомчої взаємодії під час реагування на НС, І.Подобеда – щодо нормативно-правового забезпечення

Як приклад, можна навести статтю аспірантки С.Усик [6]. Питання забезпечення безпеки інформаційної системи попередження і ліквідації наслідків надзвичайних ситуацій, а також системи збору, обробки, обміну та видачі інформації у сфері захисту населення і територій від надзвичайних ситуацій природного і техногенного характеру, законодавчо не відображені в нормативно-правових актах, стверджує авторка. «Основними недоліками правового забезпечення безпеки функціонування інформаційних і телекомунікаційних систем

Секція 1. Нормативно-правове регулювання ЄДСЦЗ: стан та проблеми

та мереж зв'язку, українських інформаційних ресурсів відносяться: диспропорції в розвитку загальної складової державного законодавства, наявність протиріч між ними, а також відсутність законодавчої бази для узгодження законотворчої діяльності України та її суб'єктів; недостатнє нормативно-правове державне регулювання відносин в області розвитку технічного захисту інформації під час забезпечення інформаційної безпеки; недостатня ефективність правових механізмів встановлення відповідальності за правопорушення у сфері забезпечення інформаційної безпеки» [6, с. 274]. Напрями свого дослідження, які будуть опубліковані в подальших публікаціях, авторка визначає розробку пропозицій, які повинні знайти своє місце в оновленій законодавчій та нормативно-правовій базі функціонування ЄДСЦЗ.

Висновки: Проблематика удосконалення нормативно-правового забезпечення функціонування ЄДСЦЗ достатньо широко подано на шпальтах Наукового вісника : Державне управління. Пропозиції, що надані авторами заслуговують на увагу з боку науковців – для організації наукової полеміки з цього приводу. А також, і мабуть, у першу чергу, – представників органів влади, які несуть відповідальність за нормопроєктувальну діяльність в органах державної влади та місцевого самоврядування і мають організувати її, у тому числі і на підґрунті результатів наукових досліджень.

Запрошуємо всіх науковців до наукової полеміки з проблематики удосконалення різних аспектів функціонування ЄДСЦЗ як функції держави шляхом публікації результатів власних досліджень.

СПИСОК ЛІТЕРАТУРИ

1. Науковий вісник : Державне управління / Google. Scholar. URL : https://scholar.google.ru/citations?hl=ru&pli=1&user=Q_XCCPkAAAAJ.
2. Барило О. Г. Проблемні питання нормативно-правового забезпечення функціонування системи управління цивільного захисту. *Аспекти публічного управління*. 2017. Т. 5. № 11. С. 83 – 93.
3. Гудович О., Ковальов О., Мазуренко В. Наукове обґрунтування основних завдань органів виконавчої влади у сфері цивільного захисту. *Науковий вісник* №4(6). С. 46 – 67. К. : ІДУ НД ЦЗ, 2020. URL : [https://doi.org/10.32689/2618-0065-2020-4\(6\)-46-67](https://doi.org/10.32689/2618-0065-2020-4(6)-46-67) (дата звернення : 15.02.2021).
4. Белікова К., Кравченко Ю., Потеряйко С., Марченко О. Організація взаємодії між органами управління у надзвичайних ситуаціях: правовий, організаційний та економічний аспекти. *Науковий вісник* № 4 (6). К. : ІДУ НД ЦЗ, 2020. URL : [https://doi.org/10.32689/2618-0065-2020-4\(6\)-6-29](https://doi.org/10.32689/2618-0065-2020-4(6)-6-29)
5. Нормативне підґрунтя державного управління в сфері забезпечення психологічного захисту населення України. *Науковий вісник : Державне управління*. №2 2019. С. 49-58. URL : <https://doi.org/10.32689/2618-0065-2019-2/1-49-58> (дата звернення 15.02.2021).
6. Усик С. Дослідження правового механізму забезпечення інформаційної безпеки в умовах надзвичайних ситуацій / *Науковий вісник : Державне управління*. №4(6). К. : ІДУ НД ЦЗ. С. 266 – 280. URL : <https://nvdu.undicz.org.ua/index.php/nvdu/article/view/135/127> (дата звернення : 15.02.2021).

Секція 1. Нормативно-правове регулювання ЄДСЦЗ: стан та проблеми
MIĘDZYNARODOWE ASPEKTY FUNKCJONOWANIA OBRONY CYWILNEJ

Вакуленко О. В.

НК – Чубіна Т. Д., д-р іст. наук, професор

Черкаський інститут пожежної безпеки імені Героїв Чорнобиля

Національного університету цивільного захисту України

Najważniejszym dokumentem prawa międzynarodowego odnoszącym się do obrony cywilnej jest I protokół dodatkowy do konwencji genewskich z 12 sierpnia 1949 r. o ochronie ofiar wojny. Protokół ten został sporządzony w Genewie 8 czerwca 1977 r., Polska przyjęła go 19 września 1991 r.

Zgodnie z treścią tego dokumentu określenie «obrona cywilna» oznacza wypełnianie wszystkich lub niektórych zadań humanitarnych mających na celu ochronę ludności cywilnej przed niebezpieczeństwami wynikającymi z działań zbrojnych lub klęsk żywiołowych i przewyższanie ich bezpośrednich następstw, jak też zapewnienie warunków koniecznych do przetrwania.

Protokół przedstawia również katalog podstawowych zadań obrony cywilnej. Są to:

- służba ostrzegawcza,
- ewakuacja,
- przygotowanie i organizowanie schronów,
- obsługa środków zaciemnienia,
- ratownictwo,
- udzielanie pomocy medycznej wraz z pierwszą pomocą oraz opieką religijną,
- walka z pożarami,
- wykrywanie i oznaczanie stref niebezpiecznych,
- odkażanie i inne podobne działania ochronne,
- dostarczanie doraźnego zaopatrzenia,
- doraźna pomoc w celu przywrócenia i utrzymania porządku w strefach dotkniętych klęskami,
- doraźne przywrócenie działania niezbędnych służb użyteczności publicznej,
- doraźne grzebanie zmarłych,
- pomoc w ratowaniu dóbr niezbędnych do przetrwania,
- dodatkowe rodzaje działalności, niezbędne do wypełnienia któregoś z zadań wyżej wymienionych, w tym planowanie i prace organizacyjne.

Międzynarodowym znakiem graficznym obrony cywilnej jest niebieski trójkąt na pomarańczowym tle, niedotykający wierzchołkami skraju tła. W Polsce nie stosuje się obramówki. Na mocy prawa międzynarodowego mienie oznaczone tym znakiem (w Polsce są to np. pojazdy Państwowej Straży Pożarnej) nie może zostać skonfiskowane przez obce wojska, a ludzie w nim przebywający lub obsługujący je podlegają całkowitej ochronie.

СПИСОК ЛІТЕРАТУРИ

1. Skrabacz A., Ochrona ludności w Polsce w XXI wieku. Wyzwania, uwarunkowania, perspektywy, Agencja Marketingowo-Wydawnicza Merkeriusz Agmarkt s.c. – Wyd. 1, Tarnów 2006. – S. 18–26.

2. Renner M., National security. The economic and environmental dimension, Worldwatch Paper 5/1989, Worldwatch Institute, Washington 1989. – P. 10–24.

ЗАХИСТ ОСІБ, ЩО ПОРУШИЛИ ЗАКОН: СПРОБА ФІЛОСОФСЬКО-ПРАВОВОГО ОСМИСЛЕННЯ

Ветошко К. В.

НК – Кучук А. М., д-р юрид. наук, професор

Сумський державний педагогічний університет ім. А. С. Макаренка

Часто у судовому залі ми можемо почути: «Навіщо ви захищаєте злочинця?» А дійсно, чи правильно це? Якщо він вчинив злочин, навіщо його захищати? Це дуже складне питання, спробуємо з цим розібратися. Роль захисника – це бути на сторожі прав та інтересів своєї клієнта.

З одного боку, це частково правильно, що не потрібно захищати того, хто приносить кривду іншим. Але не потрібно забувати про те, що кожна людина має право на захист. Тому що опинитися в складній ситуації може кожен і не потрібно про це забувати.

Згідно з ст. 20 Кримінально-процесуального кодексу України: *«Підозрюваний, обвинувачений, виправданий, засуджений має право на захист, яке полягає у наданні йому можливості надати усні або письмові пояснення з приводу підозри чи обвинувачення, право збирати і подавати докази, брати особисту участь у кримінальному провадженні, користуватися правовою допомогою захисника, а також реалізовувати інші процесуальні права, передбачені цим Кодексом» [1].*

У суді людей, які вчинили злочини захищають адвокати. Адвокат повинен захищати права обвинуваченого навіть тоді, коли його злочин є очевидним. Це є правовою етикою адвоката, якої він має обов'язково дотримуватися. Адвокат має право починати свою роботу після присяги: *«Я (ім'я та прізвище), урочисто присягаю у своїй адвокатській діяльності дотримуватися принципів верховенства права, законності, незалежності та конфіденційності, правил адвокатської етики, чесно і сумлінно забезпечувати право на захист та надавати правову допомогу відповідно до Конституції України і законів України, з високою відповідальністю виконувати покладені на мене обов'язки, бути вірним присязі» [2].*

Наприклад розглянемо ситуацію, в якій обвинувачують особу, яка нанесла тяжкі тілесні ушкодження іншій людині. При цьому насправді це була самооборона, вона захищала себе.

Варто наголосити, що за практикою, що склалася ще з часів радянської держави, питання необхідної оборони є вкрай важким, виходячи з того, що зазвичай суди вказують на необхідність співмірності заподіяння шкоди нападаючому. У такій ситуації особа, що захищалася визнавалася злочинцем, але правильно це? Перш за все потрібно оцінити ситуацію, а вона може бути різною. Але незважаючи

Секція 1. Нормативно-правове регулювання ЄДСЦЗ: стан та проблеми

на це все, кожна людина має право на захист, навіть, якщо вона вчинила навмисний злочин. Сааме тому лише нещодавно українські суди почали виходити у аналізі необхідної оборони з дещо інших засад, ураховувати ту частину кримінально-праоввої норми про необхідну самооборону, яка робить виняток із загального правила та передбачає навіть заподіяння смерті нападаючому.

На мою думку злочинці мають право бути захищеними, виправданим, адже ми всі люди. Звісно є безліч випадків, коли було виправдано справжнього злодія завдяки впливовості родини чи друзів, грошей, але я вважаю, що колись вони заплатять за свій злочин. Незважаючи на всі ці випадки серед них є такі, які дійсно потребують допомоги. Для таких людей й існує адвокатська допомога.

СПИСОК ЛІТЕРАТУРИ

1. Кримінальний процесуальний кодекс України від 13 квітня 2012 року. *Відомості Верховної Ради України*. 2013. № 9-10, 11-12, 13. Ст. 88.
2. Про адвокатуру та адвокатську діяльність. Закон України від 5 липня 2012 року. *Відомості Верховної Ради*. 2013є. № 27. Ст. 282

МОЖЛИВІСТЬ ІМПЛЕМЕНТАЦІЇ В УКРАЇНІ СВІТОВОЇ ПРАКТИКИ КУЛЬТУРИ БЕЗПЕКИ ПРОТИМІННОЇ ДІЯЛЬНОСТІ

Гаваза А. О.

НК – Терент'єва А. В., д-р держ. упр., професор

*Інститут державного управління та наукових досліджень
з цивільного захисту*

Україна сьогодні входить до сумної групи з майже сорока країн світу, для яких мінна проблема залишається актуальною навіть у XXI сторіччі. Більш того, вона входить до п'ятірки самих «замінованих» держав, разом із Афганістаном, Іраком, Сирією та Сомалі [1].

В Україні окупована частина Донецької і Луганської областей становить близько 18 тис. кв. км, з урахуванням прилеглих районів не менше 20 тис. кв. км. За оцінками Офісу ООН з координації гуманітарних питань, оприлюдненими у 2015 р., тільки вздовж лінії розмежування «забруднена» мінами територія охоплює площу понад 300 кв. км. Лише у 2016 р. від вибухів тільки протитанкових мін загинуло 43 людини, ще 58 осіб були травмовані. Серед постраждалих 69% – військові і 31% – цивільні особи.

Про жахливий вплив протипіхотних мін на громади у всьому світі засвідчили члени-засновники Міжнародної організації із заборони протипіхотних мін (International Campaign to Ban Landmines – ICBL), які об'єднали зусилля в 1992 році для вирішення цієї проблеми. Незабаром стало очевидним, що єдиним реальним рішенням для подолання мінної кризи є повна заборона протипіхотних мін. Жодні технічні зміни чи зміни до правил їх використання не можуть змінити той факт, що протипіхотна

Секція 1. Нормативно-правове регулювання ЄДСЦЗ: стан та проблеми

міна за своєю суттю є нерозбірливою. Після встановлення міна ніколи не зможе відрізнити військовий та цивільний кроки і залишатиметься загрозою громадам протягом наступних десятиліть.

Міжнародна організація із заборони протипіхотних у тісному партнерстві з невеликою кількістю держав, Міжнародним Товариством Червоного Хреста та ООН, ввів у дію те, що пізніше було названо «Оттавським процесом», та призвело до прийняття Договору про заборону мін у вересні 1997 р. Договір про заборону, який включає всебічну заборону всіх протипіхотних мін, а також кілька заходів щодо відшкодування шкоди від минулого використання, був прийнятий в Осло (Норвегія) у вересні 1997 р. та відкритий для підписання 3 грудня 1997 р. в Оттаві (Канада).

Україна підписала конвенцію у лютому 1999 року у Нью-Йорку. Ратифікація договору Верховною Радою відбулася 18 травня 2005 року [2]. На час підписання угоди Україна поряdkувала п'ятим найбільшим арсеналом протипіхотних мін у світі (після Китаю, Російської Федерації, США та Пакистану), що дістався їй у спадок від Радянського Союзу та налічував 6 млн. мін типу ПФМ. 27 травня 2003 року на Донеччині, у результаті виконання рамкової домовленості між Кабінетом Міністрів України і урядом Канади про ліквідацію протипіхотних мін в Україні, було ліквідовано останню міну типу ПМН.

За результатами опрацювання масиву наукової інформації з досліджуваної проблеми нами встановлено, що у 2018 р. було прийнято Національний стандарт України ДСТУ-П 8820:2018 – Протимінна діяльність. Процеси управління. Основні положення. Цей стандарт установлює основні положення щодо процесів управління в сфері протимінної діяльності під час організації заходів забезпечення захисту населення від впливу вибухонебезпечних предметів, що ґрунтується на основі нормативних документів Організації Об'єднаних Націй з протимінної діяльності (IMAS) з метою впровадження міжнародних вимог з протимінної діяльності в Україні.

У нормативних документів Організації Об'єднаних Націй з протимінної діяльності (IMAS) наведено визначення освіти щодо ризику протипіхотних мін Mine Risk Education (MRE) як діяльності, що спрямована на зменшення ризику травмування внаслідок дії мін і вибухонебезпечних предметів шляхом підвищення обізнаності та сприяння змінам поведінки населення, включаючи розповсюдження публічної інформації, освіти та навчання та зв'язок із протимінними діями в громаді.

При опрацюванні джерел наукової інформації з даного питання нами з'ясовано, що переважна більшість джерел є саме стандартами: IMAS 07.11: Guide for the management of mine risk education; IMAS 07.31: Accreditation of mine risk education organisations and operations; IMAS 07.41: Monitoring of mine risk education programmes and projects; IMAS 08.50: Data collection and needs assessment for mine risk education; IMAS 12.10: Planning for mine risk education programmes and projects; IMAS 12.20: Implementation of mine risk education programmes and projects та IMAS 14.20: Evaluation of mine risk education programmes and projects.

Секція 1. Нормативно-правове регулювання ЄДСЦЗ: стан та проблеми

Досліджено досвід країн, які займаються програмами навчання щодо мінних ризиків, є Камбоджа, Таїланд, Ліван, Шрі-Ланка, Афганістан, Ірак, Ангола, Судан та Мозамбік, де основна увага приділяється впливу на поведінку тих, хто безпосередньо постраждав від забруднення мінами / ВВП. Приклад Хорватії та Боснії і Герцеговини вказує на застосування більш різноманітних підходів, включаючи орієнтацію на журналістів, місцевих знаменитостей, туристів та широку громадськість з метою формування позитивних зразків поведінки для місцевого населення. На прикладі таких країн як Афганістан, Ірак, Ангола, Судан та Мозамбік слід зауважити на такому цікавому варіанті навчання як *shield-to-shield*, тобто поширення дітьми інформації, отриманої у навчальному закладі серед однолітків і родичів.

Певним чином модно провести паралель з існуючим в Україні інформуванням населення про ризики, пов'язані з мінами та вибухонебезпечними залишками війни (ІНРМ), що гарантує обізнаність місцевого населення з різновидами ризику, створюваного мінами та ВЗВ, моделлю поведінки, яка знижує ризик для людей, майна і навколишнього середовища.

Досліджено досвід країн, які займаються програмами навчання щодо мінних ризиків, є Камбоджа, Таїланд, Ліван, Шрі-Ланка, Афганістан, Ірак, Ангола, Судан та Мозамбік, де основна увага приділяється впливу на поведінку тих, хто безпосередньо постраждав від забруднення мінами / ВВП. Приклад Хорватії та Боснії і Герцеговини вказує на застосування більш різноманітних підходів, включаючи орієнтацію на журналістів, місцевих знаменитостей, туристів та широку громадськість з метою формування позитивних зразків поведінки для місцевого населення. На прикладі таких країн як Афганістан, Ірак, Ангола, Судан та Мозамбік слід зауважити на такому цікавому варіанті навчання як *shield-to-shield*, тобто поширення дітьми інформації, отриманої у навчальному закладі серед однолітків і родичів.

Визначено, що зміст інформаційних матеріалів визначають залежно від цільових аудиторій, заохочуваних моделей поведінки й чинників, які найшвидше вплинуть на цільові аудиторії з тим, щоб вони прийняли бажану модель поведінки. Інформаційні матеріали мають бути прийнятними в культурному, мовному та соціальному відношенні й мати позитивний характер та надавати населенню відчуття, що заходи, які пропонують в інформаційних матеріалах, можуть убезпечити життя.

Засвідчено важливість інтегрування ІНРМ до навчальних програм всіх освітніх закладів країни із запровадження відповідних навчальних програм та забезпечувати підготовку викладацького складу й придбання відповідних навчальних матеріалів для більш якісного викладання цього вкрай важливого матеріалу для формування безпекового середовища.

СПИСОК ЛІТЕРАТУРИ

1. Lebanon Convention on Cluster Munitions Article 7 Report (for calendar year 2019), Form G, p. 18. (Препринт LandMineMonitor. The International Campaign to Ban Landmines (ICBL)).

2. Конвенція з касетних боєприпасів. Резолюція ООН від 30.05.2008 №995_k20 // База даних «Законодавство України» / ВР України. URL : https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/995_k20#Text

ВИТОКИ КОНСТИТУЦІЙНОГО ПРАВА УКРАЇНИ (XII ст.)

Горіла К. В.

НК – Косяк С. М., канд. іст. наук

Черкаський інститут пожежної безпеки імені Героїв Чорнобиля

Національного університету цивільного захисту України

З утворенням Української держави у 1648 р. розпочався процес юридичного становлення вітчизняного конституціоналізму. Козацькі демократичні правові звичаї зберегли свою чинність в Україні-Гетьманщині і стали одним із джерел конституційного права. У процесі державотворення гетьман і генеральний уряд керувалися апробованою впродовж тривалого часу козацькою системою звичаєвого права. У писемних джерелах його називали «стародавні права і вольності козацькі» [1, с. 217].

Норми звичаєвого права визначали права і обов'язки козаків, врегульовували порядок діяльності генерального, полкового та сотенного урядів. Спираючись на них в Україні було встановлено республіканську форму правління. Використання правових звичаїв запорозьких та реєстрових козаків сприяло формуванню в Україні-Гетьманщині демократичних, республіканських інститутів таких як: виборність, колегіальність, строковість, підконтрольність та підзвітність органів козацького самоврядування. Гетьман і генеральний уряд керувалися козацьким звичаєвим правом при розробці нормативних актів Української держави [2, с. 4]. «Статут про устрій Війська Запорозького», прийнятий старшинською радою у червні 1648 р., став першим конституційно-правовим актом козацької держави. Статут було розроблено з ініціативи та за участі Б. Хмельницького. Він закріпив за гетьманом статус не лише командувача козацького війська, а і статус глави держави. Статут надавав гетьманові законодавчі повноваження, суттєво розширив його діяльність в галузі виконавчої та судової влади. Цим конституційно-правовим актом частково визначалися права і обов'язки полковників, сотників та інших козацьких урядників.

Посилання на «Статут про устрій Війська Запорозького» 1648 р. можна знайти в універсалах Б.Хмельницького. В історичних джерелах є згадки про конституцію Б. Хмельницького, ймовірно, що під цим документом автори мали на увазі саме вищезгаданий Статут

Джерелами конституційного права України стали й окремі гетьманські універсали та грамоти, які захищали права і свободи

Секція 1. Нормативно-правове регулювання ЄДСЦЗ: стан та проблеми

представників певних суспільних станів, встановлювали виборний, представницький, колегіальний характер органів публічної влади.

Одним із найважливіших прикладів розвитку вітчизняного конституціоналізму і джерел конституційного права України стали міжнародні угоди. До них відносяться Зборівська угода 1649 р., Білоцерківська угода 1651 р., Гадяцький трактат 1658 р., Чуднівська угода (Слободищенський трактат) 1660 р. – укладені з Річчю Посполитою; Переяславсько-Московська угода 1654 р., Переяславські статті 1659 р., Московські статті 1665 р., Глухівські статті 1669 р., Конотопські статті 1672 р., Коломацькі статті 1687 р. – угоди з Московським царством [3, с. 20].

Створення Української держави вперше знайшло своє правове оформлення і закріплення у Зборівській угоді 1649 р. Україна отримала статус автономії у складі Речі Посполитої в межах Київського, Чернігівського і Брацлавського воєводств. За Зборівською угодою Польща визнала право козаків обирати гетьмана Генеральною радою [4, с. 5].

Незважаючи на деякі порушення козацького звичаєвого права при укладанні україно-польських та україно-російських міжнародних угод, вони стали важливим джерелом конституційного права України. Угоди мали вищу юридичну силу, визначали територію України, врегульовували її державно-правовий статус, регламентували діяльність вищих та місцевих органів державної влади, адміністративно-територіальний поділ, судоустрій, податкову систему. Міжнародні угоди також юридично закріпили в Українській державі права та свободи реєстрових козаків, міщан і православного духовенства, виборність, колегіальність, підконтрольність та підзвітність органів влади. Міжнародні угоди узаконили козацький звичай, що вимагав колегіального вирішення найважливіших адміністративних, військових, фінансових, судових та інших справ, закріпили підконтрольність гетьмана раді старшин. Положення про суверенітет України, про права і свободи козаків та інших суспільних станів, про обмеження влади гетьмана реалізовані у міжнародних угодах, слід вважати важливою складовою процесу зародження вітчизняного конституціоналізму [2, с. 4-5].

Джерела українського конституціоналізму доби Гетьманщини відображають договірні суспільно-політичні традиції, що існували і у країнах Центральної та Східної Європи. Головна договірна традиція, яка стала основою для розвитку українського конституціоналізму, полягала у намаганні захистити інтереси України-Гетьманщини як держави, так і представників її еліти у різних договірних формах, що заклало основи правового регламентування суспільних відносин.

СПИСОК ЛІТЕРАТУРИ

1. Історія держави і права України: Підручник. – У 2-х т. / За ред. В. Я. Тація, А. Й. Рогожина, В. Д. Гончаренка. – Том 1. – Київ: «Ін Юре», 2003. – 450 с.

Секція 1. Нормативно-правове регулювання ЄДСЦЗ: стан та проблеми

2. Козаченко А. І. Наукові погляди на проблему історії виникнення вітчизняного конституціоналізму // Теорія і практика правознавства: електр. наук. фах. вид. НЮУ ім. Я. Мудрого. – 2016. – №1(9). [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://nuka.jrakademy.kharkov.ua>

3. Мироненко О. М. Історія української конституції. – Київ: Ін Юре, 1997. – 60 с.

4. Історія конституційного законодавства України: упор. В. Д. Гончаренко. – Харків: Право, 2007. – 256 с.

ДО ПИТАННЯ ПРО КУПІВЛЮ-ПРОДАЖ ЖИТЛА

Даценко В. О.

НК – Чубань В. С., канд. екон. наук, доцент

Черкаський інститут пожежної безпеки імені Героїв Чорнобиля

Національного університету цивільного захисту України

З переходом до економічної системи, заснованій на ринкових відносинах, для основної частини громадян вирішення житлової проблеми стало приватною справою кожного з них. Вони купують житлові приміщення головним чином за рахунок власних коштів на ринку житла. При цьому самою універсальною формою товарно-грошового обміну є договір купівлі-продажу. Саме за допомогою купівлі-продажу житлові приміщення, як правило, купуються громадянами у власність.

Законодавцем встановлені особливі правила, що стосуються купівлі-продажу житла. Для цього договір купівлі-продажу житлового приміщення укладається в письмовій формі і підлягає обов'язковому нотаріальному завіренню.

Одне із призначень договору купівлі-продажу є те, що такий договір виступає підставою переходу права власності на річ. Одна із умов договору – визначення моменту переходу права власності на майно, яке за ним передається. Але момент укладення договору не завжди збігається з моментом виникнення права власності на майно. На практиці прослідковуються випадки зловживання продавцем своїм правом розпорядження річчю, що порушує права покупця за договором купівлі-продажу [1].

Однак слід визнати, що при всій специфіці житла як об'єкта купівлі-продажу, законодавець, тим не менш, не встановлює спеціального правила, пов'язаного з виконанням продавцем обов'язку передати, а покупцем обов'язку прийняти передане житлове приміщення. Йдеться про закріплення в законі положення, згідно з яким передача житла повинна здійснюватися за підписаним обома сторонами передавальному акту або іншого документа про передачу. Для чого ж тоді письмове оформлення передачі житла за договором купівлі-продажу? Саме з фактом передачі законодавець пов'язує певні правові наслідки. Так ризик випадкового знищення або пошкодження

Секція 1. Нормативно-правове регулювання ЄДСЦЗ: стан та проблеми

майна переходить до покупця з моменту передачі йому цього майна, якщо інше не встановлене законом або договором.

З дня передачі житлового приміщення починається трирічний термін для пред'явлення вимог, пов'язаних з недоліками переданого житла. Якщо день передачі житла встановити неможливо, то строк обчислюється з моменту укладення договору купівлі-продажу.

Умова про момент переходу права власності на товар, що передається за договором купівлі-продажу повинна бути обов'язково визначена сторонами договору в тому разі коли: неможливо чітко визначити момент передачі речі; за договором передається складна річ, нерухома річ або майнове право; якщо про це заявила хоча б одна із сторін.

Обов'язок вносити плату за комунальні послуги переходить до покупця з моменту переходу до нього права власності на житло. Якщо виходити з принципу справедливості, такий обов'язок повинен переходити до покупця з моменту передачі йому житла, тобто з того моменту, коли у нього є реальна можливість його використовувати (зокрема, самому вселитися в житло або надати його для постійного проживання на законних підставах іншим особам). Це зайвий раз доводить, що необхідно на кодифікаційній рівні закріпити обов'язок учасників (сторін) договору купівлі-продажу житлового приміщення оформляти передачу об'єкта відповідним документом (актом), який підписується сторонами договору.

СПИСОК ЛІТЕРАТУРИ

1. Поляник К. Договір купівлі-продажу як підстава виникнення права власності на нерухомість / Вісник Львів. ун-ту. Серія юрид. 2010. Вип. 50. С. 31.

ЗАКОНОДАВЧЕ УНОРМУВАННЯ ПОЛІЦЕЙСЬКОЇ ДІЯЛЬНОСТІ

Даценко В.

НК – Кузнецова Л., канд. юрид. наук

Черкаський інститут пожежної безпеки імені Героїв Чорнобиля

Національного університету цивільного захисту України

Діяльність щодо управління органами поліції, як і будь-яка інша управлінська діяльність регламентується відповідними нормативно-правовими актами, тобто порядок та особливості її здійснення повинні бути чітко визначені на законодавчому рівні.

Правовою основою діяльності поліції насамперед є Конституція України, закони, які визначають компетенцію та основні засади її діяльності, а також підзаконні нормативно-правові акти, які деталізують положення законодавства та регламентують організацію роботи окремих служб та підрозділів поліції з різних напрямів оперативно-службової діяльності. Так, в ст 3. Закону України «Про

Секція 1. Нормативно-правове регулювання ЄДСЦЗ: стан та проблеми

Національну поліцію» [5] прямо визначено, що правовою основою діяльності поліції є Конституція України, міжнародні договори України, згода на обов'язковість яких надана Верховною Радою України, Закон України «Про Національну поліцію», інші закони України, акти Президента України та постанови Верховної Ради України, прийняті відповідно до Конституції та законів України, акти Кабінету Міністрів України, а також видані відповідно до них акти Міністерства внутрішніх справ України, інші нормативно-правові акти. Стаття 3 Конституції України проголошує, що права і свободи людини та їх гарантії визначають зміст і спрямованість діяльності держави [2]. Держава відповідає перед людиною за свою діяльність. Утвердження і забезпечення прав і свобод людини є головним обов'язком держави. Відповідно, поліція як державний орган виконавчої влади, також зобов'язана охороняти і забезпечувати права і свободи людини в повсякденній діяльності. Конституційно визначено, що правовий порядок в Україні ґрунтується на засадах, відповідно до яких ніхто не може бути примушений робити те, що не передбачено законодавством. Органи державної влади, в тому числі і органи Національної поліції, їх посадові особи зобов'язані діяти лише на підставі, в межах повноважень та у спосіб, що передбачені Конституцією та законами України. Це положення є фундаментальними, особливо в контексті дотримання прав людини при застосування поліцією адміністративного примусу.

Правовою основою адміністративної діяльності поліції також окрім Закону України «Про Національну поліцію» є Закони України: «Про Дисциплінарний статут органів внутрішніх справ України», «Про оперативно-розшукову діяльність», «Про дорожній рух», «Про адміністративний нагляд за особами, звільненими з місць позбавлення волі», «Про звернення громадян» та ряд інших, Кодекс України про адміністративні правопорушення, Кримінальний кодекс України, Кримінальний процесуальний кодекс, інші нормативні документи, які визначають межі компетенції поліції в усіх сферах суспільного життя [3].

В Законі України «Про Національну поліцію» [5] міститься визначення Національної поліції України як центрального органу виконавчої влади, який служить суспільству шляхом забезпечення охорони прав і свобод людини, протидії злочинності, підтримання публічної безпеки і порядку. Цим законом також встановлені основні завдання, принципи діяльності, система та повноваження поліції, статус поліцейського, види та порядок застосування поліцейських заходів, загальні засади проходження служби в поліції, соціальний захист та фінансово-матеріальне забезпечення поліції.

Закон України «Про Дисциплінарний статут органів внутрішніх справ України» [4] визначає сутність службової дисципліни, обов'язки осіб рядового і начальницького складу органів внутрішніх справ України стосовно її дотримання, види заохочень та дисциплінарних стягнень, порядок і права начальників щодо їх застосування, а також порядок оскарження дисциплінарних стягнень.

Секція 1. Нормативно-правове регулювання ЄДСЦЗ: стан та проблеми

Кодекс України про адміністративні правопорушення [1] закріплює поняття адміністративного правопорушення та порядок застосування адміністративного примусу і притягнення до адміністративної відповідальності, містить положення про адміністративну відповідальність загальних та спеціальних суб'єктів, в тому числі посадових осіб органів поліції, встановлює склади адміністративних правопорушень в різних сферах життя та адміністративні стягнення.

Зрозуміло, що закони не можуть повністю врегулювати всі різноманітні відносини, які виникають в ході адміністративної діяльності поліції. Тому велике значення має нормотворча діяльність Міністерства внутрішніх справ України як головного органу у системі центральних органів виконавчої влади з питань формування державної політики у сфері забезпечення охорони прав і свобод людини, інтересів суспільства і держави, протидії злочинності, підтримання публічної безпеки і порядку і надання поліцейських послуг, безпеки дорожнього руху.

Виходячи з охарактеризованого вище законодавства характерними ознаками адміністративної діяльності органів поліції є те, що вона здебільшого урегульована нормами адміністративного права, предметом регулювання яких є суспільні відносини, пов'язані з функціонуванням органів виконавчої влади та органів місцевого самоврядування, а також інших суб'єктів, уповноважених на здійснення функцій публічного управління. Такі норми права в більшості випадків мають імперативний характер.

Відповідно до статті 9 Конституції України [2], чинні міжнародні договори, згода на обов'язковість яких надана Верховною Радою України, є частиною національного законодавства України. Згідно з нормами Закону України «Про Національну поліцію» [5], у своїй діяльності вона керується міжнародними договорами України, згода на обов'язковість яких надана Верховною Радою України, а під час виконання своїх завдань поліція забезпечує дотримання прав і свобод людини, гарантованих Конституцією та законами України, а також міжнародними договорами України, згода на обов'язковість яких надана Верховною Радою України, і сприяє їх реалізації.

Таким чином, характерними ознаками адміністративної діяльності органів поліції є те, що вона здебільшого урегульована нормами адміністративного права, предметом регулювання яких є суспільні відносини, пов'язані з функціонуванням органів виконавчої влади та органів місцевого самоврядування, а також інших суб'єктів, уповноважених на здійснення функцій публічного управління. Такі норми права в більшості випадків мають імперативний характер.

СПИСОК ЛІТЕРАТУРИ

1. Кодекс України про адміністративні правопорушення [Електронний ресурс]: Закон УРСР від 12 липня 1984р. Режим доступу: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/80731-10>.

Секція 1. Нормативно-правове регулювання ЄДСЦЗ: стан та проблеми

2. Конституція України [Електронний ресурс]: Закон України від 28.06.1996 № 254к/96-ВР. Режим доступу: <http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/254%D0%BA/96-%D0%B2%D1%80>.

3. Ліщук Б. В. Нормативно-правове забезпечення діяльності Національної поліції України: український та зарубіжний досвід // *Науковий вісник публічного та приватного права*. Випуск 6. Том 2. 2017. С.27-32.

4. Про Дисциплінарний статут органів внутрішніх справ України [Електронний ресурс]: Закон України від 22 лютого 2006 року № 3460 -IV. Режим доступу: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/3460-15>.

5. Про Національну поліцію [Електронний ресурс]: Закон України від 2 липня 2015 року № 580-VIII. Режим доступу: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/main/580-19.76>.

НОРМАТИВНО-ПРАВОВЕ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ОРГАНІЗАЦІЇ ДІЛОВОДСТВА В НАЦІОНАЛЬНОМУ УНІВЕРСИТЕТІ ЦИВІЛЬНОГО ЗАХИСТУ УКРАЇНИ ТА ЙОГО ПІДПОРЯДКОВАНИХ ПІДРОЗДІЛАХ

Діденко Т. О., Харченко В. В.

НК – Пасинчук К. М., канд. пед. наук

Черкаський інститут пожежної безпеки імені Героїв Чорнобиля

Національного університету цивільного захисту України

Відповідно до Типової інструкції з діловодства в міністерствах, інших центральних та місцевих органах виконавчої влади, затвердженої постановою Кабінету Міністрів України від 17 січня 2018 р. № 55 та Типової інструкції з діловодства в територіальних органах, на підприємствах, в установах та організаціях сфери управління Державної служби України з надзвичайних ситуацій, затвердженої наказом Державної служби України з надзвичайних ситуацій від 01 січня 2021 року №1 в Національному університеті цивільного захисту України та його підпорядкованих підрозділах розроблено Інструкцію з діловодства.

Дана Інструкція встановлює загальні вимоги щодо документування управлінської інформації та організації роботи з документами, створеними у паперовій формі в Національному університеті цивільного захисту України та його підпорядкованих підрозділах, включаючи їх підготовку, реєстрацію, облік, контроль за виконанням та збереження.

Положення Інструкції застосовуються лише у разі наявності визначених законом або актом Кабінету Міністрів України підстав, які визнаються обґрунтованими для створення та/або опрацювання документів у паперовій формі.

Документування управлінської інформації полягає у створенні документів, у яких фіксується з дотриманням установлених правил інформація про управлінські дії.

Під час підготовки організаційно-розпорядчих документів виконавці оформляють їх з урахуванням вимог ДСТУ 4163-2003.

Секція 1. Нормативно-правове регулювання ЄДСЦЗ: стан та проблеми

Право на створення, підписання, погодження, затвердження документів визначається актами законодавства, Положенням про Державну службу України з надзвичайних ситуацій, положеннями (статутами) установ, положеннями про структурні підрозділи, посадовими (робочими) інструкціями та Інструкцією.

В установах визначається сукупність документів, передбачених номенклатурою справ, необхідних і достатніх для документування інформації про їх діяльність.

З питань, що становлять спільний інтерес і належать до компетенції різних установ, можуть створюватися спільні документи.

Вибір виду документа, призначеного для документування управлінської інформації (наказ, рішення, протокол тощо), зумовлюється правовим статусом установи, компетенцією посадової особи та порядком прийняття управлінського рішення (на підставі єдиноначальності або колегіальності).

Документ повинен відповідати положенням актів ДСНС, інших органів державної влади, органів влади Автономної Республіки Крим та спрямовуватися на виконання установою покладених на неї завдань і функцій.

Класи управлінської документації визначаються згідно з Державним класифікатором управлінської документації ДК 010-98.

Документ повинен містити обов'язкові для певного його виду реквізити, що розміщуються в установленому порядку, а саме: найменування установи – автора документа, назву виду документа (крім листів), дату, реєстраційний індекс документа, заголовок до тексту, текст, підпис.

Під час підготовки та оформлення документів можуть застосовуватися не тільки обов'язкові, а також інші реквізити, якщо це відповідає призначенню документа або способу його опрацювання.

З метою підвищення ефективності та оперативності організації роботи з документами однакові за змістом документи можуть бути уніфіковані шляхом розроблення трафаретних текстів, які включаються до збірника (альбому) уніфікованих (типових) форм документів установи.

Всі установи сфери управління ДСНС здійснюють діловодство державною мовою. Документи складаються державною мовою, крім випадків, передбачених законодавством про мови в Україні.

Документи, які надсилаються іноземним адресатам, оформлюються українською мовою або мовою держави-адресата, або однією з мов міжнародного спілкування.

Окремі внутрішні документи (заяви, рапорти, пояснювальні та доповідні записки тощо), авторами яких є посадові та інші фізичні особи, дозволяється оформлювати рукописним способом.

ПРАВА ДИТИНИ ЯК ЗОБОВ'ЯЗАННЯ ДЕРЖАВИ

Завгородня Ю. С., канд. юрид. наук, доцент

Дніпропетровський державний університет внутрішніх справ

До недавнього часу питання прав дитини фактично не піднімалось вітчизняною правничою наукою на загальнотеоретичному рівні. Мова йшла переважно про людські права, стан реалізації яких і до сьогодні не перебуває на належному рівні, на що указує статистика звернень до Європейського суду з прав людини: третє місце у 2018 році (перше – Російська Федерація, 2 – Румунія. Однак, не можна забувати рішення у справі Бурмич та інші проти України від 12 жовтня 2017 року (заяви № 46852/13 та ін.) за яким більше 12 000 справ проти України передано на розгляд Комітету Міністрів) і третє місце за результатами звернень у першому півріччі 2019 року). Права дитини розглядались переважно у контексті прав їх батьків, на що указує і судова практика, яка буде розглянута нижче. На неналежний рівень забезпечення прав дитини указує і запровадження у 2011 році «з метою забезпечення належних умов для реалізації громадянських, економічних, соціальних та культурних прав дітей в Україні, беручи до уваги необхідність особливого піклування про дитину, на виконання Україною міжнародних зобов'язань у сфері прав дитини» [1] інституції Уповноваженого Президента України з прав дитини.

Одним з важливих обов'язків держави, спрямованим на забезпечення прав дитини є створення інституцій, які будуть ці права забезпечувати, захищати. Однак, неналежний стан забезпечення прав дитини підтверджують і різного роду статистичні дані, результати опитувань українських дітей, що будуть наведені нижче. Відповідно питання інституційного аспекту позитивних зобов'язань держави у сфері прав дитини є актуальним для вітчизняної правничої науки.

Дослідження прав дитини вітчизняною правничою наукою має переважно галузевий характер, зокрема, кримінально-правовий, що пов'язано з розробленням заходів протидії кримінально-правовими засобами насильницькій злочинності щодо дітей. Серед науковців, які розробляють цю тематику слід згадати Ю. В. Бауліна, О. М. Джужу, М. М. Єфімова, М. В. Корнієнка, Т. Є. Леоненко, О. М. Литвинова, Є. Д. Лук'янчикова, П. С. Матишевський, Г. С. Мауленова, С. І. Мінченка, А. А. Музику, В. О. Навроцького, Д. Й. Никифорчука, Л. Д. Удалову, О. І. Плужнік, Є. В. Фесенка, К. О. Чаплинського, С. С. Чернявського, Ю. М. Чорноус, В. В. Шаблистого, В. Ю. Шепітько, С. М. Школу, Н. С. Юзікову.

Окремі теоретико-правові аспекти забезпечення прав дитини, у тому числі й інституційні, були предметом пізнання таких вітчизняних науковців як Є. В. Білозьоров, А. М. Кучук, О. В. Мінченко, Н. В. Ортинська, Р. М. Опацький, П. М. Рабінович та ін.

Однак, комплексного дослідження забезпечення прав дитини через позитивні та негативні зобов'язання держави вітчизняною

Секція 1. Нормативно-правове регулювання ЄДСЦЗ: стан та проблеми

правничою наукою не проводилось, не висвітлювались окремі аспекти цих зобов'язань, що посилює актуальність обраної теми.

Як відомо, людським правам іманентна вертикальність: вони є вимогами, адресатом яких виступає держава. Саме обов'язки держави кореспондують людським правам. Саме тому у ст. 3 Конституції України закріплене наступне положення: «Права і свободи людини та їх гарантії визначають зміст і спрямованість діяльності держави. ... Утвердження і забезпечення прав і свобод людини є головним обов'язком держави» [2]. Зауважимо, з наведеного випливає висновок, який не сприймається багатьма вітчизняними науковцями: саме держава є потенційним порушником людських прав (а не інша людина). Зазначимо, що таке нерозуміння властиве і українському суспільству. Так, за результатами загальнонаціонального дослідження «Що українці знають і думають про права людини», яке було проведено фондом «Демократичні ініціативи» ім. Ілька Кучеріва серед основних порушників людських прав українці називають народних депутатів (46,7 %), Верховну Раду України (40,6 %), Президента України (38,5 %), кримінальні структури (37,8 %) [3, с. 54].

Таким чином, проголошуючи шлях на розбудову соціальної, правової держави, Україна взяла на себе низку позитивних і негативних зобов'язань щодо забезпечення людських прав, у тому числі і прав дитини. І якщо негативні зобов'язання передбачають пасивну поведінку органів публічної влади, то позитивні – вимагають від держави активної діяльності, що проявляється, зокрема, у створенні відповідних інституцій, чіткому визначенні на рівні законодавства їх повноважень. При цьому важливим є саме не формальна наявність відповідних установ і організацій, а їх ефективна робота. Проведений нами аналіз ситуацій із забезпеченням прав дитини у цілому відображає загальний стан, який не може бути визнаний належним та потребує суттєвого удосконалення. Існує нагальна потреба у кардинальному перегляді діяльності у сфері позитивних зобов'язань щодо забезпечення прав дитини та виробленні відповідної концепції, яка має виходити з необхідності посиленого захисту дитини та реалізації саме інтересів дитини.

СПИСОК ЛІТЕРАТУРИ

1. Питання Уповноваженого Президента України з прав дитини. Указ Президента України від 11 серпня 2011 року № 811/2011. *Офіційний вісник України*. 2011. № 63. Ст. 2494.
2. Конституція України від 28 червня 1996 року. *Відомості Верховної Ради України*. 1996. № 30.
3. Що українці знають і думають про права людини: загальнонаціональне дослідження / [І. Бекешкіна, Т. Печончик, В. Яворський та ін.]; під заг. ред. Т. Печончик. Київ, 2017. 308 с.

**ОРГАНІЗАЦІЙНІ ЗАСАДИ ПОРЯДКУ ВІДБОРУ, ВИВЧЕННЯ
ТА ПРИЗНАЧЕННЯ НА ПОСАДИ ОСІБ РЯДОВОГО І
НАЧАЛЬНИЦЬКОГО СКЛАДУ ОРГАНІВ І ПІДРОЗДІЛІВ
ЦИВІЛЬНОГО ЗАХИСТУ**

Іваненко Д.

НК – Тарасов С., канд. держ. упр.

*Черкаський інститут пожежної безпеки імені Героїв Чорнобиля
Національного університету цивільного захисту України*

Процеси оновлення та модернізації системи державного управління, зокрема, державної служби України з надзвичайних ситуацій, що відбуваються на сучасному етапі державотворення, ставлять нові вимоги до професійних і особистісних якостей особового складу органів і підрозділів цивільного захисту, рівня їх професіоналізму та компетентності. Тому питання вивчення та призначення на посади осіб рядового і начальницького складу служби цивільного захисту набуває особливого значення.

Для забезпечення комплектування посад, що заміщуються особами рядового і начальницького складу в органах чи підрозділах цивільного захисту, їх керівники (начальники) забезпечують організацію роботи з відбору кандидатів для прийняття на службу цивільного захисту.

Основними напрямками зазначеної роботи є:

- постійне інформування населення через засоби масової інформації про порядок прийняття на службу цивільного захисту та умови її проходження;

- здійснення роз'яснювальних заходів серед окремих груп населення (учнів, студентів, членів молодіжних організацій та спортивних товариств, військовозобов'язаних громадян, працівників підприємств, установ та організацій тощо);

- вивчення питань щодо кандидатів, які виявили бажання проходити службу цивільного захисту або навчатися у закладах освіти цивільного захисту (вивчення ділових та особистих якостей і даних, документів, рівня фізичної підготовки, стану здоров'я, установлення відповідності кандидатів кваліфікаційним вимогам і критеріям професійної придатності) [1].

Під час вивчення питань щодо кандидата для прийняття на службу цивільного захисту або на навчання проводиться:

- професійно-психологічний відбір шляхом визначення професійно важливих психологічних якостей особистості та відповідності їх вимогам щодо професійної діяльності (спеціальності);

- соціально-правовий відбір кандидата, який пройшов професійно-психологічний відбір, шляхом вивчення його документів (свідоцтва про народження, паспорта громадянина України, військового квитка, трудової книжки, документів про освіту, свідоцтва про укладення шлюбу та народження дітей, довідки від житлово-

Секція 1. Нормативно-правове регулювання ЄДСЦЗ: стан та проблеми

експлуатаційної організації про склад сім'ї), ділових та особистих якостей, попередньої трудової діяльності (проходження служби), мотивів вступу на службу цивільного захисту;

- оцінка рівня фізичної підготовки кандидата за встановленими в ДСНС нормативами та стану його здоров'я за результатами медичного огляду закладом охорони здоров'я, яким видається медична довідка про стан здоров'я кандидата за формою, затвердженою МОЗ.

Кандидат ознайомлюється з нормативно-правовими актами, що регламентують порядок проходження служби цивільного захисту, специфікою діяльності органів і підрозділів цивільного захисту, характером майбутньої роботи, умовами грошового, матеріального та пенсійного забезпечення, соціального захисту тощо.

На підставі матеріалів щодо кандидатів для прийняття на службу цивільного захисту або навчання керівник (начальник) приймає рішення про доцільність прийняття на службу (направлення на навчання). Висновок про прийняття на службу підписується керівником (начальником) органу чи підрозділу цивільного захисту, на службу до якого оформляється кандидат, керівником підрозділу з питань роботи з персоналом (кадрами) та особою, яка проводила соціально-правовий відбір кандидата [1].

У випадку, якщо посада, на яку претендує особа, передбачає зайняття відповідального або особливо відповідального становища чи належить до посад з підвищеним корупційним ризиком, перелік яких затверджується Національним агентством з питань запобігання корупції [2], керівник (начальник) приймає рішення про прийняття на службу (направлення на навчання) за результатами спеціальної перевірки.

Рішення про прийняття кандидатів на службу цивільного захисту (направлення на навчання до закладу освіти цивільного захисту) приймає керівник (начальник) органу чи підрозділу цивільного захисту, який має право призначати на посади [1].

Призначення осіб рядового і начальницького складу на посади та переміщення їх по службі здійснюється з додержанням наступних вимог:

1) посади рядового і начальницького складу комплектуються особами, придатними за станом здоров'я для проходження служби, з урахуванням їх ділових і особистих якостей, рівня професійної підготовки і досвіду практичної роботи;

2) призначення на посади та переміщення по службі осіб рядового і начальницького складу здійснюється з урахуванням основної або спорідненої спеціальності чи досвіду практичної роботи, освіти, наукового ступеня;

3) переміщення по службі здійснюється, як правило, без зарахування в розпорядження керівників (начальників). Призначення на посади осіб рядового і начальницького складу, які перебувають у розпорядженні керівників (начальників), здійснюється в найкоротший строк;

Секція 1. Нормативно-правове регулювання ЄДСЦЗ: стан та проблеми

4) випускники закладів освіти цивільного захисту призначаються на посади, що відповідають здобутому ними відповідному ступеню вищої освіти і кваліфікації, безпосередньо після їх прибуття до органу або підрозділу цивільного захисту з подальшим наданням щорічної основної відпустки;

5) особи, які приймаються на службу цивільного захисту, призначаються на посади з дня їх прибуття для проходження служби до органу чи підрозділу цивільного захисту, але не раніше дня, що настає за днем звільнення їх з попереднього місця роботи (служби);

6) переміщення по службі в іншу місцевість осіб рядового і начальницького складу, які не досягли граничного віку перебування на службі та визнані лікарсько-експертною комісією придатними або обмежено придатними до служби, але мають потребу за станом свого здоров'я або за станом здоров'я членів сім'ї змінити місце служби (проживання), здійснюється за рішенням відповідних керівників (начальників) на підставі висновку лікарсько-експертної комісії;

7) особи рядового і начальницького складу не можуть перебувати з близькими особами, до яких належать особи, зазначені в абзаці четвертій частини першої статті 1 Закону України «Про запобігання корупції» [3], у відносинах прямої організаційної та правової залежності підлеглої особи від її керівника (начальника), у тому числі через вирішення (участь у вирішенні) питань щодо прийняття на роботу, звільнення з роботи, застосування заохочень, дисциплінарних стягнень, надання вказівок, доручень, здійснення контролю за їх виконанням [1].

Отже, підсумовуючи вищевикладене можна дійти висновку, що організаційно-управлінський механізм відбору, вивчення та призначення на посади осіб рядового і начальницького складу служби цивільного захисту багатогранний та передбачає чітке дотримання нормативно-правових документів, які регламентують вище вказані питання.

СПИСОК ЛІТЕРАТУРИ

1. Постанова КМУ від 11 липня 2013 року №593 «Про затвердження Положення про порядок проходження служби цивільного захисту особами рядового і начальницького складу та визнання такими, що втратили чинність, деяких постанов Кабінету Міністрів України».

2. Рішення національного агентства з питань запобігання корупції від 17 червня 2017 року №2 «Про затвердження Переліку посад з високим та підвищеним рівнем корупційних ризиків».

3. Закон України від 14.10.2014 №1700-ХІІ «Про запобігання корупції».

РЕЗУЛЬТАТИ АНАЛІЗУВАННЯ СТАНУ З ПОЖЕЖАМИ ТА ЇХ НАСЛІДКІВ В УКРАЇНІ У 2020 РОЦІ

Климась Р. В., Одинець А. В.

*Інститут державного управління та наукових досліджень
з цивільного захисту*

Державна служба України з надзвичайних ситуацій відповідно до ст. 131 *Кодексу цивільного захисту України* [1], *Порядку обліку пожеж та їх наслідків* [2] і покладених на неї функцій з метою постійного моніторингу стану з пожежами, проведення аналізу причин та умов виникнення пожеж, оцінки стану пожежної безпеки населених пунктів та об'єктів, прогнозування ситуації та розроблення запобіжних заходів для забезпечення безпеки людей, збереження матеріальних цінностей і створення належних умов для успішного гасіння пожеж, забезпечує ведення єдиного обліку пожеж та їх наслідків.

У контексті управління соціальними процесами виникає необхідність у формуванні об'єктивної системи моніторингу, що дасть змогу своєчасно та всебічно оцінювати стан із пожежами в регіонах України та приймати ефективні управлінські рішення щодо його покращення, адже кожен етап управлінської діяльності ґрунтується на якісній, достовірній і своєчасній інформації, тому збирання й обробка інформації, її ефективне використання – необхідний компонент управління [3].

Минулого року задля встановлення єдиного підходу до практичного застосування керівних документів, що регламентують діяльність, пов'язану зі статистичним обліком пожеж та їх наслідків, колективом авторів було підготовлено науково-практичне видання «Посібник з обліку пожеж та їх наслідків» [4], електронний варіант якого розміщено на сайті Інституту державного управління та наукових досліджень з цивільного захисту за посиланням: <https://idundcz.dsns.gov.ua/ua/Vidannya-statistika.html>.

Метою даної роботи є оприлюднення результатів аналізу стану з пожежами та їх наслідків в Україні за 2020 рік порівняно з 2019 роком.

Так, за результатами порівняльного аналізу встановлено збільшення кількості пожеж на 5,6 %, матеріальних втрат – на 18,6 %; разом із тим, кількість людей, загиблих унаслідок пожеж, зменшилася на 9,5 %, з них дітей – на 20,7 %; кількість людей, травмованих на пожежах, зменшилася на 4,7 %, з них дітей – на 20,7 %.

Найбільше зростання (більше 50,0 %) кількості пожеж зареєстровано у Луганській (збільшення у 2,2 рази) та Донецькій (+64,7 %) областях. За загального збільшення кількості пожеж, зменшення їх спостерігається у 14 регіонах України, найбільше – у Закарпатській (-27,9 %) і Тернопільській (-20,2 %) областях.

Упродовж 2020 року підрозділами територіальних органів ДСНС зареєстровано 101 279 пожеж. Уперше за історію незалежності України абсолютна кількість пожеж перевищила позначку в 100 тисяч.

Секція 1. Нормативно-правове регулювання ЄДСЦЗ: стан та проблеми

Зростання абсолютної кількості пожеж відбулося головним чином за рахунок їх збільшення на відкритих територіях (+12,5 %), питома вага яких становить 60,7 % від їх загальної кількості.

Унаслідок пожеж загинуло 1 728 людей, у тому числі 46 дітей; 1 452 людини отримали травми, у тому числі 107 дітей. За загального зменшення кількості загиблих унаслідок пожеж збільшення їх кількості зареєстровано у 6 областях, найбільше – у Хмельницькій (+36,4 %), Чернівецькій (+32,4 %) та Миколаївській (+25,5 %). Зростання кількості людей, травмованих на пожежах, зареєстровано у 10 областях, найбільше – у Луганській області (збільшення у 3,4 рази).

Матеріальні втрати від пожеж склали 12 млрд 606 млн 904 тис. грн, у т.ч. прямі збитки становлять 2 631,982 млн грн (+18,3 %), побічні – 9 974, 922 млн грн (+18,7 %).

У містах і селищах міського типу та поза межами міських населених пунктів зареєстровано 53 511 пожеж; порівняно з 2019 роком їх кількість збільшилася на 2,9 %; загинуло 833 людини (-7,1 %), що становить 48,2 % від загальної кількості загиблих; травмовано 907 людей (-9,2 %), що становить 62,5 % від загальної кількості травмованих.

У сільській місцевості та поза межами сільських населених пунктів зареєстровано 47 756 пожеж; порівняно з 2019 роком їх кількість збільшилася на 8,8 %; загинуло 895 людей (-11,6 %), що становить 51,8 % від загальної кількості загиблих; травмовано 545 людей (+4,0 %), що становить 37,5 % від загальної кількості травмованих.

У будівлях і спорудах житлового сектору виникло 29 698 пожеж (-2,6 %), внаслідок яких загинуло 1 593 людини (-7,2 %).

На об'єктах, на яких здійснюється державний нагляд (контроль) у сфері техногенної та пожежної безпеки, виникло 2 466 пожеж (-0,7 %), з них 57 пожеж – у житлових будинках (+58,3 %). На підприємствах, в організаціях, закладах приватної власності виникло 1 652 пожежі (+1,9 %); колективної власності – 335 пожеж (+5,4 %); комунальної (муніципальної) власності – 246 пожеж (-13,4 %); загальнодержавної власності – 154 пожежі (-22,2 %). Унаслідок цих пожеж загинуло 23 людини (-62,9 %) та 82 людини отримали травми (-33,9 %). За загального зниження кількості пожеж на об'єктах, на яких здійснюється державний нагляд (контроль) у сфері техногенної та пожежної безпеки, їх зростання зареєстровано у 10 областях України, найбільше – у Черкаській (збільшення у 2,2 рази) та Луганській (+77,6 %).

Основними причинами виникнення пожеж були:

- необережне поводження з вогнем – 74 204 випадки (+5,8 %);
- порушення правил пожежної безпеки при влаштуванні та експлуатації електроустановок – 10 839 випадків (-2,4 %);
- порушення правил пожежної безпеки при влаштуванні та експлуатації печей теплогенеруючих агрегатів та установок – 5 117 випадків (+5,0 %);

Секція 1. Нормативно-правове регулювання ЄДСЦЗ: стан та проблеми

- підпали – 3 746 випадків (+26,4 %);
- порушення технологій виробництва та правил експлуатації транспортних засобів – 2 519 випадків (+3,7 %);
- пустощі дітей з вогнем – 578 випадків (-3,2 %);
- несправність виробничого обладнання, порушення технологічного процесу виробництва – 177 випадків (+5,4 %).

Збільшення кількості пожеж за їх основними причинами спостерігається внаслідок підпалів (+26,4 %); необережного поводження з вогнем (+5,8 %); несправності виробничого обладнання, порушення технологічного процесу виробництва (+5,4 %); порушення правил пожежної безпеки при влаштуванні та експлуатації печей, теплогенеруючих агрегатів та установок (+5,0 %); порушення технології виробництва та правил експлуатації транспортних засобів (+3,7 %).

Аналітичні матеріали щодо стану з пожежами в Україні у 2020 році оприлюднені на сайті Інституту державного управління та наукових досліджень з цивільного захисту за посиланням: <https://idundcz.dsns.gov.ua/ua/Analitichni-materiali.html>.

СПИСОК ЛІТЕРАТУРИ

1. Кодекс цивільного захисту України від 02 жовтня 2012 р. № 5403-VI (Відомості Верховної Ради України (ВВР), 2013 р., № 34-35, ст. 458).
2. Постанова Кабінету Міністрів України від 26 грудня 2003 р. № 2030 «Про затвердження Порядку обліку пожеж та їх наслідків» (Офіційний вісник України, 2003 р., № 52, ст. 2802).
3. Климась Р. В. Статистичні аспекти формування моніторингу стану з пожежами в контексті управління соціальними процесами. *Problems of Emergency Situations*: Матеріали Міжнародної науково-практичної конференції. Харків: Національний університет цивільного захисту України, 2020. С. 217-219.
4. Климась Р. В., Коршикова Т. О., Матвійчук Д. Я., Монастирецький С. Є., Несенюк Л. П., Одинець А. В. та інші. Посібник з обліку пожеж та їх наслідків: [науково-практичне видання]. К.: Інститут державного управління та наукових досліджень з цивільного захисту; ТОВ «ІММ «Фраксім», 2020. 136 с.

РЕЗУЛЬТАТИВНІСТЬ ВИКОНАННЯ УГОДИ ПРО АСОЦІАЦІЮ МІЖ УКРАЇНОЮ ТА ЄВРОПЕЙСЬКИМ СОЮЗОМ У СФЕРІ ЦИВІЛЬНОГО ЗАХИСТУ

Кропивницький В. С.

НК – Майстро С. В., д-р держ. упр., професор

Національний університет цивільного захисту України

Політична асоціація та економічна інтеграція України з Європейським Союзом залежить від досягнень України в забезпеченні поваги до спільних цінностей і прогресу в наближенні з ЄС у політичній, економічній та правовій сферах, а також від прогресу в

Секція 1. Нормативно-правове регулювання ЄДСЦЗ: стан та проблеми

імplementації Угоди про асоціацію між Україною, з однієї сторони, та Європейським Союзом – з іншої сторони [1].

Угода про асоціацію – це дорожня карта реформ, які проводяться в Україні в контексті європейської інтеграції, а звіт про виконання Угоди про асоціацію між Україною та Європейським Союзом є результатом здійснення комплексної оцінки результативності її виконання.

Так, згідно зі звітом про виконання Угоди про асоціацію між Європейським Союзом та Україною за 2019 р. поточний прогрес її виконання з боку Кабінету Міністрів України, Верховної Ради України, інших органів державної влади склав 37% від запланованого протягом року обсягу реалізації завдань. При цьому прогрес виконання Угоди про асоціацію у 2019 р. у сфері навколишнього природного середовища та цивільного захисту склав 28% [2].

В цілому, станом на 1 січня 2020 р. загальний прогрес виконання Угоди про асоціацію за період 2014-2024 рр. склав 43%. При цьому прогрес виконання цієї Угоди за той же період у сфері навколишнього природного середовища та цивільного захисту склав 46%.

Імplementація Угоди про асоціацію у сфері «Навколишнє природне середовище та цивільний захист» сприяє досягненню таких Цілей сталого розвитку: 6. «Чиста вода та належні санітарні умови»; 7. «Доступна та чиста енергія»; 11. «Сталий розвиток міст і громад»; 12. «Відповідальне споживання та виробництво»; 13. «Пом'якшення наслідків зміни клімату»; 14. «Збереження морських ресурсів»; 15. «Захист та відновлення екосистем суші».

Зокрема, виконання Угоди про асоціацію за 2019 р. сприяло виконанню національних завдань: 11.5. «Зменшити негативний вплив забруднюючих речовин у т. ч. на довкілля міст; 12.4. «Зменшити обсяг утворення відходів і збільшити обсяг їх переробки та повторного використання на основі інноваційних технологій та виробництв»; 13.1. «Обмежити викиди парникових газів в економіці»; 15.1. «Забезпечити збереження, відновлення та стале використання наземних і внутрішніх прісноводних екосистем».

Основним результатом у 2019 р. стало прийняття законодавчих актів щодо поводження з озоноруйнівними речовинами, фторованими парниковими газами, а також щодо моніторингу, звітності та верифікації викидів парникових газів, спрямовані на виконання зобов'язань за Угодою про асоціацію, вимог Рамкової конвенції ООН про зміну клімату та Паризької угоди.

Затверджено Національний план управління відходами до 2030 р., який передбачає розроблення низки законопроектів у зазначеній сфері. На виконання плану у Верховній Раді України зареєстровано проекти законів України «Про управління відходами», «Про батареї і акумулятори», «Про відходи електричного та електронного обладнання» [2].

Рішенням Уряду схвалено Концепцію реалізації державної політики у сфері промислового забруднення, яка передбачає

Секція 1. Нормативно-правове регулювання ЄДСЦЗ: стан та проблеми

застосування інтегрованого підходу до запобігання та здійснення контролю за викидами у повітря, воду та ґрунт, а також застосування суб'єктами господарювання найкращих доступних технологій та методів управління і досягнення встановлених відповідно до них гранично допустимих обсягів забруднення. Передбачається прийняття плану заходів на виконання Концепції, а також законопроекту щодо інтегрованого запобігання, зменшення та контролю промислового забруднення.

Затверджено Порядок здійснення державного моніторингу в галузі охорони атмосферного повітря, яким впроваджено нову систему моніторингу стану повітря та базові елементи управління якістю повітря відповідно до вказаних директив. Таким чином відбувається реформування діючої системи моніторингу атмосферного повітря, оскільки існуюча не дає змоги в повній мірі отримувати оперативну інформацію про концентрації забруднюючих речовин в атмосферному повітрі та вживати своєчасних заходів щодо захисту населення та довкілля від їх негативного впливу.

З метою імплементації положень Директиви 2012/18/ЄС розроблено проект Закону України «Про внесення змін до деяких законодавчих актів України щодо об'єктів підвищеної небезпеки», положення якого спрямовані на гармонізацію законодавства України із законодавством ЄС.

Ключовими завданнями європейської інтеграції України у сфері цивільного захисту на 2020 р. визначено:

- врегулювання відносин у сфері управління відходами, промислового забруднення, поводження з генетично модифікованими організмами, доступу до екологічної інформації тощо шляхом прийняття відповідних законів;
- прийняття підзаконних нормативно-правових актів у сфері поводження із контрольованими речовинами та товарами, що їх містять [2].

Отже, система публічного управління та адміністрування в Україні має фокусуватися на ефективному та результативному виконанні Угоди про асоціацію та використанні всіх наявних в ній можливостей для поглиблення секторальної інтеграції з ЄС, в тому числі у сфері цивільного захисту.

СПИСОК ЛІТЕРАТУРИ

1. Угода про асоціацію між Україною, з однієї сторони, та Європейським Союзом, Європейським співтовариством з атомної енергії і їхніми державами-членами, з іншої сторони. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws>.
2. Звіт про виконання Угоди про асоціацію між Україною та Європейським Союзом у 2019 р. Результати та плани. URL: <https://www.kmu.gov.ua/storage/app/sites/1/55-GOEEI/ar-aa-implementation-2019-4.pdf>.

ЛЮДСЬКІ ПРАВА: ЗМІНА ВІТЧИЗНЯНОЇ ПАРАДИГМИ

Кучук А. М., д-р юрид. наук, професор

Сумський державний педагогічний університет імені А. С. Макаренка

Людські права, починаючи з другої половини ХХ століття є тією тематикою, щодо якої існує перманентний інтерес вчених (до того ж, не лише у сфері правничої науки). До другої світової війни людські права розглядалися переважно лише через внутрішньодержавний контекст, що ставило їх у залежність від держави та було свого роду фактором їх релятивізму. Після перемоги над націонал-соціалізмом та фашизмом саме проблематика людських прав стала центральною у міжнародних відносинах, визначаючи стан та вектор розвитку суспільства, а також основний напрям діяльності публічної влади. Наголосимо, що під час прийняття Загальної декларації прав людини також було виявлено окремі аспекти релятивізму людських прав. Так, низка держав не підтримала прийняття означеного документу універсального значення (хоча який і мав характер *soft law*), зокрема, Радянський Союз та його сателіти, Саудівська Аравія, Південна Африка. Не брали участь у голосуванні або утримались і Ємен та Гондурас. Окремі з названих держав керувалися або релігійними, або політичними факторами. Позиція Радянського Союзу ґрунтувалась на інших методологічних засадах: людські права не сприймалися як природні, а відповідно невід'ємні та невідчужувані. Лише держава, на думку представників цієї держави, може надавати права, а тому вона може їх і скасовувати.

Однак, на сьогодні усталений в межах західної правової доктрини підхід до розуміння людських прав зазнав неабияких змін, особливо в межах держав-членів Ради Європи, що пов'язане зі значними соціальними змінами та активною діяльністю Європейського суду з прав людини, у рішеннях якого означені зміни відображаються.

Відтак, ураховуючи, що в Конституції України, як і в конституціях багатьох держав саме забезпечення людських прав визначається обов'язком держави, то проблематика урахування змін, що відбулися у теорії людських прав наприкінці ХХ – початку ХХІ століття та які суттєво впливають на їх розуміння, набуває особливої актуальності. Органи публічної влади не можуть не ураховувати сучасного дискурсу людських прав, виконуючи свої обов'язки щодо їх забезпечення.

Не можна стверджувати, що тематика людських прав не висвітлюється вітчизняною правничою наукою. Права людини є предметом ґносеології таких вітчизняних науковців як В. Андріїв, Ю. Бисага, В. Іваненко, А. Колодій, Б. Олійник, П. Рабінович, О. Ульянов, М. Хавронюк, М. Цвік, І. Шумак та ін. Однак, у працях більшості означених науковців людські права сприймаються через «державницьку» позицію, що властива була радянській юриспруденції і багато у чому залишається незмінною і зараз. Типовими її положеннями є розуміння людських прав як таких можливостей, що надаються людині державою та закріплюються у законі. Так, наприклад, О. Дзьобань та С. Жданенко, аналізуючи наукові публікації

Секція 1. Нормативно-правове регулювання ЄДСЦЗ: стан та проблеми

за тематикою людських прав, поділили їх на дві групи: 1) у яких права розуміються як соціальні можливості, 2) у яких права розуміються як правова категорія. При цьому, у другій групі публікацій, права сприймаються як «соціальні можливості, визнані законом, за порушення яких застосовуються санкції з боку держави» [1, с. 10-11]. Хоча з вказаною тезою не можна погодитись повною мірою, зважаючи на те, що у межах вітчизняної правничої науки є низка публікацій, у яких людські права не сприймаються як закріплені законом можливості, однак, у цілому автори правильно відзначили тенденцію збереження «державницького» розуміння людських прав.

Серед вчених, які не сприймають ідею прав людини як закріплених законом можливостей варто згадати М. Братасюк, С. Головатого, М. Козюбру, М. Костицького, А. Кучука, В. Лемака, М. Савчина. У цьому контексті на особливу увагу заслуговує праця С. Головатого «Про людські права». «Написана за джерелами Західної філософської, політичної та правничої традиції, ця праця є запереченням панівного у вітчизняній юридичній теорії і практиці підходу до розуміння сутності людських прав, побудованого на традиції радянського і пострадянського нормативного позитивізму» [2, с. 2]. При цьому, як вказує автор у роботі «відповідно до Західної традиції права запропоновано висвітлення теми людських прав у формі лекцій з метою здобуття знань стосовно *доктрин, принципів, інститутів, механізмів та процедур*, що стоять на сторожі людських прав» [2, с. 2].

У публічному виступі на тематику людських прав та діяльності Європейського суду з прав людини, суддя цього суду від України Ганна Юдківська зазначила, що нинішнє розуміння людських прав суттєво відрізняється від того, що «мали на увазі під цим визначенням 60 років тому, після геноциду, концтаборів, апартеїду, колоніалізму й диктаторства. Сьогодні права людини прагнуть охопити практично всі аспекти повсякденного життя, вимиваючи чіткість основоположних норм» [3].

Водночас, можна відзначити, що праць, у яких системно висвітлюються основні концептуальні зміни в теорії людських прав на зламі тисячоліть, у вітчизняній правничій науці не має, що є додатковим фактором актуальності обраної теми дослідження.

При цьому в правничому дискурсі обґрунтовуються навіть ідеї про невиконання концептом людських прав свого призначення. Згадаємо у цьому контексті працю Е. А. Познера «Сутінки людських прав» [4].

Таким чином, суспільні відносини інтенсивно змінюються, основна частина цих змін відбулась протягом кінця XX – початку XXI століття. Означене не могло не вплинути на царину права та людських прав, що є відображенням суспільства. Теорія людських прав, що була сформована на початку другої половини XX століття зазнала кардинальних кількісних та якісних змін.

СПИСОК ЛІТЕРАТУРИ

1. Дзьобань О.П., Жданенко С.Б. Права людини і національна безпека: філософсько-правові аспекти взаємозв'язку. *Інформація і право*. 2020. №2 (33). С. 9-22.

Секція 1. Нормативно-правове регулювання ЄДСЦЗ: стан та проблеми

2. Головатий С.П. Про людські права. Лекції. Київ: Дух і літера, 2016. 760 с.
3. Сутінки прав людини і Європейський суд. URL: <https://racurs.ua/ua/1136-prava-ganna-udkivska.html>
4. Posner E.A. The Twilight of Human Rights Law. Oxford University Press, 2014. 185 p.

**ПРІОРИТЕТНІ НАПРЯМИ ЗАКОНОДАВЧОГО ТА ОРГАНІЗАЦІЙНОГО
ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ПАСПОРТИЗАЦІЇ ОБ'ЄКТІВ КРИТИЧНОЇ
ІНФРАСТРУКТУРИ**

Лепіть С. О., Коноваленко В. С.

НК – Журбинський Д. А., канд. техн. наук, доцент

Черкаський інститут пожежної безпеки імені Героїв Чорнобиля

Національного університету цивільного захисту України

Відповідно до Концепції створення державної системи захисту критичної інфраструктури в Україні, ця система спрямована на забезпечення стійкості критичної інфраструктури до всіх типів загроз включаючи загрози природного і техногенного характеру, кіберзагрози, протиправні дії [1-2]. Тому в паспорті безпеки об'єкта критичної інфраструктури мають бути включені всі типи загроз і попередньо визначені напрями забезпечення захисту цих об'єктів.

Метою формування паспортів безпеки об'єктів критичної інфраструктури є визначення загроз та оцінки можливих ризиків негативних наслідків їх прояву для об'єктів критичної інфраструктури, визначення напрямів забезпечення їх безпеки для подальшої розробки на цій основі заходів із запобігання та попередження прояву загроз для об'єктів критичної інфраструктури. Паспорти безпеки мають готуватися операторами об'єктів критичної інфраструктури і надаватися на погодження до відповідальних за сектори суб'єктів захисту критичної інфраструктури та Службу безпеки України [3].

У загальному випадку паспорт безпеки об'єкта критичної інфраструктури має включати інформацію щодо загальних відомостей про об'єкт, зв'язків з іншою інфраструктурою, природно-кліматичних і географічних умов місця розташування ОКІ, відомості про речовини та матеріали, що використовуються на ОКІ, аварійної готовності персоналу до дій в умовах НС, організації охорони та фізичного захисту ОКІ, інженерно-технічних засобів охорони, характеристики основних джерел небезпеки, категорії критичності ОКІ, присвоєна об'єкту [4].

Далі, з урахуванням актуальних загроз та завдань захисту критичної інфраструктури, пропонується структура паспорта безпеки ОКІ, що може включати такі розділи.

1. Загальні відомості про об'єкт.
2. Основні споруди і технологічне обладнання.
3. Зв'язок з іншою інфраструктурою.

Секція 1. Нормативно-правове регулювання ЄДСЦЗ: стан та проблеми

4. Природно-кліматичні умови.
5. Небезпечні технологічні процеси.
6. Характеристика основних загроз безпеці ОКІ.
7. Аварійна готовність.
8. Організація охорони та фізичного захисту ОКІ.
9. Оцінка вразливості ОКІ.
10. Захист інформаційної інфраструктури.
11. Відповідність вимогам захисту ОКІ.

Розділ «Загальні відомості про об'єкт» включає інформацію щодо найменування об'єкта, поштової адреси, галузі підприємства, основного виду діяльності об'єкта, конструктивних і технологічних елементів ОКІ, загальної площі території, відомостей про персонал ОКІ, загальну чисельність працюючих на об'єкті, режиму роботи ОКІ (сезонний, одно-, дво-, тризмінний, максимальна чисельність працюючих на об'єкті), рівня зносу основних виробничих фондів.

Зв'язок з іншою інфраструктурою включає інформацію про розташування ОКІ по відношенню до систем транспорту, включаючи автомобільний (дороги, шосе, мостові переходи, автовокзали, автостанції тощо), залізничний (залізничні колії, мостові переходи, вокзали, станції, платформи, переїзди), повітряний (аеропорти, аеровокзали, аеродроми, злітно-посадкові смуги), водний (морські та річкові порти, причали). Треба також враховувати наявність біля об'єкту інших ОКІ, населених пунктів, житлових будинків та інших об'єктів масового скупчення людей, їх розміщення по відношенню до ОКІ.

При формуванні паспортів безпеки об'єктів критичної інфраструктури треба враховувати всі типи загроз включаючи загрози природного та техногенного походження. При цьому серед усіх загроз різного походження для безпеки критичної інфраструктури найбільш актуальними можна виокремити такі [4]:

природні: повені, екстремальні погодні явища, лісові пожежі, землетруси, епідемії та пандемії, епізоотії;

техногенні:

а) незловмисні: промислові аварії, ядерні/радіологічні аварії, аварії на транспорті, втрата критично важливої інфраструктури;

б) зловмисні: кібератаки, терористичні атаки.

Особливої уваги потребують взаємозв'язки та взаємозалежності між загрозами природного походження, коли виникнення одних небезпечних явищ призводить до формування нових через механізм каскадних ефектів. Усвідомлення каскадних ефектів сучасних загроз є досить складним через взаємозв'язок об'єктів інфраструктури та оточуючого її середовища.

СПИСОК ЛІТЕРАТУРИ

1. Про схвалення Концепції створення державної системи захисту критичної інфраструктури. Розпорядження кабінету міністрів України від 6 грудня 2017 р. № 1009-р. Документ 1009-2017-р. [Електронний ресурс]. Режим доступу: <http://zakon.rada.gov.ua>. (дата звернення: 06.10.2020).

Секція 1. Нормативно-правове регулювання ЄДСЦЗ: стан та проблеми

2. Данилишин Б. М. Наукові основи прогнозування природно-техногенної (екологічної) безпеки: Монографія/ Богдан Михайлович Данилишин. – К.: лекс дім, 2004. – 552 с.

3. Про Кабінет Міністрів України. Закон України від 27 лютого 2014 року № 794-VII. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://zakon.rada.gov.ua>.

4. Про об'єкти підвищеної небезпеки. : Закон України від 18.01.2001 р. № 245-III // Відомості Верховної Ради. – 2001, документ 2245-14. [Електронний ресурс]. Режим доступу: <http://zakon.rada.gov.ua>.

СУЧАСНИЙ СТАН НОРМАТИВНО-ПРАВОВОГО РЕГУЛЮВАННЯ ЗДІЙСНЕННЯ ДЕРЖАВНОГО НАГЛЯДУ (КОНТРОЛЮ) У СФЕРІ ЦИВІЛЬНОГО ЗАХИСТУ, ПОЖЕЖНОЇ ТА ТЕХНОГЕННОЇ БЕЗПЕКИ

Мазниченко Д. О.

НК – Мельник О. Г., канд. техн. наук, с. н. с.

*Черкаський інститут пожежної безпеки імені Героїв Чорнобиля
Національного університету цивільного захисту України*

Реалізація регуляторної політики та наглядової функції держави залежить від ефективного та належного функціонування системи державного нагляду (контролю) в сфері господарської діяльності. Державний нагляд (контроль) – діяльність уповноважених законом центральних органів виконавчої влади, їх територіальних органів, державних колегіальних органів, органів виконавчої влади Автономної Республіки Крим, місцевих державних адміністрацій, органів місцевого самоврядування в межах повноважень, передбачених законом, щодо виявлення та запобігання порушенням вимог законодавства суб'єктами господарювання та забезпечення інтересів суспільства, зокрема належної якості продукції, робіт та послуг, допустимого рівня небезпеки для населення, навколишнього природного середовища.

[1] визначає правові та організаційні засади, основні принципи і порядок здійснення державного нагляду (контролю) у сфері господарської діяльності, повноваження органів державного нагляду (контролю), їх посадових осіб і права, обов'язки та відповідальність суб'єктів господарювання під час здійснення державного нагляду (контролю).

Одним із основних завдань Державної служби України з надзвичайних ситуацій є здійснення державного нагляду (контролю) за додержанням і виконанням вимог законодавства у сфері цивільного захисту, пожежної та техногенної безпеки [2]. Заходами державного нагляду (контролю) у вищезазначених сферах є планові та позапланові заходи, що здійснюються у формі перевірок [3].

Метою проведення перевірок посадовими особами ДСНС України є виявлення недоліків у сфері цивільного захисту, пожежної та техногенної безпеки будівель, приміщень, споруд у тому числі тих, що

Секція 1. Нормативно-правове регулювання ЄДСЦЗ: стан та проблеми

перебувають на стадії будівництва (монтажу, реконструкції, технічного переоснащення, капітального ремонту), територій, які перебувають у власності або користуванні суб'єкта господарювання або його відокремлених підрозділів і використовуються ним для провадження господарської діяльності чи перебувають на його балансі (належать до сфери управління), а також надання обґрунтованих пропозицій щодо усунення виявлених під час проведення перевірок недоліків.

Планування заходів державного нагляду (контролю) у сфері цивільного захисту, техногенної та пожежної безпеки суб'єктів господарювання здійснюється згідно зі статтями 4 та 5 [1]. Планові заходи державного нагляду (контролю) у сфері техногенної та пожежної безпеки здійснюються за діяльністю суб'єктів господарювання, яка віднесена:

- до високого ступеня ризику – не частіше одного разу на два роки;
- до середнього ступеня ризику – не частіше одного разу на три роки;
- до незначного ступеня ризику – не частіше одного разу на п'ять років [1, 4].

Віднесення суб'єкта господарювання до високого, середнього чи незначного ступеня ризику здійснюється з урахуванням суми балів, нарахованих за всіма критеріями, визначеними в додатку 2 [4], за такою шкалою:

- від 41 до 100 балів – високий;
- від 21 до 40 балів – середній;
- від 0 до 20 балів – незначний.

Позапланові перевірки здійснюються на підставах, передбачених статтею 6 [1]. Під час проведення позапланового заходу з'ясовуються лише ті питання, необхідність перевірки яких стала підставою для здійснення цього заходу, з обов'язковим зазначенням цих питань у посвідченні (направленні) на проведення заходу державного нагляду (контролю).

За результатами проведеної планової або позапланової перевірки суб'єкта господарювання посадовою особою ДСНС складається акт перевірки, форму якого затверджено в установленому порядку [5].

На підставі акта, складеного за результатами здійснення заходу, в ході якого виявлено порушення вимог законодавства, орган державного нагляду (контролю) за наявності підстав для повного або часткового зупинення виробництва (виготовлення), реалізації продукції, виконання робіт, надання послуг звертається у порядку та строки, встановлені законом [1], з відповідним позовом до адміністративного суду. У разі необхідності вжиття інших заходів реагування орган державного нагляду (контролю) протягом п'яти робочих днів з дня завершення здійснення заходу державного нагляду (контролю) складає припис – обов'язкова для виконання у визначені

Секція 1. Нормативно-правове регулювання ЄДСЦЗ: стан та проблеми

строки письмова вимога посадової особи ДСНС України суб'єкту господарювання щодо усунення порушень вимог законодавства у сфері цивільного захисту, пожежної та техногенної безпеки.

Підсумовуючи зазначене вище, можна стверджувати, що сучасне нормативно-правове регулювання здійснення державного нагляду (контролю) у сфері цивільного захисту, пожежної та техногенної безпеки представляє собою досконалу та збалансовану нормативно-правову базу, що становить основу державної політики, спрямованої на забезпечення найвищих соціальних цінностей.

СПИСОК ЛІТЕРАТУРИ

1. Про основні засади державного нагляду (контролю) у сфері господарської діяльності: Закон України від 05.04.2007 р. № 877-V. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/877-16#Text> (дата звернення: 05.02.2020).

2. Про затвердження Положення про Державну службу України з надзвичайних ситуацій: Постанова КМУ від 16.12.2015 р. № 1052. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1052-2015-%D0%BF#Text> (дата звернення: 05.02.2020).

3. Методичні рекомендації з ведення службової документації щодо планових (позапланових) перевірок: Наказ ДСНС України від 11.01.2018 р. № 13. URL: <https://www.dsns.gov.ua/ua/Nakazi/72465.html> (дата звернення: 05.02.2020).

4. Про затвердження критеріїв, за якими оцінюється ступінь ризику від провадження господарської діяльності та визначається періодичність здійснення планових заходів державного нагляду (контролю) у сфері техногенної та пожежної безпеки Державною службою з надзвичайних ситуацій: Постанова КМУ від 05.09.2018 р. № 715. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/715-2018-%D0%BF#Text> (дата звернення: 05.02.2020).

5. Про затвердження уніфікованої форми акта, складеного за результатами проведення планового (позапланового) заходу державного нагляду (контролю) щодо дотримання суб'єктом господарювання вимог законодавства у сфері техногенної та пожежної безпеки, та інших форм розпорядчих документів: Наказ МВС України від 17.01.2019 р. № 22. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z0073-19#Text> (дата звернення: 05.02.2020).

ЗАХИСТ ПРАВ ЛЮДЕЙ ЯК ЗАГАЛЬНИЙ ПРИНЦИП

Мамалига В. В.

НК – Кучук А. М., д-р юрид. наук, професор

Сумський державний педагогічний університет ім. А. С. Макаренка

Права людини є невід'ємними, природними і необхідними. Всі люди народжуються вільними і рівними у своїй гідності та правах [1]. Це положення закріплене не тільки в Конституції України, а й в міжнародних актах щодо забезпечення людських прав.

Секція 1. Нормативно-правове регулювання ЄДСЦЗ: стан та проблеми

Загальноприйнятим є постулат, що кожен має право на життя, на захист своїх прав і т.д. Але чи потрібно захищати злочинців? Зауважимо, що наступні тези є результатом осмислення окресленої проблеми та носять не стільки науковий, скільки філософський аспект.

З точки зору правника відповідь на окреслене питання має бути ствердною – так. Злочинці також є людьми. І хоч вони й порушують права інших, або можуть представляти загрозу для суспільства, вони лише мають бути якимось чином обмежені у своїх правах. Наприклад, та сама відміна смертної кари за скоєння тяжких злочинів. Люди нарешті зрозуміли, що вони не можуть відібрати те право, яке не надавали. І зараз у більшості країн світу найгірше покарання це позбавлення волі на все життя. Тобто обмеження права на свободу.

Але, існує і інша точка зору, яку можна простежити в моралі, моральному сприйнятті вказаної проблематики. Розглядати питання з цієї сторони доволі складно. Адже у всіх є емоції, моральні принципи і усталені норми. Чесно кажучи, опитавши своїх рідних та друзів, я здивувалася. Усі без винятків відповіли, що злочинців не треба захищати. Є люди, які вчиняють такі страшні злочини, що здоровий глузд відходить на задній план і залишається тільки одне: емоції, які потім виправдовують моральними принципами і нормами. Тому ця точка зору не є правильною. Особисто для мене, норми – це правила поведінки. А моральні принципи – це те, що визначає нас, як людей; те, наскільки ми можемо порушити той звід «правил», наскільки дозволяє нам наша совість. Тому коли кажуть про мораль, я розумію, що це лише наша реакція на поганий вчинок. Бо я, наприклад, не знаю такого морального принципу чи такої норми: «Злочинців треба убивати».

Говорячи про захист прав людей, які вчиняють злочини, не можу не згадати професію адвоката. Я б назвала їх одними з найсильніших людей. Тому що витримати той шквал емоцій (невдоволення, осуд), переступити через себе, зрозуміти злочинця, дійсно складно. Але це не означає, що вони захищають тільки винних. Є різні ситуації та різні люди. Загалом у суспільстві загалом, та у мене, зокрема, викликають схвалення особи, які є професіоналами у цій сфері.

Отже, без сумнівів, злочинці мають право на захист хоча б тому, що вони люди. А люди є рівними у своїх правах. Керуватися емоціями і поглядами на життя – неправильно (у контексті прийняття виваженого рішення). Адже це те, що формує вас, а не інших людей. Вони обрали шлях, де переступили через свої принципи і порушили суспільні норми. І за це вони, якщо дійсно винні, понесуть відповідальність.

СПИСОК ЛІТЕРАТУРИ

1. Конституція України від 28 червня 1996 року. *Відомості Верховної Ради України*. 1996. № 30.

Секція 1. Нормативно-правове регулювання ЄДСЦЗ: стан та проблеми

**РІВНІ ПРАВОВОЇ ФОРМАЛІЗАЦІЇ ЮРИДИКО-ЛІНГВІСТИЧНИХ ЗНАНЬ
ТА ПРАВОУТВОРЕННЯ: ОКРЕМІ ЗАУВАГИ**

*Мінченко О. В., д-р юрид. наук, доцент
Національна академія внутрішніх справ*

Важливою складовою гносеології юридико-лінгвістичної сфери є висвітлення рівнів правової формалізації юридико-лінгвістичних знань через дескрипцію окремих аспектів онтології права. Тому у цій частині дослідження ми зосередимо увагу на правоутворенні, юридичному тлумаченні, правовому регулюванні та реалізації норм права з погляду юридико-лінгвістичної теорії правознавства, що передбачає урахування соціокультурної природи права. Розуміння права суто як результату діяльності органів публічної влади не дає змоги побачити роль соціуму в процесі творення права, взаємозв'язку останнього з культурою загалом і мовою зокрема, у тому числі й через особливості правового мислення. Важливого значення у цьому контексті набуває питання правової аргументації, яке не може зводитись лише до посилання на нормативно-правовий припис

При цьому, складовою юридико-лінгвістичної теорії правознавства є положення про значення лінгвістичних засобів творення права. Слід підкреслити, що переважна більшість вітчизняних наукових робіт, присвячених питанню правотворення, висвітлюють його крізь призму нормативістського підходу до розуміння права. Хоча і зазначається на можливість існування трьох рівнів правоутворення (зважаючи на можливість існування права у формі правової свідомості, правових відносин, правопорядку): гносеологічного, матеріального та інституційного, виокремлюються три етапи правоутворення:

- 1) етап формування суспільних відносин;
- 2) етап правозакріплення;
- 3) етап правотворчості, якому характерна діяльність уповноважених органів публічної влади з прийняття нормативно-правових актів.

Неважко помітити когнітивний дисонанс, що виникає при аналізі наведеного: з одного боку, людина визнається основною цінністю, народ – джерелом влади, проголошується верховенство права, необхідність відповідності законів праву, а, з другого боку, суб'єктом творення права визнаються лише органи публічної влади, а правом – результат їх діяльності – прескриптивні тексти.

Для підтвердження наведемо визначення правотворчості, що міститься у підручнику з теорії держави і права: «Правотворчість – це діяльність державних органів з ухвалення, зміни та скасування юридичних норм (М. Матузов, О. Малько). Правотворчість – це спеціальна діяльність компетентних органів, у результаті якої закон отримує юридичну силу і вступає в дію (С. Алексєєв). Правотворчість – це правова форма діяльності державних органів за участю інститутів

Секція 1. Нормативно-правове регулювання ЄДСЦЗ: стан та проблеми громадянського суспільства, що полягає у встановленні (санкціонуванні), зміні чи скасуванні юридичних норм (О. Скакун)» [1, с. 189].

Додамо, що в державах Європи, зокрема Німеччині, у межах курсу «Теорія права» тема правотворчості не висвітлюється (особливо у такому контексті та із зіставленням правоутворення і правотворчості). До того ж, у контексті юридичної техніки логічним є запитання: якщо право «утворене», то навіщо його «творити»?

Виходячи з предмета теорії держави і права (загальні закономірності...), а також плюралізму форм права, виникає запитання, як наведене узгоджується з «творенням» права, коли останнє проявляється не у формі нормативно-правового акта?

Наголосимо, право не обмежується нормативно-правовими актами, більш того, не усі вони є правом (так, загальновідомо, що Конституційний Суд України може визнати закон чи окремий його припис таким, що не відповідає Конституції, є неконституційним. Таким чином, чи можна вважати правотворчістю діяльність органів публічної влади з прийняття закону, який був визнаний неконституційним? Чи це юридичне нормотворення?)

СПИСОК ЛІТЕРАТУРИ

1. Теорія держави і права : підручник / кол. авт. ; кер. авт. кол. канд. юрид. наук, проф. Ю. А. Ведерніков. 3-є вид. перероб. і доп. Дніпропетровськ : Дніпроп. держ. ун-т внутр. справ, 2016 ; Ліра ЛТД. 468 с.

ДЕЯКІ АСПЕКТИ ПРАВОВОГО ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ДІЯЛЬНОСТІ СУБ'ЄКТІВ ЗАПОБІГАННЯ ТА ПРОТИДІЇ ДОМАШНЬОМУ НАСИЛЬСТВУ В УКРАЇНІ

Нечитайло Б. В.

Одеський державний університет внутрішніх справ

Національне законодавство в деяких напрямках потребує приведення до загально визнаних міжнародних вимог щодо забезпечення прав людини. Так хотілося б виділити одну з новел нормативного врегулювання суспільних відносин, у питаннях домашнього насильства, вирішення якої здійснюється шляхом прийняттям нормативно-правових актів у указаному напрямку та напрацюванням відповідної практики їх застосування, а саме основний нормативно-правовий акт цієї сфери Закон України «Про запобігання та протидію домашньому насильству», прийнятий 07 грудня 2017 року, яким визначено організаційно-правові засади запобігання та протидії домашньому насильству, основні напрями реалізації державної політики у сфері запобігання та протидії домашньому насильству, спрямовані на захист прав та інтересів осіб, які постраждали від такого насильства, у

Секція 1. Нормативно-правове регулювання ЄДСЦЗ: стан та проблеми

тому числі визначені суб'єкти, що здійснюють заходи у сфері запобігання та протидії домашньому насильству [1].

Не дивлячись на увагу з боку медіа, дискусії в соціальних мережах, нові прийняті закони та заходи, які приймаються для боротьби з гендерно обумовленим насильством, насильство у відношенні жінок залишається розповсюдженим і в той же час вкрай замовчуваним явищем в Україні [2, 17]. У п. 59 пояснювальної доповіді до Конвенції Ради Європи про запобігання насильству стосовно жінок і домашньому насильству та боротьбу з цими явищами (CETS № 210), висувається вимога щодо забезпечення реагування на всі форми насильства, передбачені Конвенцією, в такому порядку, який дозволить відповідним державним органам належним чином запобігати, розслідувати, притягувати до відповідальності й забезпечувати правовий захист жертвам таких актів насильства [3, 83].

На виконання європейських та міжнародних зобов'язань, України прийняла Закон України «Про запобігання та протидію домашньому насильству», а питання що стосуються порядку взаємодії суб'єктів, що здійснюють заходи у сфері запобігання та протидії домашньому насильству і насильству за ознакою статі, регулюються постановою КМУ від 22 серпня 2018 р. № 658 [4]. При цьому, враховуючи те, що на органи Національної поліції України покладено основний тягар безпосереднього невідкладного реагування на випадки вчинення домашнього насильства, на наш погляд, у ст. 25 зазначеному Порядку взаємодії не врегульованим є питання міжвідомчої співпраці поліції з іншими суб'єктами.

Акцентовуємо увагу на тому, що при організації діяльності органів Національної поліції щодо запобігання та протидії домашньому насильству, держава в цілому виходить, з урахуванням вимог міжнародного права. Так, пунктом «с» ст. 4 Декларації про викорінення насильства у відношенні жінок, яка проголошена резолюцією Генеральної Асамблеї ООН № 48/104 від 20 грудня 1993 року, передбачено, що держави повинні приділяти належну увагу питанням попередження та розслідування актів насильства у відношенні жінок та покарання за них у відповідності з національним законодавством, незалежно від того, чи вчинені такі акти державою чи приватними особами [5]. Так, відповідно до п. 18 ч. 1 ст. 23 «Основні повноваження поліції» Закону України «Про Національну поліцію», поліція відповідно до покладених на неї завдань, вживає заходів для запобігання та протидії домашньому насильству або насильству за ознакою статі [6].

При цьому, при організації реагування відомча нормативно-правова база органів поліції не в повній мірі враховує Порядок взаємодії суб'єктів, що здійснюють заходи у сфері запобігання та протидії домашньому насильству і насильству за ознакою статі, затверджений постановою КМУ від 22 серпня 2018 р. в частині порядку реагування при надходженні заяви чи повідомлення про вчинення насильства, викладені у пунктах 36, 37 вказаного Порядку. Так, в Інструкції з організації реагування на заяви і повідомлення про кримінальні,

Секція 1. Нормативно-правове регулювання ЄДСЦЗ: стан та проблеми

адміністративні правопорушення або події та оперативного інформування в органах (підрозділах) Національної поліції України, затвердженої наказом МВС від 27.04.2020 № 357 [7] відсутній алгоритм орієнтовних невідкладних дій працівника чергової служби при надходженні заяви чи повідомлення про вчинення домашнього насильства і насильства за ознакою статі.

Враховуючи положення пунктів 36, 37 Положення [4] у висновках до статті будуть запропоновані зміни до Інструкції з організації реагування на заяви і повідомлення про кримінальні, адміністративні правопорушення або події та оперативного інформування в органах (підрозділах) Національної поліції України, затвердженої наказом МВС від 27.04.2020 № 357 [7].

На сьогодні діючим законодавством в цілому на достатньому рівні врегульована сукупність повноважень суб'єктів, що здійснюють заходи у сфері запобігання та протидії домашньому насильству, повноважень достатньо для забезпечення реагування на факти насильства та поновлення порушених прав громадян, але нормативно-правова база потребує певного коригування, уточнення. При цьому проблема полягає на теперішній час не стільки у нормативному врегулюванні реагування на проблеми домашнього насильства, а в якісному виконанні своїх обов'язків зазначеними суб'єктами згідно чинної нормативно-правової бази, достатньому фінансуванні діяльності спеціально уповноважених органів у сфері запобігання та протидії домашньому насильству, інших органів та установ, на які покладаються функції із здійснення заходів у сфері запобігання та протидії домашньому насильству, а також загальних та спеціалізованих служб підтримки постраждалих осіб.

СПИСОК ЛІТЕРАТУРИ

1. Про запобігання та протидію домашньому насильству : Закон України від 07.12.2017 № 2229-VIII. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2229-19#Text> (дата звернення: 02.01.2021).
2. Не частное дело. Домашнее и сексуальное насилие в отношении женщин на востоке Украины, Amnesty International, 2020, С. 14, URL: <https://www.amnesty.org/download/Documents/EUR5032552020RUSSIAN.PDF>.
3. Конвенція Ради Європи про запобігання насильству стосовно жінок і домашньому насильству та боротьбу з цими явищами та пояснювальна доповідь. Стамбул (Туреччина). 11.V.2011, Київ: «K.I.C», ТОВ «Дорадо-Друк» 2014. 194 с., URL: <https://rm.coe.int/CoERMPublicCommonSearchServices/DisplayDCTMContent?documentId=0900001680093d9e>.
4. Порядок взаємодії суб'єктів, що здійснюють заходи у сфері запобігання та протидії домашньому насильству і насильству за ознакою статі: постанова КМУ від 22 серпня 2018 р. № 658 URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/658-2018-%D0%BF#top>.
5. Декларация об искоренении насилия в отношении женщин : провозглашена резолюцией Генеральной Ассамблеи ООН от 20.12.1993 № 48/104 от 20 декабря 1993 года. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/995_506#Text (дата звернення: 02.01.2021).
6. Про Національну поліцію : Закон України від 02.07.2015 № 580-VIII. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/580-19/conv#n162>

7. Інструкція з організації реагування на заяви і повідомлення про кримінальні, адміністративні правопорушення або події та оперативного інформування в органах (підрозділах) Національної поліції України, затвердженої наказом МВС від 27.04.2020 № 357 : URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z0443-20#n467>

АКТУАЛЬНІСТЬ ПОСИЛЕННЯ АДМІНІСТРАТИВНОЇ ВІДПОВІДАЛЬНОСТІ ЩОДО ЗАЛУЧЕННЯ ТЕХНІКИ ТА ЗАСОБІВ СПЕЦІАЛЬНИХ СЛУЖБ НЕ ЗА ПРИЗНАЧЕННЯМ

Новосад Д. В.

НК – Мельник Р. П., канд. техн. наук, доцент

*Черкаський інститут пожежної безпеки імені Героїв Чорнобиля
Національного університету цивільного захисту України*

Своєчасний виклик підрозділів ДСНС України, Національної поліції України, швидкої медичної допомоги або аварійних служб, що обслуговують газову, водопровідну, опалювальну, електричну та інші системи житлово-комунального господарства, рятує життя і майно громадян. Але останнім часом почастишали випадки надходження хибних повідомлень. Наприклад, лише в м.Одеса протягом січня 2021 року працівники спеціальних служб чотири рази перевіряли інформацію щодо замінування об'єктів міста. Так, 11 січня, поліцейські перевіряли інформацію про загрозу вибуху в двох лікарнях та суді, 13 січня перевірялися повідомлення про мінування 26 дитсадків, обласної прокуратури й одного з райсудів Одеси, 15 січня поліцейські перевіряли повідомлення про замінування 185 дитсадків, 20 січня поліція перевіряла повідомлення про замінування 186 дитячих садочків та навчально-виховних комплексів. Перевірки повідомлень проводили близько сотні поліцейських, в ході обстеження жодних вибухових пристроїв та речовин не було виявлено. 1 лютого 2021 року в м. Черкаси надійшло повідомлення про замінування шкіл міста. Інформація про закладені вибухівки не підтвердилася. При цьому, по перше, неправдиві дзвінки займають телефонну лінію і не дозволяють додзвонитися тим, хто дійсно потребує допомоги. По-друге, на місця викликів обов'язково прямує спеціальна техніка, залучаються працівники спеціальних служб у той час, як їх допомоги в цей самий момент можуть чекати люди, чиє життя дійсно знаходиться в небезпеці. В такому разі перенаправлення підрозділів з одного виклику на інший призводить до втрати дорогоцінних хвилин, які вкрай необхідні постраждалим.

Статтею 183 «Кодексу України про адміністративні правопорушення» [1] передбачено адміністративну відповідальність за завідомо неправдивий виклик спеціальних служб. Дане правопорушення передбачає накладення штрафу від трьох до семи неоподатковуваних мінімумів доходів громадян, тобто від 51 грн. до 119 грн.

Секція 1. Нормативно-правове регулювання ЄДСЦЗ: стан та проблеми

Кваліфікація даного адміністративного правопорушення передбачає наявність складу адміністративного правопорушення – елементів, що дозволяють встановити наявність ознак протиправного винного діяння або їх відсутність. До складу адміністративного правопорушення входять наступні елементи: об'єкт правопорушення, об'єктивна сторона, суб'єкт правопорушення, суб'єктивна сторона.

Об'єктом цього правопорушення є суспільні відносини у сфері громадського порядку [2]. Під поняттям «громадський порядок» розуміють певну сукупність (систему) суспільних відносин в окремих сферах життя і побуту, неухильне дотримання громадянами правил поведінки в громадських місцях (на вулицях, площах, стадіонах, в парках, гуртожитках, житлових будинках тощо), що забезпечує спокійні умови для суспільно корисної діяльності, побуту і відпочинку людей [3].

Об'єктивна сторона правопорушення, передбаченого коментованою статтею, полягає у завідомо неправдивому виклику пожежної охорони, поліції, швидкої медичної допомоги або аварійних служб. Правопорушник викликає представника хоча б однієї з перерахованих у статті спеціальних служб нібито для надання допомоги, знаючи наперед про те, що в цьому немає ніякої необхідності.

Суб'єктом правопорушення може бути осудна особа, якій виповнилося 16 років.

Суб'єктивна сторона правопорушення характеризується наявністю прямого умислу – правопорушник, повідомляючи певну інформацію спеціальній службі, усвідомлює, що вона є неправдивою, і бажає даремного виїзду на місце виклику працівників цієї служби.

Крім того, законодавством України передбачена кримінальна відповідальність згідно зі статтею 259 «Кримінального кодексу України» [4] за завідомо неправдиве повідомлення про підготовку вибуху, підпалу або інших дій, які загрожують загибеллю людей чи іншими тяжкими наслідками.

Однак, на сьогодні на розгляді у Верховній Раді України знаходиться законопроект, спрямований на забезпечення належного рівня пожежної та техногенної безпеки шляхом підвищення відповідальності за порушення встановлених законодавством вимог у цих сферах. Так, пропонується підвищити розмір штрафної санкції за адміністративне правопорушення, передбачене статтею 183 «Завідомо неправдивий виклик спеціальних служб» [1], встановивши його на рівні від 3400 до 10200 гривень. Однак, навіть затвердження таких штрафних санкцій повністю не перекриє вартість одного виїзду спеціальної служби. Наприклад, вартість одного виїзду пожежно-рятувального підрозділу на пожежу складає близько 45000 гривень [5], а це, навіть за умови сплати максимального штрафу, лише 23 % вартості виїзду підрозділу.

СПИСОК ЛІТЕРАТУРИ

1. Кодекс України про адміністративні правопорушення: від 07.12.1984 р. № 8073-X. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/80731-10#Text> (дата звернення: 01.02.2020).

Секція 1. Нормативно-правове регулювання ЄДСЦЗ: стан та проблеми

2. Островерх О. О., Ковалевська Т. М., Савченко О. В. Правові основи організації та забезпечення цивільного захисту : навч. посіб. Харків : НУЦЗУ, 2015. 165 с.

3. Подоляка А. Громадський порядок: сутність, поняття та форми забезпечення. *Вісник Національної академії прокуратури України*. 2009. № 2. С. 54–60.

4. Кримінальний кодекс України: від 05.04.2001 р. № 2341-III. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2341-14#Text> (дата звернення: 01.02.2020).

5. Штрафи за неправдиві виклики спеціальних служб можуть значно підвищити. URL: <https://ukrainepravo.com/news/ukraine/shtrafy-za-nepravdyvi-vykyky-spetsialnykh-sluzhb-khochut-znachno-pidvyshchyty/>

МІСЦЕ ЮРИДИЧНИХ КЛІНІК В СИСТЕМІ НАДАННЯ БЕЗОПЛАТНОЇ ПЕРВИННОЇ ПРАВОВОЇ ДОПОМОГИ

Орлова О. О., канд. юрид. наук, доцент

Дніпропетровський державний університет внутрішніх справ

Перетворення та зміни, що протягом останнього десятиліття відбуваються в нашій державі торкаються різних сфер. Не є виключенням і юриспруденція, в цілому, та правнича освіта, зокрема. Це призвело до посилення уваги законодавців, науковців та практиків до врегулювання питання надання безоплатної правової допомоги.

3 серпня 2006 року було прийняте Типове положення про юридичну клініку, відповідно до якого в усіх вищих закладах, що здійснюють підготовку фахівців за напрямом «Право», незалежно від форм власності і підпорядкування, необхідно було забезпечити створення юридичних клінік [1], які дали якісно новий поштовх розвитку вищої правничої освіти.

Юридичні клініки відповідно до положення мають забезпечувати надання безоплатної правової допомоги з питань захисту прав і свобод людини та організацій з усіх галузей права відповідно до чинного законодавства України [1].

Проте, 2 червня 2011 року був прийнятий Закон України «Про безоплатну правову допомогу», в якому суб'єктами надання безоплатної первинної правової допомоги в Україні є:

- 1) органи виконавчої влади;
- 2) органи місцевого самоврядування;
- 3) фізичні та юридичні особи приватного права;
- 4) спеціалізовані установи;
- 5) центри з надання безоплатної вторинної правової допомоги [2].

Як можемо бачити, серед суб'єктів надання безоплатної правової допомоги, юридичні клініки не зазначені.

Розділяємо точку зору Ш.Б. Давлатова щодо того, що юридичні клініки мають суттєві ознаки суб'єктів надання безоплатної первинної правової допомоги, а саме:

Секція 1. Нормативно-правове регулювання ЄДСЦЗ: стан та проблеми

1. Види діяльності юридичної клініки, визначені Типовим положенням про юридичну клініку, включають в себе види правових послуг, що належать до видів безоплатної первинної правової допомоги відповідно до Закону України «Про безоплатну правову допомогу».

2. Юридична клініка відповідає вимогам щодо безоплатності надання правової допомоги, відповідно до Типового положення про юридичну клініку [3, с. 36].

Проте, незважаючи на те, що юридичним клінікам властиві ознаки суб'єктів надання безоплатної первинної правової допомоги, їх не можна зараховувати до жодного з видів цих суб'єктів, зазначених у ст. 9 Закону України «Про безоплатну правову допомогу». Така обставина є суттєвою прогалиною у нормативно-правовому регулюванні, оскільки значно обмежує можливості юридичних клінік. Таким чином, потребує уточнення правовий статус юридичних клінік.

Слід зазначити, що фактично на практиці юридичні клініки визнаються суб'єктами надання безоплатної первинної правової допомоги. Так, між Дніпропетровським державним університетом внутрішніх справ та Центрами надання безоплатної вторинної допомоги м. Дніпро та Дніпропетровської області, було укладено меморандуми про спільну діяльність щодо надання безоплатної правової допомоги. У даних документах юридична клініка «Істина» Дніпропетровського державного університету внутрішніх справ виступає саме як суб'єкт надання первинної правової допомоги.

За час функціонування юридичної клініки «Істина» понад 1000 громадян отримали первинну безоплатну правову допомогу з різних правових питань.

Студенти(курсанти)-консультанти юридичної клініки постійно підвищують свої знання та мають високий рівень практичних навичок, що дає їм змогу якісно надавати безоплатну правову допомогу. У разі виникнення певних складнощів до надання правових консультацій залучаються кваліфіковані викладачі, які разом зі здобувачами вищої освіти комплексно підходять до вирішення питань, з якими звертаються клієнти.

Згідно з досвідом діяльності юридичної клініки «Істина» Дніпропетровського державного університету внутрішніх справ та відповідно до положення «Про юридичну клініку «Істина» ДДУВС» можна виділити наступні форми правової допомоги, а саме: правова інформація, консультації, роз'яснення з правових питань; складення заяв, скарг та інших документів правового характеру (крім документів процесуального характеру); надання допомоги в забезпеченні доступу особи до вторинної правової допомоги та медіації [3].

Отже, юридичні клініки є важливою складовою становлення інституту безоплатної правової допомоги. Право кожного на правову допомогу, закріплене в Конституції України, може бути реалізоване лише через таку систему надання безоплатної правової допомоги в Україні, де вагоме місце посідатимуть юридичні клініки. Чим більше суб'єктів

Секція 1. Нормативно-правове регулювання ЄДСЦЗ: стан та проблеми
надаватимуть безоплатну правову допомогу в Україні, тим доступнішою вона буде.

Система надання безоплатної первинної правової допомоги має формуватися і вдосконалюватись з урахуванням ролі та досвіду роботи юридичних клінік. Проте, спірним залишається питання щодо надання юридичними клініками вторинної безоплатної правової допомоги.

СПИСОК ЛІТЕРАТУРИ

1. Про затвердження «Типового положення про юридичну клініку вищого навчального закладу України»: Наказ МОН України від 03.08.2006 № 592. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z0956-06#Text>
2. Про безоплатну правову допомогу: Закон України від 2 червня 2011 року № 3460-VI. *Відомості Верховної Ради України*. 2011. № 51. ст.577. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/3460-17#Text>
3. Давлатов Ш.Б., Роль, завдання та організаційно-правові засади юридичних клінік. *Правова позиція*. № 1 (16). 2016. С. 33-37.
4. Про затвердження положення «Про юридичну клініку «Істина» ДДУВС»: Наказ ДДУВС від 27 квітня 2017 року № 295.

ЗМІСТ І СУТНІСТЬ ЕЛЕКТРОННОГО СУДУ ЯК АДМІНІСТРАТИВНО-ПРАВОВОЇ КАТЕГОРІЇ

Пасинчук К. М., канд. пед. наук

*Черкаський інститут пожежної безпеки імені Героїв Чорнобиля
Національного університету цивільного захисту України;*

Пасинчук О. В.

Навчальний пункт АРЗ СП У ДСНС України у Черкаській області

Стрімкий розвиток сучасних інформаційних технологій вплинув на всі сфери людської діяльності та став незмінним засобом ефективного управління, в тому числі й у сфері організації роботи суду та здійснення правосуддя. Електронний суд – порівняно нове явище в Україні, що розвивається як частина загальновизнаної в сучасному інформаційному суспільстві моделі електронного врядування, покликаної надавати швидкі і якісні державні послуги населенню. Разом із тим без належного наукового обґрунтування практичне впровадження як електронного уряду, так і електронного суду може бути малоефективним.

Як свідчить аналіз наукових публікацій, «електронний суд», «електронне правосуддя», «електронне судочинство» розглядають як однорядові терміни або ж розмежовують їх. Також автори більшості публікацій не визначають зміст самого поняття «електронний суд», а називають та характеризують його структурні елементи. Крім того, відсутні єдині підходи щодо визначення змісту вищевказаного поняття.

Так, А. Коршун зазначає, що про електронне правосуддя варто говорити не лише як про частину поняття «правосуддя», а як і про

Секція 1. Нормативно-правове регулювання ЄДСЦЗ: стан та проблеми

один із способів його реалізації [1, с. 23]. Саме з таких позицій «електронний суд» може розглядатися як категорія адміністративного права.

Н. Телешина електронне правосуддя визначає як спосіб здійснення правосуддя, що базується на використанні інформаційних технологій [2, с. 49], тобто акцентує на судовому процесі, а отже, розумінні електронного правосуддя у вузькому значенні.

Погоджуємося з думкою А. Коршуна, що варто розмежовувати поняття «електронний суд» і «інформатизація судів» [1, с. 23]. Останнє означає, що суди використовують у своїй діяльності комп'ютерну техніку як підручний засіб, а не процесуальний інструмент. Інформаційні нововведення, що стосуються способів спілкування осіб, учасників процесу, розміщення судових актів у мережі Інтернет, забезпечення інформацією про рух справ тощо, також не варто вважати чітким визначенням електронного правосуддя.

У широкому значенні електронний суд – нормативно-правове забезпечення, організація роботи сукупності різних автоматизованих інформаційних систем – сервісів, що забезпечують доступ до правосуддя та його здійснення [3]. Саме розуміння поняття «електронний суд» у широкому значенні варто розглядати як адміністративно-правову категорію.

В. Куценко, аналізуючи проблеми адміністративно-правового забезпечення електронного суду, тлумачить поняття «електронний суд» саме з погляду адміністративного права: це складник інформаційного суспільства, порівняно самостійна унікальна форма адміністративної судової діяльності та юридичного процесу, заснованого на інформаційних технологіях з елементами штучного інтелекту, що забезпечують повний цикл руху документації та розгляду судової справи в електронному форматі, що має легальну юридичну природу [4]. Загалом підтримуючи автора, вважаємо, що таке формулювання потребує певних уточнень.

На основі аналізу поглядів науковців на визначення поняття «електронний суд» можна сформулювати його визначення з погляду науки адміністративного права: електронний суд – складник електронного врядування, порівняно самостійна та унікальна форма судового адміністрування й юридичного процесу, заснованого на інформаційних технологіях, що забезпечують повний цикл руху документації та розгляду судової справи в електронному форматі, що має легальну юридичну природу.

СПИСОК ЛІТЕРАТУРИ

1. Коршун А. Розвиток в Україні електронного правосуддя в контексті взаємодії суду та інститутів громадянського суспільства: теоретико-правова характеристика. Національний юридичний журнал: теорія і практика. 2017. С. 20-24.
2. Телешина Н. Реалізація електронного правосуддя в Росії (на прикладі арбітражного суду Владимирської області). *Арбітражний і цивільний процес*. 2014. № 6. С. 44–50.

Секція 1. Нормативно-правове регулювання ЄДСЦЗ: стан та проблеми

3. Романенкова С. Поняття електронного правосуддя, його генеза і впровадження в правозастосовчу практику зарубіжних країн. Арбітражний і цивільний процес. 2013. № 4. С. 31.

4. Федосєєва Н., Чайковська М. Електронне правосуддя в Росії і світі. *Адміністратор суду*. 2011. № 3. С. 2.

СИСТЕМА ПРАВА В ПОНЯТІЙНО-КАТЕГОРІАЛЬНОМУ АПАРАТІ ПРАВОНАВСТВА

Пекарчук А. В.

НК – Кучук А. М., д-р юрид. наук, доцент

Інститут прокуратури та кримінальної юстиції

Національного юридичного університету імені Ярослава Мудрого

Протягом останніх десяти років відбувається поступова зміна правничої доктрини у напрямку її відходу від нормативізму до запозичення концептів природного розуміння права. Так, наприклад, у багатьох нормативно-правових актах закріплено як принцип діяльності органів публічної влади верховенство права. При цьому, зміст цього принципу розкривається через практику Європейського суду з прав людини. Відповідно до змін до Конституції України, судді повинні керуватися верховенством права (до недавнього часу конституційний припис передбачав, що судді мають керуватися законом).

Означене не може не позначитися на понятійно-категоріальному апараті, що використовується правничою наукою та практикою. Адже саме використовувані поняття і категорії є тими «маркерами», що відтворюють сутність і стиль мислення (оскільки саме поняття є формою абстрактного мислення, що позначає предмети і явища у їх сутнісних ознаках). Доволі чітко на це вказує вітчизняний правник О. Мінченко: «Такі терміни юридичної науки, як «праворозуміння», «нормативно-правовий акт», ... «права і свободи людини і громадянина», «пересічний громадянин», «підгалузь права», «інститут права», «правотворчість як діяльність держави», «тлумачення права», «тлумачення норм права», «акт застосування норм права», «правова система», «правова свідомість», «правова культура», ...та ін. на сьогодні є складовою понятійного ряду правових систем держав пострадянського простору (у яких превалювало нормативістське розуміння права) і не є властивими західній правовій традиції, яка розвивалась на положеннях природно-правової школи» [1, с. 99-100].

Одним з тих понять, яке потребує суттєвого переосмислення є «система права», яке також відсутнє у межах західної правової культури (у тому контексті, у якому воно використовується у вітчизняній правничій науці). Адже хоча у навчальній та науковій літературі наводяться слова про їх розмежування (зокрема, через використання співставлення форми і змісту), однак, вони не є переконливими, особливо з погляду природно-правового розуміння права та визнання людських

Секція 1. Нормативно-правове регулювання ЄДСЦЗ: стан та проблеми

прав. При цьому значна кількість робіт у сфері права виходить з цього твердження. Таким чином, зважаючи на обраний Україною вектор розвитку як правової держави, доручення до європейських цінностей (що прямо передбачено в Угоді про асоціацію між Україною, з однієї сторони, та Європейським Союзом, Європейським співтовариством з атомної енергії і їхніми державами-членами, з іншої сторони, зокрема, в преамбулі цієї Угоди, де закріплено визнання Україною «спільних цінностях, а саме: на повазі до демократичних принципів, верховенства права, доброго врядування, прав людини і основоположних свобод, ...» [2]) та необхідність гармонізації законодавства питання розуміння змісту системи права потребує особливої уваги.

Проблематика системи права постійно перебуває в центрі уваги вітчизняних науковців, переважно через з'ясування співвідношення цього поняття з поняттям «правова система». Водночас, доволі часто ці поняття використовуються і як синоніми. Так, наприклад, у статті «Загальнонаукова концепція категорії «система права», поняття «система права» і «правова система» вживаються як тотожні за змістом, більш того, автор навіть не зауважує, що вони позначають чи можуть позначати різні явища [3].

Доволі несистемним до змісту розглядуваного поняття є підхід В. Шаганенко. Так, у статті «Сутнісні характеристики системи права» автор зазначаючи методологічну важливість для пізнання системи права розуміння категорії «право», наголошує саме на нормативістському розумінні права: «Визначаючи питання про поняття права, ми розуміємо, що його вирішення не виходить за межі даного дисертаційного дослідження, і не перешкоджає нам приєднатися до концепції нормативного розуміння права» [4, с. 69]. Але уже у статті «Принципи формування системи права» цей же автор наводить положення, яке заперечує його підхід: «право як цивілізаційний феномен ґрунтується на єдиних визначальних загальнолюдських принципах гуманізму і справедливості. Останні є утворюючим островом права, визначають його головний зміст, а нормативні приписи, що суперечать цим принципам, не вважаються правовими» [5, с. 79]. Не можна погодитись і з наведеними автором існуючими розуміннями поняття «система права». Так, В. Шаганенко зазначаючи, що «Більшість вітчизняних та зарубіжних вчених під системою права розуміють...» [4, с. 69], наводить посилання на праці двох вітчизняних науковців та двох радянських науковців.

А. Супруновський, визначаючи актуальність дослідження міграційного права в системі права України, розмежовує систему права та правову систему, але визначаючи новизну дослідження уже їх ототожнює: «воно є першим в Україні науковим дослідженням становлення нової галузі права – міграційного права у правовій системі України» [6, с. 4]. До цього слід додати також, що хоча у літературі наголошується на об'єктивності системи права і суб'єктивності системи законодавства, А. Супруновський пов'язує наявність першої з цих систем з існуванням другої: «В Україні поки що не вироблено законодавчої бази,

Секція 1. Нормативно-правове регулювання ЄДСЦЗ: стан та проблеми

здатної ефективно впливати на міграційні потоки в інтересах суспільства. Незавершеність цього процесу є очевидною при зверненні до міграційного права, що є колізійним не тільки через різноманіття його джерел, але й через невизначеність його основних засад, предмета й методу правового регулювання» [6, с. 1], а систему джерел міграційного права зводить до сукупності нормативно-правових актів [6, с. 5].

Аналіз наукової літератури вказує на неоднозначність розуміння змісту та сутності системи права, на відсутність аналізу зарубіжної літератури, зокрема, європейської з цього предмету.

Означене посилює актуальність дослідження та вказує на необхідність переосмислення змісту цього правового поняття.

СПИСОК ЛІТЕРАТУРИ

1. Мінченко О. В. Загальнотеоретичні та методологічні засади системи юридико-лінгвістичних знань. Київ: 2019.
2. Угода про асоціацію між Україною, з однієї сторони, та Європейським Союзом, Європейським співтовариством з атомної енергії і їхніми державами-членами, з іншої сторони від 21 березня 2014 року. URL.: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/984_011 (дата звернення: 08.02.2020).
3. Заморська Л. І. Загальнонаукова концепція категорії «система права». Держава і право. Вип. 47. С. 46-50.
4. Шаганенко В. П. Сутнісні характеристики системи права. Часопис Київського університету права. 2012. № 2. С. 69-74.
5. Шаганенко В. П. Принципи формування системи права. Часопис Київського університету права. 2013. № 3. С. 78-83.
6. Супруновський А. І. Міграційне право в системі права України: автореф. ...дис. канд. юрид. наук: 12.00.01. Одеса, 2011. 17 с.

ПРАВО НА ЗАХИСТ ЯК НЕВІД'ЄМНЕ ПРАВО

Сігалова Ю. О.

НК – Кучук А. М., д-р юрид. наук, професор

Сумський державний педагогічний університет ім. А. С. Макаренка

Презумпція невинуватості – правовий принцип, за якими щодо особи, яка підозрюється у вчиненні злочину, припускається невинність до того часу, поки її вину не буде доведено у порядку, передбаченому законодавством, і встановлено вироком суду, який набрав законної сили.

Кожна людина може вчинити злочин, навмисно це чи ні, але вона в будь-якому випадку має право на захист. Стаття 55 Конституції України говорить, що кожен має право на захист своїх прав [1].

Скоєння злочину це дуже складна тема. На шлях злочину людину можуть підштовхнути різні фактори: насильство в сім'ї, небезпека власному життю та інше. Можливо, людина не хотіла скоювати той чи інший злочин, але була змушена. Розглянемо декілька ситуацій.

Секція 1. Нормативно-правове регулювання ЄДСЦЗ: стан та проблеми

В першій ситуації особа скоїла злочин, тому що була в небезпеці, був замах на її життя. Наприклад в сім'ї, чоловік безжалісно наносив тілесні ушкодження своїй дружині. Постійно, протягом тривалого часу морально та фізично знущався. Жінка вирішила захистити себе самотійно та вбила його. В даному випадку у нас буде навмисне вбивство. Чому ця людина не має права на захист? Так, вона скоїла злочин, але з відчаю та як самозахист. Жінка була вимушена піти на це, її поведінка вказувала на те, що це був єдиний спосіб для неї захистити себе та можливо інших членів сім'ї. Така категорія людей тривалий час перебуває в стані «жертви», та не звертається за допомогою до спеціалістів. Ця особа скоїла злочин та понесе своє покарання за відповідними законами. В даному випадку захист може надати можливість призначити їй справедливе покарання.

Розглянемо варіант, коли це стосується державного статусу. Наприклад, антитерористична операція. В цій ситуації військовозобов'язана людина, яка виконувала наказ, захищаючи свою країну, потрапила в полон. Перед тим змушена була вбивати інших людей. Візьмемо для прикладу відому особу Надію Савченко, вона потрапила в полон, їй висунули обвинувачення у вбивстві російських журналістів. Її незаконно перемістили на російську територію та почали «вершити правосуддя». Військовозобов'язана особа служить своїй державі у воєнні часи. Вона змушена захищати свою територію, присяга її зобов'язує діяти певним чином. В цьому випадку надається захист в досудовому та судовому порядку. За законами моралі – це неправильно, вбивати людину, та навіть за Конституцією.

Безліч прикладів можна наводити. Вбивство, крадіжка, насильство – злочин. Та перш ніж звинувачувати та засуджувати, треба мати доводи та докази. Тож для цього існує захист. Можна захищати всіх цих осіб за основним документом який це дозволяє робити, за Конституцією.

Але головним аспектом всіх справ є презумпція невинності. Якщо вина не доведена, то особа вважається невинуватою. Кожній людині, яка скоїла злочин чи підозрюється в скоєнні злочину, повинна надаватися юридична допомога та адвокат, який буде допомагати їй у вирішенні питань її захисту.

На мій погляд, захищати права потрібно всіх і тих хто скоював злочини, і тих хто не скоював. Життя складне. Будь хто може помилитися, потрапити під вплив інших осіб, зазнати тілесних, психічних ушкоджень. Якщо людина скоює злочин, то не варто від неї відвертатися.

Право на захист має кожен громадянин! Захист не тільки після вчинення злочину, а й захист, який допоможе запобігти тим чи іншим злочинам та порушенням. Це невід'ємне право, яке надається без виключення кожному. Незалежно від статусу людини та від її доходів. Бо всі перед законом рівні.

СПИСОК ЛІТЕРАТУРИ

1. Конституція України від 28 червня 1996 року. *Відомості Верховної Ради України*. 1996. № 30.

Секція 1. Нормативно-правове регулювання ЄДСЦЗ: стан та проблеми

РОЗРОБЛЕННЯ РЕКОМЕНДАЦІЙ З УДОСКОНАЛЕННЯ НОРМАТИВНО-ПРАВОВОЇ ТА НОРМАТИВНОЇ БАЗИ, ЩО РЕГЛАМЕНТУЄ ПРОЦЕСИ ПАСПОРТИЗАЦІЇ ПОТЕНЦІЙНО НЕБЕЗПЕЧНИХ ОБ'ЄКТІВ І ВЕДЕННЯ ДЕРЖАВНОГО РЕЄСТРУ ПОТЕНЦІЙНО НЕБЕЗПЕЧНИХ ОБ'ЄКТІВ

Сухорецька Л. В.

НК – Кривулькін І. М., канд. ф.-м. наук

Науково-дослідний, проектно-конструкторський

та технологічний інститут мікрографії, м. Харків, Україна

Завдання, покладені на єдину державну систему цивільного захисту передбачають спостереження та контроль за небезпечними процесами, що можуть призвести до виникнення надзвичайних ситуацій (далі – НС) на потенційно небезпечних об'єктах (далі – ПНО) або на прилеглих до них територіях, прогнозування можливості виникнення НС, їх масштабів [1]. Важливою складовою цих завдань є забезпечення реалізації вимог техногенної безпеки щодо ПНО та ведення Державного реєстру потенційно небезпечних об'єктів (далі – Реєстр ПНО) [2].

НДІ мікрографії понад 20 років послідовно виконує певний комплекс робіт із паспортизації ПНО, чим забезпечує збір, накопичення та актуалізацію накопиченої в Реєстрі ПНО інформації щодо небезпечних об'єктів, розміщених на території України. Завдяки функціонуванню Реєстру ПНО існує єдиний державний облік ПНО, а оновлена база даних (далі – БД) реєстру створює передумови для успішного прогнозування можливих небезпечних подій та здатна надати інформаційну підтримку під час підготовки управлінських рішень щодо запобігання та ліквідації наслідків НС. Але, в 2020 році процес паспортизації ПНО відбувався в нових несприятливих умовах, які склалися внаслідок, насамперед, відміни Кабінетом Міністрів України (далі – КМУ) 04.12.2019 Положення [3], пандемії, спричиненої розповсюдженням COVID-19 та реформ уряду щодо децентралізації.

Метою розроблення Рекомендацій з удосконалення нормативно-правової та нормативної бази, що регламентує процеси паспортизації потенційно небезпечних об'єктів і ведення Державного реєстру потенційно небезпечних об'єктів (далі – Рекомендації) є побудова нових засад розвитку автоматизованої інформаційно-довідкової системи обліку та обробки інформації про небезпечні об'єкти, удосконалення самої нормативно-правової, нормативної бази на підставі набутого досвіду наукової та практичної роботи під час викликів сьогодення, створення передумов для використання сучасних Інтернет-технологій, що далі має позитивно вплинути на якість інформаційних даних Реєстру ПНО та створить необхідні умови для підвищення зацікавленості користувачів.

Дослідженню підлягали сучасні умови функціонування Реєстру ПНО щодо впровадження в процес паспортизації електронних паспортів ПНО (далі – ЕП ПНО) та нового спеціалізованого програмного

Секція 1. Нормативно-правове регулювання ЄДСЦЗ: стан та проблеми

забезпечення, а також сукупність чинних нормативно-правових актів та нормативних документів, які регламентують процеси ведення Реєстру ПНО та паспортизації ПНО: законодавчі акти, нормативно-правові акти КМУ, нормативно-правові акти (накази) міністерств, інших центральних органів виконавчої влади, національні стандарти України комплексу «Безпека у надзвичайних ситуаціях». Теоретичний пошук, аналіз та систематизація отриманих у результаті дослідження даних дозволили:

- напрацювати зміни та сформулювати доповнення, які ураховують переформатування задіяних органів влади;
- надати пропозиції щодо усунення розбіжностей в термінології;
- юридично закріпити фактично існуючі процедури та правові відносини між суб'єктами регулювання;
- визначити нові відносини та зв'язки, необхідні з огляду впровадження електронного документообігу, Інтернет-технологій, а також перспективи розбудови Реєстру ПНО;
- ліквідувати застарілі юридичні відносини та процедури, що гальмували розвиток нових прогресивних технологій.

Зокрема, Департаментом страхового фонду документації Державної архівної служби України за участі НДІ мікрографії підготовлено проект нової редакції Положення про Реєстр ПНО, направлено його на розгляд і погодження. В підготовленому документі надано нову організаційну систему державної реєстрації ПНО, розмежовано функції та повноваження суб'єктів, додані пункти щодо використання сучасних технологій, електронного документообігу (застосування ЕП ПНО), нових можливостей для обслуговування користувачів.

Очікуваний позитивний ефект від розроблених Рекомендацій полягає у практичній допомозі фахівцям та має сприяти оперативному вирішенню робочих питань щодо вдосконалення чинної нормативно-правової бази з питань ведення Реєстру ПНО та паспортизації ПНО, більш якісному і оперативному виконанню робіт.

Відновлення перевірок ПНО, процеси декомунізації та зміни територіального устрою України, ліквідація окремих територіальних одиниць та створення нових – призводять до необхідності коригування практично всієї БД, накопиченої в процесі ведення Реєстру ПНО, повторного надання всім реєстрантам свідоцтв з новими адресами. Таке нагально потребує відновлення тісної співпраці з відповідними підрозділами Головних управлінь (Управлінь) Державної служби з питань надзвичайних ситуацій України, належного фінансування зазначених робіт та системного навчання та підготовки відповідних фахівців.

СПИСОК ЛІТЕРАТУРИ

1. Про затвердження Положення про єдину державну систему цивільного захисту: постанова КМУ від 9 січня 2014 р. № 11 [із змін.] [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show>

Секція 1. Нормативно-правове регулювання ЄДСЦЗ: стан та проблеми

2. Кодекс цивільного захисту України: Кодекс України від 2 жовтня 2012 р. № 5403-VI [із змін.] [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/5403-17>

3. Про затвердження Положення про Державний реєстр потенційно небезпечних об'єктів: постанова КМУ від 29 серпня 2002 р. № 1288 [із змін.] [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://zakon0.rada.gov.ua/laws/show/1288-2002-п>

ЮРИДИЧНА ВІДПОВІДАЛЬНІСТЬ ЗА ПОРУШЕННЯ ВИМОГ БЕЗПЕКИ НА ОБ'ЄКТАХ РІЗНИХ ФОРМ ВЛАСНОСТІ

Хоменко М. І.

НК – Хаткова Л. В., канд. пед. наук, доцент,

Черкаський інститут пожежної безпеки імені Героїв Чорнобиля

Національного університету цивільного захисту України

Юридична відповідальність – це одна з форм державного впливу на порушників норм права, яка полягає в застосуванні до них передбачених законом санкцій – заходів відповідальності, що тягнуть за собою для них додаткові несприятливі наслідки. В умовах реформування правової системи та практики зміни чинного законодавства питання про відповідальність в галузі забезпечення пожежної безпеки зберігає свою актуальність.

Дотримання норм пожежної безпеки є обов'язковим для всіх суб'єктів права. Відповідно до цього відповідальність за пожежну безпеку несуть такі особи:

- власники майна;
- керівники адміністративних органів виконавчої влади;
- керівники органів місцевого самоврядування;
- особи, уповноважені володіти, користуватися або розпоряджатися майном, у тому числі керівники організацій;
- особи, в установленому порядку призначені відповідальними за забезпечення пожежної безпеки;
- посадові особи в межах їх компетенцій.

Ці особи можуть бути притягнуті до дисциплінарної, адміністративної чи кримінальної відповідальності відповідно до чинного законодавства.

Серйозним і неоднозначним питанням є, наприклад, розмежування відповідальності за дотримання вимог пожежної безпеки між орендодавцем і орендарем. Чинний Цивільний Кодекс України не містить норм, які передбачають порядок розподілу зобов'язань між ними. Є лише загальні умови надання майна в оренду, відповідальність орендодавця за недоліки зданого в оренду майна, обов'язки сторін за змістом орендованого майна. Це, однак, не виключає можливості застосування норм Цивільного Кодексу до вимог щодо дотримання пожежної безпеки і не забороняє сторонам,

Секція 1. Нормативно-правове регулювання ЄДСЦЗ: стан та проблеми

керуючись принципом свободи договору, прямо включити в договір оренди будівлі умови, які регламентують зазначені обставини.

Основними нормативно-правовими актами, в яких прописані норми відповідальності за дотримання вимог пожежної безпеки, є:

- Кодекс цивільного захисту України;
- Закон України «Про основні засади державного нагляду (контролю) у сфері господарської діяльності»;
- Закон України «Про об'єкти підвищеної небезпеки»;
- Постанова Кабінету Міністрів України від 29.02.2012 № 306 «Про затвердження критеріїв, за якими оцінюється ступінь ризику від провадження господарської діяльності та визначається періодичність здійснення планових заходів державного нагляду (контролю) у сфері техногенної та пожежної безпеки»;
- Закон України «Про ліцензування видів господарської діяльності»;
- Наказ МВС України від 02.11.2015 № 1337 «Деякі питання проведення перевірок щодо додержання суб'єктом господарювання вимог законодавства у сфері цивільного захисту, техногенної та пожежної безпеки».

Проблему розмежування відповідальності між орендодавцем і орендарем спробував вирішити і Верховний Суд України, який постановив, що відповідальність за порушення правил пожежної безпеки покладається на особу, що володіє, користується або розпоряджається майном на законних підставах, тобто обидва особи. Сторони, укладаючи договір, можуть самі врегулювати питання про обсяг обов'язків в галузі забезпечення правил пожежної безпеки. Таким чином, до відповідальності може бути притягнута особа, яка не виконала покладені на нього обов'язки. Якщо в договорі оренди дане питання не було врегульоване, то відповідальність за порушення вимог пожежної безпеки може бути покладена як на орендаря, так і на орендодавця в залежності від того, чиє протиправне діяння утворило складу адміністративного порушення.

Власник має право вільно розпоряджатися належним йому на праві власності майном, реалізуючи як окремі правомочності, так і їх сукупність. Цивільні права можуть бути обмежені тільки на підставі федерального закону, інші нормативні акти, що обмежують права власника, застосуванню не підлягають. Встановлення обмежень права власності пов'язано, зокрема, з обмеженістю природних ресурсів, дотримання правил безпеки, в тому числі протипожежних, неприпустимістю порушення прав і законних інтересів третіх осіб. На власника покладається тягар утримання майна та підтримання його в придатному для експлуатації стані, а також і дотримання вимог безпеки.

Вимоги щодо забезпечення пожежної безпеки розділені на конструктивні (капітальні) та експлуатаційні (функціональні). На законодавчому рівні вони не закріплені. Їх характеристику розкривають через Містобудівний кодекс України. Вимоги пожежної

Секція 1. Нормативно-правове регулювання ЄДСЦЗ: стан та проблеми

безпеки капітального характеру – це сукупність норм і правил, в результаті виконання яких відбувається зміна, заміна і (або) відновлення будівельних конструкцій об'єктів капітального будівництва або елементів таких конструкцій, його частин, в тому числі установка, заміна та (або) відновлення агрегатів і інженерних систем, спрямованих на забезпечення пожежної безпеки об'єкта капітального будівництва. Всі інші вимоги, пов'язані з безпосередньою діяльністю організації, для усунення яких не потрібні зміни конструктивних особливостей будівель, а також твори значних матеріальних витрат, визнаються експлуатаційними.

Відповідальність за порушення вимог пожежної безпеки конструктивного характеру, як правило, несе власник (орендодавець) будівлі. Виняток становлять випадки, коли орендодавець за договором оренди будівлі покладає зобов'язання щодо здійснення капітального ремонту та (або) реконструкції на орендаря. Відповідальність за порушення експлуатаційних вимог пожежної безпеки несе особа, яка відповідно до договору оренди будівлі прийняло на себе зобов'язання щодо їх забезпечення.

Проведений аналіз показав, що визначення особи (орендодавця або орендаря), яка притягається до відповідальності, має здійснюватися виходячи з таких фактів:

- хто володіє, користується і (або) розпоряджається будівлею на законних підставах в момент порушення вимог пожежної безпеки;
- який характер порушень в області забезпечення пожежної безпеки;
- які умови і порядок розподілу обов'язків щодо дотримання вимог пожежної безпеки між орендодавцем і орендарем відповідно до договору оренди будівлі.

У даний час до злочинів, які мають те чи інше відношення до пожеж, Кримінальний кодекс України відносить багато складів. З них 4 є найбільш поширеними:

- умисне знищення або пошкодження майна шляхом підпалу, вибуху чи іншим загальнонебезпечним способом;
- знищення або пошкодження чужого майна шляхом необережного поводження з вогнем;
- знищення або пошкодження лісів;
- порушення правил пожежної безпеки.

Причини, що викликали пожежу, підрозділяються на загальні, викликані діями людей, і безпосередні, пов'язані з технічними причинами. При розслідуванні злочинів, які безпосередньо пов'язані з порушенням правил пожежної безпеки, необхідно з'ясовувати причинний зв'язок між дією або бездіяльністю осіб, відповідальних за дотримання заходів і правил протипожежного режиму і наслідків, що наступили через порушення запропонованих правил. Для цього необхідно встановити, які особи відповідальні за дотримання правил пожежної безпеки. Це можуть бути як керівники підприємств,

Секція 1. Нормативно-правове регулювання ЄДСЦЗ: стан та проблеми

власники майна, посадові особи в межах їх компетенції, так і відповідальні квартиронаймачі або орендарі.

Важливе значення для кваліфікації злочинного діяння має аналіз наступили від нього суспільно небезпечних наслідків, до яких відносяться смерть людини, шкоду здоров'ю людини, інші тяжкі наслідки, до яких можна віднести залишення людей без житла або засобів до існування, призупинення діяльності підприємства, установи, організації, завдання матеріальної шкоди у великому розмірі.

Разом з тим, в результаті розслідування в багатьох випадках не встановлюються причини пожеж, не виявляються винні особи, які не вживаються необхідні заходи щодо відшкодування матеріального збитку, нанесеного пожежею. Розслідування таких злочинів становить значну складність, головним чином, у зв'язку зі знищенням в процесі горіння, гасіння розбору конструкцій слідів злочину. Особливі труднощі викликає і встановлення причини пожежі і обставин його виникнення. Без цього неможливо встановлення ознак складу злочину, його кваліфікація, виявлення винних осіб. У цих ситуаціях визначальними і головними є слідчі версії про причини пожежі, однією з яких практично завжди буває версія про підпал. Від того як була проведена перевірка і з'ясовані причини залежать і методи встановлення суті того, що сталося, визначення шляху розслідування, коло підлягають з'ясуванню питань, а також характер висунутих версій про осіб, винних у пожежі.

Також має місце бути і порушення вимог пожежної безпеки в формі бездіяльності. В цьому випадку у кримінальній справі необхідно встановити наступне:

- в чому конкретно виразилося бездіяльність винної особи – які конкретні дії особа повинна була виконати;
- чи зобов'язане було обличчя їх виконувати, і в зв'язку з чим виникла ця обов'язок (професійні, трудові зобов'язання і т. п.);
- чи мала особа реальну можливість виконати необхідні дії.

Тільки при наявності таких умов особа може бути притягнута до кримінальної відповідальності за порушення вимог пожежної безпеки в формі бездіяльності – невиконання правил пожежної безпеки. Це може бути бездіяльність, опосередковано призвело до настання передбачених у законі наслідків: захаращення шляхів евакуації, неукomплектованість приміщень засобами пожежної сигналізації та пожежогасіння, відсутність інструктажу персоналу про шляхи евакуації при пожежі.

Внаслідок пожеж в Україні гине все більше людей. У зв'язку з цим державна влада посилює контрольні заходи в сфері пожежної безпеки. В даній статті наведені приклади найбільш поширених порушень правил пожежної безпеки, особливості проведення перевірок, а також міри відповідальності підприємців за порушення чинних правил і нормативів.

Перевірки пожежної безпеки проводить ДСНС України. При проведенні планової перевірки не пізніше, ніж за три дні до початку

Секція 1. Нормативно-правове регулювання ЄДСЦЗ: стан та проблеми

контрольного заходу інспектор повинен повідомити керівника організації, а керівництво підприємства зобов'язане забезпечити присутність своїх представників при проведенні заходів по контролю. Підставою для проведення перевірки є письмове розпорядження або наказ, підписаний керівником контрольного органу. Перевірка підприємства починається з пред'явлення інспектором розпорядження на перевірку та службового посвідчення.

Крім перевірок за графіком, інспектори з пожежного нагляду можуть проводити позапланові перевірки. Наприклад, якщо у відомства є інформація (від громадян, державних органів, ЗМІ) про виникнення загрози надзвичайної ситуації. Саме це досить широке обґрунтування використовується зараз при інтенсивних перевірок закладів з масовим скупченням людей.

СПИСОК ЛІТЕРАТУРИ

1. Кодекс цивільного захисту України;
2. Закон України «Про основні засади державного нагляду (контролю) у сфері господарської діяльності»;
3. Закон України «Про об'єкти підвищеної небезпеки»;
4. Постанова Кабінету Міністрів України від 29.02.2012 № 306 «Про затвердження критеріїв, за якими оцінюється ступінь ризику від провадження господарської діяльності та визначається періодичність здійснення планових заходів державного нагляду (контролю) у сфері техногенної та пожежної безпеки»;
5. Закон України «Про ліцензування видів господарської діяльності»;
6. Наказ МВС України від 02.11.2015 № 1337 «Деякі питання проведення перевірок щодо додержання суб'єктом господарювання вимог законодавства у сфері цивільного захисту, техногенної та пожежної безпеки».

УДК 778.14:006.05

ДОСЛІДЖЕННЯ ТА АНАЛІЗУВАННЯ МІЖНАРОДНИХ ТА ЄВРОПЕЙСЬКИХ СТАНДАРТІВ ДЛЯ ВСТАНОВЛЕННЯ ВІДПОВІДНОСТІ НАУКОВО-ТЕХНІЧНОЇ ПРОДУКЦІЇ СТРАХОВОГО ФОНДУ ДОКУМЕНТАЦІЇ ВИМОГАМ МІЖНАРОДНОЇ СИСТЕМИ ТЕХНІЧНОГО РЕГУЛЮВАННЯ

Шевченко І. І., Новіков С. Д., Шевченко І. А.

НК – Кривулькін І. М., канд. ф.-м. наук

Науково-дослідний, проектно-конструкторський

та технологічний інститут мікрографії, м. Харків, Україна

Міжнародна діяльність зі стандартизації набуває особливе значення у світлі рішучих заходів, які здійснюються світовим товариством щодо ліквідації перешкод та обмежень у торгівлі між

Секція 1. Нормативно-правове регулювання ЄДСЦЗ: стан та проблеми

країнами. Стандартизація у міжнародному масштабі створює сприятливі умови для торгівлі за рахунок єдиних підходів до якості продукції, її взаємозамінності, технічної сумісності, безпеки й охорони навколишнього середовища, що пов'язано з розробкою міжнародних стандартів. Використання міжнародних стандартів дозволяє швидко розвивати виробництво до рівня передових промислових країн і тим самим розвивати та поглиблювати торговельно-економічні відносини між країнами. Міжнародні стандарти, які розробляються відповідними міжнародними організаціями, усувають технічні бар'єри у торгівлі, що пов'язано з розрізненнями у національних стандартах країн світу [1].

Однією з основних тенденцій державної політики України у сфері стандартизації на сучасному етапі є пріоритетність запровадження міжнародних та європейських стандартів. Це дозволить використати досвід та досягнення розвинутих країн у національній економіці, сприятиме виходу українських товарів на світовий ринок.

Для використання міжнародного досвіду під час проведення наукових робіт у сфері страхового фонду документації та забезпечення їх відповідності вимогам міжнародних стандартів Науково-дослідний, проектно-конструкторський та технологічний інститут мікрографії виконує науково-дослідну роботу з дослідження міжнародних стандартів за напрямками, сфера діяльності яких перетинається зі сферою СФД, та зокрема за напрямом «Безпека», здійснює вивчення їх основних положень та вимог, систематизує, узагальнює отриману інформацію та впроваджує її результати у науковій та науково-технічній діяльності.

Протягом досліджень міжнародних стандартів за напрямом «Безпека» було опрацьовано та проаналізовано міжнародні стандарти, положення яких надано на розгляд фахівцям Інституту державного управління та наукових досліджень з цивільного захисту згідно з Угодою про співпрацю та взаємодію між організаціями, матеріали цих досліджень можуть бути використані під час виконання робіт у сфері «Безпека у надзвичайних ситуаціях».

Матеріали проаналізованих міжнародних стандартів [2 – 5] надають можливість ознайомитись з настановами, правилами та ризиками впровадження комплексу організаційних, технічних і спеціальних заходів для захисту населення в надзвичайних ситуаціях. Матеріали стандартів містять настанови: щодо створення системи менеджменту безпеки мереж поставок; щодо оцінки загроз, ризиків та контрзаходів, пов'язаних із безпекою продукції; щодо планування та проведення безпечних, надійних та стабільних заходів шляхом упровадження відповідних дій; щодо забезпечення захисту документів, які використовуються для виконання операцій із цінними документами, та забезпечення безпечного до них доступу; щодо використання соціальних мереж під час управління надзвичайними ситуаціями і зв'язку між ними до, під час і після інциденту, а також вказівки щодо того, як за допомогою соціальних мереж прискорити

Секція 1. Нормативно-правове регулювання ЄДСЦЗ: стан та проблеми

роботу екстрених служб, що ґрунтуються на міжнародній практиці для здійснення планування, управління, контролю, підтримки та безперервної роботи системи управління; щодо впровадження системи раннього попередження стихійних лих; основи для визначення стійкості міст за природних катаклізмів, епідемій тощо; принципи управління надзвичайними ситуаціями, структуру управління діями щодо ліквідації надзвичайних ситуацій; формат вихідного файлу для систем збору контенту відеоспостереження за допомогою змінних носіїв даних або через мережу, що дозволяє кінцевому користувачу отримувати доступ до вмісту цифрового відеоспостереження і виконувати необхідну обробку, та інші матеріали.

Міжнародні стандарти створюють передумови для охорони та захисту довкілля, безпечної діяльності людей та економічного зростання.

СПИСОК ЛІТЕРАТУРИ

1. Міжнародні системи стандартизації та сертифікації. Значення міжнародної стандартизації в розвитку торговельно-економічних зв'язків між країнами [Електронний ресурс]. – Режим доступу : pidru4niki.com › [ekonomika](http://ekonomika.com).

2. Розроблення рекомендацій щодо впровадження результатів досліджень матеріалів міжнародних стандартів для відповідності науково-технічної продукції страхового фонду документації вимогам міжнародної та європейської системи технічного регулювання: звіт про НДР (заключний)/НДІ мікрографії; кер. Кривулькін І. М.; викон.: Новіков С. Д. [та ін.]. – Х., 2016-2017. – 91 с. – № ДР 0116U003607.

3. Дослідження міжнародних стандартів для адаптації нормативної бази державної системи страхового фонду документації до вимог європейської системи технічного регулювання та розроблення рекомендацій щодо застосування міжнародного досвіду у сфері формування, ведення і використання страхового фонду документації України: звіт про НДР (проміжний)/НДІ мікрографії; кер. Болбас О. М. ; викон.: С. Д. Новіков [та ін.]. – Х., 2018. – 90 с. – № ДР 0116U003607.

4. Дослідження міжнародних стандартів для адаптації нормативної бази державної системи страхового фонду документації до вимог європейської системи технічного регулювання та розроблення рекомендацій щодо застосування міжнародного досвіду у сфері формування, ведення і використання страхового фонду документації України (остаточний)/НДІ мікрографії; кер. Болбас О. М. ; викон.: І. І. Шевченко [та ін.]. – Х., 2019. – 86 с. – № ДР 0118U004475.

5. Дослідження матеріалів міжнародних стандартів для встановлення відповідності науково-технічної продукції страхового фонду документації вимогам міжнародної та європейської систем технічного регулювання та розроблення рекомендацій щодо впровадження результатів досліджень (проміжний) / НДІ мікрографії; кер. Болбас О. М. ; викон.: І. І. Шевченко [та ін.]. – Х., 2020. – 78 с. – № ДР 0119U003628.

FIRE SAFETY LEGISLATION IN ENGLAND

Kats L. V.

Krichker O. Ye., PhD in Historical Sciences

Bohdan Khmelnsky Cherkasy National University

In each country there exists a variety of laws which regulate the activities of public-sector bodies. Thus, fire safety services have to operate following these laws, too. There are several acts that regulate fire and rescue services legislation in England.

The Fire and Rescue Services Act 2004 is a legal background determining fire and rescue authorities and setting among other responsibilities the «core duties» of fire and rescue and political authorities overseeing the work of the first ones [1]. The English fire and rescue authorities are the political bodies responsible for overseeing the work of fire and rescue services. They are Metropolitan fire and rescue authorities, the London Fire and Emergency Planning Authority, and «mayoral» fire authority in Manchester, Combined fire and rescue authorities and County council fire and rescue authorities. As to the organizational structure of fire service ranks, it is as follows:

Chief fire officer/commissioner

Deputy chief fire officer/deputy commissioner

Assistant chief fire officer/assistant commissioner

Area manager

Group manager

Station manager

Watch manager

Crew manager

Firefighter.

The aim of this research is to study articles 6 – 9 of the second part of the 2004 Act devoted to the main functions of Fire and rescue authorities.

According to the article 6 a fire and rescue authority is responsible for promoting local fire safety, providing the public of the area with the information to prevent fires and death or injury by fire and giving consultations how to prevent fire spread in the local property and how to escape in case of fire.

The duties of a fire and rescue authority are to secure extinguishing fires and protecting life in case of fire. It is in their jurisdiction to observe that the personnel meet all normal requirements and get appropriate training. A fire and rescue authority ensures also that the personnel take all the necessary steps to prevent or reduce any damage to the property while fighting fires.

Road traffic accidents are also the responsibility of a fire and rescue authority. They must make provision for the purpose of rescuing and protecting people from serious harm in road traffic accidents.

Секція 1. Нормативно-правове регулювання ЄДСЦЗ: стан та проблеми

According to the article 9 of the second part of the 2004 Act, The Secretary of State is entitled to confer functions relating to emergencies, other than fires and road traffic accidents.

Within that Fire and Rescue Services Act 2004, the Fire and Rescue National Framework was introduced as the government wanted to ensure that the public adequately protected [2]. This document sets its priorities and objectives for fire and rescue authorities in England.

The Fire and Rescue National Framework determines three main priorities for fire and rescue authorities [2]. It is aimed, firstly, at identifying and assessing foreseeable fire and rescue related risks, delivering prevention and protection activities and responding to incidents. The second priority is collaboration with their communities and partners in their areas and nationally to deliver their service. Thirdly, being accountable to communities for the service they provide means transparency in their action and planning through consultation and involvement.

As far as an integrated risk management planning is an integral part for identifying, assessing and mitigating fire and rescue related risks, the requirements to it were separated into Annex to describe them thoroughly.

The most recent legislative act related to fire safety is The Regulatory Reform (Fire Safety) Order 2005 provides a minimum fire safety standard in non-domestic premises. The Responsible Person, i.e. any person or a person acting on their behalf having control to some extent or the owner for a workplace or not a workplace, have to carry out certain fire safety duties. Among those are ensuring the general fire precautions are satisfactory and conducting a fire risk assessment [3].

Thus, the Government's legislative acts aim to see to the improvement of efficiency and effectiveness in public safety and better outcomes for communities as a result.

REFERENCES

1. Fire and Rescue Services Act 2004. URL: <https://www.legislation.gov.uk/ukpga/2004/21/contents>
2. Fire and rescue national framework for England. URL: https://assets.publishing.service.gov.uk/government/uploads/system/uploads/attachment_data/file/5904/nationalframework.pdf
3. The Regulatory Reform (Fire Safety) Order 2005. URL: <https://www.legislation.gov.uk/uksi/2005/1541/contents/made>

Секція 2. Організаційно-управлінське забезпечення діяльності ЄДСЦЗ

ОРГАНІЗАЦІЯ УПРАВЛІННЯ ТА ЗВ'ЯЗКУ В УМОВАХ АВАРІЇ НА КОМПРЕСОРНІЙ ГАЗОВІЙ СТАНЦІЇ МІСТА ЯГОТИН

Аврамов Д. С.,

НК – Горбаченко Ю. М., канд. іст. наук, доцент

Черкаський інститут пожежної безпеки імені Героїв Чорнобиля

Національного університету цивільного захисту України

Для організації та керівництва управлінням при ліквідації надзвичайної ситуації на об'єкті, захисту населення та території, а також виконання інших необхідних функцій з ліквідації надзвичайних ситуацій рішенням голови облдержадміністрації призначається уповноважений керівник з ліквідації цієї ситуації, який утворює штаб з ліквідації надзвичайної ситуації – робочий орган з ліквідації надзвичайної ситуації.

До роботи в штабі залежно від рівня надзвичайної ситуації залучаються керівники аварійно-рятувальних служб та формувань, що беруть участь у ліквідації надзвичайної ситуації, спеціалісти органів місцевого самоврядування та відповідних управлінь і організацій (за погодженням з їх керівниками). Персональний склад штабу з ліквідації надзвичайної ситуації визначає уповноважений керівник з ліквідації надзвичайної ситуації, який забезпечує його діяльність та встановлює режим роботи.

У своїй діяльності штаб з ліквідації надзвичайної ситуації взаємодіє з обласною спеціальною комісією. Основними завданнями штабу з ліквідації надзвичайних ситуацій є безпосередня організація і координація аварійно-рятувальних робіт з ліквідації надзвичайної ситуації. До призначення уповноваженого керівника з ліквідації надзвичайної ситуації загальне керівництво з проведення першочергових, рятувальних та інших невідкладних робіт приймає на себе керівник пожежно-рятувального підрозділу, який прибув першим до місця події з подальшою передачею повноважень начальнику мобільної оперативної групи ГУ ДСНС України в Київській області. Управління і керівництво всіма роботами здійснюється з пунктів управління:

- пункт управління №1 – розгортається в ГУ ДСНС України в Київській області при виникненні надзвичайних ситуацій;
- пункт управління №2 – розгортається в районі надзвичайної ситуації.

Секція 2. Організаційно-управлінське забезпечення діяльності ЄДСЦЗ

Інформація про обстановку та хід виконання робіт з ліквідації надзвичайної ситуації з пункту управління №2 передається на пункт управління №1 ГУ ДСНС України в Київській області.

Телефонний зв'язок забезпечується за рахунок використання загальнодержавних і відомчих ліній зв'язку.

Для забезпечення зв'язком оперативного штабу використовуються технічні засоби управління.

Зв'язок зорганізується з пункту управління в місці постійної дислокації:

1. провідний – телефонними каналами АТС:
 - з робочою групою ДСНС України;
 - з територіальними органами управління та силами;
 - з обласними управліннями і організаціями, що залучаються до проведення робіт з ліквідації надзвичайної ситуації.

2. радіозв'язок:
 - з робочою групою ДСНС України;
 - з мобільною оперативною групою управління області;
 - з територіальними підрозділами ГУ ДСНС У в Київській області;

Для організації зв'язку в районі аварії залучається територіальні підрозділи від ПАТ «Укртелеком».

СПИСОК ЛІТЕРАТУРИ

1. Кодекс цивільного захисту України;
2. Постанова КМУ від 14 березня 2018 р. № 223 Київ «Про затвердження Плану реагування на надзвичайні ситуації державного рівня»;
3. Наказ МВС України від 26.12.2014 № 1406 «Про затвердження Положення про штаб з ліквідації наслідків надзвичайної ситуації та Видів оперативно-технічної і звітної документації штабу з ліквідації наслідків надзвичайної ситуації».

ДЕЯКІ ОСОБЛИВОСТІ ФУНКЦІОНУВАННЯ СИСТЕМИ ЦИВІЛЬНОГО ЗАХИСТУ В СУЧАСНИХ УМОВАХ

Бевз О. В., Орлов В. О.

НК – Пасинчук К. М., канд. пед. наук

Черкаський інститут пожежної безпеки імені Героїв Чорнобиля

Національного університету цивільного захисту України

На сучасному етапі суспільного розвитку, у т. ч. в Україні, простежуються такі тенденції: зростає смертність людей і завдається шкода територіям, що є наслідком небезпечних природних явищ, промислових аварій і катастроф. Відбувається постійне зростання ризиків виникнення надзвичайних ситуацій різного походження, що суттєво впливає на кожну сферу суспільної життєдіяльності. У Конституції України визначено, що роль найвищої соціальної цінності

Секція 2. Організаційно-управлінське забезпечення діяльності ЄДСЦЗ

належить людині, її безпеці і здоров'ю. У кожного українця є конституційно закріплене право жити в безпечному для життя і здоров'я середовищі [1]. Захист таких конституційних прав та свобод індивіда та суспільства загалом є завданням державної системи національної безпеки.

В історії людської цивілізації траплялись не лише позитивні здобутки, а і виникло багато загроз для життєво важливих людських, суспільних та державних інтересів.

Зокрема, суттєву небезпеку становить загроза у техногенно-природній сфері. У зв'язку з величезним науковим, технічним і виробничим прогресом виникають умови, за яких у значній кількості концентруються радіаційно-хімічно- та вибухопожежонебезпечні підприємства, підвищується ймовірність надзвичайної ситуації техногенного характеру, що разом із впливом природних стихій завдає великої шкоди людям.

За таких обставин все важливішим для населення і територій стає захист, що має забезпечувати держава, від небезпеки, яку несуть стихійні лиха, аварії, природні, техногенні та екологічні катастрофи. Є змога суттєвого зменшення наслідків НС, якщо своєчасно будуть здійснені належні заходи з прогнозування і реагування на ймовірність виникнення надзвичайної ситуації.

Варто погодитись з думкою С. Артем'єва та О. Малько у тому, що «Україна нині перебуває у дуже складній ситуації, що зумовлено різними зовнішніми і внутрішніми загрозами. Це яскраво відображає надзвичайну актуальність постановки та вирішення низки проблем, що пов'язані із забезпеченням національної безпеки Української держави» [2].

За твердженням О. Подскальної є потреба «у створенні надійної й ефективної системи цивільного захисту України, що мала б вирішити низку важливих завдань, пов'язаних із попередженням і протидією виникненню та розвитку надзвичайних ситуацій як у мирний, так і в надзвичайний період. Ці завдання мають бути підкріплені тезою про те, що проблеми захисту цивільного населення та певних держави з точки зору потенційних надзвичайних ситуацій з кожним роком стають ще більш вагомими для міжнародного співтовариства. Новітні для світу й України техногенні і природні виклики та загрози нерідко пояснюють критичним рівнем фізичного і морального зносу основних засобів виробничого призначення; незначними вкладеннями коштів для підтримки заходів з безпеки підприємств; застарілими технологіями та процесами у багатьох галузях промислового виробництва; великими запасами нагромаджених відходів цього виробництва і його не завжди достатньою ефективністю, а також токсичною дією на стан навколишнього середовища» [3, с. 23].

З метою реалізації такої важливої функції держави, як цивільний захист, основною складовою державної політики є створення «Єдиної державної системи цивільного захисту». У зв'язку з набуттям чинності нового Кодексу Цивільного захисту і з метою ефективної реалізації

Секція 2. Організаційно-управлінське забезпечення діяльності ЄДСЦЗ

завдань цивільного захисту Уряд України ухвалив постанову Кабінету міністрів України від 09 січня 2014 р. № 11 «Про затвердження Положення про Єдину державну систему цивільного захисту», що спрямована на підвищення безпеки населення і територій [4].

Основними завданнями Української ЄДСЦЗ є забезпечення готовності міністерств та інших центральних і місцевих органів виконавчої влади, органів місцевого самоврядування та сил і засобів, що підпорядковані їм та спрямовані на запобігання й реагування на надзвичайні ситуації; забезпечення проведення заходів із запобігання виникненню таких ситуацій; навчання населення з поведінки і дій у разі виникнення надзвичайних ситуацій; реалізація державних цільових програм, що спрямовані на попередження надзвичайних ситуацій, створення належних умов для сталої діяльності підприємств (організацій, установ), зменшення потенційних матеріальних втрат; аналіз та оцінювання даних про надзвичайні ситуації, публікування даних про проблеми захисту населення і територій від наслідків надзвичайних ситуацій; прогнозування й оцінювання соціально-економічних наслідків таких ситуацій, прогнозне обчислення потреби сил, засобів, матеріальних та фінансових ресурсів; максимальне збереження і оптимальне використання резервів цих ресурсів з метою запобігання й ефективного реагування на надзвичайні ситуації; оповіщення населення про потенційну загрозу та виникнення надзвичайної ситуації, своєчасне і правдиве інформування про реальну обстановку та вжиті заходи; захист населення у разі виникнення надзвичайної ситуації; здійснення рятувальних та інших невідкладних робіт з ліквідації наслідків надзвичайної ситуації, організація життєвого забезпечення постраждалого населення; пом'якшення потенційних наслідків надзвичайної ситуації у разі їх виникнення; проведення заходів із соціального захисту постраждалого населення; здійснення визначених законом прав із захисту населення від наслідків надзвичайної ситуації, зокрема осіб (чи їх сімей), що брали безпосередню участь у локалізації таких ситуацій; інші завдання, що вписані у законі [5].

Нині, незважаючи на те, що ухвалено Кодекс і затверджено Положення про єдину державну систему цивільного захисту в Україні, стверджувати про остаточне формування та повномасштабне функціонування на усій території України ще зарано. З огляду на це подальші дослідження зі створення ефективної системи управління процесами запобігання виникнення надзвичайних ситуацій, мінімізації їх наслідків та пошук найважливіших шляхів поліпшення системи управління заходами із запобігання надзвичайних ситуацій у єдиній державній системі цивільного захисту донині є вкрай актуальними.

СПИСОК ЛІТЕРАТУРИ

1. Конституція України [Електронний ресурс] // Відомості Верховної Ради України (ВВР). – 1996. – № 30. – с. 141. – Режим доступу: <http://zakon5.rada.gov.ua/laws/show/254%D0%BA/96-%D0%B2%D1%80>.

Секція 2. Організаційно-управлінське забезпечення діяльності ЄДСЦЗ

2. Артем'єв С. Р., Малько О. Д. Цивільний захист як чинник системи забезпечення національної безпеки. Наука і правоохорона. 2018. № 2. С. 42–49.

3. Подскальна О. А. Розвиток наукової думки щодо організації цивільного захисту як складової національної безпеки держави». *Вісник НАДУ при Президентіві України. (Сер. : Державне управління).* 2017. № 4. С. 20–27.

4. Про затвердження Положення про єдину державну систему цивільного захисту. Постанова Кабінету Міністрів України від 9 січня 2014 р. № 11. URL : <http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/11-2014-%D0%BF>.

5. Кодекс цивільного захисту України від 2 жовтня 2013 р. № 5403-VI. URL : <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/5403-17>.

ОКРЕМІ ЕЛЕМЕНТИ УПРАВЛІНСЬКОЇ ДІЯЛЬНОСТІ НАЦІОНАЛЬНОЇ ПОЛІЦІЇ УКРАЇНИ

Біда О.

НК – Кузнецова Л., канд. юрид. наук

*Черкаський інститут пожежної безпеки імені Героїв Чорнобиля
Національного університету цивільного захисту України*

Вся управлінська діяльність в органах внутрішніх справ спрямована на розв'язання певних завдань та досягнення відповідних результатів, що стоять перед Національною поліцією України.

Весь процес управлінської діяльності поліції спрямований на збирання, аналіз, обробку і використання необхідної інформації. Саме управління органами поліції здійснюється переважно через управлінські рішення, оформлені в різного виду документи. Ефективність діяльності органу поліції значною мірою залежить від раціональної роботи з документами керівників, від професійних навичок працівників, які здійснюють складання і оформлення документів.

Управлінські рішення можуть оформлюватись у різній формі, а саме: наказом, вказівкою, інструкцією, протоколом, висновками, листами, доповідними записками, довідками, рапортами, приписами, тощо, але всі ці документи повинні відповідати певним обов'язковим вимогам [3, с.30].

Управлінське рішення в органах поліції – це заснований на законах та підзаконних актах, аналізі та оцінці оперативної обстановки акт відповідного керівника органу поліції, що містить постановку цілей, обґрунтування засобів їх здійснення, прийнятий в установленому порядку і забезпечуючий організаційну сталість та вдосконалення діяльності органів поліції при виконанні завдань щодо забезпечення охорони прав і свобод людини, інтересів суспільства і держави, протидії злочинності, підтримання публічної безпеки і порядку, а також надання поліцейських послуг [5, с. 101].

Секція 2. Організаційно-управлінське забезпечення діяльності ЄДСЦЗ

Управлінське рішення характеризується низкою вимог, до числа яких відносяться: всебічна обґрунтованість управлінського рішення (що означає насамперед необхідність прийняття його на основі максимально повної і достовірної інформації; аналізу ресурсного забезпечення, науково-технічних можливостей, цільових функцій розвитку, економічних і соціальних перспектив організації; пошуку нових форм і шляхів обробки науково-технічної і соціально-економічної інформації, тобто формування передового професійного мислення); своєчасність управлінського рішення (означає, що прийняте рішення не повинне а ні відставати, а ні випереджати потреби і завдання соціально-економічної системи [4, с. 320]. Передчасно прийняте рішення не знаходить підготовленого ґрунту для його реалізації і розвитку і може дати імпульси для розвитку негативних тенденцій. Запізнілі рішення не менш шкідливі для суспільства. Вони не сприяють вирішенню вже «перезрілих» завдань і ще більше збільшують і без того хворобливі процеси; повноваження (владність) управлінського рішення (тобто суворе дотримання суб'єктом керування тих прав і повноважень, що йому надані вищим рівнем керування; збалансованість прав і відповідальності кожного органа, кожної ланки і кожного рівня управління); погодженість із прийнятими раніше рішеннями, що означає необхідність дотримання чіткого причинно-наслідкового зв'язку суспільного розвитку; повага до закону, постанов, розпоряджень [1, с. 115].

Управлінські рішення завжди спрямовані на розв'язання конкретних управлінських завдань, які характеризуються: невизначеністю, а в деяких випадках і суперечливістю умов; недостатністю інформації про можливі способи їх вирішення та чітких алгоритмів вирішення; необхідністю вирішення в обмежений час.

Вихідним моментом реалізації управлінського рішення є дата початку дії нового управлінського рішення. В самому рішенні повинно бути вказано, коли, хто, як і де має його виконувати та хто здійснює контроль. Способи і методи реалізації рішення залежать від його змісту і об'єктивних умов, в яких воно виконується, методи виконання мають бути практично застосовуваними. Вони повинні бути також своєчасними і враховувати можливі наслідки.

Ефективне виконання управлінських рішень буде забезпеченим при дотриманні наступних умов, а саме: а) розуміння виконавцями поставлених перед ними завдань; б) професійні можливості виконавців виконати прийняте рішення; в) визначення пріоритетності, черговості дій щодо виконання рішення; г) раціональне використання сил та засобів для досягнення бажаного результату; ґ) відповідне ставлення всіх учасників виконання рішення до своїх обов'язків; д) відповідне матеріально-технічне та фінансове забезпечення виконання рішень; є) використання досягнень науки та техніки у виконанні рішень; ж) координація і допомога у виконанні рішень з боку суб'єкта управління в разі такої потреби; з) дотримання законності у забезпеченні прав і свобод громадян, інтереси яких зачіпаються в процесі виконання управлінського рішення [2, с. 195].

Секція 2. Організаційно-управлінське забезпечення діяльності ЄДСЦЗ

Важливе значення має своєчасність доведення рішення до виконавців.

Отже, здійснення адміністративно-управлінських дій підрозділами Національної поліції України – це безперервний (циклічний) процес прийняття управлінських рішень, більшість яких вимагає документального оформлення. В залежності від мети прийняття рішення та інших обставин воно може бути оформлене наказом, вказівкою, інструкцією, протоколом, висновком, листом, довідкою, рапортом, доповідною запискою, приписом, правилами. При цьому письмові рішення повинні відповідати встановленим вимогам.

СПИСОК ЛІТЕРАТУРИ

1. Адміністративна діяльність Національної поліції: навчальний посібник / за ред. В. А. Кулікова. К.: Юрінком Інтер, 2016. 230 с.
2. Державне управління: європейські стандарти, досвід та адміністративне право / за заг. ред. А. П. Адаменко. К.: Юстиніан, 2019. 288 с.
3. Стрельченко О.Г. Природа адміністративних актів у системі органів внутрішніх справ // *Науковий вісник ужгородського національного університету*. Серія Право. Випуск 31. Том 3. 2018. С. 29 – 32.
4. Табашнюк Д.В., Кузнецова Л.В. Соціально-гуманістична функція поліції // *Травневі правові читання: Матеріали I Всеукраїнської науково-практичної конференції здобувачів та викладачів закладів вищої освіти*. Черкаси: ЧІПБ імені Героїв Чорнобиля НУЦЗ України, 2020. С. 319 -320.
5. Управління органами Національної поліції України: підручник / за заг. ред. В.В. Сокурєнка. Х.: Стильна типографія, 2017. 580 с.

ПІДХОДИ САМОРЕГУЛЯЦІЇ ДИСЦИПЛІНОВАНОЇ ПОВЕДІНКИ ПРАЦІВНИКІВ СЛУЖБИ ЦИВІЛЬНОГО ЗАХИСТУ

Білан А. В.,

НК – Горбаченко Ю. М., канд. іст. наук, доцент

Черкаський інститут пожежної безпеки імені Героїв Чорнобиля

Національного університету цивільного захисту України

Яким би сильним і точним не був би зовнішній нормативно-правовий вплив на працівника служби цивільного захисту, він не може замінити індивідуальні процеси управління його власними діями. Проблема саморегуляції широко розроблена як у контексті загальної, так і у віковій психології. Неможна не погодитись, що саморегуляція настільки змістовна і мало вивчене явище, якому складно дати однозначне визначення. Для повної детермінації поняття саморегуляції слід звернутися до сфери його застосування. Виділяються три сфери:

– поведінка – саморегуляція поведінки характеризується специфічною активністю, спрямованою на співвідношення поведінки людини до вимог ситуації та сподівань оточуючих;

Секція 2. Організаційно-управлінське забезпечення діяльності ЄДСЦЗ

– стан здоров'я – досягнення мети без негативних наслідків для його самопочуття;

– професійна діяльність – забезпечення надійності [1].

Таким чином, увага акцентується і на зовнішній, і на внутрішній детермінованості саморегуляції, на її функціональній спрямованості.

Саморегуляція – це системно організований процес з інновації, побудови, підтримки та управління усіма видами і формами зовнішньої та внутрішньої активності, що спрямовані на досягнення цілей, поставлених суб'єктами.

У психології не може бути ізольованих психологічних процесів, особливостей, станів. Мотиваційна сфера центральна, тому що вона є основою саморегуляції, стимулом, що поєднує і направляє прояви всіх компонентів саморегуляції.

Необхідно відзначити, що однакові зовнішні умови та впливи далеко не завжди призводять до одного і того ж типу поведінки. Навіть якщо цей вплив цілком підкоряє собі і свідомість, працівника служби цивільного захисту не виключає такі процеси, як прийняття рішення, формування мотиву, волевіль та фізичні зусилля. Управлінські впливи не перетворюються безпосередньо у вчинки відповідні нормативно-правовому полю, вони тільки стимулюють і підтримують внутрішньоособисту саморегуляцію дисциплінованості працівника.

Самодисциплінування поведінки здійснюється у різних умовах, що впливають на його структуру. Виділяються, принаймні, три ситуації, що визначають особливості самодисциплінування. По-перше, це ситуація більшої чи меншої автономності, знаходячись у якій, працівник не відчуває будь-яких безпосередніх організаційних, соціальних, економічних впливів. По-друге, це включення індивідуальної дії до колективного чи групового вчинку. По-третє, це безпосереднє підпорядкування, коли вчинок працівника є реалізацією конкретного рішення начальника, командира (управлінця).

Індивідуальне самодисциплінування, принаймні, має два основні різновиди. Перший реалізується у виді окремих самотійних дій, що мають переважно нормативно-правову, а не цільову мотивацію. Прикладом таких дій можуть служити віддання військового вітання, вітання керівника, наведення порядку на місці несення наряду та ін. – ці приклади самодисциплінування шляхом включення в індивідуальну систему поведінки нових, окремих дій, що відрізняються своєю власною є цілком завершеним виконанням нормативно-правових вимог. Дисциплінованість проявляється у даному випадку в тому, що працівник пожежно-рятувальної служби виконує свої специфічні дії, як правило, ціною відволікання від іншої діяльності.

Другий варіант самодисциплінування – корегування працівником іншої своєї діяльності шляхом приведення її у відповідність до встановлених правил та обмежень. У даному випадку дисциплінованість повністю орієнтована на первинну (базову) діяльність, вихідна мотивація якої не є нормативно-правовою. Самодисциплінування зливається зі своїм об'єктом і виражається у

внесенні відомих поправок до термінів, способів та прийомів вирішення службових та інших задач у процесі задоволення потреб. Дисциплінуючі дії, які виконує працівник, в решті решт зводяться до декількох нашарувань, що накладається на абстрактну структуру його діяльності та нормативно-правову спрямованість, яка її забезпечує.

СПИСОК ЛІТЕРАТУРИ

1. Заблудовская Ю.В. Саморегуляция личности: теоретичні і методичні аспекти досліджень. Вісник Харківського університету. Серія психологія. Харків, 2002. – № 539. – С. 166–169.
2. Методологические проблемы укрепления воинской дисциплины в Советских Вооруженных Силах / Под ред. А. В. Барабанщикова. – М.: ВПА, 1985. – С. 68–69.
3. Бандурка О.М. Управление в органах внутренних дел Украины: Учебник. – Харьков: Ун-т внутр. справ, 1998. – С. 217.

ДЕЯКІ ПИТАННЯ ФУНКЦІОНУВАННЯ ОРГАНІВ МІСЦЕВОГО САМОВРЯДУВАННЯ ПІД ЧАС ОРГАНІЗАЦІЇ БЕЗПЕКИ ЖИТТЄДІЯЛЬНОСТІ ТЕРИТОРІАЛЬНИХ ГРОМАД

Білоус А.

НК – Пасинчук К. М., канд. пед. наук

*Черкаський інститут пожежної безпеки імені Героїв Чорнобиля
Національного університету цивільного захисту України*

У сучасних умовах господарювання проблема безпеки життєдіяльності набуває особливої актуальності. І в цьому важливе значення належить ефективній системі реформ, які повинні проводитись не лише на загальнодержавному рівні, а більшою мірою стосуватись органів місцевого самоврядування.

Основна проблема у цьому аспекті полягає в оптимальному поєднанні місцевих і загальнодержавних інтересів та в реалізації цілеспрямованої соціальної політики на місцях в умовах обмеженості ресурсів.

Управління розвитком об'єднаної територіальної громади потребує нових знань, навичок, компетентності їхнього керівництва, насамперед голів об'єднаних громад, старост, працівників виконавчих комітетів сільських і селищних рад. Ці потреби на місцях набули масового характеру, і їх об'єктивно не можуть задовольнити оперативно в повному обсязі уже створені інституції підтримки.

Підвищення якості життя людей може бути забезпечено спрямуванням зусиль виконавчого органу ради ОТГ, органів самоорганізації населення сільських громад, жителів громад та їхніх громадських об'єднань на дотримання безпеки життя й життєдіяльності [1].

Секція 2. Організаційно-управлінське забезпечення діяльності ЄДСЦЗ

О. Барило порушує питання пошуку шляхів удосконалення системи державного управління загалом і у сфері ЦЗ. Зокрема, автор пропонує вдосконалення системи підготовки фахівців сфери ЦЗ; запровадження на місцевому рівні механізму публічності, що сприятиме самоорганізації громад і впорядкує відносини влади і громадян [2].

Законом України «Про місцеве самоврядування України» та ст. 19 Кодексу цивільного захисту України визначені повноваження органів місцевого самоврядування у сфері організації заходів ЦЗ, а саме: запобігання надзвичайним ситуаціям, захисту населення і територій від природних та техногенних загроз, реагування на надзвичайні ситуації та ліквідація їхніх наслідків [3; 4].

Хоча головна відповідальність щодо мінімізації ризику виникнення природних і техногенних загроз лежить на органах державної влади, місцеве самоврядування здатне відігравати тут помітнішу роль через їхні тісні зв'язки з територіальною громадою та забезпечення виконання завдань стосовно захисту їх на місцевому рівні. Реформування місцевого самоврядування та децентралізація влади передбачають передачу більших повноважень і ресурсів на рівень територіальних громад.

Європейська практика визнає важливість існування сильного і вдалого структурованого місцевого потенціалу, що спроможний ефективно виконувати власні та делеговані повноваження у сфері запобігання й ліквідації надзвичайних ситуацій. Своєчасне прийняття організаційно-управлінських та організаційно-технічних рішень дало змогу європейським країнам у найкоротші терміни змінити ідеологію в цій сфері. Одночасно такі рішення було підкріплено системою економічних механізмів, які в умовах ринкової економіки поєднували в собі елементи примусу (накладення санкцій за невиконання норм і вимог безпеки), стимулювання та страхування. Вирішення цих питань в Україні перебуває на початковій стадії.

Приклад організації діяльності місцевого самоврядування європейських країн підтверджує можливість і необхідність децентралізації влади в державі та передачі окремих функцій у сфері ЦЗ органам місцевого самоврядування.

СПИСОК ЛІТЕРАТУРИ

1. Коваленко М. А., Швороб Г. М. Концепції і стратегії розвитку сільських територіальних громад. Державна політика щодо місцевого самоврядування: стан, проблеми та перспективи: матеріали Всеукр. наук. – практ. конф. Харків: ХНТУ, 2017. С. 31–33.
2. Барило О. Г. Аналіз досліджень проблем державного управління у сфері цивільного захисту. Теорія та практика державного управління і місцевого самоврядування: електрон. наук. фах. вид. Харків, 2018. № 1. URL: http://el-zbirn-du.at.ua/2018_1/11.pdf.
3. Закон України «Про місцеве самоврядування в Україні» від 21 травня 1997 року № 280/97-ВР [Електронний ресурс] – Режим доступу: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/280/97-%D0%B2%D1%80#Text>.

4. Кодекс цивільного захисту України від 02.10.2012 р. No 5403-VI [Електронний ресурс] // Відомості Верховної Ради України. – 2013. – No 34–35. – Ст. 458. – Режим доступу : <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/5403-17#Text>.

ДЕЯКІ АСПЕКТИ ФОРМУВАННЯ ПРОФЕСІЙНОЇ КУЛЬТУРИ ОСОБОВОГО СКЛАДУ ПІДРОЗДІЛУ ДСНС В ПРОЦЕСІ ПРОФЕСІЙНОЇ ПІДГОТОВКИ

Білько П.

НК – Кришталь М. А., канд. психол. наук, професор

Черкаський інститут пожежної безпеки імені Героїв Чорнобиля

Національного університету цивільного захисту України

Феномен професійної культури досліджувався багатьма провідними фахівцями в галузі соціології праці, економічної соціології й соціології культури (Н. Крилова, Н. Лукашевич, Д. Маркевич, Г. Соколова, та ін.). «В другій половині ХХ ст. професійна культура (як частина загальної культури) вже розглядається не тільки як форма людської діяльності, але і як найважливіший аспект життєдіяльності особистості, як соціальна діяльність, що складається із взаємозалежних цілісних феноменів, які не зводяться лише до певного комплексу знань, умінь і навичок» [1].

На думку А. Капської, професійна культура, крім необхідних знань, умінь та навичок включає в себе певні особистісні якості, норми ставлення до різних складових професійної діяльності [2].

В. Орлов вважає, що основою професійної культури є професіоналізм, тобто якість, яка поєднує в собі компетентність і оцінні ставлення особистості до різних аспектів професійної діяльності, а також цілу структуру соціальних, професійних, морально-мотиваційних компонентів [3].

Особливості умов проходження служби в підрозділах ДСНС України детерміновані регламентованим розпорядком дня, екстремальністю, владним характером діяльності, високими психічними й фізичними перевантаженнями, підвищеною відповідальністю, суворою дисципліною, дисциплінарною відповідальністю тощо. Тому очевидно, що професійна діяльність фахівця служби цивільного захисту вимагає спеціальної професійної підготовки, під час якої мають формуватися певні професійно значущі якості, професійна компетентність та професійна культура.

З метою успішного виконання свого службового і громадянського обов'язку, сучасний співробітник ДСНС повинен бути широко освіченою, висококультурною особистістю, володіти глибокими професійними знаннями й уміннями у сфері цивільного захисту. Тільки за цих умов він може успішно виконувати поставлені перед ним державою завдання.

Секція 2. Організаційно-управлінське забезпечення діяльності ЄДСЦЗ

Основними елементами професійної культури особового складу підрозділу ДСНС є:

- духовна культура (світоглядна, чуттєво-емоційна, моральна, національна);
- система професійно значущих знань, умінь та навичок;
- здатність до творчої праці;
- професійно значущі види особистісної культури (комунікативна, мовленнєва, дослідницька, екологічна, фізична тощо);
- активна життєва позиція, потреба у самовдосконаленні.

Окремо, вважаємо за доцільне, слід виокремити національну культуру особового складу, адже професійна культура рятувальника немислима без його національної культури.

Відповідно до положень Закону України «Про Дисциплінарний статут служби цивільного захисту» співробітники зобов'язані поважати людську гідність і бути готовими у будь-який час надати допомогу людям [4]. Саме таке нормативне закріплення поведінки особового складу застерігає від прояву у професійній діяльності грубих дій, зневаги до людей під час виконання службових обов'язків, використання службового становища тощо.

Процес формування професійної культури особового складу підрозділу ДСНС – це управлінська діяльність начальника, яка передбачає різні методи, прийоми, етапи та напрями управління персоналом, спрямовані на особистість та колектив підрозділу в цілому, який дозволяє досягати індивідуальних, групових та організаційних цілей підрозділу ДСНС.

Формування професійної культури є результатом усвідомлення особовим складом власних мотивів і вироблення відповідних способів професійної діяльності.

Для формування професійної культури необхідно прищеплювати фахівцеві чіткі світоглядні позиції, гуманістичну парадигму життєвих цілей та ідеалів. Тому логіка вибору змісту професійної підготовки вимагає органічної єдності світоглядної, професійної та загальнокультурної складових підготовки. Ця єдність забезпечує широку ерудицію, системний характер мислення, креативність, інноваційну спрямованість, що дозволяє особовому складу успішно виконувати службові обов'язки в повсякденній діяльності та в умовах НС.

Ми глибоко переконані, що основним критерієм професійної культури є виховання свідомого почуття відповідальності за доручену справу, бажання працювати сумлінно. Тому з самого початку зарахування на службу цивільного захисту співробітники повинні знайомитися зі змістом нормативно-правових документів, які визначають етичні вимоги до особового складу служби цивільного захисту, а також повинні виховуватися своїми безпосередніми начальниками, наставниками у змісті дотримання високих моральних вимог. Тому важливою функцією професійної підготовки у системі ДСНС має бути виховання в особового складу високих гуманістичних якостей, людяності, толерантності, поваги до людей та їх гідності,

культури спілкування шляхом висвітлення цих питань на заняттях із гуманітарної, психологічної та загальнопрофільної підготовки.

Таким чином, можна констатувати, що професійна культура співробітника підрозділу ДСНС, в цілому, допомагає йому визначати межі поширення моральних норм на службову діяльність, відтворювати загальнолюдські цінності, українські традиції та звичаї, теоретично обґрунтовувати їхню необхідність, сутність та специфіку на практиці; дотримуватись норм службової поведінки; давати їй критично-ціннісний аналіз, сприяти вибору тих чи інших правил взаємин і принципів професійної моралі.

СПИСОК ЛІТЕРАТУРИ

1. Сабатовская И. С. Проблема профессиональной культуры в современной отечественной социологической литературе / И. С. Сабатовская // Вчені зап. Харк. гуманіт. ун-ту «Нар. укр. акад.». – 2002. – Т. 9. – С. 206 -214.
2. Капська А. Й. Соціальна робота: деякі аспекти роботи з дітьми та молоддю: Навчально-методичний посібник / А. Й. Капська. – К.: УДЦССМ, 2001. – 220 с.
3. Орлов В. Професійне становлення майбутніх вчителів мистецьких дисциплін: Теорія і технологія: Монографія / За заг. ред. І. А. Зязюна. – К.: Наукова думка, 2003. – 262 с.
4. Дисциплінарний статут служби цивільного захисту: Закон України / Відомості Верховної Ради України (ВВР), 2009, N 29.

ПОРІВНЯННЯ МЕТОДІВ ПРОГНОЗУВАННЯ ЗОН ЗАРАЖЕННЯ ПРИ АВАРІЯХ З ВИКИДОМ НХР В РІЗНИХ КРАЇНАХ

Бобров В. О.

НК – Алексєєв А. Г., канд. хім. наук, доцент

*Черкаський інститут пожежної безпеки імені Героїв Чорнобиля
Національного університету цивільного захисту України*

В Україні, як і більшості країн світу, на хімічно-небезпечних об'єктах зберігається, використовується, транспортується більше сотні тисяч тон небезпечних хімічних речовин (НХР). При аваріях ці речовини потрапляють в навколишнє середовище, заражаючи його. Для вчасного реагування на хімічні небезпеки при аваріях розроблені методи прогнозування розмірів зон зараження в залежності від умов що склалися. Саме з метою підвищення ефективності роботи аварійно-рятувальних підрозділів в напрямку підтримки прийняття управлінських рішень, щодо локалізації та ліквідації техногенних аварій, які пов'язані з обігом небезпечних хімічних речовин в усьому світі широко використовуються різного роду оперативні програмні комплекси та сервіси. Ці методи побудовані на основі моделей розповсюдження забруднювачів в приземному шарі атмосферного повітря.

Секція 2. Організаційно-управлінське забезпечення діяльності ЄДСЦЗ

На теперішній час склалися три основні моделі для кількісного опису процесу розсіювання газоподібних речовин в атмосфері [1]:

1) гаусові моделі розсіювання, які називають ще дисперсійними моделями;

2) моделі розсіювання, що базуються на інтегральних законах збереження речовини в хмарі або в поперечному перерізі хмари, такі моделі називають моделями з зосередженими параметрами. В цю групу входить модель розсіювання «важкого газу»;

3) моделі, побудовані на чисельному рішенні системи рівнянь збереження і іменовані як моделі або методи прямого числового моделювання.

Останні типи моделей ще недостатньо розроблені і поки мають тільки теоретичне значення. Тому порівняння проводили тільки для двох перших типів моделей.

Переваги гаусових моделей полягає в їх простоті, невеликої кількості параметрів та легкості розрахунків, а недоліки – в відсутності врахування деяких суттєвих факторів, таких як жорсткість поверхні землі (висота забудови), які значно впливають на розповсюдження хмари. В минулому сторіччі для прогнозування зон зараження була поширена саме ця модель, хоча результати розрахунку розмірів зон зараження були дещо завищені.

Переваги методів «важкого газу» – у врахуванні більшої кількості факторів, які суттєво впливають на зараження територій та більш точні результатів розрахунку, а недоліки – складні алгоритми розрахунку, що унеможлиблює розрахунок без використання комп'ютерів. Ці моделі можна використовувати не тільки для газів, які мають густину більше за повітря, а й для газів, які легше за повітря але з вологою утворюють туман, наприклад аміак.

Служби цивільного захисту різних країн йдуть різними шляхами в напрямку покращення методів прогнозування величин зон зараження при аваріях з викидом НХР. Так Україна дещо модернізувала методику Радянського Союзу, що ґрунтується на основі гаусової моделі. Росія розробила методику на основі моделі «важкого газу», на основі якої приватна фірма ЗАО НТЦ ПБ розробила програмний комплекс «ТОХІ+Risk 3» та розповсюджує їх на комерційній основі (пробний період – 1 місяць) [2].

В США Агенцією з охорони навколишнього середовища для цих цілей розроблений програмний комплекс ALOHA (Areal Locations of Hazardous Atmospheres) [3]. Комплекс ALOHA призначений для використання при проведенні розрахунків під час розливу небезпечних хімічних речовин, в допомогу аварійно-рятувальним службам при ліквідації аварій пов'язаний з небезпекою поширення токсичних речовин, теплового випромінювання від пожеж та ефектів вибуху. Польща також перейшла на використання цього програмного комплексу для прогнозування зон, які можуть стати забрудненими в результаті хімічної аварії.

Основою методології ALOHA є моделі дисперсії небезпечних хімічних речовин у повітрі для оцінки ризику інгаляції, пов'язаної з

НХР в повітрі, та ступенем займистості хмари. Ці моделі дисперсії в повітрі використовуються для прогнозування того, як концентрація забруднювача, що викидається в атмосферу, коливається залежно від часу та координат. ALOHA включає в себе дві моделі дисперсії в повітрі: гаусова модель використовується для прогнозування напрямку поширення хмари, яка легше повітря; та модель «важкого газу» використовується для забруднюючих хмар, які важчі за повітря.

ALOHA безкоштовний комплекс, що складається з двох програм ALOHA та MARPLOT та використовує графічний інтерфейс для введення даних та відображення результатів. Зона зараження НХР може бути представлена графічно на карті місцевості та текстом. Комплекс ALOHA підтримується Відділенням реагування на надзвичайні ситуації, департаментом Національної агенції океану та атмосфери у співпраці з Управлінням надзвичайних ситуацій Агентства з охорони довкілля. Він включає велику бібліотеку даних про хімічні властивості токсичних речовин і моделі для оцінки швидкості, з якою хімічна речовина виділяється з захисної оболонки і випаровується. ALOHA пов'язує різні моделі розсіювання НХР в повітрі для оцінки просторової протяжності зони небезпек.

Переваги програмного комплексу ALOHA полягає в безкоштовності, в використанні сучасних моделей «важкого газу» та вбудованому масиву карт територій, недолік – в інтерфейсі тільки англійською мовою без можливостей локалізації для інших мов та в жорсткому прив'язуванні до території США, оскільки в комплекти мап, що відображують зони зараження включена лише ця територія. Тим не менш служби цивільного захисту Польщі перейшли на використання саме цього програмного комплексу, додатково домовившись про включення до нього мап території Польщі.

В Україні широко використовується методика табличного розрахунку, але вже розроблена методика, що дозволяє здійснити оперативну та аварійну оцінку обстановки шляхом прогнозування масштабів забруднення у разі виникнення аварії з виливом НХР із технологічних ємностей на хімічно небезпечних об'єктах, автомобільному, річковому, залізничному та трубопровідному транспорті. Вона поширюється на НХР, які, у разі виникнення аварії, переходять у навколишнє середовище у газоподібному, пароподібному та аерозольному агрегатному станах із утворенням первинної та/або вторинної хмари НХР та не поширюється на НХР, які за температури навколишнього середовища і атмосферного тиску не переходять у газоподібний, пароподібний або аерозольний стани. Ця методика буде слугувати основою для розробки Web-сервісу. Ґрунтуючись на високій кваліфікації вітчизняних програмістів можна очікувати появу нового програмного комплексу й в Україні.

СПИСОК ЛІТЕРАТУРИ

1. Дранишников Л.В. Інформаційний аналіз аварійного ризику об'єктів підвищеної небезпеки // [Електронний ресурс] http://nbuv.gov.ua/j-pdf/Znpddtu_2017_1_27.pdf.

2. Новая версия программного комплекса TOXI+Risk (версия 4.4.1 Сборка 3) // [Електронний ресурс] <https://toxi.ru/news/vypushchena-novaia-versiia-programmnogo-kompleksa-toxirisk-versiia-441-sborka-3>.

3. The CAMEO Software Suite ALOHA Example Scenarios // [Електронний ресурс] https://response.restoration.noaa.gov/sites/default/files/ALOHA_Examples.pdf

РЕФОРМУВАННЯ ГІДРОМЕТЕОРОЛОГІЧНОЇ СЛУЖБИ ДЕРЖАВНОЇ СЛУЖБИ З НАДЗВИЧАЙНИХ СИТУАЦІЙ

Болгар В. Ю.

НК – Берендєєва А. І., канд. юрид. наук

Одеський державний університет внутрішніх справ

Стаття 3 Конституції України визначає, що людина, її життя і здоров'я, честь і гідність, недоторканність і безпека визнаються в Україні найвищою соціальною цінністю [1]. Будь-яка сучасна правова держава покликана захищати своїх громадян від проявів негативних явищ. Останнім часом через зміну клімату почастишали випадки різкої зміни метеорологічних умов, що може викликати певні труднощі для населення. Тож держава повинна забезпечувати захист населення та постійно вдосконалювати державну політику у сфері цивільного захисту. Як зазначається в статті 4 Кодексу цивільного захисту України, цивільний захист – це функція держави, спрямована на захист населення, територій, навколишнього природного середовища та майна від надзвичайних ситуацій шляхом запобігання таким ситуаціям, ліквідації їх наслідків і надання допомоги постраждалим у мирний час та в особливий період [2]. Особливої актуальності питання щодо реформування системи цивільного захисту в Україні набуває в умовах нових викликів, що обумовлені зміною кліматичних умов.

Як зазначають науковці, екстремальні опади мають суттєві наслідки як для природи, так і для людства. За їх спостереженнями, якщо викиди парникових газів будуть зростати, буде відмічатися тенденція збільшення кількості сильних опадів. Це відбувається внаслідок наступного: по мірі того, як нагрівається атмосфера, додаткове тепло збільшує випаровування та загострюється гідрологічний цикл, який збільшує вірогідність та інтенсивність опадів. Крім того, на кількість випареної води, що утримується в повітрі, впливає температура. Таким чином, для кожного градуса тепла Цельсія здатність утримання водяної пари повітря збільшується приблизно на 7%. Якщо в повітрі є більше водяної пари, доступно більше води, яка може випадати у вигляді сильних дощів. Сильні снігопади та дощі – це ситуації, коли кількість дощу чи снігу перевищує нормальний рівень. Він коливається залежно від місця та сезону. Ймовірність цих подій зростає залежно від зміни клімату У Сполучених Штатах зараз сильний дощ трапляється на 30% частіше, ніж у

Секція 2. Організаційно-управлінське забезпечення діяльності ЄДСЦЗ

1948 році (вони трапляються кожні 9 місяців замість кожних 12 місяців). Крім того, в середньому вони в США на 10% сильніші. Прогнози показують, що такі опади стануть частішими та сильнішими, оскільки температура буде продовжувати підвищуватися [3, 9].

І хоча вищезазначена доповідь ґрунтувалась на розрахунках, проведених в кліматичних умовах Сполучених Штатів Америки, можна відзначити сумну тенденцію потепління атмосфери, що тягне за собою ряд негативних наслідків, які характерні для всіх країн світу. Проблеми природного характеру, все частіше почали накривати Україну. Серед останніх проявів слід виділити паводок на заході України яке спричинило значне підвищення водності річок західних регіонів України, зокрема, Дністра, Прута, Черемошів, Бистриці, яке трапилося в 20-х числах червня 2020 року внаслідок інтенсивних грозових дощів [4]. Також кожного року майже вся Україна стикається зі значними снігопадами, які доставляють немало клопоту як всім оперативним службам, які залучаються до ліквідації наслідків негоди, так і населенню в цілому. А інколи наслідки можуть бути доволі серйозними, коли, наприклад, є постраждалі особи або навіть загиблі. Одним із найяскравіших прикладів цього року є снігопади, які накрили всю південну частину України, в тому числі Одесу та Одеську область. Через снігопад були перекриті всі основні автомобільні магістралі, а снігоприбиральна техніка не справлялась з чищенням доріг. Багато машин та автобусів з людьми потрапили в сніжний полон, було багато пошкоджених деревами автомобілів, а також велика кількість дорожньо-транспортних пригод.

Можна сказати, що така ситуація складається майже по всій Україні, де стикаються зі значними снігопадами ті іншими природними катаклізмами. Зрозуміло, що вплинути на природні стихії на сьогодні неможливо, але задача держави – максимально мінімізувати негативні наслідки. З цією метою необхідно вдосконалювати діяльність суб'єктів забезпечення цивільного захисту задля оперативного реагування на надзвичайні ситуації та ліквідації їх наслідків.

Спеціалісти зазначають, що в Україні слід провести відповідну роботу щодо: інформування вищого керівництва держави про цілі, завдання та очікувані результати реформи з акцентом на зростаюче значення гідрометеорологічного обслуговування в забезпеченні безпеки та сталого розвитку суспільства; активізувати діяльність з боку центрального органу виконавчої влади, який формує/реалізує державну політику в сфері гідрометеорологічної діяльності, щодо активного залучення бюджетного фінансування та ресурсів міжнародних фінансових інституцій для потреб гідрометеорологічної служби; забезпечення активної участі представників України (з гідрометеорологічної служби, наукових та учбових закладів) в роботі нових структур Всесвітньої метеорологічної організації, окремих експертних груп; активізації взаємодії з приватним сектором з метою залучення фінансових ресурсів для здійснення гідрометеорологічної діяльності [5, 124].

Секція 2. Організаційно-управлінське забезпечення діяльності ЄДСЦЗ

Необхідно зазначити, що певні кроки у реалізації окреслених задач вже зроблено. З метою вирішення цієї проблеми на 2021 рік МВС України передбачено реалізацію масштабного проекту щодо реформування гідрометеорологічної служби Державної служби з надзвичайних ситуацій. Метою даного реформування є модернізація гідрометеорологічних систем задля своєчасного отримання прогнозної інформації. За заявою міністра внутрішніх справ України А. Авакова, це є вкрай важливим для відповідного реагування й мінімізації наслідків та збереження людського життя». У рамках відповідного реформування заплановано автоматизувати роботу 159 метеорологічних станцій, 155 гідрологічних постів та 129 пунктів спостереження за забрудненням повітря. Результатом даного запровадження повинно стати раннє оперативне виявлення та прогнозування природних катаклізмів [6].

Прийняття політичного рішення щодо здійснення такого реформування свідчить про позитивні зміни у сфері цивільного захисту населення та прагнення посадових осіб вирішувати нагальні проблеми. У той же час ми вважаємо, що, як і в будь-якій сфері людської життєдіяльності, недопущення проблеми є більш пріоритетним, ніж ліквідація наслідків. Тож глобальне питання, яке постає не лише перед Україною, але й перед усіма країнами світу – знижувати темпи потепління клімату шляхом регулювання на законодавчому рівні питання щодо зменшення викидів парникових газів в атмосферу. Без скоординованих зусиль всіх держав світу у цьому питанні, подальші наслідки можуть бути катастрофічними.

СПИСОК ЛІТЕРАТУРИ

1. Конституція України: Закон України від 28.06.1996 р. № 254к/96-ВР. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/254%D0%BA/96-%D0%B2%D1%80#Text> (дата звернення 11.02.2021).
2. Кодекс цивільного захисту України: Закон України від 02.10.2012 р. № 5403-VI. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/5403-17#Text> (дата звернення 12.02.2021)
3. Polioptro Martinez-Austria, Pedro Sánchez-Gutiérrez, David Eduardo Guevara-Polo. Hydrometeorological risks unesco chair on newsletter: Report number 18. Affiliation: Universidad de las Americas Puebla. February 2021. 18 p.
4. Паводок та основні моменти його негативного впливу. URL: <https://www.mozmdv.gov.ua/pavodok-ta-osnovni-momenti-jogo-negativnogo-vplivu/> (дата звернення 12.02.2021)
5. Кульбіда М. І., Манукало В.О. Реформування діяльності Всесвітньої Метеорологічної Організації: цілі, напрямки, очікувані результати. *Гідрологія, гідрохімія і гідроекологія*. 2019. № 3. С. 124-125.
6. МВС цього року модернізує гідрометслужбу ДСНС та запускає систему аеромедичної евакуації. URL: <https://www.unn.com.ua/uk/news/1916069-mvs-tsogo-roku-modernizuye-gidrometsluzhbu-dsns-ta-zapuskaye-sistemu-aeromedichnoyi-evakuatsiyi> (дата звернення 12.02.2021).

**ВЗАЄМОДІЯ ЄДИНОЇ ДЕРЖАВНОЇ СИСТЕМИ ЦИВІЛЬНОГО ЗАХИСТУ
З ДЕРЖАВНОЮ СИСТЕМОЮ СТРАХОВОГО ФОНДУ ДОКУМЕНТАЦІЇ
ПІД ЧАС ПРОВЕДЕННЯ АВАРІЙНО-РЯТУВАЛЬНИХ ТА ІНШИХ
НЕВІДКЛАДНИХ РОБІТ. СЬОГОДЕННЯ ТА ПЕРСПЕКТИВИ**

Болбас О. М., Власовська Т. Г

НК – Кривулькін І. М., канд. фіз.-мат. наук

*Науково-дослідний, проектно-конструкторський
та технологічний інститут мікрографії*

Забезпечення реалізації державної політики у сфері цивільного захисту здійснюється єдиною державною системою цивільного захисту.

Єдина державна система цивільного захисту – сукупність органів управління, сил і засобів центральних та місцевих органів виконавчої влади, Ради міністрів Автономної Республіки Крим, виконавчих органів рад, підприємств, установ та організацій, які забезпечують реалізацію державної політики у сфері цивільного захисту [1].

До основних завдань єдиної державної системи цивільного захисту належить, зокрема, проведення рятувальних та інших невідкладних робіт щодо ліквідації наслідків надзвичайних ситуацій, організація життєзабезпечення постраждалого населення [2]

Центральним органом виконавчої влади, який реалізує державну політику у сфері цивільного захисту, ліквідації наслідків надзвичайних ситуацій, рятувальної справи, гасіння пожеж, пожежної та техногенної безпеки, діяльності аварійно-рятувальних служб є Державна служба України з надзвичайних ситуацій (ДСНС).

До основних завдань ДСНС належить, зокрема, організація проведення пошуково-рятувальних і аварійно-рятувальних та інших невідкладних робіт та здійснення контролю за їх проведенням [3].

Для успішного виконання завдань під час проведення пошуково-рятувальних і аварійно-рятувальних та інших невідкладних робіт оперативним підрозділам потрібно мати проєктну та виконавчу документацію на об'єкти будівництва (будівлі, споруди), на яких трапилась надзвичайна ситуація. На жаль, документ – це дуже вразливий об'єкт: він може втратити інформацію (графічну чи текстову), записану на ньому, внаслідок фізичного старіння чи впливу несприятливих умов; врешті-решт документ можна втратити. Утримувач правдників документів, як правило, може надати копію потрібного документа, проте не завжди до правдників документів є доступ у потрібний момент, і бувають випадки втрати правдників документів.

Такі проблеми в Україні можна вирішити через взаємодію з державною системою страхового фонду документації, функціонування якої визначає Закон України «Про страховий фонд документації України» [4].

Секція 2. Організаційно-управлінське забезпечення діяльності ЄДСЦЗ

Державна система страхового фонду документації – організаційно-правова структура, яка здійснює державну політику та координацію робіт зі створення, формування, ведення та використання страхового фонду документації України і є сукупністю суб'єктів системи страхового фонду документації, страхового фонду документації України, технічних засобів, обслуговуючого їх персоналу, нормативно-правових актів, організаційно-технічних заходів.

Функціонування державної системи страхового фонду документації ґрунтується на засадах:

- обов'язковості включення документації, необхідної для потреб оборони України, поставлення на виробництво, експлуатацію та ремонт продукції оборонного, мобілізаційного і господарського призначення, для проведення будівельних (відбудовчих), аварійно-рятувальних та аварійно-відновлювальних робіт під час ліквідування надзвичайних ситуацій та в особливий період, а також у сфері збереження інформації про культурні цінності, до страхового фонду документації України;

- збереження державної та іншої передбаченої законом таємниці;

- додержання законодавства України з авторських прав.

У доповіді подано результати розроблення правил створення і використання страхового фонду документації України (СФД) для проведення аварійно-рятувальних та інших невідкладних робіт.

СПИСОК ЛІТЕРАТУРИ

1. Положення про єдину державну систему цивільного захисту, затверджене постановою Кабінету Міністрів України від 9 січня 2014 р. № 11

2. Кодекс цивільного захисту України.

3. Положення про Державну службу України з надзвичайних ситуацій, затверджене постановою Кабінету Міністрів України від 16 грудня 2015 р. № 1052.

4. Закон України «Про страховий фонд документації України».

5. ДСТУ 33.115:2010 СФД. Документація для проведення аварійно-рятувальних та інших невідкладних робіт. Загальні вимоги.

6. ДСТУ 33.207:2009 СФД. Аварійно-рятувальні роботи. Порядок створення, формування, ведення та використання.

7. ДСТУ 33.209:2015 СФД. Об'єкти систем життєзабезпечення і транспортних зв'язків. Порядок створення, формування, ведення та використання.

8. ДСТУ 33.401:2015 СФД. Порядок забезпечення користувачів документами страхового фонду.

ДОСЛІДЖЕННЯ ОСОБЛИВОСТЕЙ МОНІТОРИНГУ НЕБЕЗПЕЧНИХ СИТУАЦІЙ НА АВТОЗАПРАВНИХ СТАНЦІЯХ

Болгар Н. Г., Чередніченко К. С., Тарабака О. Д.

НК – Землянський О. М., канд. техн. наук, доцент

Черкаський інститут пожежної безпеки імені Героїв Чорнобиля

Національного університету цивільного захисту України

Сутність і призначення моніторингу та прогнозування небезпечних ситуацій на автозаправних станціях полягає в нагляді, контролі небезпечних процесів і явищ, представлені джерелами небезпечних ситуацій, динаміки формування небезпечних ситуацій, визначення їх масштабів в цілях запобігання та організації ліквідації аварійних ситуацій.

Діяльність з моніторингу і прогнозування небезпечних ситуацій здійснюються численними організаціями (установами), при цьому використовуються різні способи і ресурси. А саме, моніторинг та прогнозування подій на автозаправних станціях, пов'язаних із загрозою появи пожежі або вибуху, здійснюється установами та організаціями пожежного захисту міста. Якість прогнозу і моніторингу небезпечних ситуацій характерним способом впливає на ефективність зменшення ризиків їх появи і масштабів. Залежно від обстановки і масштабу прогнозованої аварійної ситуації, яка виникає при моніторингу та прогнозування небезпечних ситуацій, функціонує в режимі повсякденної діяльності або режимі надзвичайної ситуації. Прогнозування небезпечних ситуацій на автозаправних станціях містить в собі досить широке коло завдань (предметів або об'єктів), склад яких визначено цілями і завданнями адміністративного характеру.

Найбільш основними і критично важливими питаннями (предметами або об'єктами) моделювання небезпечних ситуацій на автозаправних станціях вважаються:

- ймовірності появи будь-якого з джерел небезпечних ситуацій (поява іскри, витoku пального, несправність обладнання) і, відповідно до цього, масштабів небезпечних ситуацій розмірів їх зон;
- ймовірні тривалі наслідки при появі небезпечних ситуацій конкретних видів, масштабів, швидкоплинних проміжків або їх конкретних сукупностей;
- необхідності сил і засобів з метою ліквідації очікуваної небезпечної ситуації (пожежі або вибухів).

Для автозаправних станцій більш властиві відповідні небезпечні умови і дії, здатні послужити причиною до появи аварії (порушення герметичності технологічної системи, вихід небезпечної речовини в навколишнє середовище).

Для вирішення проблем прогнозування застосовуються належні ефективні методи. В цілому результати прогнозу і моделювання вважаються початковою базою з метою дослідження довготривалих,

середньострокових і короткострокових цільових проектів, а крім того з метою прийняття певних висновків з метою запобігання та ліквідації можливих небезпечних надзвичайних ситуацій.

СПИСОК ЛІТЕРАТУРИ

1. Кодекс цивільного захисту України від 02.10.2012 № 5403-VI [Текст] // Офіційний вісник України. – 2012. – № 89. – Ст. 3589;
2. Васійчук В. О., Гончарук В. Є., Качан С. І., Мохняк С. М. Основи цивільного захисту: Навч. посібник / Львів, 2010. – 384 с.
3. Суслі С. Т., Заплатинський В. М., Харамда Г. М. Цивільний захист: Навч. посібник/ За ред. проф. М. О. Біляковича.–К.: Арістей, 2007. 386 с.

ДЕЯКІ АСПЕКТИ ДЕРЖАВНОЇ ПОЛІТИКИ У СФЕРІ ЦИВІЛЬНОГО ЗАХИСТУ ОБ'ЄДНАНИХ ТЕРИТОРІАЛЬНИХ ГРОМАД

Бондаренко В. С.

НК – Кришталь Т. М., д-р екон. наук, професор

Черкаський інститут пожежної безпеки імені Героїв Чорнобиля

Національного університету цивільного захисту України

За статистикою майже 90% НС відбуваються на мікрорівні, тобто є НС місцевого та об'єктового рівня. А це у свою чергу вимагає швидкої реакції органів місцевої влади. Розширення повноважень органам місцевого самоврядування та децентралізація в сфері цивільного захисту стало важливим рішенням держави, адже, хто, як не місцева влада може краще знати про проблеми своєї території і зможе швидше їх вирішити.

Слід зазначити, що місцева влада виконати всі свої завдання не зможе без державної підтримки. Тому важливо, щоб держава брала активну участь у реалізації політики у сфері цивільного захисту територіальних громад. Зокрема, першим і кроком стало прийняття 25 січня 2017 р. Стратегії реформування системи Державної служби України з надзвичайних ситуацій. Її основна мета – це створення сучасної та ефективної системи попередження і запобігання НС. Цією Стратегією передбачено заходи з децентралізації повноважень щодо організації та забезпечення пожежогасіння і реагування на НС від державних органів до органів місцевого самоврядування, тобто створення впродовж трьох років пожежно-рятувальних підрозділів місцевої та добровільної пожежної охорони ОТГ [1].

У новостворених ОТГ формується нова система управління в межах децентралізації владних повноважень. Саме вони першими розпочали розвиток за новими правилами, отримали конкретні повноваження, вагомі ресурси та преференції, а головне – незалежність у прийнятті рішень. Водночас збільшується і рівень відповідальності перед мешканцями населених пунктів за належну якість їхнього життя.

Секція 2. Організаційно-управлінське забезпечення діяльності ЄДСЦЗ

Прийнятні умови життєдіяльності людини значною мірою базуються на забезпеченні належних умов безпеки її перебування в навколишньому середовищі. Тому одним із основних заходів реформування адміністративно-територіального устрою є побудова системи захисту населення і територій від НС, яка спроможна забезпечити безпеку людини [2].

Діяльність ОТГ у сфері цивільного захисту регламентують такі законодавчі та підзаконні нормативно-правові акти: Конституція України, Закон України «Про місцеві державні адміністрації», Закон України «Про добровільне об'єднання територіальних громад», Закон України «Про місцеве самоврядування в Україні», Кодекс цивільного захисту України; Закон України «Про правовий режим надзвичайного стану», Закон України «Про планування і забудову територій» та інші.

Законом України «Про місцеве самоврядування України» [3] та ст. 19 Кодексу цивільного захисту України визначено повноваження органам місцевого самоврядування у сфері організації заходів цивільного захисту, зокрема, запобігання НС, захисту населення і територій від природних та техногенних загроз, реагування на НС та ліквідації їх наслідків [4].

Частина 2 ст. 19 Кодексу ЦЗ містить 30 позицій повноважень органів місцевого самоврядування у сфері цивільного захисту. До того ж, цей перелік не є вичерпним, оскільки в п. 31 ч. 2 ст. 19 Кодексу цивільного захисту України закріплено необхідність забезпечення органами місцевого самоврядування здійснення інших повноважень у сфері цивільного захисту, передбачених цим Кодексом та іншими законодавчими актами. Необхідно зазначити, що вказаним документом чітко визначено повноваження і посилено роль місцевих органів влади у реалізації заходів цивільного захисту. Зокрема, згідно зі ст. 6, до суб'єктів, уповноважених захищати населення і території від НС на регіональному рівні в межах своїх повноважень, належать місцеві державні адміністрації, виконавчі органи міських рад, районні в містах та селищні ради через утворені ними комісії техногенно-екологічної безпеки та надзвичайних ситуацій (ТЕБ та НС).

Хоча головна відповідальність щодо мінімізації ризику виникнення природних і техногенних загроз, а у разі виникнення їх ліквідації, лежить на органах державної влади, місцеве самоврядування може відігравати більш вагомий роль завдяки його тісним зв'язкам з територіальною громадою та можливістю забезпечення виконання завдань у сфері цивільного захисту на місцевому рівні.

Сьогодні одним з найважливіших завдань є залучення до попередження та ліквідації НС рятувальників-волонтерів. ДСНС України реалізувала цей проект вже у декількох областях: Київській, Донецькій, Дніпропетровській, Львівській, Полтавській, Вінницькій та Тернопільській. Реформа відбувається за певною моделлю: громади визначають необхідність у місцевій пожежній команді та оголошують про набір волонтерів-пожежних. У навчальних пунктах ГУ ДСНС

Секція 2. Організаційно-управлінське забезпечення діяльності ЄДСЦЗ

розроблені програми підготовки (перепідготовки) пожежних рятувальників. Усіх, хто виявив бажання, навчатимуть безкоштовно, і, ті, хто позитивно складе іспит, отримає статус рятувальника-волонтера, і зможе приступити до виконання завдань за призначенням. Але ця робота не оплачується. Тому доцільно запроваджувати систему пільг, наприклад, у формі страхових пакетів життя та здоров'я, зменшення оподаткування, відсоток до пенсійних виплат в майбутньому, що у свою чергу компенсує затрачений робочий ресурс, наявний ризик, а також зацікавить бажаючих. На нашу думку, це є важливим кроком ефективної реалізації політики у сфері цивільного захисту на місцях. Оскільки статистичні дані свідчать, що пожежний розрахунок приїжджає на місце події через 20-40 хв. із моменту отримання повідомлення, а якщо врахувати віддалені від районних та обласних центрів сільські місцевості із поганими дорогами, то часто прибуття пожежних служб може бути марним, адже рятувати вже запізно.

Необхідно окремо зазначити, що фінансування теж займає провідну роль для повноцінної та ефективної реалізації державної політики у цій сфері. Так, із державного бюджету виділено 2 млн. 230 тис. грн. для реалізації чотирьох інфраструктурних проектів. Загалом усі заходи, пов'язані із реалізацією політики в сфері цивільного захисту в об'єднаних територіальних громадах, фінансуються із місцевого та державного бюджетів, а спільні проекти певних територіальних громад фінансуються за рахунок коштів Державного фонду регіонального розвитку шляхом розробки та впровадження інвестиційних проектів, субвенцій з державного бюджету місцевим бюджетам на формування інфраструктури ОТГ.

Отже, саме шляхом проведення реформ держава реалізує свою політику у сфері цивільного захисту об'єднаних територіальних громад.

СПИСОК ЛІТЕРАТУРИ

1. Про схвалення Стратегії реформування системи Державної служби України з надзвичайних ситуацій: Розпорядження КМУ від 25 січня 2017 р. № 61-р. – Режим доступу: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/61-2017-%D1%80#Text>
2. Галак А. Добровільні пожежні команди та організація системи реагування на надзвичайні ситуації в ОТГ. – Режим доступу: <https://www.slideshare.net/CSIUKRAINE/ss-73481922>
3. Про місцеве самоврядування в Україні: Закон України № 280/97-ВР від 21.05.1997 р. // Відомості Верховної Ради України. 1997. № 24. Ст. 170.
4. Кодекс цивільного захисту України: Закон України від 30.08.2013 р. № 5403-VI / Відомості Верховної Ради України. – 2013. – № 34-35. – Ст. 458.

**ДОСЛІДЖЕННЯ АБРАЗІЙНИХ ПРОЦЕСІВ БЕРЕГІВ КАХОВСЬКОГО
ВОДОСХОВИЩА ДЛЯ ВПРОВАДЖЕННЯ БЕРЕГОЗАХИСНИХ ЗАХОДІВ**

Бондаренко К. О.

НК – Заєць Р. А.

Черкаський інститут пожежної безпеки імені Героїв Чорнобиля

Національного університету цивільного захисту України

Найбільшим впливом на рельєф поверхні України, у ХХ ст., стало спорудження Дніпровського каскаду водосховищ, ГЕС та захисних споруд. Внаслідок створення даного каскаду водосховищ в межах прилеглих територій відбулися значні зміни, насамперед зміни відбулися в межах берегової зони [1].

Створення каскаду Дніпровських водосховищ почалося в 1932 р., коли було створено Дніпровське водосховище, а згодом були зведені Каховська (1955), Кременчуцька (1961), Дніпродзержинська (1963), Київська (1966) та Канівська (1973) гідроелектростанції та створені відповідні водосховища. За період з 1932 по 1973 рр. було затоплено 709,3 тис га земель, у тому числі 250,8 тис га сільськогосподарських угідь. Під водами водосховищ опинилися заплави Дніпра, нижніх частин його деяких приток, а також частково перша і подекуди друга над заплавної тераси.

Заповнення водосховищ Дніпровського каскаду призвело до активізації багатьох негативних природно-техногенних процесів, зокрема абразійних, гравітаційних, суфозійно-карстових, дефляційних, підтоплення тощо [2].

Береги Каховського водосховища за особливості їх геологічної будови найбільш за інші дніпровські водосховища потерпають від хвильової абразії та ерозійних процесів у прибережній території.

Довжина берегів Каховського водосховища становить 800 км, з них абразійних берегів – 356,763 км; у тому числі обвальних – 124,259 км; денудаційних – 151,884 км; зсувних – 44,92 км; осипних – 20,5 км, ерозійних – 15,2 км. Абразійні береги Каховського водосховища становлять 46,52 % від усіх абразійних берегів дніпровських водосховищ.

На початку експлуатації Каховського водосховища внаслідок інтенсивного процесу берегообвалення, біля багатьох незахищених берегів утворились широкі пологі відмілини.

Населені пункти і господарські об'єкти, розташовані вздовж берегової лінії водосховищ, після наповнення потрапляють в зони активізації негативних процесів. Необхідні екологічно обґрунтовані системні підходи до розробки і реалізації заходів щодо поліпшення технічного і природного (екологічного) стану водосховищ і, зокрема, до таких їх елементів, як інженерний захист берегів і територій – з одного боку, та охорона вод від забруднення і засмічення – з іншого.

Під час розроблення конструкцій берегозахисних споруд потрібно вести облік інтенсивності та характеру динамічних

Секція 2. Організаційно-управлінське забезпечення діяльності ЄДСЦЗ

навантажень та впливів. У озерній частині дніпровських водосховищ це, в основному, вплив хвильових навантажень та вздовжберегове переміщення наносів, а у річковій – розвиток та тип руслових процесів.

Залежно від місця розташування берегозахисних споруд враховуються необхідні умови благоустрою.

Розповсюдження біологічних методів кріплення берегів, дотримання вимог господарської діяльності у прибережних захисних смугах дозволить, поряд із вирішенням питань економічного та раціонального використання матеріальних ресурсів, скоротити обсяг ерозійних виносів з прибережних схилів, балок та ярів, зменшить об'єм твердого стоку наносів, замулення водосховища [3].

В цілому по водосховищу за 55 років його експлуатації було втрачено близько 3 тис. га земельних угідь, що складає 15 % від загальної площі прибережної захисної смуги Каховського водосховища.

Окремою проблемою є санітарно-екологічний стан берегів Каховського водосховища, точніше його незадовільний стан на окремих ділянках, як у населених пунктах, так і за їх межами.

Загальна схема захисних споруд на Каховському водосховищі за даними Нікопольського РУВР зображена на рис. 1.

Рис. 1. Схема захисних споруд на Каховському водосховищі

Після наповнення водосховища у 1958 році під впливом хвильової абразії активізувались процеси руйнації берегів, у тому числі й у м. Нікополі.

З метою уникнення шкідливого впливу хвильової абразії у різні роки (з 1959 по 1989 р.р.) у м. Нікополі було побудовано близько 20 км берегозахисту різних типів (кам'яне мостіння, кам'яно-накидні банкети, бетонні стінки, хвильоріз, тощо).

Секція 2. Організаційно-управлінське забезпечення діяльності ЄДСЦЗ

Крім руйнації берегів у м. Нікополь, за даними Нікопольського регіонального управління водних ресурсів, спостерігалось затоплення і підтоплення території міста. Ці факти були зумовлені тим, що меженні рівні води в річці Дніпро були підняті у верхніх б'єфах гідроелектростанцій водосховищ. Виникли зони затоплення і підтоплення земель водосховищами, що є невід'ємною частиною утворених ними складних природно-технічних геосистем [4].

СПИСОК ЛІТЕРАТУРИ

1. Дубняк, С. С. Екологічні особливості систем берегозахисту на великих рівнинних водосховищах. Гідрологія, гідрохімія і гідроекологія. № 3 (2010): 29-42.
2. Давидов, О. В., П. О. Мокра. Загальні особливості розвитку берегової зони каскаду Дніпровських водосховищ на сучасному етапі. (2008).
3. Характеристика берегозахисних об'єктів прибережної зони Каховського водосховища. Нікопольське РУВР, Нікополь, 2010.
4. Проведення комплексної екологічної оцінки стану навколишнього природного середовища та екологічного аудиту м. Нікополя. / Проміжний звіт проведення екологічного аудиту території м. Нікополь. Український науково-дослідний інститут екологічних проблем (УкрНДІЕП) 2013 р.

НАПРЯМИ МОДЕРНІЗАЦІЇ СИСТЕМИ ЦИВІЛЬНОГО ЗАХИСТУ В УКРАЇНІ

Бордаков В. В., Гордієнко А. М., Деренко В. М.

НК – Пасинчук К. М., канд. пед. наук

Черкаський інститут пожежної безпеки імені Героїв Чорнобиля

Національного університету цивільного захисту України

Сучасний етап розвитку України поставив перед теорією і практикою державного управління завдання модернізації системи цивільного захисту. Через недосконалість управління системою цивільного захисту, недостатню діяльність центральних і місцевих органів виконавчої влади щодо забезпечення реалізації політики у сфері цивільного захисту, ефективність протидії надзвичайним ситуаціям залишається низькою, на що вже неодноразово звертали увагу як експерти, так і провідні вчені з даної проблеми [1]. Саме тому розробка науково обґрунтованих шляхів модернізації системи цивільного захисту є актуальною науковою проблемою.

Значний внесок у розвиток науки державного управління у сфері цивільного захисту країни та її населення зробили сучасні українські науковці: О. Барило, В. Богданович, О. Власюк, С. Вовченко, П. Волянський, Є. Гаврилко, Л. Жукова, Н. Клименко, В. Косевцов, В. Костенко, О. Кошкін, І. Кринична, О. Максимчук, О. Мельниченко, О. Потеряйко, В. Предборський, В. Садковий, Ю. Соха, В. Тищенко, О. Труш, Р. Приходько, І. Чубань та інші, які запропонували

Секція 2. Організаційно-управлінське забезпечення діяльності ЄДСЦЗ

концептуально важливі теоретичні підходи до вирішення актуальних і складних проблем у цій сфері. Водночас потрібно визнати, що питання модернізації системи цивільного захисту ще не отримали належного висвітлення в науковій літературі, зокрема у фахових працях із державного управління.

Виявлено, що в попередніх наукових дослідженнях розглядалися деякі питання функціонування системи цивільного захисту в умовах незалежності України. Водночас у цих роботах недостатньо досліджено особливості модернізації цієї системи в сучасних умовах, стан нормативно-правової бази у сфері цивільного захисту, структуру, функції та завдання, що покладені на органи влади при ліквідації наслідків НС, рівень їхньої оснащеності та кадрового забезпечення, а також використання міжнародного досвіду для підвищення ефективності діяльності системи цивільного захисту, роль і значення її інформаційно-аналітичного забезпечення.

Успішна модернізація системи цивільного захисту перебуває у прямій залежності від ефективного здійснення планування заходів цивільного захисту, дій органів управління та сил, реагування на надзвичайні ситуації, взаємодії тощо [2]. Тому діяльність керівного складу цивільного захисту та органів місцевої влади під час організації, планування та керівництва органами управління і силами при загрозі та виникненні НС потребує системного вдосконалення в найближчій перспективі.

На жаль, залишається на низькому рівні та не відповідає сучасним вимогам матеріально-технічне оснащення підрозділів реагування на НС. Важливо своєчасно й оперативно покращити оснащення сил цивільного захисту і, зокрема, підрозділів ДСНС України новою сучасною технікою, озброєнням та запровадження передових технологій ведення аварійно-рятувальних робіт, розмінування територій.

Процес модернізації, виконання розширених завдань і функцій системи цивільного захисту потребує вдосконалення професійної підготовки особового складу для всіх її служб. Підвищені вимоги до професійної готовності майбутніх працівників служби цивільного захисту через ускладнення внутрішньополітичної ситуації в країні спонукають до пошуку нових підходів до організації фахової підготовки у вищих навчальних закладах ДСНС України. Перед ними постають складні завдання, що обумовлені певними факторами [3].

Одним із важливих напрямів модернізації системи цивільного захисту є подальший розвиток законодавства про ДСНС та вдосконалення її нормативно-правової регламентації. Адже недосконалість нормативно – правового забезпечення діяльності у сфері цивільного захисту призводить до неефективного виконання завдань щодо запобігання виникненню надзвичайних ситуацій, захисту населення і територій від їх наслідків.

Перспективним завданням модернізації системи цивільного захисту України постає необхідність узагальнення міжнародного

досвіду створення та функціонування систем державного управління в умовах надзвичайних ситуацій. Він свідчить, що на сьогодні такі системи продовжують удосконалюватися, а відмінності у їх побудові та функціонуванні зумовлені національними особливостями формування та розвитку. Але їх об'єднує спільна мета, що полягає в прогнозуванні надзвичайних ситуацій різного типу, запобіганні їх виникненню і ліквідації наслідків [4].

Отже, для забезпечення ефективного захисту населення і територій від НС, ураховуючи євроінтеграційні прагнення України, наша держава повинна побудувати таку державно-управлінську модель, яка б гарантувала власну безпеку та відповідала високим європейським стандартам.

СПИСОК ЛІТЕРАТУРИ

1. Інформація про стан та проблеми функціонування єдиної державної системи запобігання і реагування на надзвичайні ситуації техногенного та природного характеру [Електронний ресурс]. – Режим доступу : http://www.mns.gov.ua/content/program_KMU_inform.html.
2. Гудович О. Д. Механізми планування діяльності Єдиної державної системи цивільного захисту України / О. Д. Гудович, В. О. Тищенко // Науковий Вісник академії муніципального управління [Текст] : зб. наук. пр. – Вип. 4. – 2013. – С.97. – (Серія «Управління»).
3. Аналіз структури системи підготовки кадрів у сфері цивільного захисту / О. Ю. Малеван, Ю. П. Теревеверзін // Державне управління: удосконалення та розвиток [Електронний ресурс]. – 2013. – № 2. – Режим доступу : <http://www.dy.nauka.com.ua>.
4. Клименко Н. Г. Зарубіжний досвід функціонування систем державного управління в умовах надзвичайних ситуацій та основні тенденції їх подальшого розвитку / Н. Г. Клименко // Збірник наукових праць НАДУ [Текст] / за заг. ред. О. Ю. Оболенського, С. В. Сьоміна. – К. : Вид-во НАДУ, 2007. – Вип. 1. – С. 26– 40.

СИСТЕМА ДЕРЖАВНОГО УПРАВЛІННЯ В УМОВАХ НС РІЗНОГО ХАРАКТЕРУ В СПОЛУЧЕНИХ ШТАТАХ АМЕРИКИ

Вакуленко О. В.

НК – Чубіна Т. Д., д-р іст. наук, професор

*Черкаський інститут пожежної безпеки імені Героїв Чорнобиля
Національного університету цивільного захисту України*

Центральним органом виконавчої влади США, відповідальним за усі аспекти запобігання, підтримання готовності та реагування на кризові та НС є Міністерство національної безпеки (далі – МНБ). МНБ підпорядковується Президенту США як безпосередньо, так і через Раду національної безпеки США. Метою створення МНБ стала ідея консолідації усіх центральних органів виконавчої влади, задіяних у

Секція 2. Організаційно-управлінське забезпечення діяльності ЄДСЦЗ

реалізації завдань забезпечення безпеки країни, у єдину урядову організацію. У складі МНБ – 22 допоміжних відомства.

Основні функції та завдання МНБ: забезпечення готовності до НС; планування заходів реагування на НС; планування контрзаходів на випадок застосування зброї масового знищення; забезпечення безпеки на кордоні і на транспорті; боротьба з тероризмом всередині країни; аналіз інформації; захист ключової інфраструктури та найбільш важливих об'єктів; здійснення розвідки та реалізація заходів запобігання.

Відомства, які стали частиною МНБ, знаходяться у чотирьох основних директоратах: Прикордонної безпеки та митного контролю; Підготовки до НС; Науки і технологій; Інформаційного аналізу та захисту інфраструктури.

До складу Директорату з питань підготовки до НС МНБ входить Федеральне агентство з питань НС (далі – FEMA) – аналог МНС. Головним завданням цього органу є зменшення ризику виникнення людських жертв внаслідок природних та техногенних катастроф, а також терористичних актів, шляхом здійснення координації діяльності місцевих та федеральних органів влади при підготовці, реагуванні та подоланні наслідків НС.

Згідно з існуючою в США практикою, у разі виникнення НС перший удар на себе приймає керівництво місцевих органів самоврядування, які намагаються вирішити її на рівні потерпілих територіальних одиниць (графств). Якщо ситуацію не вдається розв'язати на місцевому рівні, керівництво потерпілих графств звертається по допомогу до уряду штату, який приймає рішення щодо залучення до ліквідації НС підпорядкованих їм підрозділів того чи іншого міністерства, включаючи Національну гвардію США.

В залежності від обсягів завданої шкоди, губернатор штату звертається з клопотанням до FEMA про надання НС статусу масштабної (зазвичай такі клопотання надсилаються у випадку ураганів, землетрусів, повеней, масштабних лісових пожеж тощо). Агентство вивчає клопотання та звертається до Президента США з пропозиціями щодо доцільності надання НС категорії масштабної та кроків, необхідних для її подолання, у т.ч. щодо доцільності залучення до її ліквідації того чи іншого федерального міністерства.

В залежності від ситуації, Президент США може ухвалити рішення про обмежену федеральну допомогу постраждалим штатам, яка спрямовується на заходи із запобігання виникненню масштабної НС.

У разі ухвалення Президентом рішення про надання НС статусу масштабної, про нього інформується губернатор штату та причетні міністерства. Вся процедура ухвалення відповідного рішення може тривати, в залежності від обставин, від декількох годин до декількох тижнів. Воно може бути прийняте лише на підставі рекомендацій FEMA у випадку, якщо наявні фінансові та технічні можливості постраждалого штату не дозволяють подолати наслідки НС

Секція 2. Організаційно-управлінське забезпечення діяльності ЄДСЦЗ

самостійно. Оприлюднення відповідного рішення Президента означає, серед іншого, що для подолання наслідків НС можуть бути використані кошти Фонду боротьби з наслідками катастроф, розпорядником якого є FEMA, а також відповідних фондів причетних федеральних міністерств.

Слід відзначити, що створена в США система боротьби з НС, за оцінками експертів, не є ідеальною та досить часто зазнає критики, у т.ч. за надмірну централізацію. Її недоліки чітко проявилися, зокрема, в ході подолання наслідків урагану «Катріна», який уразив штат Луїзіана у серпні – вересні 2005 року. Незважаючи на те, що ураган був прогнозованим, ані місцеві, ані федеральні органи влади не виявилися готовими до належного реагування на нього.

Критики звертають увагу, що FEMA, намагаючись забезпечити загальну координацію надання допомоги постраждалим від урагану, 29 серпня 2005 р. оприлюднило звернення із закликом не вживати не погоджених заходів із надання допомоги регіонам, що постраждали внаслідок «Катріни». В результаті великі обсяги допомоги, не погодженої з Агентством, не були допущені до постраждалих регіонів, а рятувальники не могли вчасно надати допомогу потерпілим, оскільки, відповідно до чинних федеральних процедур, вимушені були проходити спеціальну підготовку перед направленням до затоплених регіонів.

СПИСОК ЛІТЕРАТУРИ

1. Чмига В. О Діяльність органів державної влади у сфері цивільного захисту : навч. посіб. / В. О. Чмига, Н. Г. Клименко, М. Г. Орел; За заг. ред. В. О. Чмиги. – К. : Вид-во НАДУ, 2008. – 152 с.

ЛЮКСЕМБУРГ: ДОСВІД ПОБУДОВИ ТА ДІЯЛЬНОСТІ СИСТЕМ ЦИВІЛЬНОГО ЗАХИСТУ

Верещак В. О.

НК – Чубіна Т. Д., д-р. іст. наук, професор

Черкаський інститут пожежної безпеки імені Героїв Чорнобиля

Національного університету цивільного захисту України

У Люксембурзі відповідальність за ліквідацію наслідків НС покладено на міністра внутрішніх справ, який діє через директорат цивільної оборони. Директор цивільної оборони очолює відповідний штаб, до якого входять мери відповідних комун, представники поліції, армії, цивільної інженерної служби та, в залежності від природи НС, представники та експерти інших державних органів.

Міністр має право приймати рішення щодо застосування оперативних підрозділів цивільної оборони та, за погодженням з мерами комун, пожежних бригад. Він може звертатися до управління поліції та міністерства оборони щодо залучення до ліквідації наслідків

Секція 2. Організаційно-управлінське забезпечення діяльності ЄДСЦЗ

НС поліцейських сил та армійських підрозділів. У виняткових випадках міністр має право реквізувати людські ресурси та обладнання й техніку у відповідності з нормами законодавства з подальшою компенсацією за їх використання. Крім того, міністр відповідає за підготовку загального організаційного плану дій у НС, а також спеціальних планів ліквідації наслідків особливо серйозних катастроф та стихійних лих.

До системи цивільної оборони Люксембургу належать:

Директорат цивільної оборони відповідає за організацію дій у випадках НС на національному рівні. Розробляє та впроваджує загальні та спеціальні плани дій. Директорат здійснює набір з числа добровольців та підготовку керівників рятувальних підрозділів, а також організує навчання волонтерів, які працюють у різних сферах цивільної оборони. Директорат також організує взаємодію з структурами цивільної оборони сусідніх з Люксембургом країн;

Центр порятунку при надзвичайних ситуаціях є координуючим органом для проведення операцій при НС. Він підпорядковується директору цивільної оборони і працює цілодобово. У випадку аварій та катастроф великого масштабу в центрі працює антикризова група, утворена у відповідності до спеціальних планів. Центр приймає та реєструє виклики щодо НС; оголошує тривогу для відповідних рятувальних служб; мобілізує необхідні сили та засоби допомоги виходячи з характеру та серйозності аварії чи стихійного лиха; координує дії рятувальників, інформує чергових лікарів, хірургів та фармацевтів;

Директорат міжнародної цивільної оборони Люксембургу реєструє виклики з аварійних телефонів, розташованих на автострадах; реєструє інформацію від Системи раннього попередження АЕС Катреном; реєструє інформацію про пожежі з громадської мережі та автоматичних датчиків пожежної загрози.

СПИСОК ЛІТЕРАТУРИ

1. Труш О. О. Досвід побудови та діяльності систем цивільного захисту країн – членів ЄС Центральної Європи / О. О. Труш // Теорія та практика державного управління : зб. наук. пр. – Х. : Вид-во ХарПІ НАДУ «Магістр», 2010. – Вип. 2. – С.454–461.
2. Труш О. О. Досвід побудови та функціонування систем цивільного захисту країн – членів Європейського Союзу Південної Європи / О. О. Труш // Теорія та практика державного управління : зб. наук. пр. – Х. : Вид-во ХарПІ НАДУ «Магістр», 2010. – Вип. 1. – С. 407–417.
3. Труш О. О. Досвід побудови та функціонування систем цивільного захисту країн-членів Європейського Союзу Західної Європи / О. О. Труш // Теорія та практика державного управління : зб. наук. пр. – Х. : Вид-во ХарПІ НАДУ «Магістр», 2009. – Вип. 4 (27). – С. 441–447.

КОНЦЕПТУАЛЬНІ ОСНОВИ ОЦІНКИ РИЗИКУ У СФЕРІ ПРИРОДНО-ТЕХНОГЕННОЇ БЕЗПЕКИ

Войтович А. С.

НК – Куліца О. С., канд. техн. наук, доцент,

Покалюк В. М., канд. пед. наук, доцент

*Черкаський інститут пожежної безпеки імені Героїв Чорнобиля
Національного університету цивільного захисту України*

Технологічний прогрес супроводжується посиленням зв'язку між техногенними і природними сферами, появою нових видів техногенних і природних загроз, тенденцією до трансформації характеру локальних небезпек в небезпеки регіонального та національного масштабу. Масштабність проблем і невідкладність їх вирішення вимагають створення системи контролю в галузі забезпечення безпеки населення і територій від загроз як природного, так і техногенного характеру.

Одна з негативних тенденцій динаміки технічного прогресу, що впливають на прискорене зростання масштабів загроз техногенного характеру, проявляється в значному відриві темпів розвитку нових наукоємних промислових технологій від розвитку відповідних наукомістких технологій забезпечення техногенної безпеки. Найбільша загроза пов'язана з виникненням нових видів потенційно небезпечних технічних об'єктів при практично повній відсутності науково обґрунтованих підходів, методів та технічних засобів, що дозволяють забезпечити необхідний рівень безпеки для населення і територій від нових видів виникаючих загроз.

Складається ситуація зумовлена сучасними проблемами організації теоретичних і прикладних наукових досліджень в області техногенної безпеки і безпосередньо пов'язана з тим, що провідна роль у створенні та впровадженні новітніх наукоємних технологій, здійсненні великих науково-технічних проектів, організації та фінансуванні більшості перспективних фундаментальних та прикладних наукових досліджень належить провідним транснаціональним корпораціям. При цьому наукові відкриття і технічні нововведення стають недосяжною для зовнішнього світу корпоративної таємницею і поставлені під суворий контроль.

В умовах технологічної монополізації промислові компанії, зацікавлені в отриманні максимального прибутку від якнайшвидшого впровадження новітніх науково-технічних розробок, прагнуть до ухилення від величезних додаткових витрат (порівнянних з витратами на створення нових технологій, а часто і перевершують їх), необхідних для проведення наукових досліджень з створення методів та технічних засобів забезпечення необхідного рівня техногенної безпеки нових видів потенційно небезпечних технічних об'єктів. Діяльність із забезпечення техногенної безпеки є складовою виробничої, експлуатаційної та іншої

Секція 2. Організаційно-управлінське забезпечення діяльності ЄДСЦЗ

діяльності відповідних посадових осіб і працівників підприємств, установ, організацій [1].

Одним з основних аспектів забезпечення техногенної безпеки є управління ризиком виникнення надзвичайних ситуацій, засноване на здійсненні довгострокового прогнозування при впровадженні нових інформаційних технологій і безперервного моніторингу потенційно небезпечних об'єктів. У зв'язку з цим найважливішою проблемою стає об'єктивна оцінка небезпек техногенного характеру, зокрема, проведення науково обґрунтованого розрахунку очікуваного ризику та його динаміки, як на етапі проектування окремих потенційно небезпечних технічних об'єктів, так і в процесі їх експлуатації.

Існуючі методики розрахунку ризику, в тому числі і критерії, за якими оцінюють ступінь ризику від здійснення господарської діяльності [2], не враховують принципових обмежень традиційних статистичних підходів, застосування яких в ряді випадків не має наукового обґрунтування, що призводить до необ'єктивних оцінок ступеня ризику. Розвиток нових технологій вимагає перегляду традиційних підходів до оцінки безпеки, пошуку та наукового обґрунтування нової методології визначення можливого ризику та об'єктивного прогнозу для сучасних видів потенційно небезпечних об'єктів.

Пошук шляхів протистояння глобальним загрозам вимагає міждисциплінарних підходів до проблем безпеки, системної інтеграції цілих галузей як природних, так і гуманітарних наук. Для організації та проведення моніторингу та прогнозування очікуваних ризиків і небезпек техногенного характеру, здійснення широкомасштабних теоретичних та експериментальних наукових досліджень в області техногенної безпеки необхідно пришвидшити створення в Україні загальнодержавної системи моніторингу та прогнозування надзвичайних ситуацій [1].

У свою чергу це стимулює створення науково обґрунтованих підходів, методів і нових технічних засобів, що дозволяють забезпечити необхідний рівень безпеки населення та природного середовища, вимагає докорінної зміни науково-технічної політики, побудови ефективної системи організації наукових досліджень в області техногенної безпеки, об'єднання зусиль відомчих, галузевих, академічних та вузівських наукових колективів.

СПИСОК ЛІТЕРАТУРИ

1. Кодекс цивільного захисту України 2 жовтня 2012 року № 5403-VI.
2. Постанова Кабінету Міністрів України від 05.09.2018 № 715 «Про затвердження критеріїв, за якими оцінюється ступінь ризику від провадження господарської діяльності та визначається періодичність здійснення планових заходів державного нагляду (контролю) у сфері техногенної та пожежної безпеки Державною службою з надзвичайних ситуацій».

КОМПЛЕКСНИЙ ПІДХІД ПРИ ОРГАНІЗАЦІЇ ПРОТИПОВЕНЕВОГО ЗАХИСТУ НАСЕЛЕННЯ І ТЕРИТОРІЙ

Ворона І. С.

НК – Заєць Р. А.

Черкаський інститут пожежної безпеки імені Героїв Чорнобиля

Національного університету цивільного захисту України

В Україні повені посідають перше місце в переліку природних надзвичайних ситуацій. Повені та паводки несуть багато лиха. Вони призводять до руйнування будівель, мостів; розмиву залізничних та автомобільних шляхів; аварій на інженерних мережах; знищення посівів, жертв серед населення та загибелі тварин. 23% території України знаходяться в зоні природного й техногенного підтоплення. У наслідок повені, паводка, починається просідання будинків та землі, виникають зсуви та обвали [1].

Вивчення передумов повеней та масштаби їх прояву дають підстави стверджувати, що їх виникнення зумовлене комплексом природних та антропогенних причин.

До головних природних причин належать: географічне положення, періодичні повторення несприятливих метеорологічних ситуацій, підняття рівня води через танення снігу, а також руйнування льодового покриву, під час якого можуть утворюватись затори криги, що призводить до значних коливань рівнів води [2].

Однак, крім природних факторів на виникнення повеней у значній мірі впливає масштабний антропогенний вплив на природне середовище. Україна є державою з аномально високим рівнем регулювання річкового стоку, у тому числі шести великих водосховищ на Дніпрі та понад 28,5 тис. ставків на середніх та малих річках. Саме тому до 80% загальної довжини річкових русел втратили дренажну здатність з наступним підпорним впливом на водоносний горизонт.

В останні десятиріччя на території України внаслідок дії природних і техногенних чинників загострилася проблема регіонального підтоплення земель. За даними спостережень авторів [3] існує стійка тенденція до активізації цього негативного процесу в межах природно-техногенних геосистем.

Саме водний фактор на території України є провідним просторово-часовим чинником підвищеного регіонального інженерногеологічного ризику внаслідок виникнення водно-екологічних надзвичайних ситуацій та проявів їх шкідливої дії, що створюють умови великомасштабних затоплень і підтоплень територій, ураження інженерних інфраструктур та комунікацій (часто з катастрофічними і руйнівними наслідками).

В сучасних умовах підхід до запобігання жертв і збитку полягає у вирішенні різних стратегічних і тактичних завдань: будівництві захисних гідропоруд (греблі, канали, бетоновані русла річок,

Секція 2. Організаційно-управлінське забезпечення діяльності ЄДСЦЗ

водосховища, дамби); евакуації населення; прогнози повеней; збереження вільних просторів заплав і ряд інших.

Відповідно до ДБН В.1.1 -25-2009, захист територій від затоплення слід здійснювати:

- обвалуванням територій із боку річки, водосховища або іншого водного об'єкта;
- штучним підвищенням рельєфу територій до незатоплюваних планових відміток;
- акумуляцією, регулюванням, відведенням поверхневих стічних і дренажних вод із затоплених, тимчасово затоплюваних, зрошуваних територій і низинних порушених земель.

До складу споруд інженерного захисту від затоплення можуть входити: дамби обвалування, дренажі, дренажні й водоскидні мережі, нагірні водоскидні канали, швидкоотоки й перепади, трубопроводи й насосні станції.

У залежності від природних і гідрогеологічних умов території, що захищається, системи інженерного захисту можуть включати декілька вказаних вище споруд або окремі споруди.

Для постійного захисту територій, прилеглих до водосховищ, річок та інших водних об'єктів від затоплення слід застосовуються незатоплювані дамби обвалування.

На ділянках річок із меандрувальним типом руслового процесу у складі заходів інженерного захисту територій від затоплення слід передбачати наступні споруди для регулювання русел:

- поздовжні дамби, що обмежують ширину водного потоку річки до розрахункової величини;
- напівзагати – поперечні споруди у руслах річок та на заплавах, які забезпечують виправлення русел та захист берегів, а також утворення судноплавних глибин;
- шпори (короткі напівзагати), що встановлюються під деяким кутом до напрямку течії для забезпечення захисту берегів від розмивання;
- берегові й дамбові кріплення, які забезпечують захист берегів і дамб від розмивання течією та хвилями;
- наскрізні споруди, які будуються для регулювання русла та стоку наносів через перерозподіл витрат води по ширині русла і створення біля берегів сповільненої (нерозмивної) швидкості течії [4].

На тлі швидкої урбанізації, зростання населення та довгострокових тенденцій зміни клімату, повені стають все більш серйозною проблемою розвитку суспільства.

Повені практично щорічно завдають величезних соціально-економічних збитків, тому необхідні ефективна програма дій для захисту населення і територій від цього стихійного лиха та системи оповіщення про повені. Поінформованість про небезпеки та ризики є ключовим елементом ефективного планування управління ризиками повеней. Крім того, для попередження і зменшення негативних наслідків повеней необхідно аналізувати, моделювати, прогнозувати

та відпрацьовувати практичні заходи з попередження та зниження катастрофічних наслідків водних стихій з розповсюдженням набутого досвіду

СПИСОК ЛІТЕРАТУРИ

1. Адаменко О.М. Про можливості передбачення катастрофічних наслідків паводків на річках Карпатського регіону / О.М. Адаменко, Є. І. Крижанівський // Матеріали міжнародної наук.-практ. конф. «Вплив руйнівних повеней, паводків, небезпечних геологічних процесів на функціонування інженерних мереж та безпеку життєдіяльності». – м. Яремче, 2009 р. – НПП «Екологія. Наука. Техніка». – С. 18-20.
2. Бабаджанова О. Ф. Сучасні системи попередження та прогнозування повеней / О. Ф. Бабаджанова, Ю. Е. Павлюк, Ю. Г. Сукач // Вісник Львівського державного університету безпеки життєдіяльності. – 2013. – № 7. – С. 167-171.
3. Захарчук Ю. В. Вплив розвитку процесів підтоплення на активізацію небезпечних геологічних процесів у межах забудованих територій / Ю. В. Захарчук, В. О. Сляднєв // Збірник наукових праць Інституту геологічних наук НАН України, 2011, №4. – С. 62-66.
4. Інженерний захист територій та споруд від підтоплення та затоплення: ДБН В.1.1 -25-2009 [чинний від 2011-01-01]. К: Мінрегіонбуд України, 2010. – 52 с. – (Національні стандарти України).

ОРГАНІЗАЦІЯ ЦИВІЛЬНОГО ЗАХИСТУ В ЗАКЛАДАХ ОСВІТИ

Гойда І. І.

НК – Пасинчук К. М., канд. пед. наук

Черкаський інститут пожежної безпеки імені Героїв Чорнобиля

Національного університету цивільного захисту України

Основне завдання цивільного захисту в навчальному закладі полягає щоб поповнити теоретичні знання основ безпеки життєдіяльності, навчити практичним заходам цивільного захисту, які проводяться в загальноосвітніх навчальних закладах.

Навчальний заклад здійснює свою діяльність у відповідності до затверджених згідно статуту річного плану роботи закладу, робочого навчального плану, чинних навчальних програм та інших керівних і нормативних документів.

Підготовка з цивільного захисту постійного складу закладу здійснюється відповідно до: Кодексу цивільного захисту України [1], Постанови Кабінету Міністрів України від 30 жовтня 2013 року № 841 «Про затвердження порядку проведення евакуації в разі загрози виникнення або виникнення надзвичайних ситуацій» [2], Наказу ДСНС України від 06 червня 2014 року № 310 (у редакції наказу ДСНС України 08.08.2014 № 458) «Про затвердження Програми загальної підготовки працівників підприємств, установ та організацій до дій у надзвичайних ситуаціях» [3], Наказу Міністерства освіти і науки

Секція 2. Організаційно-управлінське забезпечення діяльності ЄДСЦЗ

України від 15.08.2016 року № 974 «Про затвердження Правил пожежної безпеки для навчальних закладів та установ системи освіти України» [4], Спільного наказу МОН та Державної служби України з надзвичайних ситуацій № 462/204 від 16.04.2014 «Про проведення Тижнів знань з основ безпеки життєдіяльності в дошкільних, загальноосвітніх та професійно-технічних навчальних закладах України» [5] тощо.

Дослідження питань цивільного захисту в установах і організаціях не одноразово ставили предметом вивчення вчених. Так, у дослідженнях С. О. Ковжого, С. А. Тузікова, Є. В. Карманного, А. П. Зеніна висвітлено питання складу сил та засобів цивільного захисту об'єкта, а саме організація виконань завдань, планування заходів цивільного захисту [6].

Метою цивільного захисту в навчальному закладі є завчасна підготовка об'єкта до захисту від наслідків надзвичайних ситуацій, зниження втрат, створення умов для підвищення стійкості роботи закладу, своєчасного проведення рятувальних та інших невідкладних робіт. Відповідальність за організацію та стан цивільного захисту, постійну готовність його сил і засобів до проведення зазначених робіт покладається на начальника цивільного захисту – керівника навчального закладу.

При керівникові навчального закладу (начальник цивільного захисту) створюється штаб цивільного захисту – орган управління начальника. Склад штабу комплектується як штатними працівниками цивільного захисту (якщо вони є), так і за рахунок посадових осіб навчального закладу, не звільнених від виконання основних обов'язків. Штаб складається з начальника, його заступників (помічників), інших фахівців (виходячи зі специфіки надзвичайних ситуацій, що склалася). Начальником штабу є перший заступник керівника навчального закладу. Йому надається право від імені начальника ЦЗ віддавати накази і розпорядження з питань ЦЗ у навчальному закладі.

Робота штабу організовується шляхом видання наказів, розпоряджень і вказівок начальника ЦЗ, начальника штабу та рішень місцевої державної адміністрації (органу виконавчої влади). Головна функція штабу цивільного захисту – здійснення заходів щодо захисту учнів та працівників навчального закладу, забезпечення вчасного оповіщення їх, а також населення про загрозу або виникнення надзвичайної ситуації.

У навчальному закладі створюються служби цивільного захисту, а саме: оповіщення і зв'язку, охорони громадського порядку, медична, радіаційного та хімічного захисту, протипожежна.

Керівництво цими групами здійснюють їх командири, яких призначають наказом керівника навчального закладу. До обов'язків командирів входить: підтримання в постійній бойовій готовності сил та засобів групи, знання моральних і ділових якостей підлеглих, проведення з ними відповідного навчання з основ цивільного захисту. Одним з

Секція 2. Організаційно-управлінське забезпечення діяльності ЄДСЦЗ

головних завдань начальника групи є знання й чітке виконання дій, що обумовлені специфікою діяльності групи у випадку надзвичайної ситуації [6, с. 17].

Спільні дії всіх служб навчального закладу мають забезпечити якісне виконання завдань, що виникнуть у разі надзвичайної ситуації. До цих завдань належать: доведення інформації штабу цивільного захисту до учнів та працівників про виникнення надзвичайної ситуації; своєчасне забезпечення їх засобами індивідуального захисту; організація та проведення екстреної профілактики серед учнів і найперше серед уражених; проведення рятувальних та інших невідкладних робіт (локалізація та гасіння пожеж, розшук і вилучення потерпілих із завалів, будівель, що палають, тощо); надання само- і взаємодопомоги у проведенні часткової санітарної обробки у випадку одержання учнями та працівниками травм, опіків, інших уражень; організація негайної евакуації всіх з осередку ураження; організація життєзабезпечення евакуйованих у безпечній зоні.

Крім зазначених служб, на об'єктах господарського комплексу (у тому числі навчальних закладах) створюються невоєнізовані формування – група працівників об'єкта, які складають окремий підрозділ, оснащений спеціальною технікою, майном для ведення рятувальних і невідкладних робіт під час виникнення надзвичайної ситуації. Невоєнізовані формування – це складова частина сил цивільного захисту. Створюють їх на час виникнення надзвичайної ситуації в навчальному закладі, місті, районі, області.

За підпорядкованістю, вони можуть бути територіальні або об'єктові. Останні створюють у навчальному закладі, підпорядковуються вони начальнику цивільного захисту (директору), і використовують їх в інтересах об'єкта. Разом з тим, за рішенням міських органів влади такі невоєнізовані формування можуть залучати до проведення рятувальних робіт на інших об'єктах.

Невоєнізовані формування поділяють на кілька видів: загального призначення (зведені загони, команди, групи) та формування забезпечення (служби цивільного захисту). Формування загального призначення створюються на базі допоміжних (обслуговуючих) ділянок закладу, робота яких суттєво не впливає на навчальний процес. На об'єктах з чисельністю до 100 осіб (у тому числі школах) невоєнізовані формування загального призначення не створюються.

До формувань цивільного захисту навчального закладу належать: розвідувальні, зв'язку, медичні, протирадіаційного і протихімічного захисту, матеріально-технічного забезпечення, протипожежні, охорони громадського порядку, зберігання і видачі засобів індивідуального захисту та спеціальних приладів, утримання запасних пунктів управління та колективних засобів захисту. Залежно від місцевих умов і за наявності необхідної матеріально – технічної бази рішенням начальника ЦЗ структурного підрозділу можуть створюватися й інші формування [7].

Секція 2. Організаційно-управлінське забезпечення діяльності ЄДСЦЗ

Для оповіщення в надзвичайних ситуаціях техногенного та природного характеру використовується наступний комплекс засобів оповіщення: технічні, рухомі, сигнальні [8, с. 16].

Отже, при організації цивільного захисту в закладах освіти, основними завданнями органів управління та сил цивільного захисту навчального закладу щодо попередження та ліквідації надзвичайних ситуацій вважається: своєчасне виявлення передумов аварій та катастроф і ефективно їх усунення; підтримка високої готовності формувань цивільного захисту, системи оповіщення та зв'язку, оперативне реагування на надзвичайні ситуації та ліквідація їх наслідків за функціональним принципом, цілеспрямована підготовка формувань цивільного захисту до дій за призначенням; створення матеріально-технічного резерву для запобігання, ліквідації наслідків імовірних надзвичайних ситуацій та удосконалення чіткого механізму їх використання.

Виконання завдань щодо попередження та ліквідації надзвичайних ситуацій є обов'язковим для всіх працівників та учнів навчального закладу.

СПИСОК ЛІТЕРАТУРИ

1. Кодекс цивільного захисту України від 02.10.2012 р. № 5403-VI [Електронний ресурс] // Відомості Верховної Ради України. – 2013. – № 34–35. – Ст. 458. – Режим доступу : <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/5403-17#Text>.
2. Постанова Кабінету Міністрів України від 30 жовтня 2013 року № 841 «Про затвердження порядку проведення евакуації в разі загрози виникнення або виникнення надзвичайних ситуацій» [Електронний ресурс]. Режим доступу: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/841-2013-%D0%BF#Text>.
3. Наказ ДСНС України від 06 червня 2014 року № 310 (у редакції наказу ДСНС України 08.08.2014 № 458) «Про затвердження Програми загальної підготовки працівників підприємств, установ та організацій до дій у надзвичайних ситуаціях» [Електронний ресурс] – Режим доступу: <https://zakon.rada.gov.ua/rada/show/v0458388-14#Text>.
4. Наказ Міністерства освіти і науки України від 15.08.2016 року № 974 «Про затвердження Правил пожежної безпеки для навчальних закладів та установ системи освіти України» [Електронний ресурс] – Режим доступу: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z1229-16#Text>.
5. Спільний наказ МОН та Державної служби України з надзвичайних ситуацій № 462/204 від 16.04.2014 «Про проведення Тижнів знань з основ безпеки життєдіяльності в дошкільних, загальноосвітніх та професійно-технічних навчальних закладах України» [Електронний ресурс] – Режим доступу: <https://zakon.rada.gov.ua/rada/show/v0462729-14#Text>.
6. Ковжого С. О. Цивільний захист і охорона праці в галузі : навч. пос. / С. О. Ковжого, С. А. Тузіков, Є. В. Карманний, А. П. Зенін. – Х.: Нац. ун-т «Юрид. акад. України імені Ярослава Мудрого», 2012. – 192 с.
7. Омелюх С. В. Організація цивільного захисту у професійно-технічному навчальному закладі. ПТУ № 22 / С. В. Омелюх. – смт. Луків. – 90 с.
8. Касьянов М. А. Цивільний захист : навч. пос. / М. А. Касьянов, В. П. Гуляєв, О. М. Друзь, В. О. Медяник, О. О. Колібабчук. – Луганськ : Східноукр. нац. ун-т ім. В. Даля, 2007. – 88 с.

КОМУНІКАТИВНА СТРАТЕГІЯ ЯК СКЛАДОВА КОМУНІКАЦІЇ В ОРГАНІЗАЦІЇ

Голоскова Д. Р., Кащенко А. О.

Вовк Н. П., канд. пед. наук, доцент

Черкаський інститут пожежної безпеки ім. Героїв Чорнобиля

Національного університету цивільного захисту України

Підвищення ступеня складності комунікаційних процесів, глобалізація, збільшення обсягу і темпу інновацій, підвищення ролі переговорів у внутрішньо- і міжорганізаційних відносинах, збільшення частки послуг у загальному обсязі виробництва призводять до виникнення і розповсюдження нових форм організації. Дослідження комунікативних процесів – одна з актуальних наукових проблем, оскільки в сучасних умовах комунікація є невід'ємною складовою будь-яких форм суспільних відносин.

Питанням використання інформації і ролі комунікації в управлінні організацію присвячено ряд праць дослідників зокрема: І. Арістової, В. Бебика, Т. Безверхнюк, О. Берегової, М. Головатого, Н. Дніпренко, Н. Драгомирецької, В. Дрешпака, А. Єрмоленка, О. Зернецької, С. Кащавцевої, В. Малиновського, А. Мельник, В. Лісничого, Т. Ляпіної, Г. Почепцова, Є. Ромата, В. Рубцова, І. Слісаренка, Є. Тихомірової, Ю. Шемшученка та ін.

Враховуючи актуальність дослідження, науково-теоретичне обґрунтування складової комунікацій та напрямів удосконалення механізму комунікативної діяльності є важливим питанням сьогодення. Для нашого дослідження інтерес представляє модель управлінської комунікації, запропоновану американським професором управління М. Мюнтер. В її основі виокремлено стратегічний підхід. На думку М. Мюнтер, принципова відмінність управлінської комунікації полягає у її цілераціональному та стратегічному характері. Для досягнення управлінської мети суб'єкт управління повинен мислити стратегічно, і лише за умови правильної побудови стратегії комунікації суб'єкт управління отримає очікуваний результат. Поняття комунікативна стратегія визначається як покрокове перспективне планування дій з метою встановлення необхідного рівня комунікації. Загалом, комунікаційна стратегія є перспективним планом будь-якого соціального взаємодії з метою отримання тих чи інших результатів в комунікаційному середовищі.

Комунікативна стратегія як курс дій компанії на перспективу, обґрунтована стратегія використання комплексу комунікативних засобів (комунікативний мікс), в рамках організації взаємодії з усіма суб'єктами маркетингової системи, визначаємо у праці Т. А. Дейка [1].

У сфері маркетингу комунікативна стратегія визначається як стратегія формування позитивного іміджу об'єкта комунікації, попиту і стимулювання збуту. Комунікативна стратегія – це комплексний вплив фірми на зовнішнє середовище з метою створення сприятливих умов для стабільної прибуткової діяльності на ринку. Комунікаційні

маркетингові стратегії розробляються компаніями для успішного просування на ринку вже існуючого товару або послуги, для виходу на нові ринки або виходу нового товару або послуги. Грамотно побудована комунікаційна маркетингова стратегія підприємства є надійною, позбавленою внутрішніх протиріч, чітко функціонуючої системою комунікації з ринком.

Комунікативна стратегія розробляється в рамках комунікативної політики маркетингу. Головна мета комунікативної стратегії – забезпечити стабільну і ефективну діяльність з формування попиту і просування товарів і послуг на ринок з метою задоволення потреб покупців і отримання прибутку [2].

Дослідниками виділено наступні цілі комунікативної стратегії:

- конвенціональна (забезпечення згоди цільової аудиторії з позиціонуванням, з пропозицією комерційних вигод, здійснення продажу);
- конфліктна (усунення розбіжностей між брендом, товаром і цільовою аудиторією);
- маніпуляційна (захоплення смислового простору комунікації з тим, щоб нав'язати учаснику комунікації свою стратегію і відповідно своє бачення реальності) [2].

Основне завдання комунікаційної стратегії – забезпечення інформаційної підтримки стратегії розвитку, бренду, бізнесу компанії. Також вченими виділено три складові комунікаційної стратегії: ринкова стратегія; креативна стратегія; медійна стратегія [3].

Ринкова стратегія це основа, на якій будуватиметься будь-яка комунікація, вона базується на ретельному аналізі ринку (знання про потенційних споживачів, конкурентів, продукті). Ці знання є основою для розробки концепцій позиціонування, диференціації та комунікації бренду. Креативна стратегія – стратегічне формування образу бренду, засноване на моделі сприйняття бренду цільовою аудиторією, а також розробка елементів бренду. Креативна стратегія містить ключову креативну ідею, яка буде для цільової аудиторії приваблива і близька, яка стане основою комунікації споживача з брендом. Медійна стратегія – вибір носіїв для рекламно-інформаційних повідомлень, за допомогою яких буде безпосередньо здійснюватися комунікація з цільовою аудиторією. Медійна стратегія є стратегією використання медіа та а також бюджет комунікації. Вибір рекламних носіїв здійснюється за кожним медіа (канали, станції, видання та ін.), А також визначається роль кожного носія в загальній комунікаційній стратегії [4].

Підсумком розробки комунікативної стратегії є створення **плану маркетингових комунікацій** – програми дій, в вигляді набору, комплексно реалізуються, заходів, в рамках все того ж комунікативного міксу (промоушн мікс).

У галузі маркетингу метою комунікативної стратегії є вирішення конкретних маркетингових задач засобами комунікацій з представниками комунікативної середовища [5].

Отже, поняття комунікативна стратегія визначається нами як покрокове перспективне планування дій з метою встановлення

Секція 2. Організаційно-управлінське забезпечення діяльності ЄДСЦЗ

необхідного рівня комунікації в організації. Загалом, комунікаційна стратегія є перспективним планом будь-якого соціального взаємодії з метою отримання тих чи інших результатів в комунікаційному середовищі. Головна мета комунікативної стратегії полягає у забезпеченні стабільної і ефективної діяльності з формування попиту і просування товарів і послуг на ринок з метою задоволення потреб покупців і отримання прибутку. До цілей комунікативної стратегії відносимо конвенціональну, яка полягає у забезпеченні згоди цільової аудиторії з позиціонуванням, з пропозицією комерційної вигоди, здійснення продажу; конфліктну, що включає в себе усунення розбіжностей між брендом, товаром і цільовою аудиторією; маніпуляційну, що забезпечується за рахунок захоплення смислового простору комунікації з тим, щоб нав'язати учаснику комунікації свою комунікативну стратегію і відповідно своє бачення реальності. Вченими виділено три складові комунікаційної стратегії: ринкова стратегія; креативна стратегія; медійна стратегія.

До напрямів удосконалення комунікативної діяльності в організації відносимо визначення під час побудови комунікації головної мети та цілей її комунікативної стратегії.

СПИСОК ЛІТЕРАТУРИ

1. Дейк Т. А. ван. Язык. Познание. Коммуникация : пер. с англ. / Т. А. ван Дейк ; сост. В. В. Петрова; под ред. В. И. Герасимова ; вступ. ст. Ю. Н. Караулова и В. В. Петровой. – М. : Прогресс, 1989. – 312 с
2. Кризовий менеджмент та принципи управління ризиками в процесі ліквідації надзвичайних ситуацій: монографія / С. О. Гур'єв, А. В. Терент'єва, П. Б. Волянський. – К. : [б. в.], 2008. – 148 с.
3. Бєлай С. В. Державні механізми протидії кризовим явищам соціально-економічного характеру: теорія, методологія, практика : монографія / С.В. Бєлай. – Х. : Вид-во НАНГУ, 2015. – 349 с.
4. Чухно А. Сучасна фінансово-економічна криза: природа, шляхи і методи її подолання / А. Чухно // Економіка України. – № 1. – 2010. – С. 4-18.
5. Інформаційно-аналітичне забезпечення: навч. посіб. / [В. М. Дрешпак, Т. М. Брус, О. В. Тинкован та ін.] / За заг. ред. В. М. Дрешпака. – Д. : ДРІДУ НАДУ, 2007. – 160 с.

ОРГАНІЗАЦІЙНО-УПРАВЛІНСЬКІ ЗАСАДИ ПРОВЕДЕННЯ АТЕСТУВАННЯ ОСІБ РЯДОВОГО І НАЧАЛЬНИЦЬКОГО СКЛАДУ В ОРГАНАХ І ПІДРОЗДІЛАХ ЦИВІЛЬНОГО ЗАХИСТУ

Гончар Б.

НК – Тарасов С., канд. держ. упр.

*Черкаський інститут пожежної безпеки імені Героїв Чорнобиля
Національного університету цивільного захисту України*

Запорукою ефективного виконання завдань, які поставлені перед державною службою України з надзвичайних ситуацій є

Секція 2. Організаційно-управлінське забезпечення діяльності ЄДСЦЗ

поєднання кваліфікаційних вмінь та навичок особового складу державної служби. З метою визначення рівня професійної підготовки, ділових та моральних якостей, відповідності займаним посадам проводиться атестування осіб рядового і начальницького складу [1].

Головним завданням атестування осіб рядового і начальницького складу служби цивільного захисту є оцінка ділових, професійних та особистих якостей, їх освітнього рівня, фізичної підготовки, визначення відповідності займаним посадам, стимулювання їх творчої активності та відповідальності, зміцнення дисципліни, визначення перспектив їх службової кар'єри. Керівники усіх рівнів в органах і підрозділах цивільного захисту зобов'язані забезпечити атестування на високому організаційному та правовому рівні з дотриманням принципів гласності та об'єктивності в оцінці службової діяльності осіб, які атестуються [2].

Відповідно до чинного законодавства атестування осіб рядового і начальницького складу проводиться:

- за кожною із займаних посад – не раніше ніж через 5 років з дня останнього атестування;
- у разі закінчення строку контракту про проходження служби цивільного захисту – не пізніше ніж за два тижні до закінчення строку дії чинного контракту – незалежно від строку попереднього атестування;
- у разі розірвання контракту достроково однією із сторін при звільненні із служби цивільного захисту у зв'язку із скороченням штатів та у зв'язку із систематичним невиконанням умов контракту особою рядового і начальницького складу – незалежно від строку попереднього атестування;
- перед закінченням курсантами, слухачами (денної форми навчання) навчання у навчальних закладах цивільного захисту. У рік закінчення навчального закладу за новим місцем служби вони атестуванню не підлягають;
- при призначенні на вищу посаду. У разі якщо призначення на вищу посаду здійснюється раніше одного року з дня останнього атестування, атестаційною комісією розглядається службова характеристика особи, яка призначається, з урахуванням висновків останньої атестації;
- при переміщенні на нижчу посаду. У разі якщо призначення на нижчу посаду здійснюється раніше одного року з дня останнього атестування, атестаційною комісією розглядається службова характеристика особи, яка призначається, з урахуванням висновків останньої атестації;
- у разі якщо під час останнього атестування особи рядового чи начальницького складу поряд з визначенням відповідності займаних посад отримано рекомендацію про подальше службове використання за умови усунення недоліків, зазначених у тексті атестації, у визначені терміни, але не більше ніж 6 місяців.

Секція 2. Організаційно-управлінське забезпечення діяльності ЄДСЦЗ

Не підлягають атестуванню особи рядового і начальницького складу, які перебувають:

- 1) на зайнятій посаді менше одного року;
- 2) у відпустках у зв'язку з вагітністю та пологами, по догляду за дитиною до досягнення нею трирічного віку.

Атестування зазначених осіб проводиться не раніше ніж через рік після початку виконання ними службових обов'язків [2].

Для проведення атестування осіб рядового і начальницького складу утворюються:

- Вища атестаційна комісія – в апараті ДСНС;
- атестаційна комісія – в органі чи підрозділі цивільного захисту, а у разі потреби – і у підпорядкованих їм підрозділах.

Склад атестаційної комісії щороку визначається наказом керівника (начальника) відповідного органу чи підрозділу цивільного захисту [1,2].

Атестація осіб рядового і начальницького складу служби цивільного захисту покликана впливати на розвиток професіоналізму, сприяючи тим самим процесу становлення держслужби як професійної діяльності. Одночасно з тим вона повинна стати правовим механізмом розширення демократичних засад у кадровій політиці і в управлінні службою в цілому, засобом забезпечення формування і реалізації цілеспрямованої і передбаченої кадрової політики у сфері державної служби, але лише за умови правильної її організації.

СПИСОК ЛІТЕРАТУРИ

1. Постанова КУМ від 11 липня 2013 року №593 «Про затвердження Положення про порядок проходження служби цивільного захисту особами рядового і начальницького складу та визнання такими, що втратили чинність, деяких постанов Кабінету Міністрів України».

2. Наказ МВС України від 10.09.2014 №929 «Про затвердження Порядку проведення атестування осіб рядового і начальницького складу в органах і підрозділах цивільного захисту».

УПРАВЛІННЯ КАДРОВИМИ РИЗИКАМИ В ОРГАНАХ І ПІДРОЗДІЛАХ ЦИВІЛЬНОГО ЗАХИСТУ

Горбунов В.

НК – Тарасов С., канд. держ. упр.

*Черкаський інститут пожежної безпеки імені Героїв Чорнобиля
Національного університету цивільного захисту України*

Діяльність з управління персоналом (особовим складом) піддається найбільшому числу ризиків, які складно передбачити. Для будь-якого підрозділу служби цивільного захисту важливо забезпечити об'єктивне уявлення про сукупність кадрових ризиків, що впливають на його діяльність. Це актуально із наступних причин: по-

Секція 2. Організаційно-управлінське забезпечення діяльності ЄДСЦЗ

перше, для прийняття оптимального управлінського рішення необхідна інформація про ризики, пов'язані з його розробленням і виконанням; по-друге, потрібно послабляти вплив неповноти інформації та невизначеності шляхом розширення кола прогнозованих керованих ризиків; по-третє, чітке уявлення про ризики й кадрові загрози дозволяє керівнику визначити ефективні методи управління ними.

Процес управління будь-якими ризиками, зокрема й кадровими ризиками, є складною і багаторівневою процедурою. Кадровий ризик вивчають А. Амінов, Є. Була- нова, Н. Карцева, А. Слобідський, В. Федосєєв, С. Капустін, М. Хромов. Огляд їх робіт показує, що немає конкретної сутнісної характеристики поняття кадрових ризиків, управління ними. Більшість вчених (А. Алавердов, Л. Забірова, Н. Капустіна, Є. Буланова, Б. Мазо та ін.) розглядають кадрові ризики як потенційні втрати або загрози фінансово-господарської діяльності підприємства, установи чи організації, пов'язані з діяльністю власного персоналу.

Кадрові ризики – це ризики, ймовірність виникнення яких пов'язана із неналежною професійною підготовкою суб'єктів внутрішнього контролю (осіб рядового та начальницького складу, працівників), неналежного виконання ними функціональних обов'язків тощо.

Кадровий ризик характеризується наявністю загроз з боку персоналу для підприємства, установи чи організації, які можуть привести до небезпеки. А. Алавердов підрозділяє кадрові ризики за формою їх прояву на кількісні, якісні і ризики нелояльності персоналу [1].

А. Смагулов класифікує кадрові ризики таким чином:

- ризики, пов'язані з підбором персоналу;
- ризики, що з'являються через неефективну мотивацію персоналу;
- ризики, пов'язані з інформаційною безпекою і захистом комерційної таємниці;
- ризики, викликані наявністю в організації так званих груп ризику;
- ризики, пов'язані із звільненням працівників [2].

Ризик може виникнути як із внутрішніх причин (наприклад, це можуть бути зайвий тиск з боку керівництва) так і під впливом оточення (наприклад, через очевидців надзвичайної ситуації, які надають свої рекомендації і критикують особовий склад під час виконання покладених завдань). До основних чинників, що впливають на виникнення кадрових ризиків М. Хромов відносить:

1) внутрішні чинники, визначальні умови виникнення ризиків. (Вони керовані, тобто залежать від менеджменту підрозділу і (опосередковано) від зовнішніх чинників).

2) зовнішні чинники, що визначають ступінь ризику. (Вони не керовані, тобто не залежать від організаційного менеджменту, але визначають кадрову політику) [3].

Секція 2. Організаційно-управлінське забезпечення діяльності ЄДСЦЗ

Процес управління ризиками має вертикальну структуру управління та здійснюється з урахуванням наступного розподілу ризиків між посадовими особами ДСНС, суб'єктами внутрішнього контролю (відповідно до Матриці оцінки):

- ризики, які оцінено в числових значеннях (ЧЗ) від 1 до 2 потребує потребують прийняття рішень та/або вжиття заходів контролю безпосередньо на рівні суб'єктів внутрішнього контролю;

- ризики, які оцінено в числових значеннях від 3 до 4, потребують прийняття рішень та/або вжиття заходів контролю на рівні суб'єктів внутрішнього контролю або за необхідності на рівні керівника ДСНС;

- внутрішні ризики, які оцінено в числових значеннях від 6 до 9, потребують прийняття рішень та затвердження адміністративних регламентів на рівні ДСНС, у разі неможливості їх вирішення на рівні керівника ДСНС;

- зовнішні ризики, які оцінено в числових значеннях від 6 до 9, потребують прийняття рішень та/або вжиття заходів контролю на рівні керівника ДСНС.

Визначення способів реагування на ідентифіковані та оцінені ризики полягає в прийнятті керівником ДСНС за поданням відповідальних осіб рішення щодо зменшення, прийняття, розділення чи уникнення ризику.

Під час прийняття рішення щодо способу реагування на ризик звертають увагу на:

- оцінку ймовірності та впливу ризику;
- витрати, пов'язані з реагуванням на ризик, порівняно з отриманою вигодою від його зменшення;
- те, чи не створює обраний спосіб реагування на ризик додаткових ризиків.

Ефективне управління ризиками передбачає:

- обробку, систематизацію та аналіз інформації щодо ідентифікації та оцінки ризиків за відповідними (встановленими описами внутрішнього середовища) напрямками діяльності;

- підтримку в актуальному стані реєстру ризиків;
- визначення можливого часу настання ризиків для якісного планування строків виконання заходів щодо реагування на них;

- визначення ресурсів, необхідних для управління ризиками;
- визначення прогнозованого ефекту від виконання заходів реагування на ризики;

- розробку, затвердження та виконання Плану з реалізації заходів контролю та моніторингу впровадження їх результатів і своєчасне внесення змін до нього (за необхідністю);

- систематичне здійснення заходів контролю відповідальними особами;

- інформування керівника ДСНС щодо системних ризиків та ризиків, які потребують вирішення на його рівні управління та на рівні МВС;

- контроль за виконанням Плану з реалізації заходів контролю та моніторингу впровадження їх результатів (моніторинг виконання плану) [4].

СПИСОК ЛІТЕРАТУРИ

1. Алавердов А. Р. Организация управления персоналом современного российского банка: учеб. Пособие / А. Р. Алавердов. – М. : «БДЦ- пресс», 2011. – 320 с.
2. Смагулов А. М. Риски управления персоналом / А. М. Смагулов // Экономика образования. – 2013. – №4. – С. 139–142.
3. Хромов М. Ю. Причины возникновения кадровых рисков. [Электронный ресурс] / М. Ю. Хромов. Режим доступа: <http://prosvet.su/articles/personal/article2/x>.
4. Порядок з організації та функціонування управління ризиками в системі ДСНС, затверджений наказом ДСНС України від 26.02.2020 №165.

CHARAKTERYSTYKA STANÓW GOTOWOŚCI OBRONNEJ KRAJU

Данильченко Н. А.

НК – Очеретяний В. В.

*Черкаський інститут пожежної безпеки імені Героїв Чорнобиля
Національного університету цивільного захисту України*

Obecnie obowiązujące przepisy prawne, związane z osiąganiem gotowości obronnej państwa, ustalają trzy podstawowe stany gotowości obronnej państwa:

- stan stałej gotowości obronnej państwa;
- stan gotowości obronnej państwa czasu kryzysu;
- stan gotowości obronnej państwa czasu wojny.

Stan stałej gotowości obronnej państwa:

- stan stałej gotowości obronnej państwa utrzymuje się w czasie pokoju, gdy nie stwierdza się istotnych zagrożeń zewnętrznego bezpieczeństwa państwa;

- w stanie stałej gotowości obronnej państwa są realizowane zadania planistyczne, organizacyjne, szkoleniowe i kontrolne, mające na celu utrzymywanie w sprawności systemu obronnego państwa;

- obrona cywilna realizuje przedsięwzięcia o charakterze przygotowawczym, planistycznym, organizacyjnym, szkoleniowym, upowszechniającym i zaopatrzeniowym, mającym na celu ochronę ludności, zakładów pracy, urządzeń użyteczności publicznej, dóbr kultury, żywności, wody i innych dóbr niezbędnych do przetrwania;

- obrona cywilna może współdziałać w zwalczaniu klęsk żywiołowych i zagrożeń środowiska oraz usuwaniu ich skutków.

Stan gotowości obronnej państwa czasu kryzysu:

- stan gotowości obronnej państwa czasu kryzysu wprowadza się w razie zaistnienia zewnętrznego zagrożenia bezpieczeństwa państwa

wymagającego uruchomienia wybranych elementów systemu obronnego państwa lub realizacji zadań ustalonych dla tego stanu;

- w stanie gotowości obronnej państwa czasu kryzysu realizowane są zadania zapewniające przygotowanie do przeciwdziałania zewnętrznym zagrożeniom bezpieczeństwa państwa oraz usuwania skutków ich wystąpienia;

- obrona cywilna realizuje zadania związane z ochroną ludności oraz gospodarki narodowej i przekazuje nakazane świadczenia na rzecz obronności kraju;

- wykonanie przedsięwzięć przewidzianych dla stanu gotowości obronnej państwa czasu kryzysu zapewnia możliwość szybkiego rozwinięcia jednostek przewidzianych do militaryzacji, rozwinięcia określonych organów OC na stanowiskach kierowania oraz zapewnia sprawne wykonanie przedsięwzięć związanych z rozwinięciem urządzeń specjalnych OC i przygotowaniem budowli ochronnych;

Stan gotowości obronnej państwa czasu wojny:

- stan gotowości obronnej państwa czasu wojny wprowadza się w celu odparcia bezpośredniej zbrojnej napaści na terytorium Rzeczypospolitej Polskiej lub, gdy z umów międzynarodowych wynika zobowiązanie do wspólnej obrony przeciwko agresji;

- w stanie gotowości obronnej państwa czasu wojny realizuje się zadania umożliwiające przeprowadzenie powszechnej mobilizacji, wprowadzenie stanu wojennego oraz pełne rozwinięcie systemu obronnego państwa do odparcia agresji militarnej;

- obrona cywilna w stanie gotowości obronnej państwa czasu wojny realizuje przedsięwzięcia zapewniające możliwość pełnego rozwinięcia sił i środków OC.

Obowiązki obywateli w zakresie obrony cywilnej polegają na odbywaniu służby w obronie cywilnej oraz uczestniczeniu w zajęciach edukacji dla bezpieczeństwa i szkoleniach w zakresie powszechnej samoobrony ludności, a także na wykonywaniu innych zadań przewidzianych w ustawie.

СПИСОК ЛІТЕРАТУРИ

1. Mała Encyklopedia Wojskowa, tom III, MON. – Warszawa 1971. – S. 34–47.
2. Kitler W., Powszechna ochrona ludności w świetle ustaleń międzynarodowych, Zeszyt Problemowy 1/2001, Towarzystwo Wiedzy Obronnej. – Warszawa 2001. – S. 19.

ЩОДО ПИТАННЯ ФОРМ ТА МЕТОДІВ В РОБОТІ НАЦІОНАЛЬНОЇ ПОЛІЦІЇ УКРАЇНИ

Дахно І.

НК – Кузнєцова Л., канд. юрид. наук

Черкаський інститут пожежної безпеки імені Героїв Чорнобиля

Національного університету цивільного захисту України

Особливий характер завдань поліції та специфіка оперативної обстановки реалізується на практиці в конкретних формах і конкретними методами. Методи адміністративної діяльності поліції – це способи та засоби цілеспрямованого впливу на свідомість і поведінку громадян, а також діяльність підприємств та організацій в інтересах підтримання публічної безпеки і порядку та реалізації прав і законних інтересів фізичних та юридичних осіб [2, с.183].

Методи адміністративної діяльності поліції характеризуються загальністю і універсальністю, вони упорядковують таку діяльність, виявляються в ній, але існують поза нею та їй передують. Вони комплексно поширюються на діяльність усіх структурних підрозділів поліції, будучи найважливішими, неодмінними інструментами вирішення завдань.

До загальних методів належать переконання та примус. Велику роль у застосуванні цих методів у діяльності поліції відіграє те, що взаємозв'язок переконання та примусу визначають об'єктивні чинники соціального розвитку. Трансформація цих факторів позначається на співвідношенні характеру використання переконання та примусу. Тимчасом особливістю застосування методів переконання та примусу є той факт, що першим завжди повинен віддаватися пріоритет. Переконання в сучасній демократичній правовій державі є основним позитивним засобом впливу на свідомість людей. Пріоритетність методу переконання обумовлюється гуманістичним характером побудови правової держави, позаяк вона не може будувати відносини з громадянами будь-яким іншим чином, окрім переконання в правильній спрямованості своєї політики [3, с.324]. Примус за всієї значущості та необхідності застосування до правопорушника має допоміжний характер і використовується у випадках, передбачених законом стосовно діяльності правоохоронних органів загалом і поліції зокрема.

Застосування того чи іншого методу залежить від об'єкта впливу, наприклад, правопорушник або громадянин, який чітко виконує вимоги адміністративно-правових норм та конкретної ситуації, наприклад, наявність правопорушення або профілактична робота з населенням.

Встановлюючи форми діяльності поліції, слід зважати на те, що кожен структурний підрозділ має свій комплекс специфічних завдань, а отже, і форми їх вирішення. З огляду на складну структурну організацію поліції доволі важко піддати комплексному аналізу всю

Секція 2. Організаційно-управлінське забезпечення діяльності ЄДСЦЗ

сукупність форм, котрі застосовуються в її діяльності для забезпечення прав і свобод людини та громадянина. Внаслідок цього виправданим є виокремлення форм діяльності поліції в цій сфері, які б, по-перше, відповідали всім формальним ознакам цього поняття, а по-друге, розкривали сутність змісту будь-якого напрямку діяльності. Такими формами є правозастосовна, організаційна, виховна, правоохоронна.

Ця система форм адекватно відображає структуру діяльності поліції, характеризує її роль у забезпеченні прав і свобод людини та громадянин. Правозастосовна форма характеризується виданням правозастосовних актів з метою конкретизації змісту прав і свобод, встановлення порядку, меж і підстав їх реалізації та індивідуалізації інших юридичних фактів, з якими пов'язане здійснення прав і свобод [1, с.7]. Ці акти є складовою системи юридичних фактів, що становить організаційно-правовий механізм забезпечення конституційних прав і свобод. Їх грамотне і своєчасне складання поліцейським сприяє ефективній реалізації прав і свобод. Відносини в правовій сфері залежать не тільки від закону, а й від особистісних якостей особи, яка застосовує право. Здійснення багатьох, проголошених Конституцією та іншими нормативними актами прав і свобод можна досягнути лише за допомогою застосування відповідної правової норми, під час такого застосування органи поліції встановлюють наявність прав і обов'язків, визначають момент дії або факт припинення суб'єктивних прав і обов'язків, здійснюють контроль за правильністю набуття прав і обов'язків.

Форми діяльності поліції щодо забезпечення прав і свобод тісно взаємопов'язані між собою, взаємно обумовлені. Організаційну й охоронну діяльність неможливо уявити без застосування правових приписів, за допомогою яких забезпечується законність у діяльності поліції у сфері забезпечення прав і свобод. Тому акти індивідуальної дії, які видаються на підставі конкретних юридичних норм у формі індивідуального регулювання, – це впорядкування поведінки людей за допомогою актів застосування норм права, тобто індивідуальних рішень, розрахованих на одну конкретну життєву ситуацію [4, с.67].

Форми і методи адміністративної діяльності повинні бути адекватними реальним потребам охорони і захисту прав і свобод людини та громадянина. Кожна форма, яка є невід'ємною частиною діяльності поліції щодо забезпечення прав і свобод, співвідноситься з нею як окреме та загальне, є виразом сутності всього процесу діяльності поліції в цій сфері. Діяльність поліції із забезпечення прав і свобод пронизує весь комплекс покладених на неї завдань, обумовлюючи і конкретизуючи їх [5, с. 322].

Таким чином за допомогою форм адміністративної діяльності практично реалізуються завдання та функції служб та підрозділів поліції, які здійснюють адміністративну діяльність, від їх використання значною мірою залежить успіх владної управлінської діяльності керівництва поліції. Вони покликані забезпечувати найбільш оптимальне та ефективне виконання поліцейськими своїх

функцій та завдань, що пов'язані із забезпеченням публічного порядку та безпеки, охорони прав та інтересів громадян, досягнення цілей з найменшими витратами сил, засобів і часу. Різноманіття завдань і функцій підрозділів поліції, які здійснюють адміністративну діяльність обумовлює використання різних форм її діяльності.

СПИСОК ЛІТЕРАТУРИ

1. Батраченко О.В. Форми правоохоронної діяльності Національної поліції щодо забезпечення публічної безпеки та порядку в державі // *Форум права*. 2016. № 2. С. 5 – 10. [Електронний ресурс]. Режим доступу: file:///C:/Users/User/Downloads/FP_index.htm_2016_2_3.pdf.
2. Гурковський М.П., Єсімов С.С. Основні форми та методи діяльності поліції у сфері забезпечення конституційних прав і свобод людини та громадянина України // *Науковий вісник ЛДУВС*. 2016. № 4. С. 171-186.
3. Когут Я.М. Щодо поняття адміністративної поліцейської діяльності // *Митна справа*. 2018. № 5(2.2). С. 321 – 326.
4. Ковалів М.В. Основи управління в органах внутрішніх справ: навч. посібник. Львів: ЛьвДУВС, 2016. 329 с.
5. Табашнюк Д.В., Кузнецова Л.В. Форми та методи поліцейської діяльності // *Травневі правові читання: Матеріали I Всеукраїнської науково-практичної конференції здобувачів та викладачів закладів вищої освіти*. Черкаси: ЧІПБ імені Героїв Чорнобиля НУЦЗ України, 2020. С. 321 -323.

ВИКОРИСТАННЯ ІНТЕРАКТИВНИХ МЕТОДІВ НАВЧАННЯ У ПІДГОТОВЦІ МАЙБУТНІХ ФАХІВЦІВ З ОХОРОНИ ПРАЦІ

Дворецька М. В.

НК – Панімаш Ю. В., канд. пед. наук

*Черкаський інститут пожежної безпеки імені Героїв Чорнобиля
Національного університету цивільного захисту України*

Сучасне суспільство вимагає від фахівця належні знання, уміння та навички, задля сталого функціонування та подальшого розвитку країни у європейському вимірі [1].

В практичній діяльності перед фахівцями з охорони праці постає велика кількість задач професійного спрямування:

- організація проведення контролю за додержанням чинних-нормативно правових актів;
- організація безпеки праці;
- управління діями щодо попередження виникнення нещасних випадків та надзвичайних ситуацій на виробництві;
- контроль за станом умов та безпеки праці робочих;
- аналіз виробничого травматизму та професійних захворювань;
- участь у розгляді листів, заяв і скарг працівників з питань охорони праці і підготовці по них пропозицій роботодавцю по усуненню наявних і виявлених у ході розслідувань недоліків недоглядів, а також підготовці відповідей заявникам;

Секція 2. Організаційно-управлінське забезпечення діяльності ЄДСЦЗ

- здійснення зв'язку з медичними установами й іншими організаціями з питань охорони праці та вжиття заходів по впровадженню їхніх рекомендацій.

- контроль проходження працівниками підприємства попереднього та періодичних медичних оглядів.

На нашу думку, саме запровадження інтерактивних методів навчання в закладах вищої освіти є дієвим аспектом у підготовці «конкурентноспроможного» фахівця з охорони праці на ринку праці.

Слово «інтерактив» з англійської мови («interact», де «inter» – взаємний і «act» – діяти). Таким чином, «інтерактивний» – здатний до взаємодії, діалогу. Інтерактивне навчання – це спеціальна форма організації пізнавальної діяльності, яка має конкретну, передбачувану мету – створити комфортні умови навчання, за яких кожен студент відчуває свою успішність та інтелектуальну спроможність [2].

Інтерактивні методи дозволяють успішно реалізовувати особистісний потенціал кожного студента що сприяє формуванню критичного мислення, уміння генерувати ідеї, здатність приймати швидкі та вірні рішення, уміння працювати в команді. В процесі інтерактивного навчання студент перетворюється з об'єкта на суб'єкт навчання, тому відчуває себе активним учасником всього процесу, що і підсилює внутрішню мотивацію, яка забезпечує більшу ефективність засвоєння знань, завдяки ефекту новизни й оригінальності інтерактивних методів. При інтерактивному навчанні викладач виконує роль модератора та є одним з джерел інформації. Основне місце в процесі займає не окремий індивід, а група студентів, що активізують та стимулюють один одного. Впровадження інтерактивного навчання у ЗВО допомагає якнайкраще змодельовати ситуації життєвого та виробничого характеру, що в свою чергу надає студентами зрозуміти всю важливість запропонованої задачі та максимально якісно проявити себе у її розв'язанні.

На нашу думку, для вирішення виховних і навчальних завдань у підготовці фахівців з охорони праці викладачем можуть бути використані наступні інтерактивні методи: світове кафе, рольова гра, кейс-метод (метод випадків і ситуацій), метод мозкового штурму, мікрофон, вебінар.

Ми переконані, інтерактивні методи навчання дають змогу студентам розвивати і формувати комунікативні і професійні уміння і навички, аналізувати інформацію, творчо підходити до процесу навчання, формулювати власну точку зору, моделювати виробничі ситуації, приймати рішення в умовах браку часу, уміння працювати в команді, формувати доброзичливе відношення до опонента.

СПИСОК ЛІТЕРАТУРИ

1. Каменська І. С. Особливості фахової підготовки майбутніх педагогів професійного навчання, інспекторів з охорони праці при вивченні курсу «Організація наглядової діяльності в галузі охорони праці» у вищих навчальних закладах. Науковий огляд. 2015. №9 (19). С. 88-96.

2. Пометун І. О. Сучасний урок. Інтерактивні технології навчання: наук.- метод. посібник / І. О. Пометун. – К.: Видавництво А.С.К., 2004. – 192 с.

**ФУНКЦІОНУВАННЯ ПОЛТАВСЬКОЇ ТЕРИТОРІАЛЬНОЇ ПІДСИСТЕМИ
В РЕЖИМІ НАДЗВИЧАЙНОЇ СИТУАЦІЇ В РАЗІ ВИБУХУ
НА ТЕХНОЛОГІЧНІЙ УСТАНОВЦІ СУЛЬФІДОВІСНИХ КОНДЕНСАТІВ
КРЕМЕНЧУЦЬКОГО НАФТОПЕРЕРОБНОГО ЗАВОДУ**

Дейнега Б. А.,

НК – Горбаченко Ю. М., канд. іст. наук, доцент

Черкаський інститут пожежної безпеки імені Героїв Чорнобиля

Національного університету цивільного захисту України

В разі вибуху на технологічній установці сульфідовмісних конденсатів Кременчуцького нафтопереробного заводу рішенням голови Полтавської обласної державної адміністрації для територіальної підсистеми Єдиної державної системи цивільного захисту, її органів управління і сил, вводиться режим надзвичайної ситуації. В цьому режимі:

- відповідні комісії з питань техногенно-екологічної безпеки та надзвичайних ситуацій у межах своїх повноважень здійснюють безпосереднє керівництво заходами, пов'язаними з ліквідацією надзвичайної ситуації;

- оперативні групи висувуються у зону надзвичайної ситуації;

- організуються роботи, пов'язані з локалізацією та ліквідацією надзвичайної ситуації і її наслідків, залучаються необхідні додаткові сили і засоби;

- вживаються заходи, спрямовані на забезпечення стабільного функціонування систем життєзабезпечення;

- організовується здійснення лікувально-евакуаційних, санітарно-гігієнічних та протиепідемічних заходів щодо ліквідації медико-санітарних наслідків НС, здійснюються заходи щодо захисту населення та надання йому іншої невідкладної допомоги;

- здійснюється постійний контроль за станом навколишнього природного середовища у районі надзвичайної ситуації та за обстановкою на аварійному об'єкті і на прилеглий до нього території;

- інформуються вищестоящі органи щодо рівня надзвичайної ситуації, її розвитку та вжитих заходів, пов'язаних з реагуванням на цю ситуацію.

У режим надзвичайної ситуації органи управління, сили та засоби які залучаються до реагування, переводяться протягом двох годин.

СПИСОК ЛІТЕРАТУРИ

1. Кодекс цивільного захисту України;
2. Постанова КМУ від 14 березня 2018 р. № 223 Київ «Про затвердження Плану реагування на надзвичайні ситуації державного рівня»;
3. Наказ МВС України від 26.12.2014 № 1406 «Про затвердження Положення про штаб з ліквідації наслідків надзвичайної ситуації та Видів оперативно-технічної і звітної документації штабу з ліквідації наслідків надзвичайної ситуації».

**ОРГАНІЗАЦІЙНО-УПРАВЛІНСЬКІ ЗАСАДИ ВРЕГУЛЮВАННЯ
КОНФЛІКТУ ІНТЕРЕСІВ В ОРГАНАХ І ПІДРОЗДІЛАХ
ЦИВІЛЬНОГО ЗАХИСТУ**

Дробоного О.

НК – Тарасов С., канд. держ. упр.

*Черкаський інститут пожежної безпеки імені Героїв Чорнобиля
Національного університету цивільного захисту України*

Державні службовці займають особливе місце у суспільстві, а саме – мають право та можливості виступати від імені держави, приймають участь у формуванні державних рішень, реалізують державну управлінську діяльність і державно-владні повноваження, які суттєво впливають на долю окремих громадян, соціальних груп, суспільства й держави в цілому. Реалізація державно-управлінських владних повноважень часто супроводжується можливістю зловживання владою та повноваженнями. Посилення уваги до етичної проблематики в державному управлінні значною мірою обумовлюється необхідністю протистояння корупції.

Державна служба України з надзвичайних ситуацій є центральним органом виконавчої влади, діяльність якого спрямовується і координується Кабінетом Міністрів України через Міністра внутрішніх справ і який реалізує державну політику у сфері цивільного захисту, захисту населення і територій від надзвичайних ситуацій та запобігання їх виникненню, ліквідації наслідків надзвичайних ситуацій, рятувальної справи, гасіння пожеж, пожежної та техногенної безпеки, діяльності аварійно-рятувальних служб, а також гідрометеорологічної діяльності [2].

Конфлікт інтересів є однією із найбільш гострих проблем державного управління, негативно впливає на ефективність та результативність державно-управлінської діяльності, стає потенційним джерелом корупційних дій. Виявлення механізмів врегулювання конфлікту інтересів на державній службі є актуальною проблемою державно-управлінської діяльності. В міжнародному науковому співтоваристві існує стійкий інтерес до даної проблеми, який у вітчизняному дослідницькому полі теорії державного управління представлений, зокрема, роботами О. Климович, Д. Ковриженка, М. Рудакевич, С. Тертишної, О.Токар-Остапенко, Ю. Якименка, Н. Янюк та інших.

Конфлікт інтересів виникає, коли протиріччя між приватним інтересом та службовими чи представницькими повноваженнями впливають на об'єктивність або неупередженість прийняття рішення, вчинення чи невчинення дій під час виконання службових повноважень. Найчастіше (але не виключно) приватний інтерес пов'язаний із сімейними відносинами або ухваленням керівником рішень стосовно себе.

Секція 2. Організаційно-управлінське забезпечення діяльності ЄДСЦЗ

Відповідно до чинного законодавства розрізняють наступні види конфлікту інтересів:

- потенційний конфлікт інтересів – наявність у особи приватного інтересу у сфері, в якій вона виконує свої службові чи представницькі повноваження, що може вплинути на об'єктивність чи неупередженість прийняття нею рішень, або на вчинення чи невчинення дій під час виконання зазначених повноважень;

- реальний конфлікт інтересів – суперечність між приватним інтересом особи та її службовими чи представницькими повноваженнями, що впливає на об'єктивність або неупередженість прийняття рішень, або на вчинення чи невчинення дій під час виконання зазначених повноважень [2].

У випадку виявлення реального конфлікту інтересів безпосередній керівник або уповноважений орган виносить службовцю письмове попередження про неприпустимість порушення законодавчо встановленої процедури врегулювання такого конфлікту та в разі необхідності видає розпорядження про запровадження зовнішнього контролю.

Забезпечення зовнішнього контролю має такі форми:

- забезпечення системного нагляду за діяльністю підлеглого;
- планова або позапланова перевірка безпосереднім керівником (уповноваженою особою) змісту рішень чи проектів рішень, що приймаються або розробляються службовцем або відповідним колегіальним органом з питань, пов'язаних з предметом конфлікту інтересів;

- розгляд справ та прийняття рішень службовцем у присутності безпосереднього керівника (уповноваженої особи);

- участь керівника (уповноваженої особи) в роботі колегіального органу в статусі спостерігача без права голосу.

При цьому вимоги до службовця стосовно прийняття рішень та/або вчинення дій стосовно предмета конфлікту інтересів можуть включати:

- зобов'язання службовця надавати безпосередньому керівнику (уповноваженій особі) для попереднього ознайомлення проекти нормативно-правових актів та правових актів індивідуального характеру, які стосуються предмета конфлікту інтересів;

- зобов'язання службовця здійснювати розгляд справ або приймати рішення щодо предмета конфлікту інтересів у присутності безпосереднього керівника (уповноваженої особи);

- заборону службовцю брати участь у прийнятті рішень щодо предмета конфлікту інтересів під час роботи у складі колегіального органу.

Приймаючи рішення про здійснення зовнішнього контролю, безпосередній керівник або уповноважений орган зазначає форму зовнішнього контролю, термін дії розпорядження та вимоги до державного службовця щодо прийняття рішень та/або вчинення дій стосовно предмета конфлікту інтересів.

Секція 2. Організаційно-управлінське забезпечення діяльності ЄДСЦЗ

Розпорядження про запровадження зовнішнього контролю надсилається службовцю, його безпосередньому керівнику (відповідній уповноваженій особі) не пізніше наступного робочого дня з моменту його видання.

Якщо конфлікт інтересів виникає у зв'язку з діяльністю службовця у складі колегіального органу, рішення про запровадження зовнішнього контролю надсилається колегіальному органу.

Особи, зазначені у пункті 1 частини першої статті 3 [2], не можуть мати у прямому підпорядкуванні близьких їм осіб або бути прямо підпорядкованими у зв'язку з виконанням повноважень близьким їм особам.

У разі виникнення обставин, що порушують вимоги частини першої цієї статті, відповідні особи, близькі їм особи вживають заходів щодо усунення таких обставин у п'ятнадцятиденний строк.

Якщо в зазначений строк ці обставини добровільно не усунуто, відповідні особи або близькі їм особи в місячний строк з моменту виникнення обставин підлягають переведенню в установленому порядку на іншу посаду, що виключає пряме підпорядкування.

У разі неможливості такого переведення особа, яка перебуває у підпорядкуванні, підлягає звільненню із займаної посади.

СПИСОК ЛІТЕРАТУРИ

1. Постанова Кабінету Міністрів України від 16 грудня 2015 р. № 1052 «Положення про Державну службу України з надзвичайних ситуацій».
2. Закон України від 14.10.2014 № 1700-VII «Про запобігання корупції».

АНАЛІЗ ДОСЛІДЖЕННЯ ДЕРЖАВНОЇ КАДРОВОЇ ПОЛІТИКИ УКРАЇНИ У СФЕРІ ПУБЛІЧНОГО УПРАВЛІННЯ ТА АДМІНІСТРУВАННЯ

Друзь П. В.

Чорномаз І. К., канд. техн. наук

Черкаський інститут пожежної безпеки імені Героїв Чорнобиля

Національного університету цивільного захисту України

Державна кадрова політика – стратегічна діяльність держави з цілевизначення, ідеологічного та програмного забезпечення формування, збереження, зміцнення, розвитку та використання людських трудових, кадрових ресурсів країни як головної передумови побудови демократичної, правової, соціальної держави [5, с. 103].

Оскільки державну кадрову політику спрямовано на забезпечення вирішення завдань реформування держави і суспільства, повинно бути враховано сучасний стан держави, наявні потреби та перспективи розвитку суспільства.

Секція 2. Організаційно-управлінське забезпечення діяльності ЄДСЦЗ

У нормативно-правових актах та науковій літературі виділяють такі основні проблеми державної кадрової політики на загальнодержавному рівні [15, с. 109]:

- невідповідність державної кадрової політики до вимог трансформаційних процесів у державі;
- стримування розвитку та функціонування системи кадрового забезпечення в державі;
- відсутність ефективної системи моніторингу потреб суспільства і держави у фахівцях із відповідним освітньо-кваліфікаційним рівнем підготовки, недосконалість механізму формування державного замовлення на підготовку фахівців;
- відсутність збалансованої системи управління професійною орієнтацією молоді, об'єктивних принципів її відбору та навчання, повільні темпи упровадження сучасних технологій професійного розвитку;
- недостатнє застосування наукових підходів, результатів наукових досліджень при формуванні та реалізації державної кадрової політики;
- недосконалість законодавчої бази, що не надає процесам управління кадрами правової обґрунтованості, урегульованості та захищеності, не враховує європейські стандарти в кадровій сфері;
- невпорядкованість, слабка функціональна визначеність структур з роботи з кадрами, недостатня кваліфікація персоналу кадрових служб, що веде до неефективності, неузгодженості підходів у кадровому менеджменті на всіх рівнях [43, с. 29].

Головною передумовою результативної державної кадрової політики є побудова професійної, політично нейтральної державної служби, що буде престижною для висококваліфікованих кадрів, які в своїй роботі будуть керуватися принципами служіння народу та патріотизму. Зважаючи на основні проблеми державної кадрової політики, перспективними напрямками її розвитку є:

- оновлення нормативно-правових актів про засади державної кадрової політики, розроблення державної цільової програми;
- розроблення професійних стандартів, Національної рамки кваліфікації;
- державне фінансування цільових науково-практичних досліджень у сфері розвитку людського потенціалу держави;
- розроблення механізмів прогнозування, планування, постійного моніторингу кадрових потреб у країні;
- налагодження дієвого соціального діалогу в тристоронньому контакті «державне замовлення на підготовку робітників професійно-кваліфікаційного рівня – навчальні заклади – представники бізнесу»;
- розроблення механізмів залучення висококваліфікованих фахівців до формування та реалізації державної кадрової політики;
- відновлення профорієнтаційної роботи серед молоді;
- підвищення престижу робітничих професій;
- державне регулювання програм перепідготовки та навчання протягом життя;

Секція 2. Організаційно-управлінське забезпечення діяльності ЄДСЦЗ

- формування кадрів нової генерації з урахуванням соціального прогресу;
- розроблення механізму підтвердження кваліфікацій і національних дипломів на міжнародному рівні;
- формування мотивації у населення до активізації поведінки на ринку праці, набуття професій та кваліфікацій відповідно до потреб ринку праці;
- розроблення дієвого механізму правового та соціального захисту працівників як приватного, так і державного сектора;
- розроблення програм державної підтримки роботодавців до вчасного поновлення професіоналізму працівників через систему надання пільг і преференцій, що позитивно впливатиме на конкурентоспроможність вітчизняних товарів і послуг;
- розроблення програм стимулювання роботодавців до прийому на перше робоче місце молодих фахівців відповідно до одержаної ними професії;
- упровадження дієвого контролю за працевлаштуванням випускників навчальних закладів усіх рівнів, які навчалися за державним замовленням;
- розроблення дієвих механізмів забезпечення зростання легальної зайнятості населення;
- удосконалення механізму та порядку надання довгострокових низько відсоткових кредитів для здобуття вищої або професійної освіти;
- розроблення програм фінансування навчальних закладів щодо закупівлі новітньої техніки, підвищення кваліфікації науково-викладацького складу;
- підготовка державних програм щодо створення належних умов для нарощування освітнього потенціалу України, забезпечення доступу талановитої молоді до нових знань незалежно від місця проживання, майнового та фінансового стану.

Майбутній вступ України до Європейського Союзу потребує певних реформ, зокрема й у сфері державної кадрової політики. Постає нагальна потреба у трудових кадрах, які здатні працювати на сучасному виробництві, вільно володіти професійною іноземною мовою, сучасними технологіями та засобами праці. Крім того, актуалізується проблема мобільності трудових ресурсів у контексті визнання вітчизняних дипломів та освітніх свідоцтв про набуття відповідної професії європейськими інституціями та бізнесовими структурами на міжнародному рівні [28, с. 171].

СПИСОК ЛІТЕРАТУРИ

1. Біла книга національної освіти України / Акад. пед. наук України ; за ред. В. Г. Кременя. – К., 2009.
2. Грицяк Н.В. Проблеми ефективності підвищення кваліфікації керівних кадрів: Колективна монографія /Н. В. Грицяк, В. О. Гуценко, Н. Г. Протасова; Наук. ред. І. В. Розпутенко; Українська академія державного

управління при Президентові України. Інститут підвищення кваліфікації керівних кадрів – К.: 2003.

3. Жовнірчик Я. Ф. Сучасна кадрова політика в органах державної влади та органах місцевого самоврядування/ Я.Ф. Жовнірчик // Інвестиції практика та досвід. – 2017. – №12.

4. Людський розвиток регіонів України: аналіз та прогноз: [монографія] / за ред. Е. М. Лібанової. – К. : Ін-т демографії та соціал. дослідж. НАН України, 2007.

ПОРІВНЯЛЬНИЙ АНАЛІЗ ЕКСПЛІКАЦІЇ ПОНЯТТЯ «УПРАВЛІНСЬКА КОМУНІКАЦІЯ»

Єремейчук А. Р.

Вовк Н. П., канд. пед. наук, доцент

Черкаський інститут пожежної безпеки ім. Героїв Чорнобиля

Національного університету цивільного захисту України

Ефективність роботи керівника залежить як від його вміння працювати з людьми, так і від того, як він працює з інформацією. Основною вимогою для прийняття ефективного об'єктивного рішення або навіть розуміння масштабів проблеми є наявність точної інформації. Єдиним способом отримання такої інформації вважається комунікація. Комунікації визначають як способи, за допомогою яких між людьми виникають зв'язки.

Комунікація (від лат. *communicatio* – єдність, передача, з'єднання, повідомлення, пов'язаного з дієсловом лат. *communico* – роблю спільним, повідомляю, з'єдную, похідним від лат. *communis* – спільний) – це процес обміну інформацією (фактами, ідеями, поглядами, емоціями тощо) між двома або більше особами, спілкування за допомогою вербальних і невербальних засобів із метою передавання та одержання інформації [3, 44].

Оскільки організація – структурований тип відносин між людьми, вона значною мірою залежить від якості комунікацій та забезпечення ефективного функціонування. Якщо комунікації не будуть ефективними, люди не зможуть домовитися про загальну мету, що становить передумову функціонування організації. На сьогоднішній день дослідники виокремлюють ряд проблем у сфері внутрішньої комунікації, серед них основними є: перешкоди, що зумовлені сприйняттям; семантичні бар'єри; вербальні та невербальні перешкоди; поганий зворотній зв'язок; невміння слухати; викривлення повідомлень; інформаційні перевантаження; незадовільна структура інформування в організації [4, 85]. Всі вони характеризують неефективну діяльність організації, що може призвести як до міжособистих конфліктів між управлінцем та підлеглими, та к і до деструктуризації організації.

Секція 2. Організаційно-управлінське забезпечення діяльності ЄДСЦЗ

Комунікація є всепроникаючим і складний процесом, який включає людей, що розмовляють під час особистого спілкування або в групах, на зборах, ведуть розмову по телефону чи читають і складають службові записки, листи і звіти [5, 728].

Таким чином, комунікація розглядається як спілкування за допомогою слів, букв, символів, жестів і як спосіб, за допомогою якого висловлюється відношення одного працівника до знань і розумінь іншого, досягається довіра, взаємоприйняття поглядів тощо.

Інформація в процесі комунікації передається не лише з метою прийняття розумних рішень, а й для того, щоб вони могли виконуватись. Звичайно, якщо керівництво надає підлеглим інформацію щодо обґрунтування своїх рішень, це значно збільшує шанси їх успішного виконання. Доти, доки працівники не зрозуміють, яку винагороду їм запропонує організація за якісно виконану роботу, вони не можуть на неї добре працювати. Комунікація також важлива і для функції контролю. Керівники потребують інформації стосовно того, що було виконано, аби правильно оцінити, чи досягнули цілей організації.

Розрізняють два основних канали інформаційного забезпечення керівників:

- формалізований (по ньому рухається регламентована за формою, змістом і часом інформація з достатнім ступенем достовірності);
- стихійний (керівникам некеровано надходить величезна кількість найрізноманітніших повідомлень, що не завжди об'єктивно відображають справжній стан речей, телефонні дзвінки, усні звертання або відповіді, службові записки, інформація багаточисленних нарад) [2, 121].

Встановлення належної комунікації пов'язано з розв'язанням багатьох питань. Це готовність партнерів встановлювати комунікацію, виявлення та усунення перешкод, вибір способів комунікації, правильне поєднання усної, візуальної та письмової форм комунікації тощо. Комунікацію прийнято вивчати не тільки в її теоретичних аспектах, але й як мистецтво і практику. Саме так розглядається здатність до комунікації (вміння говорити, слухати, писати, читати) і, зокрема, ораторське мистецтво, схильність до журналістики, викладацької роботи, рекламної справи, літератури, радіо- і телемовлення тощо.

Дослідження показують, що керівник 50-90% усього часу витрачає на комунікації. Це здається дуже багато, але стає зрозумілим, якщо врахувати, що керівник займається цим постійно, щоб реалізувати свої ролі у міжособистих відносинах, інформаційному обміні в процесах прийняття рішень, в плануванні, організації, мотивації і контролі. Саме тому що обмін інформацією входить в усі види управлінської діяльності, комунікацію називають зв'язуючим процесом, який пов'язує частини організації в єдине ціле. Тому якщо усунути комунікацію, то організація перестане бути керованою, її діяльність набуває хаотичного, нескоординованого характеру.

Секція 2. Організаційно-управлінське забезпечення діяльності ЄДСЦЗ

Для ефективного функціонування будь-якої організації необхідно забезпечити належну систему інформування та комунікації. До найважливіших принципів сучасних інформаційних систем належать : – принцип повноти інформаційного забезпечення керівника; – будь-яка інформаційна система повинна мати властивість адаптуватися до стилю і методів, які застосовує конкретний керівник; – математичне забезпечення інформаційної системи має передбачати можливість агрегування інформації за рівнями управління і давати змогу керівникам верхніх рівнів користуватися інформацією нижчих рівнів; – інформаційні системи повинні будуватися з урахуванням забезпечення максимальних зручностей і можливостей для безпосередніх користувачів; – принцип безпосередньої участі керівників усіх рівнів ієрархічної структури управління під час створення інформаційної системи; – принцип створення в будь-якій обстановці інформаційної незалежності керівників різних рівнів; – принцип інформаційної рівноправності [6, 284].

Таким чином, проведений порівняльний аналіз дає можливість констатувати, що створення ефективної, надійної системи обміну інформацією, яка б відповідала вимогам повноти, достатності, оперативності, гнучкості, – це одна із найскладніших проблем в організаціях. Тому цілком зрозуміло, що ефективно працюючий керівник – це керівник, ефективний у здійсненні комунікації.

СПИСОК ЛІТЕРАТУРИ

1. Вовк Н. П. Подходы к усовершенствованию информационного обеспечения в процессе антикризисного управления. Предупреждение и ликвидация чрезвычайных ситуаций: методы, технологии, проблемы и перспективы: материалы международной заочной научн.-практ. конф., г. Минск, 28 июня 2019 г.. Минск, Республика Беларусь, 2019, с. 35-42.
2. Друкер П.Ф. Энциклопедия менеджмента. М.: Издательский дом «Вильямс», 2004. С. 323.
3. Жуков Ю.М., Петровская Л.А., Растепников П.В. Диагностика и развитие компетентности в общении. – М.: Изд-во МГУ, 1990. – 104 с.
4. Технологія спілкування (комунікативна компетентність вчителя: сутність і шляхи формування)/ С.Д. Максименко, М.М. Заброцький. – К.: Главник, 2005.– 112 с.
5. Bavelas A. Communication Patterns in Task-Oriented Groups //Acoustical Society of America Journal.1950.Vol. 22.– P. 725– 730.
6. Crisis and Emergency Management: A Guide for Managers of the Public Service of Canada. / P. Boisvert and R. Moore. – Canadian Center for Management Development, 2003. – 480 p.

**РИЗИК УПРАВЛІНСЬКОЇ ДІЯЛЬНОСТІ, ПОКАЗНИКИ ЕФЕКТИВНОСТІ
ТА БЕЗПЕКИ ПІД ЧАС ПРИЙНЯТТЯ УПРАВЛІНСЬКИХ РІШЕНЬ. ГРУПИ
ТА ВИДИ РИЗИКУ УПРАВЛІНСЬКОЇ ДІЯЛЬНОСТІ**

Єрьома О. С.

НК – Чубіна Т. Д., д-р іст. наук, професор

Черкаський інститут пожежної безпеки імені Героїв Чорнобиля

Національного університету цивільного захисту України

Категорія ризику широко застосовується під час оцінки небезпек та загроз техногенного, природного, екологічного характеру.

Оскільки в управлінській діяльності часто виникають невизначеність, пов'язана з відсутністю вичерпних і в повній мірі достовірних даних про обстановку, складністю виявлення чіткого причинно-наслідкового зв'язку між ситуацією, що виникла, та можливими шляхами вирішення завдань та досягнення мети, а також іншими причинами, то ця діяльність неминуче супроводжується ризиком.

Ризик виникає у зв'язку з неадекватною оцінкою обстановки та тенденціями її розвитку. Як наслідок цього ризику, визначення мети заходів, що застосовуються у сфері захисту населення і територій може бути помилковим.

Ризик з'являється під час розробки моделі розв'язання проблемної ситуації, під час визначення форм та способі дій у обстановці, що склалася.

Певний ризик пов'язаний з вибором «найкращої альтернативи» (прийнятного варіанту управлінського рішення). Причиною ризику, тобто ймовірності неправильного вибору варіанта рішення, може бути некоректна постановка оптимального завдання без необхідного урахування стохастичних факторів.

Розглянемо групи та види ризиків, які доцільно враховувати під час вибору управлінського рішення.

Оскільки під час вибору прийнятного варіанта управлінського рішення в умовах невизначеності кожному з варіантів, що розглядаються, відповідає не один, а множина можливих результатів, то досить важливим є облік стохастичного характеру процесів реалізації тих чи інших альтернатив. При цьому виникає практична значимість та необхідність взяття до уваги ризику, пов'язаного з певною ймовірністю несприятливих результатів через невизначеність суттєво важливих параметрів ситуації під час підготовки та прийняття управлінського рішення.

Залежно від того, які фактори або джерела в найбільшому ступені визначають ризик в нормальних умовах або в проблемній ситуації, у сфері управлінської діяльності можуть бути виділені три головних групи ризику: функціонально-виконавський; ситуаційний; методичний та розрахунково-аналітичний (методико-розрахунково-аналітичний).

Функціонально-виконавський ризик обумовлений помилковими і неправильними діями особи, що приймає рішення, а також

Секція 2. Організаційно-управлінське забезпечення діяльності ЄДСЦЗ

співробітників та структур забезпечення, що здійснюють інформаційно-інтелектуальну підтримку підготовки та прийняття рішень, у зв'язку з непрофесійністю виконання функцій управління та інших посадових обов'язків.

Крім того функціонально-виконавський ризик може бути обумовлений виявленням негативних рис характеру (якщо вона, на жаль, мають місце) особи, що приймає рішення та інших осіб, що беруть участь в управлінському процесі, таких як авантюризм, надмірне честолюбство та прагнення до лідерства тощо.

Ситуаційний ризик обумовлений факторами, що визначають деякі суттєво важливі риси та особливості проблемної ситуації, які здійснюють вплив на саму можливість та якість виконання завдань з виконання завдань щодо розробки управлінського рішення. До них слід віднести: дефіцит часу на прийняття рішення, велику віддаленість у часі та деяку невизначеність тих чи інших результатів реалізації управлінського рішення; недостатність ресурсів та обмеження за складом та можливостями сил та засобів, що залучаються для вирішення завдань щодо інформаційного забезпечення, аналізу проблеми, розробки рішення.

Методичний та розрахунково-аналітичний ризик пов'язаний з недостатністю та недосконалістю методичного та розрахунково-аналітичного забезпечення процесу підготовки та прийняття управлінських рішень.

Кожна з вищезазначених груп ризику, в свою чергу, поділяється на певну кількість видів ризику, що узгоджуються за змістом з характером та основними етапами управлінського процесу. Ці види можуть бути загальними для всіх груп ризику. Разом з тим окремі види є характерними тільки для певної групи ризику.

Наприклад, до загальних для всіх видів ризику, що виникають під час розробки управлінських рішень, можна віднести:

- ризик неадекватної оцінки проблемної ситуації та тенденцій її розвитку і, як наслідок, помилкове визначення мети дій;
- ризик розробки неадекватної реальним умовам та можливостям моделі вирішення проблемної ситуації;
- ризик зниження рівня інформаційного забезпечення до критичної межі, перевищення якої свідчить про неможливість розробки задовільного рішення;
- ризик помилкового вибору «найкращої альтернативи» (прийнятного варіанта управлінського рішення) через некоректне рішення оптимізаційного завдання без необхідного урахування стохастичних факторів.

СПИСОК ЛІТЕРАТУРИ

1. Акимов. В. А. Основы анализа и управления риском в природной и техногенной сферах / В. А. Акимов, В. В. Лесных, Н. Н. Радаев. – М. : Деловой экспресс, 2004. – 352 с.
2. Рискология и синергетика в системе управления / А. П. Альгин, М. В. Виноградов, Ю. И. Пономарев, Н. П. Фомичев. – Петрозаводск, 2004. – 184 с.

**ПІДГОТОВКА ОСІБ РЯДОВОГО ТА НАЧАЛЬНИЦЬКОГО СКЛАДУ
СЛУЖБИ ЦИВІЛЬНОГО ЗАХИСТУ ДО ДІЙ В ЕКСТРЕМАЛЬНИХ
УМОВАХ**

Завідня В. І.,

НК – Горбаченко Ю. М., канд. іст. наук, доцент

*Черкаський інститут пожежної безпеки імені Героїв Чорнобиля
Національного університету цивільного захисту України*

Підготовку до професійної діяльності трактують як – цілісний педагогічний процес, що об'єднує виховання, навчання, освіту, розвиток, морально-психічну підготовку, самовиховання, самоосвіту і формування.

Професійна підготовка до діяльності в екстремальних умовах осіб рядового та начальницького складу служби цивільного захисту становить цілеспрямований процес оволодіння загальними і спеціальними знаннями, навичками та вміннями дій у надзвичайних, пов'язаних з ризиком для життя ситуаціях, а також розумовий, фізичний і професійний розвиток, формування необхідних особистісних і групових морально-психічних, психологічних та ділових якостей, професійно-екстремальної стійкості, надійності й придатності, що забезпечує виконання поставлених завдань, особисту безпеку та можливість виживання.

Організація і здійснення професійної підготовки до діяльності в екстремальних умовах особового складу базується на сукупності методологічних підходів: історико-філософському, системному, структурному, діяльнісному, особистісному, проблемному, динамічному, прогностичному, антропологічному, синергетичному, генетичному та інтегративному. При цьому у процесі реалізації завдань підготовки осіб рядового та начальницького складу служби цивільного захисту вони виступають одночасно як у своїй постійній і ситуативній єдності, взаємодії, так і окремо.

Методологічні принципи організації і здійснення професійної підготовки до діяльності в екстремальних умовах у підрозділах, які є відправною, вихідною точкою побудови методичної системи професійної підготовки до діяльності в екстремальних умовах.

Для підвищення ефективності професійної підготовки до діяльності в екстремальних умовах рекомендовано застосовувати таку активну форму практичного навчання особового складу, як ділова гра в якій тренують взаємодію в імітованих екстремальних ситуаціях. Це дозволяє виробляти навички і вміння, а також розвивати мислення, спритність, швидкість оцінки ситуацій і прийняття рішень, досягати злагоджених дій колективу що так необхідно в екстремальних умовах.

Для наочного супроводження і сприйняття реалій які можуть виникнути під час надзвичайної ситуації, а також з метою формування стійкості психіки до впливу стрес факторів в ході ліквідації

Секція 2. Організаційно-управлінське забезпечення діяльності ЄДСЦЗ

надзвичайної ситуації і пожеж необхідно організовувати перегляд слайдів з зображенням наприклад обгорілих тіл.

Під час підготовки до занять доцільно:

- виключати, по можливості, примітивізм і спрощення проведення занять;
- при складанні планів проведення занять намічати додаткові навчальні цілі та питання, пов'язані з підготовкою до екстремальних ситуацій;
- забезпечувати заняття так, щоб умови наближались до екстремальних;
- ретельно продумувати методику показу та розкриття труднощів і проблем із тим, щоб не допускати поверхневості, але і не залякувати людину;
- приділяти першочергову увагу не тільки труднощам і проблемам, але обов'язково способам їх попередження та подолання, формуючи відповідні навички та вміння.

СПИСОК ЛІТЕРАТУРИ

1. Кодекс цивільного захисту України;
2. Козяр М.М. Педагогічні основи виховання у курсантів вищих навчальних закладів системи МВС відповідального ставлення до виконання своїх обов'язків: Дис... канд. пед. наук: 13.00.04 / Інститут педагогіки і психології професійної освіти АПН України.

ОСОБЛИВОСТІ ФОРМУВАННЯ ТА РЕАЛІЗАЦІЇ КАДРОВОЇ ПОЛІТИКИ У СФЕРІ ЦИВІЛЬНОГО ЗАХИСТУ УКРАЇНИ

Заєць Д.

НК – Тарасов С., канд. держ. упр.

Черкаський інститут пожежної безпеки імені Героїв Чорнобиля

Національного університету цивільного захисту України

Велика кількість і складність надзвичайних ситуацій, пов'язаних із природними, екологічними, техногенними і технічними явищами, щороку зростає не тільки в Україні, а й у всьому світі. Що обумовлено як глобальними змінами клімату на планеті, так і процесом глобалізації. Результатом надзвичайних подій є значні матеріальні збитки, як прямі так і побічні, кількість і масштабність яких може становити загрозу національній безпеці у різних сферах.

Отже, недопущення надзвичайних ситуацій, а у разі виникнення – ліквідація їх наслідків з найменшими збитками є загальнодержавною проблемою і одним із найважливіших завдань, а реалізація державної політики у сфері запобігання надзвичайним ситуаціям техногенного та природного характеру – пріоритетним напрямом роботи центральних і місцевих органів виконавчої влади. Поряд з тим, статистика

виникнення надзвичайних ситуацій свідчить, що зниження кількісних показників не надзвичайних подій не відбувається.

Світова економічна криза змусила ретельно переглянути можливості майже усіх країн до поступового розвитку економіки держави та подолання негативних наслідків зазначеного явища. Найбільш позитивні наслідки мають країни, які завдяки всебічному аналізу, розробили відповідні програми антикризового управління розвитком держави. Найбільш важливою складовою розвитку будь-якої країни світу є людина, особистість, що в множині складає кадровий потенціал держави. Реальна та об'єктивна оцінка кадрового потенціалу буде суттєво впливати на ефективність антикризового управління розвитком держави.

Проблемам кадрової політики держави присвячені праці багатьох вітчизняних та зарубіжних вчених, а саме: Бакуменка В. Д., Гончарук Н. Т., Губи О. П., Дребота Н. П., Заречнева А. Н., Лелікова Г. І., Лугового В. І., Князева В. М., Нижник Н. Р., Серьогіна С. М., Турчинова А. І., Тарасова С. С. та інших.

На підставі аналізу сучасних положень та теоретичних праць можна помітити, що ефективність реалізації кадрової політики в системі цивільного захисту України буде змінюватися в залежності від економічних можливостей держави, доцільності та обґрунтованості обраних механізмів реалізації тих завдань, які мають виконувати сили цивільного захисту в межах існуючого кадрового потенціалу [1, 2].

На сучасному етапі розвитку ДСНС України її керівництвом ретельно розглядається питання підвищення ефективності застосування оперативно-рятувальної служби не збільшуючи при цьому її загальної чисельності. В умовах світової економічної кризи найбільш актуальним питанням для ДСНС України є ефективне використання кадрового потенціалу. Стратегічну мету зазначених процесів визначає кадрова політика в ДСНС України, яка, в свою чергу, визначається державною кадровою політикою.

Кадрова політика в широкому розумінні – це система правил і норм, які розробляються стратегічними органами управління для приведення людських ресурсів у відповідність з цілями та стратегією організації. У більш вузькому розумінні – це система норм, організаційно-стабілізуючих методів створення організаційної культури і організаційних відносин між людьми під час здійснення трудової діяльності [2,3,4].

Кадрова політика в ДСНС України визначена як сукупність принципів, напрямів, форм, методів діяльності органів управління цивільним захистом, спрямована на створення цілісної системи формування, підготовки, ефективного використання особового складу, забезпечення потреб кожної особистості, розвитку у неї стійкої мотивації до служби та можливості реалізації свого потенціалу під час її проходження [3].

Головною метою кадрової політики ДСНС України повинно стати створення умов для гарантованого та якісного комплектування

Секція 2. Організаційно-управлінське забезпечення діяльності ЄДСЦЗ

служби цивільного захисту особовим складом, спроможним на виконання завдань за призначенням і його ефективне використання.

Основою кадрової політики в службі цивільного захисту України повинні стати принципи, що базуються на європейських цінностях, таких як:

- законність, демократичність, відкритість і прозорість;
- рівність можливостей громадян щодо службової кар'єри;
- оптимальне поєднання інтересів служби цивільного захисту та конкретної особи;
- спрямованість на забезпечення готовності підрозділів ДСНС України до ефективного виконання завдань за призначенням;
- єдність щодо формування та реалізації кадрової політики за напрямками кадрового менеджменту, підготовки (перепідготовки, підвищення кваліфікації) та соціально-гуманітарного забезпечення персоналу;
- індивідуальний підхід у кадровій роботі;
- поєднання досвіду з новаціями, формування інтелектуальної еліти служби цивільного захисту;
- науковість, системний підхід до розвитку кадрової політики;
- дотримання соціальних гарантій.

Виходячи з наведеного, кадрову політику в ДСНС України характеризує її зв'язок з метою (ціллю), стратегією застосування сил служби цивільного захисту, центральними органами виконавчої влади і органами цивільного захисту, організаційними структурами самої служби, відносинами між ними.

Кадрова політика в ДСНС України повинна бути спрямована на досягнення збалансованості інтересів, з одного боку, між керівництвом і підлеглими, а з другого – між державою і службою цивільного захисту.

СПИСОК ЛІТЕРАТУРИ

1. Іванов Л. Ф. Діалектика управління: Монографія / Л. Ф. Іванов. – Дніпропетровськ: Пороги, 1996. – 123 с.
2. Табахарнюк М. До оцінки стану і досвіду використання сучасних мотиваційних технологій керівниками українських підприємств та організацій / Табахарнюк М., Петренко В. // Регіон. економіка. – 2001. – № 3. – С. 100–107.
3. Осовська Г. В. Управління трудовими ресурсами: Навчальний посібник / Осовська Г. В., Крушельницька О. В. – Житомир: Ж1Т1, 2000. – 304 с.
4. Підсолонко О. А. Менеджмент: теорія і практика / О. А. Підсолонко. – К.: ЦУЛ, 2003. – 370 с.

МОДЕЛІ ТА ІНФОРМАЦІЙНА ТЕХНОЛОГІЯ УПРАВЛІННЯ ЛІКВІДАЦІЄЮ НАСЛІДКІВ НАДЗВИЧАЙНИХ ПРИРОДНИХ СИТУАЦІЙ

Захарова В. З.

НК – Куліца О. С., канд. техн. наук, доцент

Черкаський інститут пожежної безпеки імені Героїв Чорнобиля

Національного університету цивільного захисту України

В останнє десятиліття у всьому світі спостерігається тенденція до зростання кількості і масштабів наслідків надзвичайних ситуацій (НС) природного і техногенного характеру. НС супроводжуються не тільки матеріальними, але і людськими втратами, тому в умовах НС дуже важливо швидко і правильно приймати рішення з ліквідації їх наслідків.

При ліквідації надзвичайних природних ситуацій успіх багато в чому залежить від дій особи, що приймає рішення (ОПР). Як правило, ОПР отримує не в повному об'ємі інформацію про надзвичайні природні ситуації та її розвиток.

Динамізм зміни обстановки в районі виникнення надзвичайних природних ситуацій, невизначеність і неповнота даних, що поступають, малий час на реагування і ліквідацію НПС, обмеження фінансових ресурсів, що виділяються, при необхідному рівні ефективності управління вимагають від ОПР адекватних дій, що досягаються, перш за все, за рахунок завчасного багатоваріантного прийняття рішень із запобігання і ліквідації НПС.

Величезна складність і розмірність таких задач, велика кількість суперечливих функціональних і економічних критеріїв і обмежень разом з невизначеною і неповною початковою інформацією привели до того, що існуючі традиційні моделі і методи моніторингу і управління ліквідацією наслідків НПС не дозволяють оперативно приймати науково-обґрунтовані і ефективні рішення.

Тому необхідно розробити оперативні і достатньо адекватні моделі і методи моніторингу і управління ліквідацією наслідків надзвичайних природних ситуацій.

Це дозволить науково обґрунтувати і підвищити оперативність й ефективність моніторингу і управління ліквідацією наслідків надзвичайних природних ситуацій.

Таким чином, вирішення такої задачі є розробка моделей і методів підтримки прийняття рішень при виборі плану моніторингу і управління ліквідацією наслідків надзвичайних природних ситуацій.

Метою роботи є зменшення строків і витрат на моніторинг і ліквідацію наслідків надзвичайних природних ситуацій за рахунок розробки відповідних моделей та методів підтримки прийняття рішень.

Для досягнення поставленої мети необхідно вирішити наступні завдання:

Секція 2. Організаційно-управлінське забезпечення діяльності ЄДСЦЗ

1. Провести аналіз задач моніторингу і управління ліквідацією наслідків надзвичайних природних ситуацій, моделей і методів їх рішення.

2. Розробити структуру інформаційної технології моніторингу і управління ліквідацією наслідків надзвичайних природних ситуацій і обґрунтувати використання методів багатокритеріальної оцінки і оптимізації залежно від міри невизначеності початкової інформації з інформаційно-довідковим забезпеченням процесів прийняття рішень.

3. Розробити моделі і методи моніторингу безпеки надзвичайних природних ситуацій.

4. Розробити моделі і методи управління ліквідацією наслідків надзвичайних природних ситуацій.

5. Розробити і впровадити комп'ютерно-інтегровану технологію в практичну діяльність підрозділів Державної служби України з надзвичайних ситуацій.

Методи дослідження будуть базуються на: принципах системного аналізу для структуризації процесів моніторингу і управління ліквідацією наслідків НПС; методах дискретного і цілочисельного програмування, математичного моделювання, аналізу ієрархій, багатокритеріальної оцінки і оптимізації для розробки моделей і методів моніторингу безпеки НПС, вибору прецедентів НПС і можливих планів їх ліквідації, ефективного плану, необхідних функціональних підрозділів (ФП) та їх ресурсів для ліквідації наслідків НПС; методах сітьового планування, імітаційного моделювання, багатокритеріальної оцінки і оптимізації для розробки моделей і методів планування реалізації робіт з урахуванням ризиків.

СПИСОК ЛІТЕРАТУРИ

1. Ватолин Д., Ратушняк А., Смирнов М., Юкин В. Методы сжатия данных. Устройство архиваторов, сжатие изображений и видео. – М.: ДИАЛОГ-МИФИ, 2002. – 384 с.

2. Баранник В. В., Кулица О. С. Информационная модель комбинированного дифференциального представления изображений в двумерном полиадическом пространстве // Сучасна спеціальна техніка. – №1. – 2013. С. 17 – 21.

**СУЧАСНІ НЕБЕЗПЕКИ ТА ЗАГРОЗИ ЛЮДСТВУ Й ОСНОВНІ
ПРИНЦИПИ ТА НАПРЯМКИ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ БЕЗПЕКИ
НА ГЛОБАЛЬНОМУ ТА НАЦІОНАЛЬНОМУ РІВНЯХ**

Захаров Д. Д.

НК – Чубіна Т. Д., д-р іст. наук, професор

*Черкаський інститут пожежної безпеки імені Героїв Чорнобиля
Національного університету цивільного захисту України*

Вступивши в ХХІ століття свого існування, людство не позбавилось від зростаючих небезпек та загроз, які пов'язані зі зниженням можливостей біосфери щодо саморегуляції природних процесів та адаптації шкідливих впливів на неї, що здійснюються в процесі зростаючих обсягів господарської діяльності людини.

Суттєво в негативних бік змінилось середовище існування людини, з'явилися глобальні ризики екологічного, природного та техногенного характеру.

До таких ризиків слід віднести:

- ризик зниження якості середовища існування на Землі до запорогового рівня за рахунок збільшення масштабів господарської діяльності;

- ризик суттєвих змін клімату, потепління на Землі та підвищення рівня Світового океану, викликані техногенними та природними процесами;

- ризик суттєвого зниження можливостей біосфери з асиміляції шкідливих впливів антропогенного характеру і здійсненню біотичної саморегуляції внаслідок скорочення територій на Землі, не залучених до господарської діяльності;

- ризик збільшення антропогенного навантаження на біосферу над її господарської ємністю, при якій людство опиниться перед незворотними процесами руйнування середовища існування та деградації цивілізації;

- ризик зменшення концентрації озону в стратосфері за рахунок антропогенних процесів;

- ризик оволодіння основними екологічними ресурсами планети певною групою індустріально розвинених країн.

Слід також враховувати об'єктивно існуючі небезпеки і загрози космічного походження. Мова йде про зіткнення Землі з астероїдами.

Крім того, в сучасних геополітичних умовах зберігається можливість розв'язання агресивними силами війн та воєнних конфліктів, значною мірою посилилась та набула величезних масштабів терористичні діяльність.

Таким чином, в сучасному світі реально існують та виявляються, чотири види загроз та небезпек:

- небезпеки та загрози екологічного, природного та техногенного характеру, обумовлені зростаючою за своїми обсягами господарської діяльністю людини, яка перевищує межі допустимого

Секція 2. Організаційно-управлінське забезпечення діяльності ЄДСЦЗ

шкідливого впливу на біосферу, а також небезпечними природними явищами і процесами;

- небезпеки та загрози, пов'язані із існуючою можливістю розв'язання вій та воєнних конфліктів, у тому числі із застосуванням зброї масового знищення, а також зброї на нових фізичних принципах;

- небезпеки та загрози організації та здійснення певними деструктивними силами диверсійних актів, у тому числі на об'єктах з ядерною технологією, об'єктах, небезпечних в радіаційному, хімічному та біологічному відношенні, а також застосування з диверсійною метою певних видів отруюючих речовин, біологічних засобів, радіоактивних речовин та навіть вибухових ядерних речовин;

- небезпеки та загрози людині, що йдуть з космічного простору (небезпеки та загрози планетарного характеру).

Всі ці види небезпек та загроз повинні запобігатися адекватними заходами та діями на глобальному та національному рівнях.

До того ж, серед існуючих у реальному світі небезпек та загроз людству сьогодні все більш значну роль набувають небезпеки та загрози радіаційного, хімічного та біологічного характеру. Це обумовлюється трьома обставинами:

- можливістю застосування у війнах та збройних конфліктах зброї масового знищення та впливу на війська і населення факторів ураження радіаційного, хімічного та біологічного характеру;

- існуючими терористичними загрозами та діями, що весь час посилюються, і в процесі яких існує достатньо велика імовірність застосування терористами речовин, небезпечних хімічних речовин, в тому числі біологічних засобів ураження, а також руйнування об'єктів зберігання ядерних матеріалів та радіоактивних відходів, хімічних арсеналів і пунктів знищення запасів хімічної зброї. Щоб упевнитися в реальності такого виду загроз, достатньо згадати випадок застосування членами секти Аум-сенріке в токійському метро сильнодіючої нервово паралітичної речовини «зарін», пов'язаний з великими людськими жертвами;

- наявністю великої кількості радіаційно, хімічно та біологічно небезпечних об'єктів, промислового, енергетичного а також інших господарських комплексів, що концентрують великі запаси енергії, різних шкідливих речовин та матеріалів. Відповідно до другого закону термодинаміки такі об'єкти характеризуються високою упорядкованістю та мінімумом ентропії і мають підвищену схильність переходу в аварійний стан. Це знаходить підтвердження на практиці і тому для забезпечення безпеки таких об'єктів необхідна певна постійнодіюча комплексна система інженерно-технічних та організаційних заходів та дій.

Якщо з третьою обставиною все зрозуміло – напрацьовані певні уявлення за складом вихідних даних, структурою моделей, необхідних для оцінки ризиків виникнення аварій та катастроф на небезпечних об'єктах, визначенню їх наслідків, у тому числі викликаних впливом

Секція 2. Організаційно-управлінське забезпечення діяльності ЄДСЦЗ

радіаційних, хімічних та біологічних факторів тощо, то за першими двома обставинами слід відзначити деякі тривожні симптоми.

Так, в ході перегляду діючих ядерних доктрин деяких ядерних держав, в якості нововведення пропонується передбачити отримання права на застосування ядерної зброї у конкретних загрозливих ситуаціях, враховуючи випадки нанесення превентивних ядерних ударів з метою попередження терористичних актів із застосуванням зброї масового ураження терористичними організаціями типу «Аль-каїди» та пов'язаними з нею радикально-екстремістськими ісламськими угрупованнями в різних регіонах світу, а також з метою запобігання ударів з боку країн, які володіють зброєю масового знищення і які загрожують застосувати її. Інше небезпечне нововведення – повернення у війська тактичної та оперативно-тактичної зброї, виведеної з військ та знятого з кораблів згідно з міжнародними угодами у 1991 р.

Іншим тривожним симптомом є дані деяких інформаційних джерел про те, що увагу керівників терористичних організацій все більше зацікавлює ідея масштабних дій із залякування з використанням різних видів зброї масового знищення, а також ініціювання техногенних катастроф з метою психологічного впливу на широкі кола населення, викликання паніки, демонстрації сили екстремістських угруповань тощо. Ідеологи та керівники терористичних організацій намагаються знайти найуразливіші місця в системі захисту ядерних та інших небезпечних матеріалів від зазіхання на них.

На жаль, в плані забезпечення безпеки, за зізнанням фахівців, сьогодні викликає занепокоєння одна з уразливих сфер в галузі розвитку та визначення шляхів найефективнішого використання ядерних матеріалів – це дослідницькі ядерні реактори, багато з яких працюють на високозбагаченому урані. Тому останнім часом розпочато перетворення цих реакторів у такі, що працюють на низькозбагаченому урані, який є непридатним для створення ядерних пристроїв.

Крім того, залишаються достатньо реальними і потребує постійної уваги загрози та безпеки, пов'язані із можливим застосуванням у війнах та збройних конфліктах, а також терористичних діях екстремістських угруповань сучасних видів хімічної та біологічної зброї. Збільшенню ризику реалізації цих загроз та небезпек у значній мірі сприяють дослідження, що проводяться в деяких країнах, результати яких можуть бути використані з воєнною або терористичною метою. Є відомості про те, що у США та низці провідних західних країн продовжуються роботи, спрямовані на пошуки нових фізіологічно активних речовин. Метою цих пошуків є створення отруюючих речовин, стосовно яких не ефективні існуючі засоби індикації, дегазації та антидотної терапії.

Небезпечна тенденція на існуючому воєнному та геополітичному фоні спостерігається у дослідженнях біологічного характеру, що проводиться в низці країн (зокрема США), результатом яких може

Секція 2. Організаційно-управлінське забезпечення діяльності ЄДСЦЗ

стати створення нової біологічної зброї, так званої «постгеномної» (біологічної зброї третього покоління). Теоретичною основою та передумовою для створення такої зброї є останні досягнення молекулярної та клітинної біології та розшифрування генома людини.

Отже виникає поява нової терористичної загрози. і тому в плані глобальної геополітики захисну місію у боротьбі з наукомістким біотероризмом планує реалізовувати Інтерпол. Але діяльність цієї специфічної організації не може охоплювати усі аспекти загрози, що нависла над людством.

У зв'язку з вищезазначеними загрозами та небезпеками слід зупинитися на основних принципах на напрямках забезпечення безпеки на глобальному та національному рівнях.

Безпека людини від цих небезпек та загроз у сучасних умовах може бути забезпечена за умови вжиття певних заходів на глобальному рівні, тобто на рівні світового співтовариства, а також кожною країною на національному рівні. При цьому забезпечення безпеки від зазначених видів небезпек та загроз має певну специфічність та особливості, які виявляються в характері та спрямуванні заходів та дій щодо її забезпечення.

Так, забезпечення безпеки в масштабах світового співтовариства в сучасних умовах має на меті зниження та підтримання глобальних ризиків на такому низькому рівні, за якого забезпечується стійкий розвиток цивілізації та високий рівень життя людей на Землі. Під глобальними ризиками слід розуміти ризики, пов'язані з надмірною інтенсифікацією та збільшенням масштабів господарської діяльності, не адекватної можливостям біосфери з адаптування шкідливих впливів, а також заходам захисту навколишнього середовища і раціонального використання природних ресурсів; ризики, обумовлені воєнними приготуваннями (певних агресивних кіл), можливим виникненням війн та воєнних конфліктів з переростанням їх у війни з широкомасштабним застосуванням зброї масового ураження; ризики, пов'язані з небезпеками та загрозами людству з космосу.

Забезпечення безпеки в масштабах держави (на національному рівні) за змістом має схожу мету. Вона полягає у досягненні та підтриманні стратегічних ризиків в межах значень, за яких забезпечується висока якість життя людей та національна безпека держави. Під стратегічними ризиками тут маються на увазі ризики, які кількісно характеризують небезпеки та загрози, що торкаються системоутворюючих елементів та зв'язків держави.

Ці ризики умовно можна поділити на дві групи: ризики глобального масштабу, трансформовані на державний рівень та ризики, властиві лише державному рівневі.

До першої групи слід віднести ризики значного перевищення господарської ємності природного середовища на території країни, за якого відбувається суттєве погіршення її якості, а також якості життя людей; ризики, пов'язані з можливою реалізацією задумів агресорів і

Секція 2. Організаційно-управлінське забезпечення діяльності ЄДСЦЗ

розв'язання регіональної війни проти держави із застосуванням різних видів зброї, враховуючи зброю масового знищення.

До другої групи ризиків слід віднести ризики у техногенній сфері, пов'язані із значним старінням основних виробничих фондів, падінням виробничої дисципліни, недостатньою розвиненістю та ефективністю системи моніторингом тощо, і з суттєвим збільшенням внаслідок цього кількості аварій та катастроф, їх масштабів та наслідків; ризики у природній сфері, пов'язані із виникненням та розвитком на території країни широкомасштабних небезпечних природних явищ (землетрусів, повеней, буревіїв, лісових пожеж тощо); ризики в економічній та науково-технічній сферах, реалізація яких складає загрозу суттєвого зниження рівня економічної, воєнної та інформаційної безпеки держави; ризики значного вичерпання природних та біологічних ресурсів внаслідок нераціонального їх використання; а також наявність певних ризиків у соціальній та соціально-політичній сферах.

Занепокоєність у зв'язку із загальною екологічною загрозою стала стимулом для аналізу обстановки, що склалася у світі. У 1987 році Генеральною Асамблеєю ООН була створена Міжнародна комісія з навколишнього середовища та розвитку, яка підготувала доповідь з оцінкою екологічної ситуації у світі та рекомендації щодо вибору подальшого шляху розвитку.

На проведеній у 1992 р. в Ріо-де-Жанейро 2-ї Міжнародній конференції ООН з навколишнього середовища та розвитку було підтримано сформульовану у доповіді Комісії ООН з навколишнього середовища тезу про стійкий розвиток у формі мети цього розвитку: «Створення умов, що забезпечують задоволення потреб сьогодення, не підвергаючи ризику здатність навколишнього середовища підтримувати життя в майбутньому, тобто не ставлячи під загрозу можливість майбутніх поколінь у задоволенні їх потреб». Ця мета підтверджена одним з принципів Декларації з навколишнього середовища та розвитку, в якому зазначається: «Сьогоднішній розвиток не повинен здійснюватися зашкоджуючи інтересам розвитку та охорони навколишнього середовища на благо теперішнього і майбутнього покоління».

Людство здатне надати розвитку стійкий характер, вживши певних обмежень в сфері експлуатації природних ресурсів. Ці обмеження відносні. Вони залежать від сучасного розвитку техніки, здатності біосфери справлятися з наслідками людської діяльності, а також із соціальною організацією суспільства.

Стійкий та довготривалий розвиток розглядається як процес змін, в якому масштаби використання природних ресурсів, спрямування капіталовкладень, орієнтація технічного розвитку узгоджуються з теперішніми та майбутніми потребами. На шляху до стійкого розвитку виникає низка важливих проблем, від вирішення яких залежить сама можливість та строки вступу окремих держав та

Секція 2. Організаційно-управлінське забезпечення діяльності ЄДСЦЗ

людства загалом в епоху стійкого розвитку. Серед цих проблем слід відзначити:

- припинення руйнування та зникнення окремих видів живої природи та екосистем, тропічних лісів та інших місць біологічного розмаїття, що знаходяться під загрозою, розширення мережі територій, що охороняються;

- пошук шляхів надійного, екологічно безпечного та екологічно ефективного розвитку енергетики, які б забезпечили поступальний прогрес людства;

- розробка та впровадження новітніх екологічно чистих технологій в промисловості та інших секторах господарської та іншої діяльності;

- вжиття заходів щодо обмеження високих темпів приросту населення і розвитку людського потенціалу, підвищенню рівня знань та можливостей людей, створення таких уявлень про моральні цінності, які б допомогли адаптуватися до швидких змін соціальних та екологічних реальностей та завдань розвитку.

Слід також зазначити про серйозність небезпеки та загрози для людства небезпек та загроз, пов'язаних із падінням на Землю великих небесних тіл. Такого роду небезпеки супроводжують всю історію Землі. З розвитком науки та техніки відчуття людством небезпеки лише посилюється. Особливо стало помітним занепокоєння з приводу астероїдної небезпеки.

Науковці ведуть спостереження за небесними тілами, які мають потенційну можливість зіткнення з Землею і приходять до висновку, що перші космогенні катастрофи, які очікують Землю у найближчому майбутньому, будуть схожі з тунгуським вибухом.

СПИСОК ЛІТЕРАТУРИ

1. Чмига В. О. Діяльність органів державної влади у сфері цивільного захисту населення і територій : навч. посіб. / В. О. Чмига, Н. Г. Клименко, М. Г. Орел ; за заг. ред. В. О. Чмиги. – К. : Вид-во НАДУ, 2008. – 152 с.

СИСТЕМА УПРАВЛІННЯ ЦИВІЛЬНОГО ЗАХИСТУ ПРИ РЕАГУВАННІ НА НАДЗВИЧАЙНІ СИТУАЦІЇ

Кіпич О. Ю.,

НК – Горбаченко Ю. М., канд. іст. наук, доцент

Черкаський інститут пожежної безпеки імені Героїв Чорнобиля

Національного університету цивільного захисту України

Система управління цивільного захисту при ліквідації наслідків надзвичайних ситуацій здійснюється по територіально-виробничому принципу. На обласному рівні керівництво здійснюється обласною комісією з питань техногенно-екологічної безпеки та надзвичайних

Секція 2. Організаційно-управлінське забезпечення діяльності ЄДСЦЗ

ситуацій облдержадміністрації та управлінням з питань цивільного захисту облдержадміністрації, як органами управління начальника цивільного захисту області, які координують дії обласних служб та управлінь, відомчих сил та засобів, що залучаються до ліквідації надзвичайних ситуацій та їх наслідків, забезпечення захисту населення у зонах ураження.

Управлінням цивільного захисту під час виникнення надзвичайної ситуації організовується робочими та оперативними групами. Для керівництва практичними діями щодо захисту населення, проведення рятувальних та інших невідкладних робіт у районах аварій, катастроф та стихійного лиха розгортаються рухомі та допоміжні пункти управління мобільної оперативної групи управління цивільного захисту обласної державної адміністрації, відділів (управління) цивільного захисту міст та районів області, оперативних груп.

Керівництво організацією та проведенням робіт у районі надзвичайних ситуацій до прибуття (призначення) керівника робіт із ліквідації надзвичайних ситуацій покладається на комісію з питань ТЕБ та НС держадміністрації, на території якої виявлені об'єктивні передумови або факт виникнення надзвичайної ситуації.

Для здійснення заходів з координації дій і контролю виконання рішень керівництва держадміністрації і комісії з питань ТЕБ та НС щодо запобігання та ліквідації надзвичайних ситуацій, на базі управління цивільного захисту облдержадміністрації із залученням фахівців управління та представників інших структурних підрозділів місцевих органів виконавчої влади, а також представників підприємств, установ та організацій (незалежно від форм власності і підпорядкування), розташованих у регіоні, на період загрози та ліквідації надзвичайних ситуацій, створюється оперативна група реагування на надзвичайні ситуації.

Термін формування оперативної групи: у робочий час – 1 година, у неробочий час – 1 година 30 хвилин.

Для оцінки масштабу і характеру надзвичайних ситуацій, підготовки пропозицій для прийняття рішення щодо локалізації або ліквідації надзвичайних ситуацій, безпосереднього управління підпорядкованими силами та засобами у зоні надзвичайної ситуації створюються та направляються у район надзвичайної ситуації оперативні групи територіальних органів виконавчої влади.

Керівництво силами та засобами, що залучаються до ліквідації надзвичайної ситуації, здійснює уповноважений керівник з ліквідації конкретної надзвичайної ситуації, розпорядження якого є обов'язковими для виконання усіма суб'єктами, що беруть участь у ліквідації надзвичайної ситуації, а також громадянами і організаціями, що знаходяться у зоні ураження.

Керівництво аварійно-рятувальними роботами з ліквідації надзвичайної ситуації та її наслідків здійснює керівник аварійно-рятувальних робіт.

Секція 2. Організаційно-управлінське забезпечення діяльності ЄДСЦЗ

Керівництво гасінням пожежі здійснює старший оперативний керівник пожежної охорони – керівник гасіння пожежі.

Аварійно-рятувальні служби (формування), які прибувають в зону надзвичайної ситуації, переходять у підпорядкування уповноваженого керівника з ліквідації надзвичайної ситуації і виконують його розпорядження.

Особовий склад аварійно-рятувальної служби під час виконання аварійно-рятувальних робіт підпорядковується тільки своїм безпосереднім начальникам.

СПИСОК ЛІТЕРАТУРИ

1. Кодекс цивільного захисту України;
2. Постанова КМУ від 14 березня 2018 р. № 223 Київ «Про затвердження Плану реагування на надзвичайні ситуації державного рівня»;
3. Наказ МВС України від 26.12.2014 № 1406 «Про затвердження Положення про штаб з ліквідації наслідків надзвичайної ситуації та Видів оперативно-технічної і звітної документації штабу з ліквідації наслідків надзвичайної ситуації».

ОПОВІЩЕННЯ СУБ'ЄКТІВ РЕАГУВАННЯ У РАЗІ ВИБУХУ НА ТЕХНОЛОГІЧНОМУ УСТАТКУВАННІ ПРАТ КРИВОРІЗЬКИЙ ЗАВОД ГІРНИЧОГО ОБЛАДНАННЯ

Ковальчук В. В.,

НК – Горбаченко Ю. М., канд. іст. наук, доцент

*Черкаський інститут пожежної безпеки імені Героїв Чорнобиля
Національного університету цивільного захисту України*

При виникненні аварії на технологічному устаткуванні ПРАТ Криворізький завод гірничого обладнання робітники, які безпосередньо здійснюють технічну експлуатацію апаратів та обладнання, сповіщають про виникнення аварії чергового диспетчера, по прямим телефонам, встановленим безпосередньо на робочому місці. Черговий диспетчер, отримавши повідомлення про аварію, повинен негайно сповістити персонал заводу, оперативного чергового управління з питань цивільного захисту Дніпропетровської облдержадміністрації, оперативного чергового управління ДСНС України в Дніпропетровській області, відділ поліції, а також спеціальні (аварійно-рятувальні) служби, що залучаються до проведення робіт в умовах аварій, та керівників (чергових диспетчерів) підприємств, установ і організацій, які потрапляють у зону можливої небезпеки.

Оперативними черговими Управління проводиться оповіщення оперативного складу територіальних підрозділів в області, голови обласної комісії з питань ТЕБ та НС.

Підготовка керівного складу та сил, приведення їх в готовність до проведення аварійно-відновлювальних робіт розпочинається з

Секція 2. Організаційно-управлінське забезпечення діяльності ЄДСЦЗ

моменту отримання інформації про загрозу або виникнення надзвичайної ситуації.

Оповіщення населення і керівного складу про виникнення надзвичайної ситуації здійснюється:

- за використанням автоматизованої системи централізованого оповіщення регіонального і місцевого рівнів;
- через засоби масової інформації шляхом передачі по радіо, телебаченню інформації і рекомендацій по діям населення в можливих районах надзвичайної ситуації;
- по телефону до міських, сільських рад;
- по відомчим радіомережам агропромислового комплексу, енергетики;
- через представників ГУ Національної поліції в Дніпропетровській області.

СПИСОК ЛІТЕРАТУРИ

1. Кодекс цивільного захисту України;
2. Постанова КМУ від 14 березня 2018 р. № 223 Київ «Про затвердження Плану реагування на надзвичайні ситуації державного рівня»;
3. Наказ МВС України від 26.12.2014 № 1406 «Про затвердження Положення про штаб з ліквідації наслідків надзвичайної ситуації та Видів оперативно-технічної і звітної документації штабу з ліквідації наслідків надзвичайної ситуації».

КЕРІВНИЦТВО РОБОТАМИ З ЛІКВІДАЦІЇ АВАРІЇ НА ТОВ «МЛИН ПЛЮС»

Колісниченко О. Є.,

НК – Горбаченко Ю. М., канд. іст. наук, доцент

Черкаський інститут пожежної безпеки імені Героїв Чорнобиля

Національного університету цивільного захисту України

Керівництво роботами по ліквідації аварії, рятуванню людей та зниження дії небезпечних факторів на майно, людей та навколишнє середовище повинен здійснювати відповідальний керівник робіт.

Відповідальним керівником робіт по ліквідації аварії на рівні розвитку аварії «А» є майстер, оператор або особа що виконує його обов'язки.

До його прибуття на місце аварії обов'язки відповідального керівника робіт виконує змінний майстер.

Робочим органом з ліквідації аварійної ситуації є штаб з ліквідації аварії.

Штаб з ліквідації аварії утворюється відповідальним керівником робіт. До роботи в штабі залучаються керівники аварійно-рятувальних

Секція 2. Організаційно-управлінське забезпечення діяльності ЄДСЦЗ

служб і формувань та інші фахівці підприємств і організацій (за погодженням з їх керівництвом).

Основне місце знаходження штабу по ліквідації аварії може бути КПП підприємства.

Резервне місце знаходження штабу з ліквідації аварії – кабінет головного інженера.

Склад штабу з ліквідації аварії визначає відповідальний керівник робіт, який забезпечує діяльність штабу у встановленому режимі роботи.

У своїй діяльності штаб з ліквідації аварії взаємодіє з комісією з питань ТЕБ та НС.

Весь особовий склад комісії з питань ТЕБ та НС забезпечений мобільним зв'язком.

Час на приведення в готовність пункту управління – 2 години.

Основними завданнями штабу з ліквідації аварії є:

- визначення зони ураження внаслідок аварії, кількість та місця перебування в ній людей, організація їх рятування та надання першої невідкладної допомоги;
- збір даних про обстановку в зоні аварії, їх аналіз та узагальнення;
- визначення основного напрямку ліквідації аварії, прийняття рішення про проведення аварійно-рятувальних та інших невідкладних робіт;
- зосередження в районі аварії необхідної кількості сил та засобів, своєчасне введення їх в дію;
- визначення кількості аварійно-рятувальних формувань, необхідних для ліквідації аварії, порядок та строки їх залучення;
- організація взаємодії аварійно-рятувальних підрозділів, залучених до ліквідації аварії;
- керівництво роботами по ліквідації аварії;
- облік робіт, проведених аварійно-рятувальними підрозділами під час ліквідації аварії;
- облік загиблих та постраждалих внаслідок аварії;
- інформування населення про наслідки, ході ліквідації та правилах поведінки в зоні аварії;
- ведення оперативно-технічної документації та складання звіту для органів, які призначили відповідального керівника по ліквідації аварії.

Під час ліквідації аварії в підпорядкування відповідального керівника робіт по ліквідації аварії переходять всі аварійно-рятувальні підрозділи, які залучені для ліквідації аварії. Розпорядження відповідального керівника робіт по ліквідації аварії у відповідності з діючим законодавством є обов'язковими для виконання учасниками ліквідації аварії.

В залежності від обстановки, яка склалась в зоні аварії відповідальний керівник самостійно приймає рішення:

Секція 2. Організаційно-управлінське забезпечення діяльності ЄДСЦЗ

- про проведення евакуаційних заходів (крім загальної або часткової евакуації населення);
- про зупинку роботи об'єктів, які знаходяться в зоні аварії, незалежно від форм власності та підпорядкування;
- про залучення у встановленому порядку до проведення аварійно-рятувальних робіт аварійно-рятувальних підрозділів;
- про зупинку роботи аварійно-рятувальних підрозділів, у випадку наявності загрози життю учасників аварійно-рятувальних та інших невідкладних робіт.

Ніхто не має права втручатись в діяльність штабу з ліквідації аварії до усунення в установленому порядку відповідального керівника робіт від виконання обов'язків та прийняття на себе керівництво ліквідацією аварії до призначення іншого відповідального керівника робіт.

СПИСОК ЛІТЕРАТУРИ

1. Кодекс цивільного захисту України;
2. Постанова КМУ від 14 березня 2018 р. № 223 Київ «Про затвердження Плану реагування на надзвичайні ситуації державного рівня»;
3. Наказ МВС України від 26.12.2014 № 1406 «Про затвердження Положення про штаб з ліквідації наслідків надзвичайної ситуації та Видів оперативно-технічної і звітної документації штабу з ліквідації наслідків надзвичайної ситуації».

АКТУАЛЬНІ ПИТАННЯ ПЛАНУВАННЯ ТА ОРГАНІЗАЦІЇ БЕЗПЕКИ ЖИТТЄДІЯЛЬНОСТІ В ТЕРИТОРІАЛЬНИХ ГРОМАДАХ

Костогриз К. Ф., Сліпчук М. В.

НК – Пасинчук К. М., канд. пед. наук

*Черкаський інститут пожежної безпеки імені Героїв Чорнобиля
Національного університету цивільного захисту України*

Сталий соціально-економічний розвиток територіальної громади та зростання добробуту її населення неможливі без вирішення питань безпеки життєдіяльності людини, її захисту від різних надзвичайних ситуацій, пожеж та небезпечних подій. У ході реформи місцевого самоврядування та територіальної організації влади в Україні значущі для безпеки населення повноваження передаються на найближчий до громадян базовий рівень влади – в територіальні громади. Саме на рівні міських, селищних та сільських громад організовуються та реалізуються основні заходи захисту населення і територій. Тому кожна громада з перших днів свого існування має навчитися ґрунтовно планувати та організовувати свою безпеку, захист населення і територій від ймовірних надзвичайних ситуацій.

Секція 2. Організаційно-управлінське забезпечення діяльності ЄДСЦЗ

Реалізація державної політики у сфері безпеки життєдіяльності територіальних громад, яка відбувається шляхом проведення реформи децентралізації в галузі цивільного захисту, відповідних навчань і тренінгів, створення місцевих, добровільних пожежних команд, реалізації пілотних проектів і фінансової підтримки та матеріального забезпечення пожежно-рятувальних команд, є недостатньо ефективною, оскільки на сьогодні є низка невирішених проблемних питань щодо створення та функціонування пожежних команд, а саме: недостатня штатна чисельність персоналу; застаріле обладнання і техніка; неналежна підготовка персоналу підрозділів; незадовільні умови для персоналу; недостатнє фінансування органами місцевого самоврядування потреб місцевих пожежних команд.

Державна служба України з надзвичайних ситуацій вважає одним із основних пріоритетів у своїй діяльності вдосконалення системи захисту населення і територій від надзвичайних ситуацій у ході реформи місцевого самоврядування та територіальної організації влади в Україні.

На нашу думку є доцільним під час створення ОТГ залучення апарату територіальних органів Держаної служби з надзвичайних ситуацій до: визначення рівня стану забезпеченості пожежної безпеки на території громади; допомоги ОМС у питаннях цивільного захисту, зокрема формування місцевих пожежних команд; погодження з ОМС зон відповідальності місцевих пожежно-рятувальних підрозділів; підготовки персоналу для місцевих пожежних команд шляхом проведення аварійно-рятувальних навчань і тренувань; допомоги ОТГ у підготовці інвестиційних проектів інфраструктурного розвитку у сфері цивільного захисту; роз'яснення населенню правил пожежної та техногенної безпеки, перевірки готовності місцевих пожежних команд.

Повноваження органів місцевого самоврядування щодо захисту населення і територій від надзвичайних ситуацій визначено Кодексом цивільного захисту України [1], Законом України «Про місцеве самоврядування в Україні» [2] та низкою підзаконних нормативно-правових актів. Разом з тим, ДСНС спільно з фахівцями Міністерства розвитку громад і територій України та Міністерства внутрішніх справ України відпрацьовано текст нової редакції Закону України «Про місцеве самоврядування в Україні». Зокрема у складі власних повноважень, які виконуються радою громади чи її виконавчим органом у обов'язковому порядку, визначено окремим блоком повноваження у сфері цивільного захисту (частина 13 статті 35 законопроекту) [3].

На виконання Концепції реформування місцевого самоврядування та територіальної організації влади в Україні [4], ДСНС спільно з місцевими державними адміністраціями та органами місцевого самоврядування реалізовано пілотні проекти щодо удосконалення системи цивільного захисту та безпеки громад на базовому рівні місцевого самоврядування. За результатами реалізації цих пілотних проектів підготовлено низку методичних матеріалів, які містять рекомендації щодо утворення відповідних підрозділів з питань

Секція 2. Організаційно-управлінське забезпечення діяльності ЄДСЦЗ

цивільного захисту, рішень та алгоритмів дій органів управління територіальних громад щодо реалізації повноважень у сфері цивільного захисту, аналіз реалізованих в громадах проєктів, орієнтованих на безпеку життєдіяльності людини.

Першочерговим завданням для планування та реалізації завдань цивільного захисту, організації пожежної охорони громади є створення у виконавчих органах відповідних рад підрозділів з питань цивільного захисту або призначення окремих фахівців з цих питань, які будуть безпосередньо забезпечувати виконання цих завдань та організують необхідну взаємодію з ДСНС та місцевими органами виконавчої влади.

СПИСОК ЛІТЕРАТУРИ

1. Кодекс цивільного захисту України від 02.10.2012 р. № 5403-VI [Електронний ресурс] // Відомості Верховної Ради України. – 2013. – № 34–35. – Ст. 458. – Режим доступу : <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/5403-17#Text>.
2. Закон України «Про місцеве самоврядування в Україні» від 21 травня 1997 року № 280/97-ВР [Електронний ресурс] – Режим доступу: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/280/97-%D0%B2%D1%80#Text>.
3. Проект Закону «Про внесення змін до Закону України «Про місцеве самоврядування в Україні» та деяких інших законодавчих актів України щодо децентралізації та розмежування повноважень органів місцевого самоврядування» [Електронний ресурс] – Режим доступу: https://decentralization.gov.ua/law_discussion/project.
4. Розпорядження Кабінету Міністрів України «Про схвалення Концепції реформування місцевого самоврядування та територіальної організації влади в Україні» від 1 квітня 2014 р. № 333-р [Електронний ресурс] – Режим доступу: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/333-2014-%D1%80#Text>.

СИСТЕМНІСТЬ В УПРАВЛІННІ РИЗИКАМИ ВИНИКНЕННЯ НС

Крамінський Д. С., Салюк Б. О., Смик С. А.

НК – Пасинчук К. М., канд. пед. наук

Черкаський інститут пожежної безпеки імені Героїв Чорнобиля

Національного університету цивільного захисту України

Загальнодержавним питанням в нашій країні є вдосконалення системи цивільного захисту, попередження надзвичайних ситуацій і зниження масштабів матеріальних, соціальних та інших втрат від військових і інших дій на території України. Сьогодні, після шостого року військової агресії на землях України стало зрозумілим, що сталого розвитку України та її регіонів може бути досягнуто тільки шляхом реального удосконалення комплексної системи публічного управління в сфері цивільної безпеки та ліквідації катастрофічних наслідків таких дій з боку агресивних держав-сусідів, зокрема за допомогою вчасного та

Секція 2. Організаційно-управлінське забезпечення діяльності ЄДСЦЗ

дієвого використання новітніх механізмів державного та публічного управління.

Зазначимо, що вирішення наукової проблеми щодо визначення ризиків у сфері цивільного захисту знаходиться в площині міждисциплінарної науки «Публічне управління й адміністрування», зокрема такого її напрямку, як державне управління в сфері соціально-економічної безпеки України з точки зору цивільного захисту, системність якого (управління) безпосередньо пов'язана особливостями управління в означеній сфері. На наше переконання, має місце ланцюгова парадигмальність, яка полягає у такому: ефективність забезпечення системи національної та цивільної безпеки залежить від вчасності та результативності державного управління, реалізація якого вимагає обґрунтованого вибору необхідної концепції та стратегій, у тому числі щодо процесу формування комплексної системи публічного управління в сфері цивільного захисту.

Важливою складовою частиною соціального управління має стати система державного управління в сфері ЦЗ, як її ще називають М. Криштанович, Г. Ситник та ін., управління природною, техногенною та соціальною безпекою України, її регіонів і населення.

Запорукою ефективності державного управління в сфері ЦЗ є системність його формування та подальшої реалізації. Однак перед тим як детермінувати складові цієї системності, тобто від чого вона залежить, слід з початку дати визначення «системи».

Вчений Л. Берталанфі запропонував таке визначення системи – це комплекс взаємодіючих й організованих у чітку ієрархічну структуру елементів, що перебувають у певних зв'язках один з одним і з зовнішнім середовищем [1]. Дане поняття й дотепер становить підґрунтя для використання його в межах права, економіки, державного управління, соціології тощо. Підтвердження цього служать наукові напрацювання В. Аверьянова, В. Бакуменко, В. Воротіна, Е. Єгорової, М. Кравчук, А. Кульмана, О. Лазора, В. Маліновського, О. Машкова, Т. Парсонса, Г. Попова, В. Сіренко, С. Серьогіної, А. Якимчук та ін.

Забезпечення системи цивільного захисту в цілому є безпека сфер, галузей і об'єктів економіки та національного надбання держави від дії негативних наслідків. Така система є невід'ємною частиною державотворення та державної внутрішньої і зовнішньої політики, як найважливішої форми реалізації державного управління відповідними суб'єктами – органами державної влади й місцевого самоврядування за участі підприємств, організацій, установ і громадян. Упровадження же державної політики у сфері захисту населення і територій (забезпечення цивільної та соціально-економічної безпеки) охоплює таке: запобігання їх виникненню й адекватне реагування, базис якого становить система вітчизняного та міжнародного законодавства, об'єднане в одне правове поле.

Отже, з позиції системності запорукою дієвості здійснення державного управління в сфері цивільного захисту є таке:

Секція 2. Організаційно-управлінське забезпечення діяльності ЄДСЦЗ

- система моніторингу, аналізу ризику і прогнозування надзвичайних ситуацій як основи діяльності щодо зниження ризиків;
- система попередження та механізми державного регулювання ризиків;
- система управління ЦЗ, включаючи оперативне реагування, технічні засоби і технології проведення аварійно-рятувальних робіт, першочергового життєзабезпечення і реабілітації постраждалого населення;
- система підготовки керівного складу органів управління, фахівців і населення в області зниження ризиків.

Запорукою ефективності державного управління ризиками виникнення НС є системність його формування та подальшої реалізації. Розкриваючи цю думку Є. Осіпов, Р. Приходько, А. Ромін та ін., стверджують, що головна мета держави – це попередження виникнення НС, яка знаходить свою безпосередню реалізацію в межах діяльності Єдиної державної системи запобігання і ліквідації НС, захисту населення і територій від них [2]. Цікавим є той, що ця діяльність охоплює, насамперед, виконання функції прогнозування, а вже потім заходів, пов'язаних із контролем і наглядом за небезпечними об'єктами, функціонування яких може зумовити настання НС. Підціллю діяльності Єдиної державної системи запобігання і ліквідації НС є унеможливлення або зменшення розміру збитків від настання НС.

Так чи інакше досягнення означеної мети безпосередньо залежить від збалансованої й ефективної роботи всіх інституцій і суб'єктів, які беруть участь в усуненні наслідків дії НС. Окрім того, важливими чинниками, які впливають на досягнення мети державного управління ризиками виникнення НС, є наявність чіткого плану дій, а також ресурсна, безпекова й інформаційна складова [3].

Отже, з позиції системності запорукою дієвості здійснення державного управління ризиками виникнення НС є таке:

- система моніторингу, аналізу ризику і прогнозування надзвичайних ситуацій як основи діяльності щодо зниження ризиків НС;
- система попередження НС і механізми державного регулювання ризиків;
- система ліквідації НС, включаючи оперативне реагування на НС, технічні засоби і технології проведення аварійно-рятувальних робіт, першочергового життєзабезпечення і реабілітації постраждалого населення;
- система підготовки керівного складу органів управління, фахівців і населення в області зниження ризиків і пом'якшення наслідків НС.

СПИСОК ЛІТЕРАТУРИ

1. Алпеев А.С. Проблемы корректного определения термина «риск» и терминов на его основе. Надежность, №1(12), 2013. С. 53–59.

2. Правовое обеспечение безопасности в чрезвычайных ситуациях : учеб. пособ. / за ред. Е.А. Осипова. М.: МГИУ, 2012. 199 с.

3. Державне управління: теорія і практика: навч. посіб. / за ред. В. Авер'янова. – К.: Юрінком-Інтер, 1998. 431 с.

СТАДІЇ ТА СТРАТЕГІЇ УПРАВЛІННЯ БЕЗПЕКОЮ ТА РИЗИКОМ СОЦІАЛЬНО-ЕКОНОМІЧНИХ ТА ОРГАНІЗАЦІЙНО-ТЕХНІЧНИХ СИСТЕМ

Лагодзінський М. В.

НК – Чубіна Т. Д., д-р іст. наук, професор

Черкаський інститут пожежної безпеки імені Героїв Чорнобиля

Національного університету цивільного захисту України

Сутність управління безпекою та ризиком діяльності соціально-економічних та організаційно-технічних систем під час впливу техногенного, природного та екологічного характеру полягає в тому, що розпізнаванні, виявленні та вирішенні проблемних ситуацій, пов'язаних із забезпеченням безпеки та ризику, особливо в умовах аварій та катастроф на потенційно небезпечних об'єктах. За своєю внутрішньою основою це єдиний функціонально та організаційно структурований процес, в якому органічно пов'язується системна цілеспрямована діяльність органів управління усіх рівнів та різного роду структур, враховуючи науково-дослідні, науково-технічні організації, що займаються питаннями забезпечення безпеки, а також органів управління силами та засобами спостереження, контролю, ліквідації наслідків НС при техногенних аваріях та катастрофах.

В процесі управління безпекою та ризиком техногенних впливів згідно його сутністю та функціональним змістом, можуть бути виділені три послідовних стадії:

- аналіз безпеки та ризику, що передбачає ідентифікацію та дослідження джерел небезпеки, моделювання процесів техногенного впливу, оцінку можливих збитків та рівнів ризику;

- оцінка ризику, що складається з порівняння розрахованих або фактичних рівнів ризику з науково обґрунтованими, соціально усвідомленими, що називаються прийнятними рівнями ризику;

- розробка та прийняття нормативно-правових актів та управлінських рішень щодо заходів, які забезпечують зниження техногенної небезпеки, встановлення, підтримання прийнятного рівня безпеки та ризику людини та об'єктів навколишнього середовища.

Управління техногенною безпекою та ризиком пов'язане з приведенням в дію певних організаційних, економічних механізмів, системи інформаційно-інтелектуальної підтримки підготовки та прийняття управлінських рішень, органів управління та будується на

Секція 2. Організаційно-управлінське забезпечення діяльності ЄДСЦЗ

основі симбіозу теорії та практики у повсякденних умовах та кризових ситуаціях, а також теорії та практики запобігання та ліквідації НС в рамках ЄДСЦЗ. При цьому під час формування моделі процесу управління безпекою та ризиком під час техногенних впливів слід виходити з основних напрямів зусиль щодо забезпечення захисту людини та об'єктів довкілля, що вживаються на різних рівнях. При цьому необхідно дотримуватись принципу наслідування цих зусиль під час переходу з одного рівня на інший, а також власні інтереси кожного з рівнів системи управління.

Система управління безпекою та ризиком, враховуючи різні її рівні, може розглядатися як складна ієрархічна структура. Управління цією системою слід здійснювати на основі синтезу принципів теорії управління, теорії неантагоністичних ігор, інформаційної теорії ієрархічних систем. В ієрархічних системах зазвичай розглядаються завдання централізованого та децентралізованого управління, коли враховуються інтереси управлінських структур нижчих рівнів. При цьому береться до уваги, що самостійні дії управлінських підсистем, які переслідують власні цілі, в певній мірі можуть знизити ефективність вирішення завдань центром.

З урахуванням ієрархічної структури управлінського процесу, управління безпекою та ризиком на державному рівні та рівні соціально-економічних систем повинно бути спрямовано на вирішення перспективних довгострокових завдань, формування цвілевих установок та стратегій управління ризиком, а також необхідної нормативно-правової бази в інтересах забезпечення високої якості життя, необхідних за сучасними стандартами умов життєдіяльності.

З урахуванням цього під стратегіями управління ризиком слід розуміти головні напрями зусиль з досягнення прийнятних рівнів безпеки та ризику в усіх аспектах, підпорядковані ідеї забезпечення високого рівня життя людини.

Беручи до уваги певні положення теорії управління в умовах НС стратегії управління можуть бути сформульовані наступним чином:

- стратегія запобігання причин виникнення техногенних аварій та катастроф і забезпечення нормального, регламентного функціонування небезпечних в техногенному відношенні об'єктів;
- стратегія локалізації аварій (катастроф) та запобігання формуванню небезпечної техногенної обстановки, коли причину виникнення тої чи іншої аварії (катастрофи) з технологічних, економічних, соціальних чи інших міркувань усунути неможливо, і починається ланцюгова реакція подій, що ведуть до аварії чи катастрофи;
- стратегія максимально можливого недопущення або послаблення впливу техногенних факторів на населення та довкілля і ліквідації наслідків аварії, катастрофи в найкоротші терміни.

Перша стратегія носить попереджувальний характер. Управління, яке відповідає цій стратегії, може бути назване превентивним. Воно здійснюється в плановому порядку та містить

Секція 2. Організаційно-управлінське забезпечення діяльності ЄДСЦЗ

низку заходів. Крім ідентифікації небезпечних в техногенному плані об'єктів, а також аналізу та оцінки рівнів ризику, превентивне управління містить:

- розробку та прийняття нормативних і правових актів, що регулюють управління техногенним ризиком, розробку та адаптацію до регіональних та місцевих рівнів методичних, нормативно-технічних та інших документів з діагностики техногенної небезпеки, принципів та організації моніторингу, процедур контролю рівнів ризику, критеріїв для прийняття управлінських рішень щодо захисту від техногенного впливу та забезпечення безпеки населення, персоналу небезпечних об'єктів, а також популяцій тварин та екосистем тощо;

- розробку принципів розташування небезпечних в техногенному відношенні об'єктів, а також створення нормативних документів з вибору оптимальних варіантів такого розташування;

- ліцензування проектів техногенно-небезпечних об'єктів, що будуються, а також паспортизацію функціонуючих;

- створення та розвиток просторово-розподілених баз даних та баз знань, необхідних для аналізу та оцінки усіх видів техногенного ризику (погіршення здоров'я та загибелі людей, порушення екологічної рівноваги, погіршення якості довкілля, нанесення матеріальних та інших збитків);

- розробку та прийняття управлінських рішень щодо переходу на інший рівень ризику, обґрунтований та встановлений, виходячи з соціально-економічних та інших умов, що змінилися, а також нових наукових даних та поглядів, на основі яких проводиться прогноз та оцінка ризику;

- підготовку сил та засобів контролю, нормалізації обстановки, захисту та забезпечення безпеки під час техногенних впливів;

- інформування населення, суспільних та інших зацікавлених організацій про характер та ступінь техногенної небезпеки, рівнях ризику та заходах щодо їх зниження, які передбачаються;

- розробку пропозицій до програми соціально-економічного розвитку держави, а також до плану розподілу бюджетних асигнувань виділення необхідних коштів на фінансування робіт з проблем управління техногенним ризиком.

Дві інші стратегії реалізуються в порядку оперативного реагування на виникнення та розвиток аварій та катастроф. За змістом вони можуть називатися стратегіями оперативного управління.

Оперативне управління, незалежно від того, на реалізацію другої чи третьої стратегії воно спрямоване, містить:

- виявлення, оцінку та прогнозування розвитку аварійної обстановки, формування факторів техногенного впливу на людину та довкілля;

- організацію та здійснення аварійного технологічного контролю, в тому числі спостереження і контролю за викидами радіоактивних, шкідливих хімічних та біологічних речовин, а також локалізації аварійних процесів та викидів зазначених речовин;

Секція 2. Організаційно-управлінське забезпечення діяльності ЄДСЦЗ

- розробку та прийняття управлінських рішень з локалізації аварій (катастроф), запобігання формуванню небезпечних факторів техногенного впливу, а у випадку розвитку аварії (катастрофи) – недопущення або максимально можливого послаблення дії цих факторів на людину та довкілля, а також ліквідації наслідків і відшкодування нанесених збитків;

- доведення завдань до спеціальних служб, сил та засобів, а також підрозділів аварійних об'єктів та інших структур, що залучаються до реалізації прийнятих рішень, інформування населення та громадськості про аварійну обстановку та заходи, що вживаються щодо забезпечення безпеки;

- керівництво та координацію дій державних та відомчих структур всіх рівнів, у тому числі об'єктових, щодо локалізації та запобігання розвитку аварій та катастроф, максимальному зниженню спричинених збитків та ліквідації наслідків відповідно до прийнятих управлінських рішень та планів взаємодії.

Кожна з трьох розглянутих стратегій не виключає інших, а навпаки передбачає розробку інших стратегій та їх спільне співіснування. Залежно від обстановки вводиться в дію та чи інша стратегія.

Сукупність дій щодо формування стратегій, управління їх реалізацією, що передбачає обґрунтований перехід до альтернативних стратегій може бути названа стратегічним управлінням безпекою та ризиком. В сферу стратегічного управління входять головним чином верхні ешелони владних управлінських та інших структур, через які передбачається вибір та реалізація економічних, організаційно-технічних та нормативно-правових механізмів регулювання рівня безпеки та ризику. На стратегічному рівні управління техногенною та екологічною безпекою та ризиком зосереджуються на вирішенні перспективних, довгострокових завдань, формуванні цільових установок та стратегії управління, створенні необхідної нормативно-правової бази.

На цьому рівні передбачається також: розробка та забезпечення оптимальних варіантів розташування об'єктів, виходячи з критеріїв забезпечення безпеки та прийнятних рівнів ризику під час техногенних впливів; ліцензування та паспортизація об'єктів та територій, небезпечних у техногенному відношенні; створення та розвиток розподілених баз даних та баз знань, що задовольняють завдання інформаційно-інтелектуальної підтримки процесу підготовки та прийняття управлінських рішень. Крім того, на цьому рівні вирішуються важливі завдання з підготовки органів управління, а також штатних та нештатних підрозділів та формувань різних відомств та об'єктів, що залучаються до вирішення завдань щодо забезпечення захисту та безпеки персоналу об'єктів, населення, довкілля, до дій з реалізації управлінських рішень, що приймаються.

Як і в інших випадках, при управлінні безпекою та ризиком передбачається прийняття індивідуальних та групових рішень.

В рамках структури управління безпекою та ризиком доцільна реалізація спільного використання двох принципів – єдиноначалля, заснованого на єдності повноважень та відповідальності, та розподілених обов'язків та відповідальності, що забезпечує проведення узгоджень та консультувань, а також створює умови для усунення розбіжностей і навіть конфліктів.

СПИСОК ЛІТЕРАТУРИ

1. Чмига В. О. Діяльність органів державної влади у сфері цивільного захисту населення і територій : навч. посіб. / В. О. Чмига, Н. Г. Клименко, М. Г. Орел ; за заг. ред. В. О. Чмиги. – К. : Вид-во НАДУ, 2008. – 152 с.

SYSTEM OCHRONY PRZECIWOPOŻAROWEJ

Лагодзінський М. В.

НК – Чубіна Т. Д., д-р іст. наук, професор

Черкаський інститут пожежної безпеки імені Героїв Чорнобиля

Національного університету цивільного захисту України

Ochrona przeciwpożarowa to ważny czynnik kształtujący bezpieczeństwo państwa. Jej miejsce w systemie bezpieczeństwa państwa przedstawiono powyżej, opisano również zakres, który tworzy przede wszystkim różnego rodzaju ratownictwo. Ochrona przeciwpożarowa to zbiór działań prewencyjnych oraz ratowniczo-gaśniczych podejmowanych w wypadku pożarów, katastrof i innych miejscowych zagrożeń.

W ramach działalności ratowniczej w odniesieniu do ochrony przeciwpożarowej wyróżnia się m.in. działania ratownicze dotyczące walki z pożarami, a także ratownictwa chemicznego, wodnego, technicznego, wysokościowego, medycznego oraz pomocniczych specjalistycznych czynności ratowniczych.

Ochrona przeciwpożarowa jest realizowana przez:

- działania prewencyjne – zbiór działań mających na celu zapobieganie;

- przygotowanie np. przepisów i wymagań dotyczących ochrony, a także np. wymagania odnoszące się do stosowania technicznych systemów zabezpieczeń w obiektach budowlanych, analizy, prognozowanie, zagrożenia, monitorowanie itd.;

- działania ratownicze – stanowiące zbiór działań, w tym przygotowanie sił i środków na potrzeby reagowania i usuwanie skutków (prowadzenie czynności ratowniczo-gaśniczych);

- profilaktykę (prewencję) i edukację społeczną – podnoszenie świadomości i wiedzy społecznej dotyczącej zagrożeń i właściwego zachowania w określonych sytuacjach, a także systemowe kształtowanie zachowań i postaw obywateli w każdym wieku w obliczu zagrożeń i niebezpieczeństwa.

Секція 2. Організаційно-управлінське забезпечення діяльності ЄДСЦЗ

Ochrona przeciwpożarowa oparta na wymienionych trzech filarach jest efektem funkcjonującego systemu ochrony przeciwpożarowej.

Podmioty krajowego systemu ratowniczo-gaśniczego i państwowego systemu ratownictwa medycznego współdziałają w ramach działań ratowniczo-gaśniczych. Każdy z nich funkcjonuje jednak na innych podstawach, a ich integracja odnosi się przede wszystkim do zadań wskazanych w systemie powiadamiania ratunkowego.

W systemie bezpieczeństwa państwa ważny jest podsystem ochrony przeciwpożarowej ze względu na realizowane zadania i faktyczną skuteczność w okresie pokoju, w sytuacjach kryzysowych i wojny.

Wzrost roli i znaczenia ochrony przeciwpożarowej wiąże się z potrzebą jej doskonalenia i zmian. Dotychczas opiera się ona na trzech tzw. filarach: filar pierwszy – prewencja – zapobieganie, filar drugi – działania ratownicze – zdolność operacyjna i usuwania skutków, a także filar trzeci – profilaktyka i edukacja społeczna – wiedza o zagrożeniach i kształtowanie zachowań. Doskonalenie składników ochrony przeciwpożarowej powinno uwzględniać równocześnie wszystkie jej trzy filary.

СПИСОК ЛІТЕРАТУРИ

1. Zob. T. Kotarbiński, Traktat o dobrej robocie, Ossolineum, Łódź 1955, s. 18–23.
2. Cempel C., Teoria i inżynieria systemów – zasady i zastosowania myślenia systemowego, Wydawnictwo Naukowe ITE PIB, Poznań 2008, s. 25–46.
3. Дмитровський С. Ю., Луц В. І., Семенюк П. В.; М-во надзвич. ситуацій, Львів. держ. ун-т безпеки життєдіяльн. – Л. : Вид-во Львів. політехніки, 2011. – 296 с.

ОСНОВНІ ЗАХОДИ ТЕРНОПІЛЬСЬКОЇ ТЕРИТОРІАЛЬНОЇ ПІДСИСТЕМИ ЄДСЦЗ В РЕЖИМІ ПІДВИЩЕНОЇ ГОТОВНОСТІ В РАЗІ ЗАГРОЗИ ВИНИКНЕННЯ НАДЗВИЧАЙНОЇ СИТУАЦІЇ ТЕХНОГЕННОГО ХАРАКТЕРУ НА РАДІАЦІЙНО-НЕБЕЗПЕЧНОМУ ОБ'ЄКТІ

Левицький Р. М.,

НК – Горбаченко Ю. М., канд. іст. наук, доцент

Черкаський інститут пожежної безпеки імені Героїв Чорнобиля

Національного університету цивільного захисту України

В разі загрози виникнення надзвичайної ситуації техногенного характеру на радіаційно-небезпечному об'єкті, рішенням голови Тернопільської обласної державної адміністрації вводиться режим підвищеної готовності. В цьому режимі:

- вводиться цілодобове функціонування пунктів управління з запобігання та реагування на НС;
- формуються оперативні групи для виявлення обстановки безпосередньо в районі виникнення НС;
- посилюється спостереження та здійснюється контроль за обстановкою на об'єкті і прилеглих до нього територій;

Секція 2. Організаційно-управлінське забезпечення діяльності ЄДСЦЗ

- розробляються комплексні заходи щодо захисту населення та територій забезпечення стабільного функціонування об'єкту;

- приводяться в стан підвищеної готовності наявні сили і засоби для ліквідації надзвичайної ситуації та залучаються додаткові, уточнюються плани їх дій і переміщення у разі необхідності в район виникнення надзвичайної ситуації.

У режим підвищеної готовності також приводяться:

- комісії з питань техногенно-екологічної безпеки та надзвичайних ситуацій Тернопільської обласної державної адміністрації;

- оперативні групи, створені місцевими органами міністерств, центральних органів виконавчої влади, підприємствами, установами та організаціями (незалежно від форми власності і господарювання) для реагування на надзвичайні ситуації;

- управління з питань надзвичайних ситуацій;

- необхідні структурні підрозділи місцевих органів виконавчої влади та місцевого самоврядування.

Органи управління, сили та засоби реагування підпорядковуються голові обласної комісії з питань техногенно-екологічної безпеки та надзвичайних ситуацій.

СПИСОК ЛІТЕРАТУРИ

1. Кодекс цивільного захисту України;
2. Постанова КМУ від 14 березня 2018 р. № 223 Київ «Про затвердження Плану реагування на надзвичайні ситуації державного рівня»;
3. Наказ МВС України від 26.12.2014 № 1406 «Про затвердження Положення про штаб з ліквідації наслідків надзвичайної ситуації та Видів оперативно-технічної і звітної документації штабу з ліквідації наслідків надзвичайної ситуації».

ПОРТУГАЛІЯ: ДОСВІД ПОБУДОВИ ТА ДІЯЛЬНОСТІ СИСТЕМ ЦИВІЛЬНОГО ЗАХИСТУ

Леніть В. О.

НК – Чубіна Т. Д., д-р іст. наук, професор

Черкаський інститут пожежної безпеки імені Героїв Чорнобиля

Національного університету цивільного захисту України

У Португалії створено Національну систему управління кризами (далі – SNGC), метою якої є сприяння Прем'єр-міністрові у процесі прийняття рішень та їхнього виконання у кризових ситуаціях. Діяльність SNGC розпочинається за розпорядженням Прем'єр-міністра в умовах виникнення або загрози виникнення кризової ситуації. SNGC має трирівневу структуру: політичний рівень – Кризовий кабінет; виконавчий рівень – міністерства та відомства, задіяні у врегулюванні кризової ситуації; технічний рівень – Група підтримки.

Секція 2. Організаційно-управлінське забезпечення діяльності ЄДСЦЗ

До складу Кризового кабінету, який очолює Прем'єр-міністр, входять міністри фінансів, національної оборони, закордонних та внутрішніх справ, юстиції, інші члени уряду за призначенням прем'єр-міністра, начальник Генерального штабу Збройних Сил Португалії, Національний директор Кримінальної поліції, керівники служб інформації та безпеки, а також керівники регіональних урядів Автономних регіонів Мадейри та Азорських островів у випадках, коли кризова ситуація охоплює відповідні регіони.

Кризовий кабінет спирається у своїй діяльності на інформацію, висновки та рекомендації, надані Групою підтримки, до якої входять члени Національної ради з питань цивільного планування НС, а також визнані фахівці з питань врегулювання криз чи з будь-яких інших питань, що призначаються членом уряду, який координує діяльність Групи підтримки.

Усі державні органи зобов'язані неухильно виконувати рішення та вказівки Кризового кабінету, а інші органи та приватні структури зобов'язані співпрацювати з SNGC. Матеріальні, фінансові та людські ресурси, необхідні для функціонування Національної системи управління кризами, виділяються Президією Ради Міністрів Португалії.

Головним органом в системі центральних органів виконавчої влади Португалії, відповідальним за запобігання кризових та НС є Національне управління з питань цивільного захисту (далі – НУЦЗ). Його основними функціями є планування, координація та здійснення державної політики у сфері цивільного захисту].

Завданням НУЦЗ є запобігання ризикам та їх мінімізація, а саме: організація функціонування національної системи швидкого попередження; прогнозування та оцінка колективних ризиків природного та техногенного походження; розробка, стандартизація та застосування техніки; сприяння ефективній діяльності національних служб та номерів порятунку; проведення ліцензування та контролю експлуатації протипожежних засобів та систем.

НУЦЗ складається з трьох національних директоратів: планування дій у випадку НС; пожежних та рятувальних служб; ресурсів цивільного захисту. Начальникові НУЦЗ безпосередньо підпорядковане «Національне командування операцій з порятунку», яке контролює діяльність відповідних регіональних командувань 18 адміністративних округів територіальної частини Португалії, а також Автономних регіонів Мадейри та Азорських островів.

У сфері планування діяльності НАЦЗ розробляє основні напрями планування дій у випадку НС, надає висновки щодо відповідних планів та програм; координує державні та недержавні служби, що відповідають за планування дій у різних сферах життєдіяльності з метою забезпечення захисту населення та майна у випадку НС.

У сфері захисту та рятування НУЦЗ забезпечує функціонування системи управління рятувальними операціями, здійснює супровід усіх

операцій на регіональному та місцевому рівні; планує та застосовує засоби боротьби з НС та катастроф.

СПИСОК ЛІТЕРАТУРИ

1. Труш О. О. Досвід побудови та діяльності систем цивільного захисту країн – членів ЄС Центральної Європи / О. О. Труш // Теорія та практика державного управління : зб. наук. пр. – Х. : Вид-во ХарPI НАДУ «Магістр», 2010. – Вип. 2. – С. 454–461.
2. Труш О. О. Досвід побудови та функціонування систем цивільного захисту країн – членів Європейського Союзу Південної Європи / О. О. Труш // Теорія та практика державного управління : зб. наук. пр. – Х. : Вид-во ХарPI НАДУ «Магістр», 2010. – Вип. 1. – С. 407–417.
3. Труш О. О. Досвід побудови та функціонування систем цивільного захисту країн-членів Європейського Союзу Західної Європи / О. О. Труш // Теорія та практика державного управління : зб. наук. пр. – Х. : Вид-во ХарPI НАДУ «Магістр», 2009. – Вип. 4 (27). – С. 441–447.

УДК 372.862:004.023:514.851

ВАРІАНТИ ПОДІЛУ ВІДРІЗКА НА ТРИ РІВНІ ЧАСТИНИ – ЗАДАЧІ НА ПОБУДОВУ У ІНЖЕНЕРНІЙ ТА КОМП'ЮТЕРНІЙ ГРАФІЦІ

Літвін В.

НК – Бужин О., д-р екон. наук, професор,

Березовський А., канд. техн. наук, доцент

Черкаський інститут пожежної безпеки імені Героїв Чорнобиля

Національного університету цивільного захисту України

Геометрія є пізнання всього сущого.

Платон

Задачі на побудову в геометрії є одними з найцікавіших, вони вимагають нестандартного мислення і дійсно захоплюють, а також викликають інтерес не тільки красою і оригінальністю методів вирішення, а й великою практичною цінністю – проектування будівництва, архітектура, конструювання різної техніки базуються на геометричних побудовах [1].

Геометричні задачі на побудову мають невичерпні можливості для формування навичок ХХІ століття, зокрема, критичного мислення, адже розв'язання задач на побудову є ефективним вирішенням будь-якої проблеми, у тому числі виробничої, соціально-економічної, побутової тощо [2].

Для поділу відрізка прямої АВ на три рівні частини [3], використовуючи циркуль та лінійку, спершу визначаємо його середину. Для цього застосовуємо розповсюджений метод поділу відрізка на 2 рівні частини, а саме, з граничних меж відрізка А і В,

Секція 2. Організаційно-управлінське забезпечення діяльності ЄДСЦЗ

циркулем дуги окружності радіуса R більшого за половину відрізка, з протилежних сторін відрізка – зверху і знизу, робимо перетин дуг. Точки перетину цих дуг – позначаємо 1 та 2. За допомогою лінійки співставляємо точку 1 і 2. Потім з точки 1, що розташована уверх від відрізка, поводимо пряму до перетину з ним прямої, яка ділить його на 2 рівні частини і є середнім перпендикуляром – рис. 1.

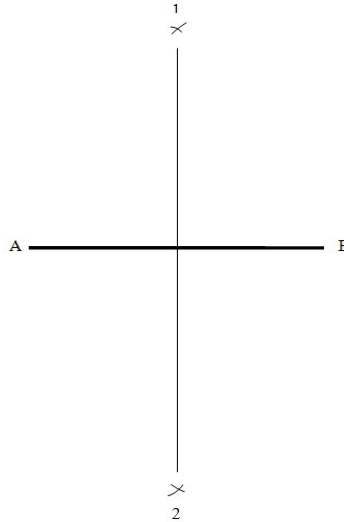

Рис.1. Поділ відрізка на дві рівні частини

Потім будуємо окружність. Точку перетину прямої з серединою відрізка позначаємо буквою O , ніжку циркуля з голкою ставимо на середину відрізка, у точку O , іншу ніжку, з предметом що пише, ставимо у точку A , або B відрізка AB і з'єднуємо їх окружністю – рис. 2.

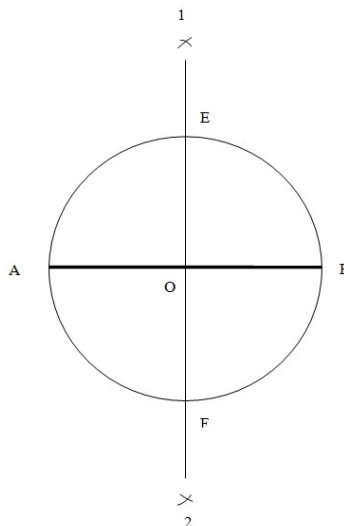

Рис. 2. Побудова окружності навколо відрізка розділеного навпіл

Окружність перетне пряму, що з'єднує точку 1 і точку 2, точки перетину позначаємо буквами E і F .

Секція 2. Організаційно-управлінське забезпечення діяльності ЄДСЦЗ

Радіус ОЕ, який є одночасно і середнім перпендикуляром, ділимо вищезгаданим методом на дві рівні частини. З отриманих точок 3 і 4 проводимо пряму на перетині з окружністю отримуємо хорду. Утворену хорду позначаємо буквами G і H – рис. 3.

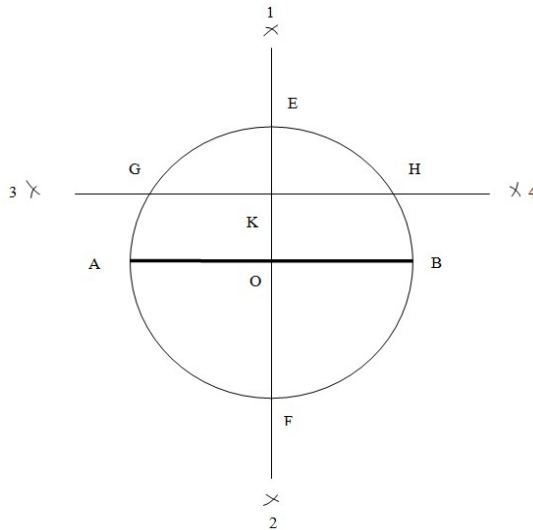

Рис. 3. Побудова хорди на половині радіуса окружності

Точку перетину хорди GH з радіусом ОЕ позначаємо буквою К.

Після цього відрізок КЕ, що є половиною радіуса ОЕ, ділимо на дві рівні частини. За допомогою точок 5 і 6 на перетині з окружністю отримуємо хорду. Новоутворена хорда, на радіусі ОЕ віддалена на $3/4$ відстані від центру О окружності. Отриману хорду позначаємо буквами ST – рис. 4.

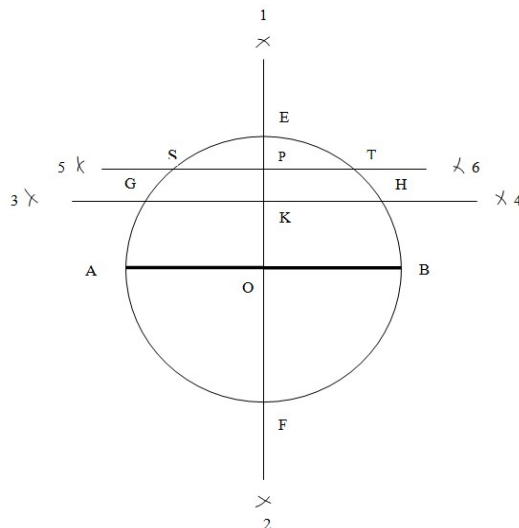

Рис. 4. Побудова хорди віддаленої $3/4$ радіуса від центра окружності

Перетин хорди ST з радіусом ОЕ позначаємо буквою Р.

Секція 2. Організаційно-управлінське забезпечення діяльності ЄДСЦЗ

Після побудови хорд, знаходимо можливі варіанти поділу відрізка прямої АВ на три рівні частини.

Перший варіант. Проводимо черговий етап поділу відрізка прямої на три рівні частини. Застосовуючи циркуль, заміряють відстань між точкою SP або PT, що дорівнює половині утвореної хорди ST, і послідовно відкладаємо на відрізку AB – рис. 5.

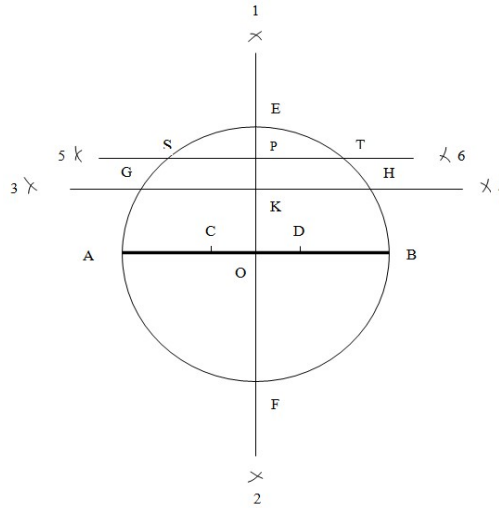

Рис. 5. Поділ відрізка на три рівні частини – перший варіант

У даному варіанті відрізок АВ прямої поділений на три рівні частини – АС, CD і DB.

Другий варіант. Кожну з половин, утвореної хорди $ST - SP$ і PT ділимо, вище застосованим методом на дві рівні частини. Проводимо прямі, що з'єднують точки 7 і 9 і 8 і 10 і ділимо кожен з половин хорди на дві рівні частини, до перетину з діаметром окружності, який є заданим відрізком AB – рис 6.

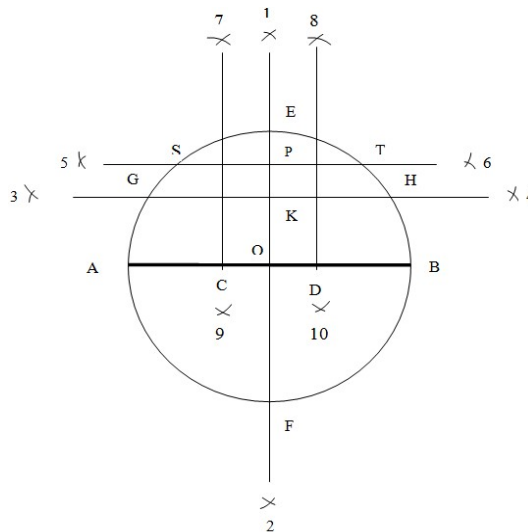

Рис. 6. Поділ відрізка на три рівні частини – другий варіант

Другий варіант дає можливість поділити відрізок AB на три рівні частини – AC , CD і DB .

Секція 2. Організаційно-управлінське забезпечення діяльності ЄДСЦЗ

Розроблені два варіанти поділу відрізка прямої на три рівні частини з використанням циркуля і лінійки. При застосуванні ділення відрізка по черзі на три рівні частини їх кількість буде кратна числу 3 і буде мати наступний вигляд $n = 3^n$. Почергове комбінування поділу відрізка прямої на три і на дві, а також на дві і на три рівні частини дає можливість ділити відрізок прямої на рівні частини на кількість кратну числу 3 і 2. Отримані дані можна застосовувати для пошуку нових геометрографічних методів розв'язання задач побудови і трансформації геометричних фігур і геометричних тіл в інженерній та комп'ютерній графіці, геометрії, нарисній геометрії, топології. Використовувати в архітектурно-будівельному проектуванні, при конструюванні техніки і створенні комп'ютерних програм [3].

СПИСОК ЛІТЕРАТУРИ

1. Азаров Є. Л. Побудови коніками I. Парабола / Є. Л. Азаров, Т. Д. Тимошкевич // У світі математики. – 2018. – Т.2 (24). – С. 19-24. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://probability.univ.kiev.ua/usm/wp-content/uploads/2018/11/usmvolume2.pdf> .
2. Прошкін В. В. Геометричні задачі на побудову як дієвий інструментарій формування навичок XXI століття / В. В. Прошкін, М. М. Астаф'єва, С. С. Радченко // Освітологічний дискурс. – 2017. – № 3-4. – С. 22-136. [Електронний ресурс] – Режим доступу: http://nbuv.gov.ua/UJRN/osdys_2017_3-4_12 .
3. Бужин А. А. Инженерная и компьютерная графика – задачи на построение: хорды окружности в делении отрезка на три равные части / А. А. Бужин //: Nizi.co.il [Електронний ресурс] – Режим доступа: <http://nizinev.co.il/nauka/tochnye-nauki/inzhenernaya-i-kompyuternaya-grafika-%E2%80%92-zadachi-na-postroenie-xordy-okruzhnosti-v-delenii-otrezka-na-tri-ravnye-chasti.html>.

ОСОБЛИВОСТІ ПРОФЕСІЙНОГО СПІЛКУВАННЯ ЯК КЛЮЧОВОГО АСПЕКТУ УПРАВЛІНСЬКОЇ ДІЯЛЬНОСТІ

Майстренко С. В., канд. філол. наук, доцент

Фоменко В. М.

Черкаський інститут Університету банківської справи

Організаційно-управлінське забезпечення діяльності Єдиної державної системи цивільного захисту передбачає створення оптимальної управлінської системи, що ґрунтується на загальноприйнятих правилах комунікації і є необхідною умовою будь-якої діяльності, особливо професійної.

На думку Ф. Бацевича: «спілкування – сукупність зв'язків і взаємодій людей, суспільств, суб'єктів (класів, груп, особистостей), у яких відбувається обмін інформацією, досвідом, уміннями, навичками та результатами діяльності». Теорія спілкування визначає

Секція 2. Організаційно-управлінське забезпечення діяльності ЄДСЦЗ

взаємопов'язані складові: комунікативну, яка реалізується шляхом використання різних знакових систем: мова (вербальне спілкування) і жести, міміка, інтонації (невербальне спілкування); інтерактивну, що передбачає реалізацію учасниками комунікації конкретних стратегій взаємодії (співробітництво, конкуренція, домінування); перцептивну, яка проявляється в процесі взаємного сприйняття і розуміння людьми один одного.

Визначення стратегії і тактики спілкування у професійній діяльності залежить від намірів, цільових установок учасників цього процесу, проте вони визначаються й ситуативним контекстом і уявленнями про адресата, його соціальний статус, індивідуально-особистісною та психологічною характеристикою, віковими та гендерними складовими, національно-культурними особливостями. Стратегія спілкування як головна лінія мовленнєвої поведінки в межах конкретної комунікативної події реалізується за допомогою тактик, що являють собою локальні риторичні прийоми, лінії мовленнєвої поведінки і передбачають дотримання правил та послідовності комунікативних дій або покрокове змістове планування мети з урахуванням ситуативного мовного коду у межах кожного комунікативного кроку.

Серед складових стратегій спілкування виокремлюють комунікативну інтенцію, комунікативну мету та комунікативну компетенцію. Комунікативні інтенція та компетенція мають індивідуальний характер, що обумовлено не лише намірами, а й особистісними характеристиками та навичками, здобутими у процесі виробничих відносин та повсякденного спілкування. Якщо вибір стратегії залежить від віку комунікантів, їх статі, соціальних ролей, намірів, то на комунікативна тактика, яка реалізується вербальними й невербальними засобами передбачає ще й гендерні аспекти комунікативної взаємодії, що визначає лінію поведінки на певному етапі, а також використання мовленнєвих прийомів задля досягнення комунікативної мети.

Саме комунікативні тактики формують складові діалогу (полілогу) у процесі професійної діяльності. Доволі дієвими у сфері професійного спілкування є такі мовленнєві тактики:

- ефект раптовості (квантовий викид), коли подаються нові факти, оригінальні ідеї, вживаються нетрафаретні висловлення;
- провокація (викликається зворотна реакція незгоди з поданою інформацією з метою підготовки слухачів до оголошення конструктивних висновків);
- звертання до авторитету (для посилення власної позиції подається посилання на авторитетну особу, відомих учених, діячів політики та культури);
- дидактичні принципи (наочність, систематичність та послідовність);

Секція 2. Організаційно-управлінське забезпечення діяльності ЄДСЦЗ

- елемент неформальності, що має викликати довіру у слухачів (розповісти партнерові про свої помилки та їх наслідки, виходячи з обговорюваного предмета мовлення);
- прийоми переконання: показ і роз'яснення наслідків вчинку (його оцінка, обґрунтування правомірності), порівняння дій з поведінкою авторитетних людей, літературних героїв;
- інтелектуальне співпереживання (послідовний виклад своєї точки зору, ніби привселюдне осмислення разом з іншими учасниками сутності питання, виконання розумової роботи разом);
- гумор (розповідаються парадоксальні, курйозні, веселі історії та приклади, що створює невимушену атмосферу).

Перешкодами для налагодження контакту можуть бути такі цілком фізіологічні чинники: інерція включення учасників спілкування, висока швидкість розумової діяльності, нестійкість уваги, антипатія до чужих думок.

Разом з тим слід дотримуватися принципів, так званих правил, побудови тексту комунікації, що включають логічні, психологічні, дидактичні, мовні, техніко-інтонаційні аспекти. А саме: об'єктивність, конкретність, актуальність, наочність, емоційність, посилення, економія, органічна єдність. Принцип посилення передбачає подання інформації від простого до складного, від менш емоційного до більш емоційного, від менш цікавого до більш цікавого тощо. Принцип економії визначається необхідністю отримання більшої ефективності при мінімумі ресурсів (менше положень, аргументів, слів тощо). Реалізація принципу органічної єдності передбачає єдність форми і змісту матеріалу, що подається у процесі комунікації; а особливо дотримання пропорцій: між теорією і фактами; між фактами позитивними і негативними; між відомими і невідомими; між раціональним і емоційним.

До ключових принципів, що дозволяють вибудувати якісну комунікацію, відносять такі: чесність, принциповість, що передбачає точне та чітке формулювання позицій сторін, означення предмета спілкування, комунікативних намірів та очікуваних результатів; Важливим є оволодіння навичками, що допоможуть виявити певні суперечності у поглядах та висловлюваннях співрозмовників. Зазвичай це потребує знання логічних законів, досконалого володіння прийомами доведення та спростування [1]. Доволі важливим є емоційна складова комунікативного процесу – пафос, що йде від тексту промови, й пафос самого мовця, його психоемоційний стан та лінгвістично-інтонаційне подавання матеріалу, що дозволяє встановити, налагодити, закріпити емоційний контакт. Технології емоційного впливу передбачають використання феномену емоційного зараження [3, 148], який упроваджується шляхом використання певних вербальних риторичних технік: а) «ефект першого слова», оскільки найкраще сприймається й запам'ятовується саме та інформація, яку отримали першою; б) евфемізація вербальних понять, що ґрунтується на використанні натяків, завуальованих фраз, які

Секція 2. Організаційно-управлінське забезпечення діяльності ЄДСЦЗ

підтверджують чи спростовують думку; в) жаргонізми – професійні слова для емоційного посилення сприйняття тексту.

Отже, специфіка професійного спілкування передбачає обов'язкові елементи, протокольні норми, що обумовлюються певним видом діяльності. Разом з тим має й елементи особистісного, що актуалізуються лише за умови їх відповідності до професійних вимог. Знання та правильне використання відповідних прийомів комунікації із врахуванням загальновизнаних і загальноприйнятих правил дозволяє якісно виконувати покладані обов'язки та сприяє встановленню довготривалих взаємовигідних контактів, що є основною метою будь-якої професійної діяльності.

СПИСОК ЛІТЕРАТУРИ

1. Бацевич Ф. С. Основи комунікативної лінгвістики: підручник. Київ: Академія, 2004. 342 с.
2. Камишева Н. В. Логіка (теоретична і прикладна): навчальний посібник. Київ: Знання, 2011. 455 с.
3. Сугестивні технології маніпулятивного впливу: навчальний посібник: за заг. ред. Є. Д.Скулиша. 2-ге вид. Київ: ЗАТ «ВІПОЛ», 2011. 248 с.

ОСОБЛИВОСТІ УПРАВЛІННЯ АВАРІЙНО-РЯТУВАЛЬНИМИ ТА ІНШИМИ НЕВІДКЛАДНИМИ РОБОТАМИ У РАЗІ ВИНИКНЕННЯ НАДЗВИЧАЙНОЇ СИТУАЦІЇ

Маляренко А. О.,

НК – Горбаченко Ю. М., канд. іст. наук, доцент

Черкаський інститут пожежної безпеки імені Героїв Чорнобиля

Національного університету цивільного захисту України

Для організації робіт з ліквідації надзвичайної ситуації та безпосереднього керівництва залученими до їх проведення органами управління і підрозділами залежно від рівня надзвичайної ситуації (державний, регіональний, місцевий, об'єктовий) відповідним органом виконавчої влади призначається уповноважений керівник з ліквідації надзвичайної ситуації.

Керівник робіт з ліквідації надзвичайної ситуації утворює робочий орган – штаб з ліквідації надзвичайної ситуації, визначає його персональний склад, забезпечує його діяльність та встановлює режим роботи.

Штаб з ліквідації надзвичайної ситуації очолює начальник штабу, який залежно від масштабів, характеру і наслідків надзвичайної ситуації та виду аварійно-рятувальних та інших невідкладних робіт формує його із робочих груп та окремих фахівців.

До складу штабу входять:

Секція 2. Організаційно-управлінське забезпечення діяльності ЄДСЦЗ

- робоча група з оцінки обстановки і підготовки пропозицій до рішення начальника цивільного захисту області, яка в процесі подальшої роботи готує розпорядження голови обласної державної адміністрації або наказ начальника цивільного захисту регіону;

- група підготовки проекту доповіді начальника цивільного захисту регіону до Секретаріату Президента України, Кабінету Міністрів України, міжвідомчого оперативного штабу, що працює в центральному органі виконавчої влади, який забезпечує формування та реалізацію державної політики у сфері цивільного захисту;

- група керування силами реагування;

- група матеріального забезпечення;

- група забезпечення роботи засобів зв'язку і комунікацій.

До роботи в штабі залучаються керівники аварійно-рятувальних підрозділів та служб, що беруть участь у ліквідації надзвичайної ситуації, спеціалісти відповідних органів виконавчої влади та місцевого самоврядування, підприємств, установ та організацій.

Штаб взаємодіє із спеціальною комісією з ліквідації надзвичайної ситуації.

Основним завданням штабу з ліквідації надзвичайної ситуації є безпосередня організація та координація аварійно-рятувальних та інших невідкладних робіт.

На час ліквідації надзвичайної ситуації у підпорядкування керівника робіт з ліквідації надзвичайної ситуації переходять аварійно-рятувальні підрозділи Оперативно-рятувальної служби цивільного захисту, а також усі аварійно-рятувальні служби, що залучаються до ліквідації надзвичайної ситуації.

Розпорядження керівника робіт з ліквідації надзвичайної ситуації є обов'язковими для виконання всіма суб'єктами, які беруть участь у ліквідації надзвичайної ситуації, а також громадянами і підприємствами, які знаходяться у зоні надзвичайної ситуації.

Ніхто не має права втручатися в діяльність керівника робіт з ліквідації надзвичайної ситуації. Керівник робіт з ліквідації надзвичайної ситуації особисто відповідає перед органом виконавчої влади, що його призначив, за управління аварійно-рятувальними та іншими невідкладними роботами з ліквідації надзвичайної ситуації.

До прибуття керівника робіт з ліквідації надзвичайної ситуації його обов'язки виконує старша посадова особа органу управління або підрозділу служби цивільного захисту, яка прибула до зони надзвичайної ситуації першою.

Для ліквідації надзвичайної ситуації, яка за характером та наслідками не потребує призначення керівника робіт з ліквідації надзвичайної ситуації, його функції, за рішенням керівника територіального органу управління центрального органу виконавчої влади, який забезпечує формування та реалізацію державної політики у сфері цивільного захисту, погодженим з місцевими органами виконавчої влади, можуть покладатися на одного із заступників

Секція 2. Організаційно-управлінське забезпечення діяльності ЄДСЦЗ

керівника територіального органу управління або керівника підрозділу, що виконує роботи з ліквідації цієї надзвичайної ситуації.

СПИСОК ЛІТЕРАТУРИ

1. Кодекс цивільного захисту України;
2. Постанова КМУ від 14 березня 2018 р. № 223 Київ «Про затвердження Плану реагування на надзвичайні ситуації державного рівня»;
3. Наказ МВС України від 26.12.2014 № 1406 «Про затвердження Положення про штаб з ліквідації наслідків надзвичайної ситуації та Видів оперативно-технічної і звітної документації штабу з ліквідації наслідків надзвичайної ситуації».

OBOWIĄZKI I UPRAWNIENIA ORGANÓW PAŃSTWOWYCH, SAMORZĄDOWYCH I ORGANIZACJI SPOŁECZNYCH

Москальова Я. Р.

НК – Очеретяний В. В.

*Черкаський інститут пожежної безпеки імені Героїв Чорнобиля
Національного університету цивільного захисту України*

Centralnym organem właściwym w sprawach obrony cywilnej jest Szef Obrony Cywilnej Kraju, którego na wniosek Ministra Spraw Wewnętrznych i Administracji powołuje prezes Rady Ministrów. Do zakresu działania Szefa Obrony Cywilnej Kraju należy: przygotowanie projektów założeń i zasad działania obrony cywilnej, ustalenie ogólnych zasad realizacji zadań obrony cywilnej, koordynowanie przedsięwzięć i sprawowanie kontroli nad realizacją zadań obrony cywilnej przez naczelne organa administracji, terenowe organa administracji rządowej i organa samorządu terytorialnego, a także sprawowania nadzoru nad odbywaniem zasadniczej służby w obronie cywilnej.

Terenowymi organami obrony cywilnej w administracji rządowej i samorządowej są wojewodowie, starostowie, wójtowie oraz burmistrzowie i prezydenci miast jako szefowie obrony cywilnej województw, powiatów i gmin. Do zakresu ich działania należy kierowanie oraz koordynowanie przygotowań i realizacji przedsięwzięć obrony cywilnej przez instytucje państwowe i samorządowe, podmioty gospodarcze i inne jednostki organizacyjne działające na ich terenach.

Szefowie Obrony Cywilnej województw i gmin wykonują zadania obrony cywilnej przy pomocy podległych im urzędów oraz powołanych w ich strukturach specjalistycznych komórek organizacyjnych:

- w województwach – przy pomocy Wojewódzkich Inspektorów Obrony Cywilnej i Wydziałów Zarządzania Kryzysowego i Ochrony Ludności itp,

- w miastach powyżej 40 tys. mieszkańców – Miejskich Inspektoratów Obrony Cywilnej, Wydziałów Zarządzania Kryzysowego itp;

Секція 2. Організаційно-управлінське забезпечення діяльності ЄДСЦЗ

- w pozostałych gminach – pracowników do spraw obrony cywilnej.

Za realizację zadań obrony cywilnej w zakładach pracy odpowiedzialni są ich właściciele lub kierownicy.

Ministrowie (kierownicy) urzędów centralnych mają obowiązek uwzględniania zadań obrony cywilnej w nadzorowanych przez nich dziedzinach.

Organizacje społeczne wykonują zadania obrony cywilnej w zakresie wynikającym z ich statusów i programów działania. Zasady i sposoby realizacji są uzgadniane w porozumieniach zawieranych przez ich naczelne organy z szefem Obrony Cywilnej Kraju.

Obrona cywilna jest elementem systemu obronnego państwa i stanowi kompleks przedsięwzięć o charakterze planistycznym, organizacyjnym, szkoleniowym, inwestycyjnym, materiałowo-technicznym i zaopatrzeniowym. Przedsięwzięcia te są realizowane przez organa administracji rządowej i samorządowej oraz jednostki organizacyjne.

СПИСОК ЛІТЕРАТУРИ

1. Kalinowski R., Ochrona ludności. – S. 50.
2. Lacek G., Ratownictwo powszechne – koncepcja funkcjonowania, «Zeszyt Problemowy Towarzystwa Wiedzy Obronnej», 1996, nr 1. – S. 33–40.
3. Sienkiewicz-Małyjurek K., Krynojewski F.R. Zarządzanie kryzysowe w administracji publicznej. – Wyd. Difin : Warszawa, 2010. – S. 38–47.

ВЗАЄМОДІЯ ПОЛІЦІЇ З ГРОМАДОЮ ПІД ЧАС ПЕРЕХІДНОГО ПЕРІОДУ

Мукоїда Р., канд. юрид. наук, доцент

Одеський державний університет внутрішніх справ

Міністр внутрішніх справ Арсен Аваков вважає, що ключову роль у «перехідних поліцейських силах» відіграватимуть українські правоохоронці. Нажаль, більшість політичних діячів зводять роль поліції під час «перехідного періоду» до патрулювання та охорони виборів. На нашу думку, починати потрібно з побудови партнерства між поліцією і суспільством з урахуванням особливостей регіону.

Безпека не є даністю. Для того, щоб вона існувала, потрібна серйозна робота не лише поліції, а і членів громади та місцевої влади. Побудова партнерства між поліцією і суспільством є складним і багатограним процесом. Неможливо вичерпно описати процедуру його реалізації та надати конкретний алгоритм. Вимоги, умови та можливості впровадження стратегічних цілей community policing змінюються і будуть змінюватися в залежності від місцевих особливостей регіону, криміногенної ситуації, а також бажання самих громад і органів влади стати партнерами та знаходити власні шляхи розв'язання проблем безпеки та запобігання правопорушенням.

Секція 2. Організаційно-управлінське забезпечення діяльності ЄДСЦЗ

Для того, щоб поліція могла ефективно контролювати ситуацію на певній території, вона повинна враховувати потреби мешканців, а отже індивідуальний підхід є вкрай необхідним. Такий підхід передбачає готовність громадськості взяти на себе частину відповідальності за загальну якість життя у місті (районі, селищі), а поліція, у свою чергу, повинна почути громаду і діяти відповідно до її вимог та інтересів. Разом з тим, партнерство між поліцією і населенням, може бути успішним лише за умови довіри з обох сторін.

На нашу думку, МВС потрібно розробити організаційну Стратегію взаємодії поліції з громадою під час перехідного періоду деокупації територій та реінтеграції населення, яка буде передбачати фундаментальні принципи, цілі, інструменти та компоненти взаємодії поліції та громади під час перехідного періоду.

Перевагами такого підходу то побудова роботи поліції під час перехідного періоду на основі взаємодії поліції з громадою є:

- завдяки залученню людей (наприклад, спільному патрулюванню, нагляду за територією і вчасному інформуванню патрульних) поліція ефективніше запобігає новим правопорушенням. Як наслідок, зменшується кількість роботи, пов'язаної із реагуванням на вчинені правопорушення і розслідуванням скоєних злочинів;

- співпраця з активними мешканцями дозволяє заручитись підтримкою громади і будувати довіру між поліцейськими та населенням;

- вирішення проблем, які турбують громаду, сприяє формуванню позитивного іміджу поліції;

- співпрацюючи з громадою, поліція підвищує обізнаність мешканців про свою роботу (наприклад, про межі компетенції поліцейських або про альтернативні шляхи вирішення проблем). А це дозволяє в подальшому зменшити навантаження на поліцію.

На нашу думку, основними моделями реалізації такої стратегії є: поліцейське обслуговування, засноване на територіальному принципі; попередження злочинів засобами громади; стратегії поліцейсько-громадського контакту; територіально-базовані піші патрулі; залучення громади та консультування з громадами.

На нашу думку, потрібно завчасно на базі закладів освіти МВС почати розробку програми з підготовки кадрового складу співробітників національної поліції які будуть залучатися до несення служби під час перехідного періоду.

ДОСВІД ПОБУДОВИ ТА ДІЯЛЬНОСТІ СИСТЕМ ЦИВІЛЬНОГО ЗАХИСТУ В АВСТРАЛІЇ

Нагла А. Ю.

НК – Чубіна Т. Д., д-р іст. наук, професор

Черкаський інститут пожежної безпеки імені Героїв Чорнобиля

Національного університету цивільного захисту України

В Австралії створена Служба з дій у надзвичайних ситуаціях (ЕМА). Вона є координуючим органом державної влади в розробці національної стратегії, планів та програм боротьби з різними лихами та їх реалізації в мирний і воєнний час, в підготовці фахівців та навчанні населення діям у разі НС, розвитку та удосконаленні систем зв'язку та оповіщення, надання фінансової та матеріальної допомоги постраждалим територіальним (штатам) і місцевим органам влади.

Отже, зміни воєнно-політичної обстановки у світі призвели до переходу від системи цивільної оборони, яка з моменту створення була одним із стратегічних чинників обороноздатності до спрямованої на збереження життя і здоров'я людини та середовища її існування системи цивільного захисту. Наслідком цього є перерозподіл прав, відповідальності, витрат між центральними органами управління та організаціями на місцях. Зростає відповідальність місцевих органів влади. Вживаються заходи щодо перерозподілу витрат у цій сфері з центрального на місцевий рівень та приватний сектор.

Одним з основних напрямів реформування цієї сфери за кордоном є розширення завдань та функцій системи органів державного управління в умовах НС, переорієнтація їх сил та засобів на дії як у воєнний, так і у мирний час. Заходи на воєнний час плануються виходячи з умов регіональних війн та використання високоточної звичайної зброї, але не виключається й вірогідність застосування зброї масового ураження. А сили та засоби застосовуються для захисту населення та ліквідації наслідків великомасштабних НС різного характеру в мирний час, враховуючи акції технологічного тероризму на транспорті та у промисловості. Ці системи стають мобільнішими, що дозволяє маневрувати силами та засобами в короткі строки. Керівництво країн прагне зробити їх складовою суспільного життя, де кожен громадянин повинен брати участь в заходах, спрямованих на забезпечення захисту від НС та ліквідацію їх наслідків. Велика увага приділяється підготовці керівного складу органів управління і персоналу аварійно-рятувальних та інших формувань, а також розвитку громадських рятувальних формувань та навчанню населення з питань захисту від НС.

Таким чином, у більшості розвинених країн світу здійснюється перехід від системи ЦО, орієнтованої в основному на особливий період, до системи цивільного захисту, на яку покладається завдання із запобігання та реагування на НС різного характеру у воєнний та

Секція 2. Організаційно-управлінське забезпечення діяльності ЄДСЦЗ

мирний час. Крім того, реформовані системи відіграють велику роль у забезпеченні національної безпеки країн.

Аналіз досвіду зарубіжних країн засвідчує, що створені ними системи державного управління в умовах НС продовжують розвиватися з метою ефективно забезпечення життєдіяльності людей і суспільства, об'єктів економіки та інфраструктури у випадку їх виникнення. А відмінності у їх побудові та функціонуванні зумовлені національними особливостями їх формування та розвитку. Але незважаючи на це, їх об'єднує спільна мета, яка полягає у прогнозуванні та запобіганні виникнення і ліквідації наслідків НС різного характеру, у тому числі у плануванні, організації проведення відповідних заходів та здійсненні контролю за їх виконанням. Адже НС не мають національного забарвлення і у будь-якій країні становлять загрозу для людини, суспільства, довкілля.

СПИСОК ЛІТЕРАТУРИ

1. Чмига В. О Діяльність органів державної влади у сфері цивільного захисту: навч. посіб. – К. : Вид-во НАДУ, 2008.

PODSTAWOWE CELE I GŁÓWNE ZADANIA OBRONY CYWILNEJ W CZASIE POKOJU I W OKRESIE WOJNY

Очеретяний В. В.

*Черкаський інститут пожежної безпеки імені Героїв Чорнобиля
Національного університету цивільного захисту України*

Obrona cywilna ma na celu ochronę ludności, dóbr kultury, zakładów pracy i urządzeń użyteczności publicznej, ratowanie i udzielanie pomocy poszkodowanym w czasie wojny oraz współdziałanie w zwalczaniu klęsk żywiołowych i zagrożeń środowiska oraz usuwaniu ich skutków.

Zadania obrony cywilnej w czasie pokoju:

- planowanie przedsięwzięć w zakresie ochrony przed skutkami działań zbrojnych zarówno ludności, jak i zakładów pracy i urządzeń użyteczności publicznej oraz dóbr kultury;
- wykrywanie zagrożeń i stwarzanie warunków do ostrzegania i alarmowania ludności;
- przygotowanie schronów i ukryć dla ludności oraz utrzymanie ich w gotowości do użycia;
- gromadzenie i przechowywanie indywidualnych środków ochronnych dla formacji obrony cywilnej i ludności;
- wyposażenie formacji obrony cywilnej w specjalistyczny sprzęt ratowniczy, przyrządy i aparaturę do wykrywania różnego rodzaju zagrożeń;

Секція 2. Організаційно-управлінське забезпечення діяльності ЄДСЦЗ

- systematyczne szkolenie w zakresie OC kadr kierowniczych administracji rządowej i samorządowej, formacji OC oraz ludności w ramach powszechnej samoobrony;

- współdziałanie w zwalczaniu klęsk żywiołowych i zagrożeń środowiska, oraz usuwanie ich skutków;

- decyzję o włączeniu sił obrony cywilnej do działań podejmujących terenowi szefowie OC.

Zadania obrony cywilnej w czasie wojny:

- organizuje ewakuację ludności, zaciemnianie i wygaszanie oświetlenia;

- organizuje i prowadzi akcję ratunkową, udziela pomocy medycznej poszkodowanym;

- organizuje pomieszczenia i zaopatrzenie dla poszkodowanej ludności;

- zaopatruje ludność w sprzęt i środki ochrony indywidualnej;

- prowadzi likwidację skażeń i zakażeń;

- pomaga w przywracaniu i utrzymaniu porządku w strefach dotkniętych klęskami;

- pomaga w budowie i odbudowie awaryjnych ujęć wody pitnej;

- pomaga w ratowaniu żywności i innych dóbr niezbędnych do przetrwania;

- udziela doraźnej pomocy w grzebaniu zmarłych.

W czasie pokoju formacje obrony cywilnej nie są w pełni rozwinięte. Gotowość do działania będą osiągały sukcesywnie, z chwilą ogłoszenia wyższych stanów gotowości obronnej (w czasie od kilku do kilkunastu godzin). Czynności, obowiązki, harmonogramy i sposoby przeprowadzania tych operacji określają zarządzenia i wytyczne Szefa Obrony Cywilnej Kraju.

СПИСОК ЛІТЕРАТУРИ

1. Kalinowski R., Ochrona ludności – bezpieczeństwo – nauka i edukacja. – Wyd. Uniwersytetu Przyrodniczo-Humanistycznego w Siedlcach, Siedlce 2011. – S. 20–35.

2. Brateski E., Biała Księga Bezpieczeństwa Narodowego Rzeczypospolitej Polskiej, Was. 66.

ОСНОВНІ ФУНКЦІЇ КЕРІВНИКА ПІДРОЗДІЛУ СЛУЖБИ ЦИВІЛЬНОГО ЗАХИСТУ

Панічевська А. С.,

НК – Горбаченко Ю. М., канд. іст. наук, доцент

Черкаський інститут пожежної безпеки імені Героїв Чорнобиля

Національного університету цивільного захисту України

Керівник повинен знати свої функціональні обов'язки, свої права і повноваження в різних сферах службової діяльності: в організації оперативно-службової діяльності, в підборі, підготовці, вихованні і

Секція 2. Організаційно-управлінське забезпечення діяльності ЄДСЦЗ

розстановці кадрів, створенні необхідних умов для їх роботи, розпорядженні матеріальними цінностями і фінансами, прогнозуванні ситуації і плануванні роботи. Керівник повинен знати свою компетенцію щодо вжиття заходів покарання і заохочення, щодо організації службових відряджень, щодо прийому на роботу і звільнення.

Функції керівника можна умовно поділити на:

- організаційно-адміністративні. Начальник застосовує такі методи і прийоми управління, які здатні забезпечити ефективність діяльності органу управління чи підрозділу пожежної безпеки. Він спільно з відповідними службами розподіляє обов'язки між підлеглими, координує переміщення кадрів, видає накази і розпорядження, організує виконання поставлених перед системою завдань;

- спеціальні. Як найбільш професійно підготовлений працівник начальник грамотно ставить завдання, роз'яснює шляхи їх виконання, навчає підлеглих за принципом «роби, як я»;

- забезпечення. Ця функція начальника спрямована на матеріально-технічне, фінансове, медичне та інше забезпечення службової діяльності;

- виховні. Начальник здійснює в процесі своєї повсякденної діяльності виховну функцію: особистим прикладом, навчанням, контролем, прийнятими управлінськими рішеннями, методами переконання і примусу, свідомим відповідальним ставленням до виконання покладених на підлеглих обов'язків, корекцією поведінки підлеглих;

- методичні. Начальник розробляє найбільш ефективні прийоми і методи підготовки, прийняття і виконання управлінських рішень;

- контрольні. Завдяки цьому виду функцій начальник здійснює вивчення і перевірку стану керованої системи (об'єкта управління) після реалізації організаційно-адміністративних функцій;

- громадські (представницькі). Начальник приймає участь у різних нарадах і конференціях.

СПИСОК ЛІТЕРАТУРИ

1. Бандурка О. М. Основи управління в органах внутрішніх справ України: теорія, досвід, шляхи удосконалення. – Харків: «Основа».

2. Бандурка О. М. Управління в органах внутрішніх справ України: Підручник. – Харків: Вид-во Університету внутрішніх справ.

НАЦІОНАЛЬНА БЕЗПЕКА ЯК ОБ'ЄКТ ДЕРЖАВНОГО УПРАВЛІННЯ

Пасинчук К. М., канд. пед. наук

Черкаський інститут пожежної безпеки імені Героїв Чорнобиля

Національного університету цивільного захисту України;

Шинкаренко Л. І.

НМЦ ЦЗ та БЖД Черкаської області

В сучасній науковій літературі поняття безпеки – міжнародної, національної, регіональної – визначається як синтез підсумків поєднання та взаємодії внутрішньої і зовнішньої політики будь-якої держави та усіх держав з усебічною різноманітністю міжнародного життя. У контексті національної безпеки мається на увазі безпека держави, яка розуміється не як система владних і управлінських структур, а як історично сформований спосіб існування нації чи групи націй і етносів.

Об'єктивно в житті людини безпека завжди займала найголовніше місце, була необхідною умовою її розвитку, створення нею необхідних життєвих благ, тобто виступала в якості її життєво важливого інтересу, що зокрема, можна простежити з історичного аналізу природи безпеки. Протягом всієї історії еволюції людства умова безпеки забезпечувалася попередженням і припиненням різнохарактерних загроз і небезпек.

Національна безпека протягом тривалого часу розглядалася як зовнішня безпека держави і внутрішня безпека суспільства – від загроз природного походження, що відповідає градації, яка застосовується в Сполучених штатах Америки. Термін «національна безпека» найчастіше ототожнювався з зовнішньої безпекою [1].

Слід зазначити, що для створення безпечних умов життя, безперечно, необхідні певні заходи з боку держави і суспільства. У різні періоди історії України ці заходи носили переважно громадський або державний характер.

Проблематиці національної безпеки притаманні власні особливості і, як справедливо зазначає у своїх напрацюваннях автор С. Картунов, кожен дослідник і соціум розуміють її по-різному. Так, у вітчизняних теоретичних джерелах термін «національна безпека» з'явився в 1993 році. Приблизно з 1994 року почалася розробка її теорії та методології на основі міждисциплінарного підходу [2, с. 22–23].

Відповідно, доцільно погодитися з визначенням А. Возженнікова, який під національною безпекою розуміє стан захищеності інтересів, що є життєво важливими для окремої особистості, суспільства у цілому та держави у всіх сферах їх життєдіяльності від загроз і небезпек внутрішнього і зовнішнього походження, що, у свою чергу, підтримує стабільність їх розвитку [3].

Ототожнення безпеки з захищеністю історично походить від поняття державної безпеки як стану захищеності держави від загроз внутрішнього та зовнішнього походження.

В результаті склалося традиційне розуміння безпеки, що дещо змінило форму, але залишилося домінуючим.

Секція 2. Організаційно-управлінське забезпечення діяльності ЄДСЦЗ

Дефініція національної безпеки, маючи глибоке історичне коріння, постійно видозмінюється і за своєю суттю може бути ототожнена з основною характеристикою життєзабезпечення людини, аспекти розгляду якої мають діапазон від її фізіологічного стану до соціального [4].

Крім названих аспектів поняття «національна безпека» охоплює і такі елементи життєдіяльності, як, наприклад, «захист життя і здоров'я, а також особистісних прав і свобод, власності, загальної суспільної й державної безпеки від посягань злочинного характеру», «ядерна безпека», «радіаційна безпека населення», «військова безпека», «інформаційна безпека», «екологічна безпека», «безпека дорожнього руху», «авіаційна безпека», «військово-морська безпека», «продовольча безпека» та ін.

Крім того, в галузі безпеки можна виявити досить широкий спектр самостійних видів безпеки: військова, політична, економічна, екологічна й інформаційна. Виділяють і низку інших самостійних її видів: продовольча, енергетична, прикордонна безпека тощо.

При цьому держава являє собою суб'єкт забезпечення безпеки враховуючи те, що вона реалізує функції в зазначеній сфері через дію органів законодавчої, виконавчої та судової влади. Зокрема, держава повинна забезпечити захист особистісних прав і свобод, а також цінності суспільства матеріального та духовного характеру. Крім того, до функцій держави входить забезпечення особистої безпеки громадян, суспільства в цілому та безпеки влади, але тільки в частині територіальної цілісності конституційного ладу та суверенітету.

При вивченні проблем національної безпеки першочерговим завданням є огляд її структурної класифікації. Так, національну безпеку можна поділити залежно від місцезнаходження джерела загроз на два типи – внутрішню і зовнішню безпеку. Такий поділ є корисним з практичної точки зору враховуючи те, що він дозволяє класифікувати концептуальні підходи до вирішення проблем забезпечення національної безпеки.

Для життєдіяльності людини, громадянина необхідно забезпечення політичної, громадської, військової, економічної, екологічної безпеки, обумовлених вирішенням завдань вдосконалення законодавчої системи будь-якої держави через імплементацію норм міжнародного права до національного законодавства на основі дотримання інтересів нації. У свою чергу, законодавче регулювання на міжнародному рівні нормативно-правових відносин створює сприятливі умови для єдиної правової діяльності, що стосується забезпечення національної безпеки держави, яке, в свою чергу, включає завдання організаційного і комунікативного характеру в ході реалізації внутрішньої і зовнішньої політики держави.

СПИСОК ЛІТЕРАТУРИ

1. Горбулін В. П. Стратегічне планування : вирішення проблем національної безпеки : монографія / В. П. Горбулін, А. Б. Качинський. – К. : НІСД, 2010. – 288 с.

Секція 2. Організаційно-управлінське забезпечення діяльності ЄДСЦЗ

2. Картунов С. В. Концептуальные основы национальной и международной безопасности : учебно-методическое пособие / С. В. Картунов. – М. : Государственный университет – Высшая Школа Экономики, 2007. – 308 с.

3. Возженников А. Национальная безопасность: теория, политика, стратегия : монография / А. Возженников. – М. : Модуль, 2000. – 234 с.

4. Руснак І. С. Національна безпека та підвищення обороноздатності України в контексті нових викликів і загроз / І. С. Руснак, В. В. Хижняк // Стратегічна панорама. – 2015. – № 1. – С. 12–20.

ЕФЕКТ СИНЕРГІЇ В УПРАВЛІННІ ОРГАНІЗАЦІЄЮ

Письменний Б.

НК – Панімаш Ю. В., канд. пед. наук

Черкаський інститут пожежної безпеки імені Героїв Чорнобиля

Національного університету цивільного захисту України

Значний вплив на підприємства, організації, установи має управління. Останнє десятиліття нам це демонструють яскраві заголовки в соціальних мережах. Частіше за все ви бачили статті на такі теми: «Лідер», «Що таке лідерство», «Хто такий лідер», «Принципи управління», «Відносини в управлінні». В мережі купа інформації, яку ви можете почерпнути з різних джерел для підвищення ефективності вашої організації. Одним з варіантів є застосування ефекту синергії в управлінні.

«Синергетика» походить від грецького слова, яке означає «діючий разом». Синергетика – це вчення про взаємодію. Цей термін запропонував у 1969 р. Герман Гекен – керівник Штутгартського університету [1].

Доведено, що отримання позитивних синергетичних ефектів дає змогу використовувати додаткові переваги, які приведуть до зростання прибутків. Наявність ефекту синергізму й уміння управляти цим ефектом створює специфічну конкурентну перевагу, яка реалізується на рівні підприємства загалом і яка врешті-решт виявляється на різних товарних ринках у зниженні рівня витрат або в придбанні продукцією унікальних властивостей. [2]

Для ефективного розвитку ми повинні раціонально використовувати ресурси, яких часто бракує. В цьому також допоможе ефект синергії який полягає в спільній взаємодії, як результат підвищення ефективності. Головний ресурс в організації – це люди від яких і залежить вся ефективність. Але не потрібно забувати що люди мають край можливостей, адже це не робот і не механізм який можна замінити. Тому не потрібно вимагати фантастичних результатів.

Для прикладу можна привести рекламну групу «Фламінго» міста Черкаси: де керівник підприємства невдало розрахував необхідну

Секція 2. Організаційно-управлінське забезпечення діяльності ЄДСЦЗ

кількість часу для виконання замовлення одним робітником, при цьому не залучивши додаткову робочу силу, в результаті чого замовлення було виконано невчасно. В даному випадку можна було використати ефект синергії та долучити іншу працівницю у якої було нетермінове замовлення.

Наводячи життєвий приклад та описавши можливість застосування синергії з позитивної сторони, смію зауважити, що не завжди об'єднання факторів, процесів, людей призведе до бажаного. Так праця може стати спільною, але не ефективною через балачки чи обговорення конструктивного виконання завдання, неспівпадіння поглядів та інше.

Встановити наявність синергії легко, але її застосування не у всіх 100% випадків виправдане. Її ефект може бути важко планувати та реалізувати. З досвідом синергія може стати незамінним інструментом управління. Масштабної віддачі можна отримати застосувавши синергію в конкретній цілі. Для невеликих організацій цей метод допоможе в роботі через об'єднання що в сумі буде давати більший ефект ніж робота окремо. Це сприяє раціональному використанню ресурсів, сприянню здорової конкуренції між працівниками та підвищенню конкурентоспроможності самої організації чи підприємства. Досягнувши всіх видів синергії (синергія управління, виробнича синергія, маркетингова синергія, фінансова синергія) ви забезпечите ефективний розвиток підприємства. Головне не забувати що організація чи підприємство вільно взаємодіє із зовнішнім середовищем.

СПИСОК ЛІТЕРАТУРИ

1. Синергетичний ефект, як засіб підвищення ефективності діяльності підприємства. Купріянова К.О. URL:
2. Дмитришин О.В., Яцура В.В. Синергетичний підхід до здійснення підприємницької діяльності / О.В. Дмитришин // Науковий вісник НЛТУ України – 2011. – Вип. 21.10. – С. 194 – 199.

КОНТРОЛЬ В СИСТЕМІ УПРАВЛІННЯ

Порицька С. О

НК – Панімаш Ю. В., канд. пед. наук

Черкаський інститут пожежної безпеки імені Героїв Чорнобиля

Національного університету цивільного захисту України

Необхідною умовою реалізації політичних, соціально-економічних та освітніх перетворень в Україні є поступове приведення управління державою до рівня європейських стандартів, забезпечення єдиного злагодженого механізму діяльності всіх органів влади, як центральних, так і місцевих.

Секція 2. Організаційно-управлінське забезпечення діяльності ЄДСЦЗ

Контроль є необхідним у всіх сферах життя людини. Функція контролю в управлінні визначається багатьма дослідниками. Вона дозволяє виявити проблеми ще до того моменту, як вони перетворюються на кризові явища. Виділяють встановлення стандартів, виміру досягнутого у порівнянні із запланованим та коректування планів.

Контроль – це процес визначення оцінки отриманої інформації про виявлені відхилення дійсних значень від планових або їх збіг. Мета контролю полягає в тому, щоб виявити на більш ранньому етапі несприятливий розвиток подій, з тим щоб керуючий міг переглянути план, провести реорганізацію, дати нові вказівки, посилити свій вплив на мотиви трудової поведінки і подолати виниклі в процесі проблеми.

Реалізація контролю виступає як процес, який дозволяє визначити якість роботи, як організація просувається до наміченої мети, встановити ступінь відхилень і вибрати відповідні дії або альтернативний курс.

У системі управління контроль виконує наступні основні функції:

- Перевірочна (встановлення доцільності, обґрунтованості, законності рішень; перевірка їх виконання, дотримання технічних, екологічних, правових та інших норм і нормативів; виявлення помилок та порушень);

- Діагностична (вивчення та оцінка реального стану справ в організації та її оточення; виявлення основних тенденцій його зміни, загроз і можливостей, прихованих резервів);

- Комунікаційна, що забезпечує встановлення і підтримку зворотного зв'язку;

- Прогностична, що створює основу припущень про майбутній стан об'єкта та можливих відхилень від заданих параметрів;

- Орієнтовна, що підказує, на що потрібно звертати особливу увагу;

- Стимулююча (за підсумками контролю здійснюються оцінка персоналу, заохочення або покарання);

- Коригуюча (на основі отриманих результатів стан і поведінку об'єкта або частини змінюються таким чином, щоб забезпечувалися необхідні значення його характеристик або стійкість функціонування при відхиленні від них);

- Захисна (сприяє схоронності ресурсів) [1].

Процес контролю складається з декількох етапів:

На першому етапі визначаються параметри функціонування і розвитку організації, які необхідно контролювати, і джерела інформації до них.

На другому етапі створюється модель організації, на якій відображено потоки ресурсів, інформації, місця виникнення витрат, серед проміжних і кінцевих результатів – так звані «точки контролю».

Третій етап процесу контролю полягає в отриманні про стан і результати функціонування об'єкта, яка дозволяє приймати обґрунтовані рішення про те, як діяти далі. Джерелами інформації

Секція 2. Організаційно-управлінське забезпечення діяльності ЄДСЦЗ

служать цільові спостереження, поточні статистичні дані, оперативні повідомлення, бухгалтерська звітність, опитування громадської думки, підсумкові звіти, спеціальні аналітичні огляди та ін.

На четвертому етапі процесу контролю інформація аналізується і оцінюється. Тут визначаються наявність і ступінь відхилень від заданих параметрів і необхідність коригувальних дій.

На п'ятому етапі коригується діяльність організації з метою усунення відхилень, чия допустима величина встановлюється вищим керівництвом (в межах цієї величини ситуація не викликає тривоги) [2].

Досягнення цілей контролю в управлінні забезпечується реалізацією завдань, які полягають у досягненні таких основних показників ефективності управління організацією:

- відповідності діяльності організації прийнятому курсу дій та стратегій;
- стійкості організації з фінансово-економічного, правового поглядів;
- збереження ресурсів і потенціалу організації;
- належний рівень повноти і точності первинних документів, і якості первинної інформації для успішного керівництва і прийняття ефективних управлінських рішень;
- раціональне й ощадливе використання усіх видів ресурсів;
- дотримання вимог законів і підзаконних актів, виданих органами влади і її суб'єктів, а також повноважними органами місцевого самоврядування тощо.

Отже, в результаті проведення дослідження нам вдалося з'ясувати, що контроль є невід'ємним елементом системи управління підвищення ефективності діяльності підприємства та потребує вивчення нових методів і впровадження їх на практиці. Адже контроль можна визначити не тільки ключовою функцією управління, а й певним видом управлінської діяльності для функціонування всієї системи, механізмом оцінки прийнятих універсальних рішень. Він дає можливість не лише корегувати управлінську діяльність, а й допомагає передбачувати перспективи подальшого розвитку та досягнення конкретного результату.

СПИСОК ЛІТЕРАТУРИ

1. Основи управління персоналом. Навч.-метод. Посіб.- В. О. Храмов, А. П. Бовтрук, Київ 2001 р.
2. Управління персоналом. Підручник – Ф.І. Хміль. К: Академвидав., 2006 р.

**ОРГАНІЗАЦІЙНО-УПРАВЛІНСЬКІ ЗАСАДИ ФОРМУВАННЯ
КАДРОВОГО РЕЗЕРВУ ДЛЯ ПРИЗНАЧЕННЯ НА ВИЩІ ПОСАДИ
ОСІБ СЕРЕДНЬОГО ТА СТАРШОГО НАЧАЛЬНИЦЬКОГО СКЛАДУ
СЛУЖБИ ЦИВІЛЬНОГО ЗАХИСТУ**

Пошембайло І.

НК – Тарасов С., канд. держ. упр.

*Черкаський інститут пожежної безпеки імені Героїв Чорнобиля
Національного університету цивільного захисту України*

Проблемам формування якісного складу кадрового резерву та його підготовки присвячено багато наукових праць та публікацій [1; 2; 3; 4], в яких викладені підходи до організації роботи з персоналом, підбору кадрів, їх класифікації, підготовки, формування резерву на посади. Поряд з цим існують відомчі нормативно-правові документи, які регламентують порядок формування кадрового резерву для призначення на вищі посади осіб середнього і старшого начальницького складу служби цивільного захисту, у тому числі наказ МВС України від 29.10.2014 № 1153 [5], які регулюють процеси створення кадрового резерву та визначають порядок його підготовки.

Необхідність організації системної підготовки професійних управлінців, навчання яких має відбуватися протягом усієї службової кар'єри, підтверджується політикою усіх розвинутих країн світу [4].

Поряд з тим більшість цих робіт носить загальний характер і присвячені вирішенню проблем формування якісного складу кадрів «взагалі», без особливої орієнтації їх на управлінську діяльність і не враховують різноманітні чинники, які потрібно мати на увазі при прийнятті управлінських рішень щодо спроможності кандидатів на керівні посади у майбутньому ефективно здійснювати управлінські функції.

Відбір керівних кадрів ДСНС і подальше їх переміщення передбачає постійну роботу не тільки з виявлення осіб керівного складу, придатних за своїми діловими, моральними, психологічними якостями до професійної управлінської діяльності, а і їх подальшої підготовки, перепідготовки та підвищення кваліфікації.

Резерв формується з метою підготовки керівників для наступного планомірного заміщення конкретних посад. При цьому розширюються можливості своєчасної заміни керівників, які з різних причин залишають посади, тобто формування оперативного резерву кадрів.

У практиці не виключається можливість висунення та призначення осіб на керівні посади і поза резервом. Разом з тим найкращим засобом забезпечення своєчасного заміщення працівників залишається підготовлений належним чином резерв кадрів.

Основним змістом роботи з кадровим резервом є:

1) постійне, всебічне та цілеспрямоване вивчення осіб середнього і старшого начальницького складу, перспектив подальшого

Секція 2. Організаційно-управлінське забезпечення діяльності ЄДСЦЗ

проходження ними служби з урахуванням досягнутих результатів служби, стану дисципліни і висновків атестаційних комісій, їх морально-етичних, професійних, ділових, особистих якостей та досвіду практичної роботи;

2) своєчасне прийняття рішень щодо осіб середнього і старшого начальницького складу, які підвищили кваліфікацію, пройшли перепідготовку і за результатами атестування рекомендовані до призначення на вищу посаду [5].

Організація роботи з кадровим резервом включає три взаємопов'язані між собою частини:

1) формування кадрового резерву;
2) безпосередня робота з особами середнього і старшого начальницького складу, зарахованими до кадрового резерву, організація їх навчання та стажування;

3) щорічний аналіз складу кадрового резерву, ефективності роботи з ним, оцінювання рівня підготовленості осіб середнього і старшого начальницького складу, зарахованих до кадрового резерву [5].

Робота із кадровим резервом здійснюється на плановій основі і триває протягом календарного року.

При формуванні системи якостей керівника на резервованій посаді доцільно використовувати базову модель керівника служби цивільного захисту [1].

Ефективність і якість відбору кандидатів на посади керівників із числа наявного кадрового резерву будуть значно підвищені при використанні професіограм – типових посадових, професійно-кваліфікаційних моделей. В такій моделі, яка розробляється для кожної окремої посади, вказуються головні якості, що вимагаються від кандидата на цю посаду. В професійно-кваліфікаційній моделі майбутній керівник має бути представлений таким, яким хотіли б його бачити. Використання моделі керівника значно полегшує вирішення питання щодо призначення особи на керівну посаду або зарахування до резерву, оцінки ступеня його відповідності займаній посаді і перспектив просування по службі.

В узагальненому вигляді найбільш вагомими факторами і критеріями, які підлягають урахуванню при відборі кандидата на керівну посаду з числа підготовленого резерву, є:

- професіоналізм і компетентність (освітній рівень і досвід роботи, рівень професійної підготовки, самостійність у прийнятті рішень, вміння аргументувати свою позицію, відстоювати її та ін.);

- мотивація праці (інтерес до професійних проблем і творчої праці, орієнтація на перспективу, успіх і досягнення, прагнення до розширення кругозору, готовність до соціальних конфліктів в інтересах підлеглих і справи, готовність до обґрунтованого ризику);

- особистісні якості і потенційні можливості (уважність, гнучкість, доступність, авторитетність, тактовність, комунікабельність, високий рівень інтелігентності, наявність

організаторських здібностей, нервово – психологічна та емоційна стійкість та ін.) [6].

СПИСОК ЛІТЕРАТУРИ

1. Основи управління в органах і підрозділах МНС України : [навч. посібник / Альбоцій О. В., Болотських М. В., Кулешов М. М., Калашников О. О., Попов В. М., Рашкевич С. А., Рогозін А. С., Садковий В. П., Труш О. О.]. – Харків, НУЦЗУ, 2009. – 370с .
2. Кузнецов В. И. Управление персоналом : [учебно-практическое пособие] / В. И. Кузнецов. – М. : Наука, 1999. – 287 с.
3. Порошин А. А., Эфанова И. Н. и др. Диагностика профессионального развития руководителей ГПС : [методические рекомендации] / А. А. Порошин, И. Н. Эфанова. – М. : ВНИИПО, 2001. – 282 с.
4. Токарева В. І. Науково-теоретичні засади формування і системи підготовки управлінського персоналу в Україні / В. І. Токарева. – К. : Освіта, 2005. – 328с.
5. Наказ МВС України від 29.10.2014 № 1153 «Про затвердження Порядку формування кадрового резерву для призначення на вищі посади осіб середнього і старшого начальницького складу служби цивільного захисту».
6. Кулешов М.М. «Проблеми екстремальної та кризової психології. Збірник наукових праць» Випуск 9. – Харків: НУЦЗ, 2011 с. 152-159

ДО ПИТАННЯ ПРО АВТОМАТИЗАЦІЮ ПЛАНУВАННЯ ТА ЗДІЙСНЕННЯ ЗАХОДІВ ДЕРЖАВНОГО НАГЛЯДУ (КОНТРОЛЮ)

Рижова В. О.

НК – Мельник О. Г., канд. техн. наук, с. н. с.

*Черкаський інститут пожежної безпеки імені Героїв Чорнобиля
Національного університету цивільного захисту України*

На сьогодні в Україні активно проводиться реформа системи державного нагляду (контролю), що була розпочата в 2014 році Кабінетом Міністрів України шляхом прийняття постанови [1]. Наразі здійснюється інспекційна реформа, результатом якої є запровадження пілотного модуля системи заходів державного нагляду (контролю) для запуску інтегрованої автоматизованої системи, що був розроблений Державною регуляторною службою України спільно з Міністерством економічного розвитку і торгівлі України та за підтримки Офісу ефективного регулювання (BRDO). Підставою для цього стало доповнення Закону України [2] статтею 4¹, якою передбачено створення вищезазначеної системи.

Функціонування єдиної автоматизованої системи збирання, накопичення та систематизації інформації про заходи державного нагляду (контролю) дозволяє забезпечити:

Секція 2. Організаційно-управлінське забезпечення діяльності ЄДСЦЗ

- узагальнення та оприлюднення інформації про заходи державного нагляду (контролю);
- координацію роботи органів державного нагляду (контролю) щодо здійснення комплексних заходів державного нагляду (контролю)
- моніторинг ефективності та законності здійснення заходів державного нагляду (контролю).

Створення максимально інтегрованої автоматизованої системи державного нагляду (контролю), що є спільною для всіх контролюючих органів, є важливим інструментом забезпечення ефективного функціонування системи державного нагляду (контролю) з огляду на те, що: дана система вимагає менших витрат державних коштів, ніж окремі автоматизовані системи всіх контролюючих органів; забезпечується автоматичний обмін інформацією між усіма органами державного нагляду (контролю), в результаті чого значно підвищується якість оцінки ризиків та управління ними; планування заходів державного нагляду (контролю) з використанням інтегрованої автоматизованої системи дозволяє підняти їх ефективність та знизити кількість, що дозволить скоротити витрати держави та суб'єктів господарювання на проведення таких заходів.

Усі суб'єкти наповнення інтегрованої автоматизованої системи державного нагляду (контролю) представлені окремими персональними електронними кабінетами в системі, доступ до яких здійснюється з використанням засобів кваліфікованого електронного підпису, які мають вбудовані апаратно-програмні засоби, що забезпечують захист записаних на них даних від несанкціонованого доступу, безпосереднього ознайомлення із значенням параметрів особистих ключів та їх копіювання [3].

Перевагами системи є функціональні можливості для електронної комунікації в режимі реального часу між суб'єктами наповнення та користувачами. Крім того, система розроблена з урахуванням забезпечення сумісності та взаємодії з іншими інформаційними системами та мережами, що складають державні інформаційні ресурси, у тому числі з Єдиним державним порталом адміністративних послуг та Єдиним державним реєстром юридичних осіб, фізичних осіб – підприємців та громадських формувань.

Таким чином, підсумовуючи вищезазначене, можна стверджувати, що державна регуляторна політика, спрямована на запуск інтегрованої автоматизованої системи державного нагляду (контролю), дозволяє значно спростити роботу як органів державного нагляду (контролю), так і користувачів системи – суб'єктів господарювання, що провадять відповідний вид господарської діяльності, який підлягає державному нагляду (контролю).

СПИСОК ЛІТЕРАТУРИ

1. Про оптимізацію системи центральних органів виконавчої влади: Постанова КМУ від 10.09.2014 р. № 442. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/442-2014-%D0%BF#Text> (дата звернення: 05.02.2020).

Секція 2. Організаційно-управлінське забезпечення діяльності ЄДСЦЗ

2. Про основні засади державного нагляду (контролю) у сфері господарської діяльності: Закон України від 05.04.2007 р. № 877-V. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/877-16#Text> (дата звернення: 05.02.2020).

3. Про Порядок функціонування інтегрованої автоматизованої системи державного нагляду (контролю), внесення відомостей до неї та строки розміщення цих відомостей: Постанова КМУ від 24.05.2017 р. № 387. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/387-2017-%D0%BF#n8> (дата звернення: 05.02.2020).

ПРИНЦИПИ ТА ЕТАПИ УПРАВЛІННЯ РИЗИКАМИ В ПРОЦЕСІ УПРАВЛІНСЬКОЇ ДІЯЛЬНОСТІ

Самань Р. О.

НК – Чубіна Т. Д., д-р іст. наук, професор

Черкаський інститут пожежної безпеки імені Героїв Чорнобиля

Національного університету цивільного захисту України

Управління ризиками в процесі управлінської діяльності дозволяє прогнозувати настання ризикованої події і за рахунок проведення певних заходів та дій досягати зниження ступеню його впливу на досягнення мети функціонування системи. Це управління здійснюється відповідно до певних принципів, до яких можна віднести:

- принцип охоплення під час аналізу та оцінки ризику всіх можливих сфер виникнення ризиків в процесі управлінської діяльності та зведення завдяки цьому невизначеності до мінімуму;
- прийняття певних заходів та дій, що забезпечують мінімізацію спектру можливих рішень за видами, кількістю, рівнем;
- принцип усвідомлення невідворотності ризику, об'єктивного прогнозу можливості його реалізації і вжиття відповідних заходів щодо зниження збитків, які можуть бути спричинені результативності управлінського процесу, а також вибору альтернативних, менш ризикованих шляхів досягнення мети.

При управлінні ризиком управлінської діяльності дуже важливо правильно визначити послідовність проведення операцій. Виходячи з в процесі управління ризиками можна виділити сім основних етапів:

- інформаційно-аналітичний. Проводиться визначення та загальний аналіз всієї можливої сукупності ризиків, не беручи до уваги наявність ресурсів на вжиття заходів та дій щодо їх зниження або максимально можливої компенсації;
- ідентифікація ризиків, що передбачає їх кількісну оцінку (ймовірність виникнення процесів, що негативно впливають на управлінську діяльність, або перешкоджання здійсненню певних управлінських функцій, математичного очікування збитків), з урахуванням специфіки завдань, що вирішуються об'єктом (об'єктами) управління;

Секція 2. Організаційно-управлінське забезпечення діяльності ЄДСЦЗ

– комплексний аналіз ризику та можливих альтернативних дій, заходів та дій, що плануються, які пов'язані з високим ризиком. На цьому етапі у підсумку вирішується питання про доцільність тих чи інших напрямів зусиль, з урахуванням інформації про ідентифіковані ризики та цільову функцію об'єкта (об'єктів) управління;

– обґрунтування, вибір та планування дій, спрямованих на зниження ризику в плані попередження його реалізації та зменшення можливих збитків у випадку виникнення негативного явища (процесу);

– контроль обстановки з тим, щоб своєчасно виявити негативні симптоми можливих реалізацій ризиків;

– реалізація заздалегідь передбачених та спланованих на четвертому етапі управлінської діяльності заходів та дій при виникненні негативних явищ, подій, процесів, прогнозування подальшого розвитку подій;

– аналіз ситуацій, що склалася і прогнозується, оцінка можливостей щодо досягнення поставленої мети, формулювання висновків та пропозицій на подальші управлінські дії.

Проблема аналізу, оцінки та прогнозування ризиків, обумовлених окремими несприятливими явищами або подіями останнім часом досить успішно вирішується стосовно НС природного та техногенного характеру і в розробці заходів щодо їх попередження.

СПИСОК ЛІТЕРАТУРИ

1. Буянов В. П., Кирсанов К. А., Михайлов Л. М. Рискология: Управление рисками : учеб. пособие / Московская академия экономики и права. – 2-е изд., испр. и доп. – М. : Экзамен, 2003. – 382 с.

2. Чмига В. О. Діяльність органів державної влади у сфері цивільного захисту населення і територій : навч. посіб. / В. О. Чмига, Н. Г. Клименко, М. Г. Орел ; за заг. ред. В. О. Чмиги. – К. : Вид-во НАДУ, 2008. – 152 с.

ОРГАНІЗАЦІЙНО-УПРАВЛІНСЬКІ ЗАСАДИ ЗАПОБІГАННЯ КОНФЛІКТУ ІНТЕРЕСІВ ЯК СПОСІБ ПРОТИДІЇ КОРУПЦІЇ

Сіпко В.

НК – Тарасов С., канд. держ. упр.

*Черкаський інститут пожежної безпеки імені Героїв Чорнобиля
Національного університету цивільного захисту України*

Конфлікт інтересу та форми і методи його врегулювання і запобігання йому є невід'ємними інститутами будь-якої держави. Якщо провести детальний аналіз світової практики в сфері протидії корупції, то можна дійти висновку що одним з найбільш дієвих з поміж превентивних антикорупційних заходів врегулювання конфлікту інтересів, що являється важливим аспектом вдосконалення публічної

Секція 2. Організаційно-управлінське забезпечення діяльності ЄДСЦЗ

служби на стадії подолання корупційної складової. Питання врегулювання конфлікту інтересів знайшла своє відображення у світовій практиці, але в Україні дане питання знаходиться тільки на початковому етапі розвитку. На нашу думку конфлікт інтересів є однією із основних передумов вчинення будь-якого корупційного правопорушення, тому управлінські методи запобігання конфлікту інтересів не повинні бути сконцентрована лише на забороні публічним службовцям мати приватні інтереси, а повинно бути спрямована на підтримку доброчесності та об'єктивності адміністративних рішень і системи державного управління [1].

Конфлікт інтересів – це колізія між державними інтересами в межах певної посади та приватними інтересами особи яка займає дану посаду.

Серед основних принципів управління конфліктом інтересів пропонуємо виділити, на нашу думку, найбільш дієві, а саме:

1. Підвищення персональної відповідальності та особистий приклад керівника структурного підрозділу;

2. Створення організаційної культури, насамперед, яка б стосувалася недопускання конфлікту інтересів у службовій діяльності осіб начальницького складу органів і підрозділів цивільного захисту;

3. Забезпечення прозорості та публічності в своїй діяльності за допомогою гласності та висвітлення результатів діяльності в засобах інформації, вільний доступ до яких має суспільство.

Одночасно з тим, питання врегулювання конфлікту інтересів вдало пропонується у проекті закону «Про правила професійної етики на публічній службі та запобігання конфлікту інтересів» стаття 15 зазначеного проекту закону передбачає способи врегулювання конфлікту інтересів у діяльності публічних службовців, до яких і відносяться особи начальницького складу органів і підрозділів цивільного захисту, серед них є:

- позбавлення приватного інтересу з приводу якого виникає конфлікт інтересів;

- усунення публічного службовця від прийняття рішень участі в прийнятті рішень або вчинення дій в умовах конфлікту інтересів;

- переведення публічна службовця на іншу посаду або його звільнення і займаної посади прийняття рішення або вчинення дій в умовах конфлікту інтересів під зовнішнім контролем [2].

У ситуації конфлікту інтересів фахівці виділяють три основні складові:

Для потенційного конфлікту інтересів:

1. Згідно посадової інструкції або іншого нормативного документу особа має бути уповноваженою на виконання функцій держави або місцевого самоврядування.

2. У зв'язку з будь-якими причинами у цієї особи повинен виникнути приватний інтерес (майновий чи немайновий) саме у тій сфері, в якій вона виконує відповідні функції.

Секція 2. Організаційно-управлінське забезпечення діяльності ЄДСЦЗ

3. Приватний інтерес посадової особи може вплинути в майбутньому на об'єктивність чи неупередженість прийняття нею рішень, або на вчинення чи не вчинення дій під час виконання зазначених повноважень.

Для реального конфлікту інтересів:

1. Згідно посадової інструкції або іншого нормативного документу особа має бути уповноваженою на виконання функцій держави або місцевого самоврядування.

2. Незалежно від причини у посадової особи вже виник приватний інтерес у сфері, в якій вона виконує відповідні функції.

3. У особи виникає суперечність між приватним інтересом та її повноваженнями. Ця суперечність виникає у той самий момент, коли ця особа починає виконувати зазначені повноваження у зв'язку з необхідністю прийняття відповідного рішення, або вчинення чи не вчинення відповідних дій.

Відсутність будь-якої складової означає відсутність відповідного виду конфлікту інтересів [3].

Відповідно до чинного законодавства особи рядового і начальницького складу служби цивільного не можуть перебувати з близькими особами, до яких належать особи, зазначені в абзаці четвертому частини першої статті 1 Закону України «Про запобігання корупції» [4], у відносинах прямої організаційної та правової залежності підлеглої особи від її керівника (начальника), у тому числі через вирішення (участь у вирішенні) питань щодо прийняття на роботу, звільнення з роботи, застосування заохочень, дисциплінарних стягнень, надання вказівок, доручень, здійснення контролю за їх виконанням.

Особа, яка претендує на зайняття посади в органі чи підрозділі цивільного захисту, зобов'язана повідомити керівнику (начальнику) такого органу чи підрозділу про працюючих у ньому близьких їй осіб.

У разі виникнення обставин, що призводять до порушення вимог законодавства у розділі підпорядкування близьким особам, особи рядового і начальницького складу та близькі їм особи вживають заходів до усунення таких обставин у п'ятнадцятиденний строк. У разі коли у зазначений строк такі обставини добровільно не усунуто, особи рядового і начальницького складу та/або близькі їм особи у місячний строк підлягають переведенню в установленому порядку на іншу посаду, що виключає пряме підпорядкування.

У разі неможливості зазначеного переведення особи рядового і начальницького складу, які перебувають в підпорядкуванні, підлягають звільненню із займаної посади[5].

СПИСОК ЛІТЕРАТУРИ

1. Гудков Д. В. Конфлікт інтересів та шляхи його врегулювання в національному законодавстві. Право і суспільство. 2014. № 1. Ч.2. С. 124– 128.

2. Проект Закону України «Про правила професійної етики на публічніх службі та запобігання конфлікту інтересів».

Секція 2. Організаційно-управлінське забезпечення діяльності ЄДСЦЗ

3. Науково-методичні комендації «Запобігання конфлікту інтересів в діяльності осіб уповноважених на виконання функцій держави та місцевого самоврядування» Харків -2016: ХНУВС.

4. Закон України від 14.10.2014 № 1700-VII «Про запобігання корупції».

5. Положення про порядок проходження служби цивільного захисту особами рядового і начальницького складу, затверджене Постановою КМУ від 11 липня 2013 року №593.

ВЕЛИКОБРИТАНІЯ ТА ІРЛАНДІЯ: СИСТЕМА ДЕРЖАВНОГО УПРАВЛІННЯ В УМОВАХ НС

Солончак М. Л.

НК – Чубіна Т. Д., д-р іст. наук, професор

Черкаський інститут пожежної безпеки імені Героїв Чорнобиля

Національного університету цивільного захисту України

У **Великобританії** запобігання, планування і реагування на кризові та НС законодавчо врегульовано «Цивільним законом про непередбачувані ситуації». У країні не існує окремого державного органу, на який покладається вирішення вищезазначених завдань. За Законом загальна відповідальність за забезпечення безпеки населення, запобігання та реагування на кризові та НС покладена на Міністра внутрішніх справ Великобританії.

Міністр очолює спеціальний Комітет кабінету міністрів, до складу якого входять керівники інших ключових міністерств та відомств (наприклад, міністр з охорони здоров'я, який відповідає за реагування на виникнення епідемій тощо).

Повсякденна робота з питань планування, координації та підняття ефективності діяльності державних органів влади з усього спектру НС виконується спеціальним секретаріатом Кабінету міністрів.

Законом передбачені два рівні реагування на НС: національний та регіональний.

Плануванню дій та реагуванню на національному рівні підлягають ситуації, пов'язані із найбільш серйозними проявами терористичної діяльності, війною, подіями, які загрожують регіонам країни, а також їх навколишньому середовищу (наприклад, внаслідок ядерного, хімічного або радіологічного забруднення).

У такому випадку найвищим органом влади, який приймає рішення щодо реагування на НС, стає спеціальний урядовий комітет «КОБРА», до складу якого входять міністр внутрішніх справ, керівники контррозвідки (MI5), поліції, галузевих міністерств та відомств, члени спеціального секретаріату Кабінету міністрів, координатор Кабінету міністрів з питань безпеки та розвідки тощо.

Секція 2. Організаційно-управлінське забезпечення діяльності ЄДСЦЗ

Як правило, засідання цього комітету здійснюються під головуванням прем'єр-міністра Великобританії.

До повноважень комітету «КОБРА» зокрема належить прийняття рішень щодо: мобілізації збройних сил; введення обмежень на свободу пересування; заборони зборів; реквізиції або руйнування власності; створення спеціальних судів; припинення бізнесової діяльності.

Законом передбачається, що у разі виникнення кризових та НС у регіонах (всього 9) реагування та ліквідація їх наслідків покладається на відповідні урядові органи та служби (пожежні, поліцейські, військові, медичні, берегову охорону, з охорони навколишнього середовища, з догляду за дорогами тощо), представництва центрального уряду на місцях (при яких створені відповідні групи фахівців) та місцеві органи влади.

До цієї роботи активно долучається приватний сектор (який володіє мережами електро- та водопостачання; телефонними й телекомунікаційними станціями та лініями, надає транспортні та інші послуги) й добровільні організації.

До переліку НС регіонального реагування віднесені такі, які виникли внаслідок: суворої погоди; повеней; засухи; епідемій; пандемій; аварій на залізниці, автомобільному, морському та авіатранспорті; епідемій та пандемій серед тварин та рослин; широкомасштабних громадських протестів; міжнародних подій, які створюють значні проблеми у Великобританії (наприклад, репатріації громадян країни, заборони на міжнародні подорожі тощо); індустриальних технічних аварій (газо-, водо- та електропостачання, телекомунікаціях); землетрусів та інші зсувів землі; технологічного забруднення навколишнього середовища.

В Ірландії не існує окремого центрального органу виконавчої влади, що відповідає за запобігання НС та подолання їх наслідків. Ці завдання, залежно від характеру НС, покладено на відповідні підрозділи профільних міністерств країни, зокрема з питань навколишнього середовища, сільського господарства, оборони, охорони здоров'я тощо.

СПИСОК ЛІТЕРАТУРИ

1. Труш О. О. Досвід побудови та діяльності систем цивільного захисту країн – членів ЄС Центральної Європи / О. О. Труш // Теорія та практика державного управління : зб. наук. пр. – Х. : Вид-во ХарPI НАДУ «Магістр», 2010. – Вип. 2. – С.454–461.
2. Труш О. О. Досвід побудови та функціонування систем цивільного захисту країн – членів Європейського Союзу Південної Європи / О. О. Труш // Теорія та практика державного управління : зб. наук. пр. – Х. : Вид-во ХарPI НАДУ «Магістр», 2010. – Вип. 1. – С. 407–417.
3. Труш О. О. Досвід побудови та функціонування систем цивільного захисту країн-членів Європейського Союзу Західної Європи / О. О. Труш // Теорія та практика державного управління : зб. наук. пр. – Х. : Вид-во ХарPI НАДУ «Магістр», 2009. – Вип. 4 (27). – С. 441–447.

ЛІДЕРСТВО ЯК ВАЖЛИВА СКЛАДОВА МАЙБУТНІХ ФАХІВЦІВ В СИСТЕМІ ДСНС УКРАЇНИ

Сотоцька С. О.

НК – Панімаш Ю. В., канд. пед. наук

Черкаський інститут пожежної безпеки імені Героїв Чорнобиля

Національного університету цивільного захисту України

Професійна готовність майбутніх керівників ДСНС України до управлінської діяльності залежить від їх психологічної підготовки, а саме соціально-психологічного клімату в підрозділі, характеру взаємовідносин з підлеглими, його здатності стати лідером в очолюваному ним колективі.

У великій психологічній енциклопедії надається таке визначення поняття: Лідерство – це домінування і підпорядкування, вплив і спрямування в системі міжособистісних відносин у групі[1, 141].

Загалом, мета лідерства – це здатність впливати на поведінку окремих осіб чи робочої групи особистими якостями, які відповідають зовнішнім і внутрішнім потребам групи. Головне для лідера – чітке бачення мети, яка іншим доступна не зрозуміло, розмито, або ж не доступна взагалі.

Г. Андрєєва, К. Абульханова-Славська, Є. Кузьмін, Б. Паригін та інші дослідники розуміють лідерство як процес і засіб організації групової діяльності, спрямований на досягнення цілей в оптимальні терміни і з оптимальним ефектом.

Дослідники виокремлюють такі загальні якості лідера: організаторська проникливість – тонка психологічна вибірковість, здатність зрозуміти іншу людину, зрозуміти її внутрішній світ, знайти для кожного місце на основі індивідуальних особливостей; здатність до активного психологічного впливу – різноманітність засобів впливу на людей у залежності від індивідуальних якостей та від ситуації; схильність до організаторської роботи, лідерської позиції, потреба брати на себе відповідальність [2].

На нашу думку, майбутнього лідера-керівника може відслідкувати ще на етапі навчання в профільних закладах вищої освіти ДСНС України. Курсанти, які беруть активну участь в житті колективу, несуть відповідальність за виконання поставлених задач, відстоюють інтереси колективу, а також користуються повагою й авторитетом серед курсантів та науково-педагогічних працівників, мають більше шансів стати лідерами в органах та підрозділах ДСНС України.

Таке поняття як лідерство підсилює керівні дії керівника у таких сферах, як визначення цілей, координація зусиль підлеглих, оцінка результатів їхньої роботи, мотивування діяльності (через власний приклад, рішучість, впевненість, уміння вести за собою), забезпечення групової синергії; відстоювання інтересів групи за її межами, визначення перспектив її розвитку.

Отже, формування лідерських якостей майбутніх працівників ДСНС є необхідним аспектом успішної управлінської діяльності.

СПИСОК ЛІТЕРАТУРИ

1. Большая психологическая энциклопедия : самое полное современное изд. : более 5000 психологических терминов и понятий / А. Б. Альмуханова. – М. : Эксмо, 2007. – 543 с
2. Матрюков Б. С. Безопасность в чрезвычайных ситуациях : учебник для студ. высш. учеб. заведений / Б. С. Матрюков. – М. : Академия, 2003. – 336 с.

ЖІНКА-КЕРІВНИК В СИСТЕМІ ДСНС УКРАЇНИ

Станько Д. А.

НК – Панімаш Ю. В., канд. пед. наук

*Черкаський інститут пожежної безпеки імені Героїв Чорнобиля
Національного університету цивільного захисту України*

Вважається, що професія рятувальника – це суто чоловіча робота. Однак у сучасному суспільстві існує достатньо прикладів, які руйнують цей стереотип. Все з часом змінюється, ми вдосконалюємося та адаптуємося. На даний момент жінка в сучасних умовах може займати і займає керівні посади. Вона з легкістю опановує будь-яку сферу діяльності, їй підвладні абсолютно усі науки та технології, її тендітна рука завжди на пульсі сучасності: усе контролює і всюди встигає. Не є винятком Державна служба України з надзвичайних ситуацій.

У нашій службі є жіночі обличчя якими варто гордитися. Світлана Мірошкіна – перша керівниця районного підрозділу ДСНС на Львівщині та друга в Україні. В її підпорядкуванні 43 людини, які займаються цивільним захистом у Турківському районі.

Ірина Деренюк – экс-начальниця 14-ї Державної пожежно-рятувальної частини Управління ДСНС України у Черкаській області. Ірина очолювала пожежну частину в місті Умань, де під її керівництвом несли службу більше 60-ти рятувальників і рятувальниць.

Керівниця місцевої пожежної охорони «Галицинове» Ірина Грачова.

Заступниця начальника управління – начальниця Відділу планування заходів цивільного захисту Управління організації заходів цивільного захисту Юлія Малащенко – єдина працююча в Головному управлінні ДСНС України у Миколаївській області жінка, яка досягла звання полковника служби цивільного захисту [1].

Сьогодні впровадження принципу гендерної рівності є одним з пріоритетів ДСНС. Адже жінка керівник – поєднує у собі гострий розум, міцність характеру, витримку, цілеспрямованість та безкінечний саморозвиток і водночас, мудрість, чарівність та жіночність. Вона фізично активна, впевнена в собі, знає собі ціну, гідно реагує на

Секція 2. Організаційно-управлінське забезпечення діяльності ЄДСЦЗ

критику, зауваження, здатна створювати, керувати та перемагати. Вона сильна, але не груба; добра, але не слабка; вдумлива, але не ледача; скромна, але не боязка; амбітна, але не зарозуміла; з почуттям гумору, але без дурниць.

Жінка-керівник, найперше, має бути професіоналом своєї справи, який ніколи особисті інтереси не ставить вище професійних. На мою думку, жінки на керівних посадах: старанні і відповідальні, вміють прислуховуватися до підлеглих.

Ефективній керівниці в системі ДСНС обов'язково потрібно бути обізнаною щодо останніх новин в сфері діяльності свого підрозділу, чітко відчувати все нове та бути відкритою до змін, задля гарних результатів потрібно виходити із «зони комфорту». Взагалі будь-який керівник повинен бути, результативним. Краще один раз показати на що ти здатна, аніж постійно розповідати про свої плани.

На керівній посаді жінці важче, адже її зазвичай пов'язують з іншою соціальною роллю (мами, дружини). Саме тому, коли жінка стає керівником, вона одразу привертає багато уваги до своєї персони. Вона повинна вміти гасити конфлікти і виступати творчою силою. Її інтуїція важлива при прийнятті рішень. В сучасному світі жінка має бути не просто керівником, а лідером. Найбільш характерними рисами ефективного лідера є: бачення ситуації в цілому; здатність до комунікацій; довіра співробітників; гнучкість при прийнятті рішень. Лідерами народжуються, а не стають, от керівниками навпаки [2].

На нашу думку, позитивним є те, що наразі ДСНС працює над запровадженням гендерної політики у всіх сферах своєї діяльності. Зокрема, здійснюються заходи щодо інтеграції гендерної тематики в навчальну програму відомчих навчальних закладів.

СПИСОК ЛІТЕРАТУРИ

1. <https://www.dsns.gov.ua/ua/Tenditni-oblichchya-sluzhbi-poryatunku.html>
2. Нікольська Ю. Г. м. Харків, Україна «Лідерські якості керівника як складова успішної діяльності сучасної організації»

ФОРМИ ТА МЕТОДИ УПРАВЛІННЯ ПОЖЕЖНО-РЯТУВАЛЬНИМИ ПІДРОЗДІЛАМИ

Стовба К. В.

Засуцько С. С., канд. юрид. наук, доцент

*Черкаський інститут пожежної безпеки імені Героїв Чорнобиля
Національного університету цивільного захисту України*

Для реалізації функцій і принципів управління застосовують різні методи та форми управління пожежно-рятувальними підрозділами оперативно-рятувальної служби (надалі – ОРС). Цей підхід характерний і для організації управління аварійно-рятувальними підрозділами.

Секція 2. Організаційно-управлінське забезпечення діяльності ЄДСЦЗ

Метод управління – це сукупність прийомів і способів впливу на об'єкт управління для досягнення поставлених організацією цілей.

Від правильності застосування методів управління значною мірою залежить ефективність діяльності органів та підрозділів системи МНС України, окремих спеціалістів та працівників.

Слово «метод» грецького походження, що в перекладі означає спосіб досягнення якої-небудь мети. Через методи управління реалізується основний зміст управлінської діяльності [6].

Вирішуючи те або інше завдання управління, методи служать цілям практичного керування, надаючи в його розпорядження систему правил, прийомів і підходів; що скорочують витрати часу й інших ресурсів на постановку й реалізацію цілей.

Термін «форма» означає вид, будь-який зовнішній вияв певного змісту якщо функції управління розкривають основні напрями цілеспрямованого впливу суб'єктів управління на об'єкти управління то форми управління – це шляхи здійснення такого цілеспрямованого впливу, тобто форми управління показують, як практично здійснюється управлінська діяльність.

Під час практичного виконання завдань, покладених на Державну службу з надзвичайних ситуацій, остання реалізує розпорядчі повноваження, змістом яких є виконання вимог закону і організація застосування правових норм підпорядкованими суб'єктами. Розглянемо кожен з них:

Нині виділяють шість основних організаційних форм управління:

1) лінійна; 2) функціональна; 3) лінійно-функціональна; 4) програмно-цільова; 5) дивізіональна; 6) матрична.

- за лінійної структури управління здійснюється у взаємовідносинах між начальником і підлеглими за ієрархічною структурою зверху донизу;

- за функціональної структури спільні для кількох підрозділів функції управління передаються одному органу (підрозділу) або виконавцю;

- в основу лінійно-функціональної структури покладено принцип, згідно з яким у кожного підлеглого може бути лише один начальник;

- за програмно-цільової структури управління існують керівники окремих підрозділів, які дають розпорядження щодо найефективнішого використання усіх ресурсів (матеріальних, трудових і фінансових) для досягнення конкретних цілей операцій;

- матрична структура управління поєднує лінійну, програмно-цільову та функціональні форми. Їх вибір і поєднання залежать від типу виробництва, характеру операцій, поставленої мети;

- дивізіональна форма управління поєднує процеси управління. Спрямованість методів управління завжди є однаковою – на людей, що здійснюють різні види трудової діяльності.

Секція 2. Організаційно-управлінське забезпечення діяльності ЄДСЦЗ

За особливостями впливу, спрямованими на мотиви поведінки працівників, методи управління підрозділяються на:

- організаційно-розпорядчі (адміністративні, директивні), що базуються на прямих директивних вказівках;
- економічні, обумовлені економічними стимулами;
- соціально-психологічні, застосовувані з метою підвищення соціальної активності співробітників.

Організаційно-розпорядчі методи в основному опираються на владу керівника, його права, на притаманні будь-якій організації дисципліну й відповідальність. Керівник органу чи підрозділу ДСНС є адміністратором, суб'єктом влади, що користується наданими йому в цьому правами.

Основними групами організаційно – розпорядчих методів є: організаційні, розпорядчі та дисциплінарного впливу. Організаційні методи включають регламентування, нормування та інструктування [4].

Регламентування – полягає в розробці, затвердженні та введенні в дію документів, що визначають специфіку та порядок функціонування органів та підрозділів МНС. Приклад: Статuti, Розпорядок дня ВНЗ та інші.

Нормування полягає в розробці та впровадженні нормативів часу, чисельності, керованості, обслуговування та інше.

Інструктування – це спосіб організаційного впливу, що полягає в ознайомленні працівника з умовами роботи, роз'ясненні обстановки та можливих відхилень від неї, постановці задач, які треба виконати.

Група методів розпорядчого впливу являє собою способи вольового впливу на колективи та на окремих працівників у процесі поточної організаційної діяльності [10]. Розпорядчий вплив може бути усним або оформленим у вигляді документа. Усна форма є більш оперативною і тому широко застосовується в бойовій обстановці, при вирішенні оперативних питань діяльності.[6].

Методи дисциплінарного впливу містяться у встановленні суворої відповідальності за доручену роботу. Розрізняють особисту, моральну, матеріальну та службову відповідальність.

Економічні методи управління – це способи впливу на працівників за допомогою створення економічних умов, що спонукають їх діяти в потрібному напрямку і домагатися виконання поставлених перед ними завдань.

Так як задачами органів та підрозділів ДСНС є реагування на надзвичайні ситуації, що здійснюють пожежно-рятувальні підрозділи, виконання наглядово-профілактичних функцій, що здійснюють наглядові підрозділи. Виконання усіх цих задач пов'язане із ризиком для життя співробітників, які їх виконують. І як наслідок для цього потрібні соціально-психологічні методи. Їх можна розділити на дві групи:

- соціальні методи управління;
- психологічні методи управління [12].

Соціальне управління – це діяльність, що стосується організації громадських процесів і заснована на свідомому використанні закономірностей, притаманних цим процесам [4].

Секція 2. Організаційно-управлінське забезпечення діяльності ЄДСЦЗ

Соціальне (соціологічне) дослідження – виявлення проблем і напрямків впливу.

Соціальне нормування – це встановлення норм відносин між співробітниками органів та підрозділів ДСНС, громадянами і т.п..

Соціальне планування – планове вирішення соціальних проблем колективів підрозділів системи ДСНС (покращення умов праці, духовного та фізичного розвитку і т.д.)

До методів *соціального регулювання* відносяться наступні, які у свою чергу теж підрозділяються на дві групи:

- підвищення активності співробітників в соціальній та в оперативно-службовій сферах діяльності;
- підтримання соціальної спадкоємності [5].

До методів *морального стимулювання* можна віднести заохочення (оголошення подяки, вручення грамоти, фотографування біля прапора частини, надсилання вдячного листа батькам, нагородження нагрудними знаками тощо).

Психологічні методи – це способи впливу на об'єкт управління, які базуються на використанні психологічних факторів і спрямовані на управління соціально-психологічними відносинами, що складаються в колективі, для досягнення поставлених перед організацією цілей. До психологічних методів управління відносяться:

- методи комплектування малих груп та колективів;
- методи гуманізації праці;
- методи професійної орієнтації, відбору та навчання;
- методи психологічної мотивації та ін. [5].

Для підрозділів аварійно-рятувальної служби характерною є ознака форми програмно-цільового управління. Вона показує злагоджений зв'язок між розпорядженням керівника, щодо найефективнішого використання ресурсів для досягнення поставлених цілей підрозділу (гасіння пожеж), та керівників нижчого рівня, якому вже підпорядковується штат працівників. Які, в свою чергу, спроможні виконувати певний вид операцій. Злагоджену координацію дій між ними створює Оперативно-координаційний центр.

Методами керування являються організаційно-розпорядчі у формі інструктування. Не менш важливими є також створення економічних умов для подолання поставленої задачі аварійно-рятувальними підрозділами. Соціально-психологічні методи доцільні для встановлення норми відносин між підрозділами ДСНС та громадянами, а також вирішення соціальних проблем колективів підрозділу системи цивільного захисту.

СПИСОК ЛІТЕРАТУРИ

1. Навчальний посібник «Основи управління в органах і підрозділах МНС України». Автори: Альбошій О. В., Болотських М. В., Кулешов М. М., Калашников О. О., Попов В. М., Рашкевич С. А. / За ред. канд. психол. наук, доцента В. П. Садкового. – Х.: УЦЗУ, КП «Міська друкарня», 2009. – 370 с.

Секція 2. Організаційно-управлінське забезпечення діяльності ЄДСЦЗ

2. Організація аварійно-рятувальних робіт. В. Г. Аветисян, Ю. М. Сенчихін, С. В. Кулаков, Ю. О. Куліш, В. В. Тригуб. За загальною редакцією В. П. Садкового.

3. Економічна теорія: макро- і мікроекономіка Ватаманюк З. Г. [Електронний ресурс] – Режим доступу: <http://pulib.if.ua/part/246> – Заголовок з екрана.

4. В. П. Засімов, В. П. Садковий, Л. В. Ушаков «Управління та організація діяльності у сфері цивільного захисту». Практичний посібник. м. Харків 2006. – 370 с.

СЛІДИ ВПЛИВУ ВОГНЮ І ТЕМПЕРАТУРИ В УМОВАХ ПОЖЕЖІ

Супрунов Г. В.

НК – Пасинчук К. М., канд. пед. наук

Черкаський інститут пожежної безпеки імені Героїв Чорнобиля

Національного університету цивільного захисту України

Розрізняють три зони розвитку пожежі: горіння, теплового впливу та задимлення.

Зоною горіння називається частина простору, у якому відбуваються процеси термічного розкладу або випаровування горючих речовин та матеріалів у об'ємі дифузійного факела полум'я. Ця зона може обмежуватися огорожею будівлі (споруди), стінками технологічних установок, апаратів, резервуарів. Зону горіння після пожежі визначають ознаки, які свідчать про місце знаходження осередку її виникнення:

- наскрізні прогари;
- повне вигорання пожежного навантаження;
- глибоке обвуглювання окремих конструкцій та предметів;
- критичні деформації та обвалювання негорючих конструктивних елементів споруд;
- утворення тріщин у бетоні, руйнування його захисного шару і оголення арматури;
- відшарування захисних покриттів конструкцій та інші.

Зона горіння розвивається за рахунок зони теплового впливу, у якій формуються умови для подальшого поширення пожежі. У результаті цього формуються сліди спрямованості поширення горіння, за якими зрештою, можна судити про осередок його виникнення. Необхідно враховувати, що часто сліди більшого теплового впливу утворюються внаслідок горіння речовин з більшою теплоутворювальною здатністю. Тому при оцінюванні ступеня ураження матеріалів і конструкцій та визначенні осередку пожежі слід брати до уваги фізико-хімічні характеристики пожежного навантаження.

Секція 2. Організаційно-управлінське забезпечення діяльності ЄДСЦЗ

Безпосередній вплив факторів, що діють у зоні горіння, призводить до загибелі людей і тварин внаслідок втрати життєвих функцій через глибокі ураження (у вигляді обвуглювання) тканин і внутрішніх органів від вогню і високої температури; отруєння токсичними газоподібними продуктами термічного розпаду речовин та матеріалів; через зниження концентрації кисню та підвищення вмісту окису і двоокису вуглецю, а також вдихання сажистих часток продуктів неповного згоряння.

Загибель людей відбувається через бурхливий інтенсивний розвиток горіння та поширення площі пожежі; відсутність можливості врятуватися самотійно; знаходження у панічному стані, стані алкогольного сп'яніння чи хвороби.

Зона теплового впливу межує із зоною горіння. У цій частині простору відбуваються процеси теплообміну між поверхнею полум'я й оточувальними матеріалами. Передавання тепла у навколишнє середовище здійснюється трьома способами: конвекцією, випромінюванням і теплопровідністю. Залежно від умов, за яких відбувається горіння, переважатиме теплообмін за рахунок однієї або двох цих складових.

Межі зони визначають за станом матеріалів і конструкцій, зміни у яких за рахунок теплового впливу явно помітні. На її розміри суттєво впливають умови газообміну та характер пожежного навантаження. Якщо у цій зоні зосереджені горючі матеріали, то ймовірність їх займання та подальшого розвитку пожежі різко зростає, особливо у напрямку, де знаходяться горючі речовини, що мають нижчі температури самозаймання.

Зону теплового впливу характеризують непрямі ознаки теплового впливу на конструктивні і оздоблювальні матеріали. Допустима тривалість перебування людей у цій зоні залежить від температури та вологості повітря у приміщенні пожежі.

Зазвичай, у результаті перебування людей та тварин в зоні теплового впливу вони гинуть через вдихання продуктів неповного згоряння, отруєння токсичними продуктами та отримані опіки. Нерідко це стає можливим також через обвалення елементів конструкцій, ураження електричним струмом, вибухи чи спалахування газо-паропилових сумішей. Причини, що призводять до таких наслідків пояснюються можливою втратою орієнтації, знаходженням у стані сп'яніння, хвороби чи сну.

Зоною задимлення називають частину простору, що межує з зоною горіння і заповнена димовими газами у таких концентраціях, що створюють загрозу для життя та здоров'я людей або ускладнюють дії пожежних підрозділів. Зона задимлення включає в себе зону теплового впливу і за розмірами перевищує її.

Характерні особливості зони задимлення залежать від багатьох факторів, але найбільше – від особливостей газового обміну. Дим, що виділяється під час горіння різних речовин та матеріалів, відрізняється за запахом, кольором та щільністю, залежно від видів матеріалів, їх

Секція 2. Організаційно-управлінське забезпечення діяльності ЄДСЦЗ

вологості, коефіцієнту надлишку повітря та інших факторів. Зовнішніми межами зони задимлення вважаються місця, де щільність диму складає $0,0001\text{--}0,0006\text{ кг/м}^3$, видимість предметів 6-12 м., концентрація кисню у задимленому середовищі не менше 16%, токсичність газів не становить небезпеки для людей, що знаходяться без засобів захисту органів дихання.

У зоні задимлення відбувається рух димових продуктів та зміна їх складу. Рух диму під час пожежі нерівномірний, носить вихороподібний характер і залежить від температури та величини зони горіння. Дим під час горіння більшості органічних речовин складається з продуктів повного згоряння (вуглекислий газ, водяна пара), продуктів неповного згоряння (окис вуглецю, сажа) та залишкових газів (кисень, азот). Окрім цього у димі можуть бути токсичні гази, які утворюються в результаті піролізу і викликають сублетальну інтоксикацію, а також протікання вторинних реакцій в ураженому організмі. За даними кількість газоподібних або летких отрут, що заслуговують на увагу, зводиться до невеликої кількості. Межа початку отруєння ними розташована однаково низько. Наприклад, при 0,5 масового відсотку CO і відповідно при 0,01 масового відсотку HCN летальний результат настає через декілька хвилин. Синильна кислота за своєю дією майже у 50 разів переважає окис вуглецю. Типовими утворювачами CO є целюлозні матеріали (бавовна, ацетат целюлози, деревина, папір); CN – азотвмісні матеріали (вовна, нейлон, поліакрилонітрил). Усі горючі матеріали, незалежно від їх складу, здатні виділяти високотоксичні продукти в умовах пожеж. У випадках їх високої концентрації теплокровні організми гинуть через кілька хвилин.

З урахуванням вищевикладеного слід відзначити, що загибель людей та тварин у зоні задимлення відбувається в результаті інтоксикації через відсутність можливості врятуватися самотійно, втрату орієнтації, знаходження у стані сп'яніння, хвороби чи сну.

АКТУАЛЬНІ ПИТАННЯ ТРАНСФОРМАЦІЇ ЄДИНОЇ ДЕРЖАВНОЇ СИСТЕМИ ЦИВІЛЬНОГО ЗАХИСТУ УКРАЇНИ В СУЧАСНИХ УМОВАХ

Толкач С. В.

НК – Гвоздь В. М., канд. техн. наук, професор

Черкаський інститут пожежної безпеки імені Героїв Чорнобиля

Національного університету цивільного захисту України

Національний захист населення від надзвичайних ситуацій є одним із найбільш важливих завдань, що стоять перед державою у контексті забезпечення стійкого розвитку та забезпечення національної безпеки. З огляду на це обрана проблематика є вагомим напрямом діяльності органів державного управління у сучасних

Секція 2. Організаційно-управлінське забезпечення діяльності ЄДСЦЗ

умовах розвитку України. Реформаційні трансформації у цій сфері потребують зваженого та раціонального підходу до ухвалення рішень. Тут потрібно враховувати соціальні, економічні, політичні умови, характерні для країни, а також глобалізаційні процеси, що відбуваються на світовій арені. В надзвичайний період єдина державна система цивільного захисту здійснює реалізацію державної політики із цивільного захисту.

Питання трансформації ЄДС ЦЗ є актуальними та доцільними у зв'язку з вибором Україною європейського вектору розвитку, що потребує наближення до стандартів ЄС та НАТО усіх вітчизняних інституцій, в першу чергу сектору безпеки та оборони, складовою якого є органи управління та сили ЦЗ. Також зазначене набуває пріоритетності в контексті протидії глобальним викликам сьогодення (зміна клімату планети, зростання дефіциту водних ресурсів та продовольства, поширення тероризму, зростання загроз застосування зброї масового ураження тощо).

Активізація на початку ХХІ століття воєнно-політичних конфліктів гібридного типу, видозміна форм та методів їх ведення також актуалізували питання ефективного забезпечення захисту населення, культурних та матеріальних цінностей, а також критичної інфраструктури держави в умовах виникнення різних НС, у тому числі пов'язаних із наслідками воєнних дій. Масштабна гуманітарна криза та руйнування потенційно небезпечних об'єктів у східних регіонах України внаслідок дій сепаратистських та терористичних формувань в умовах іноземного військового втручання також висвітили певні недоліки у функціонуванні ЄДС ЦЗ.

Таким чином, на сьогодні перед державою постає невідворотна необхідність визнання проблем, визначення шляхів їх вирішення та пріоритетів у сфері ЦЗ, що дозволить більш ефективно і ґрунтовно приймати рішення щодо впровадження заходів, які ведуть до сталого розвитку держави, встановлення прийнятого ризику і техногенно-екологічного благополуччя для населення.

Під єдиною державною системою цивільного захисту ми розуміємо низку управлінських структур, сил та засобів виконавчих органів центрального і місцевого рівня, виконавчих органів при радах, підприємствах, установах та організаціях, які проводять державну політику, змістом якої є цивільний захист.

Завдяки ЄДС ЦЗ виникає можливість, з одного боку, зробити більш ефективним захист від природних і техногенних надзвичайних ситуацій, а з іншого, – чітко координувати сили цивільного захисту, які беруть участь у ліквідації надзвичайних ситуацій (центральні та місцеві органи влади, рятувальники, комунальні служби, підприємства, волонтери), та оперативно інформувати людей за допомогою спеціально створених ефективних механізмів.

Не викликає сумніву, що основою трансформації вітчизняної системи ЦЗ має стати її інституційне удосконалення та, відповідно, розвиток законодавства, що регламентує її діяльність.

Секція 2. Організаційно-управлінське забезпечення діяльності ЄДСЦЗ

Гібридний характер сучасних воєнно-політичних конфліктів (енергетичні та торгові війни, кіберзагрози тощо) привернув увагу світової спільноти до питань захисту критичної інфраструктури та забезпечення її стійкого функціонування. Це активізувало відповідні процеси і в нашій державі. Зокрема, схвалено Концепцію створення державної системи захисту критичної інфраструктури [1; 2], підготовлено відповідний законопроект про критичну інфраструктуру та її захист [3]. Необхідно зазначити, що в Україні на цей час відсутня координація діяльності різних відомств у вказаній сфері, що обумовлює необхідність унормування питань функціонування системи захисту критичної інфраструктури, визначення (створення або призначення) органу, відповідального за координацію діяльності із захисту критичної інфраструктури у мирний час та в умовах особливого періоду.

На нашу думку вирішення цієї проблеми можливе шляхом розширення повноважень та функцій ЄДС ЦЗ, яка найбільш пристосована для реалізації цієї функції (має відповідну ієрархічну побудову органів управління та сил, розгалужену систему збору та аналізу інформації, мережу центрів управління, повноваження у сфері державного нагляду та контролю, забезпечує впровадження інженерно-технічних заходів на етапі проектування та будівництва важливих об'єктів тощо).

Актуальним є посилення взаємодії органів управління та сил ЦЗ із органами військового командування, збройними силами та іншими військовими формуваннями щодо спільних зусиль у вирішенні завдань захисту населення у мирний час та в особливий період. З метою спрощення процедури залучення військових формувань до ліквідації наслідків масштабних НС рішенням РНБО у 2013 р. було підтримано План взаємодії Збройних Сил України та ДСНС під час протидії загрозам і ліквідації наслідків НС [4]. Протягом останнього часу у структурі та оснащенні Збройних Сил України, Національної гвардії України відбулися кардинальні якісні зміни, які, у тому числі, впливають на виконання цими військовими формуваннями завдань щодо ліквідації наслідків масштабних НС. Таким чином, зазначений план потребує суттєвого коригування, погодження та повторного розгляду на засіданні РНБО.

Досвід захисту населення в зонах сучасних воєнно-політичних конфліктів наочно засвідчив необхідність перегляду і визначення економічно обґрунтованих та оптимальних обсягів реалізації заходів захисту населення і територій від НС у сучасних умовах (оповіщення, укриття населення у захисних спорудах, інженерного захисту територій, евакуаційних заходів, радіаційного, хімічного та медико – біологічного захисту, тощо).

Існує нагальна потреба місцевим органам виконавчої влади, керівникам об'єктів, де створюються системи оповіщення, здійснити модернізацію територіальних, місцевих автоматизованих систем централізованого оповіщення, спеціальних, локальних та об'єктових

Секція 2. Організаційно-управлінське забезпечення діяльності ЄДСЦЗ

систем оповіщення із врахуванням розвитку цифрових технологій та вимог законодавства.

Події на сході держави підтвердили загальносвітову тенденцію щодо доцільності захисту населення насамперед від вражаючих факторів застосування звичайної зброї та небезпечних чинників, пов'язаних з руйнуванням потенційно небезпечних об'єктів, пошкоджених внаслідок військових дій. Разом з цим, не зникає потреба в організації захисту населення від небезпечних чинників зброї масового ураження (ядерної, хімічної та бактеріальної) або її компонентів.

Аналіз виникнення та розвитку НС, що мали місце на території нашої держави та у світі, свідчить про необхідність проведення комплексу превентивних заходів щодо зниження ризику їх виникнення, а також захисту населення, об'єктів та територій (у першу чергу об'єктів критичної інфраструктури) від їх наслідків. Найбільш ефективними та перспективними для розвитку є заходи, що реалізуються на етапі розроблення містобудівної документації, проектування та будівництва об'єктів, у тому числі об'єктів критичної інфраструктури.

Однією із основних проблем щодо радіаційного та хімічного захисту населення залишається питання забезпечення населення і особового складу формувань та спеціалізованих служб ЦЗ засобами індивідуального захисту, приладами радіаційної та хімічної розвідки, дозиметричного і хімічного контролю, особливо у частині забезпечення непрацюючого населення.

Одним із основних способів захисту населення на сьогодні залишається своєчасне та оперативне вивезення або виведення людей із небезпечної зони, тобто їхня евакуація. Зазначений порядок є досить складним в організаційному плані, потребує ретельної підготовки органів влади та серйозного навчання населення, а також певних матеріальних та фінансових затрат, які, як правило, в екстремальних ситуаціях відсутні [5].

В умовах сучасних безпекових викликів потребує удосконалення система підготовки керівного складу органів управління та сил ЦЗ, а також населення до дій в умовах кризових ситуацій мирного та воєнного часу [6].

Аналіз основних проблем функціонування ЄДС ЦЗ та факторів, що впливають на її стан і розвиток в умовах сьогодення, а також досвіду реалізації заходів ЦЗ під час проведення АТО-ООС на сході України дають підстави вести мову про актуальну необхідність уточнення принципів трансформації ЄДС ЦЗ в сучасних умовах та стратегічних пріоритетів її розвитку.

СПИСОК ЛІТЕРАТУРИ

1. Зелена книга з питань захисту критичної інфраструктури в Україні: аналітична доповідь НІСД. К.: НІСД, 2015. 35 с.
2. Про схвалення Концепції створення державної системи захисту критичної інфраструктури: розпорядження Кабінету Міністрів України від 06.12.2017. № 1009-р. Офіційний вісник України. 2018 р. № 7. С. 39.

3. Про критичну інфраструктуру та її захист: проект Закону України. Верховна Рада України: веб-сайт. URL: http://rada.gov.ua/pls/zweb2/-webproc4_1?pf3511=65996 (дата звернення: 27.05.2019).

4. Питання протидії загрозам і ліквідації наслідків надзвичайних ситуацій: Указ Президента України від 15.05.2013. № 265/2013. Офіційний вісник України. 2013 р. № 37. С. 12.

5. Про затвердження Порядку проведення евакуації у разі загрози виникнення або виникнення надзвичайних ситуацій: постанова Кабінету Міністрів України від 30.10.2013. № 841. Офіційний вісник України. 2013 р. № 92. С. 23.

6. Лещенко О. Я. Актуальність удосконалення освітньої діяльності в контексті трансформації державної системи цивільного захисту. «Наукове забезпечення освітньої діяльності у сфері цивільного захисту»: збірник матеріалів 2-ої наук. – практ. конф. (за міжнародною участю) (16 травня 2019 р., м. Київ). К.: ІДУЦЗ, 2019 р. С. 37-40.

ВИЗНАЧЕННЯ ПРОБЛЕМНИХ ПИТАНЬ РОЗВИТКУ В УКРАЇНІ ПРОСТОРОВОГО ПЛАНУВАННЯ ПРИ РЕАЛІЗАЦІЇ ІНЖЕНЕРНО- ТЕХНІЧНИХ ЗАХОДІВ ЦИВІЛЬНОГО ЗАХИСТУ

Тутак Ю. С., Голембійовська О. І.

НК – Журбинський Д. А., канд. техн. наук, доцент

Черкаський інститут пожежної безпеки імені Героїв Чорнобиля

Національного університету цивільного захисту України

Забезпечення органів місцевого самоврядування якісною та вчасно розробленою документацією з просторового планування (містобудівною документацією), яка б враховувала державні, регіональні вимоги, інтереси територіальної громади, інтереси конкретних інвесторів та приватних осіб, є запорукою раціонального використання територій населених пунктів і об'єднаних територіальних громад [1-4].

Практика виконання та впровадження містобудівних робіт різного рівня дозволяє виділити ряд проблем, без нагального вирішення яких, розвиток в Україні просторового планування буде і надалі надзвичайно низьким та неефективним. Всі проблеми можна умовно поділити на такі [1-4]:

- низька поінформованість учасників процесу. Нерозуміння управлінцями всіх рівнів процесів розвитку, що відбуваються на певній території, їх можливих наслідків, бажання вже сьогодні отримати максимальну вигоду, сприйняття робіт з просторового планування як перешкод в досягненні корисливих цілей частіше всього призводять до незворотних процесів, соціальних конфліктів, деградації навколишнього середовища;

- недосконале законодавство. Неузгодженість містобудівного та земельного законодавства суттєво впливає як на якість розроблення

Секція 2. Організаційно-управлінське забезпечення діяльності ЄДСЦЗ

містобудівної документації, так і на її реалізацію. Ігнорування земельними органами рішень містобудівної документації інколи взагалі унеможлиблює її реалізацію. Відсутність персональної відповідальності та покарання за прийняття неправомірних рішень, що порушують містобудівне законодавство, як для управлінців, так і фахівців окремих відомств. Віднесення у законі про закупівлі містобудівних робіт до категорії «послуги», замість «роботи», що автоматично визначає основним критерієм при проведенні тендерів не якість роботи, а ціну, та породжує зловживання. Прив'язка виконання містобудівних робіт до кінця фінансового року, замість прив'язки до обумовлених нормативами термінів виконання робіт, не дає можливості нормально працювати проектантам та продовжувати термін виконання робіт замовникам;

- відомчий егоїзм. Небажання надавати вихідну інформацію. Відсутність якісної вихідної інформації для виконання робіт, яку сьогодні важко отримати в галузевих управліннях та відомствах, впливає на терміни та якість самої роботи, оскільки породжує помилки при проектуванні. Суб'єкти владних повноважень не надають інформацію, посиляючись на її конфіденційність. Зокрема, Держгеокадастр (кадастрові відводи в електронному вигляді з прив'язкою до УСК 2000), Укртелеком. Дуже важко отримати інформацію (вихідні дані) для виконання розділів ІТЗ ЦО (Інженерно технічні заходи з цивільного захисту та цивільної оборони) на мирний час та особливий період. Часто отримання інформації розтягується на багато місяців, або й на рік. Сьогодні, практично, неможливо отримати інформацію від підприємств, особливо приватних, про характеристику підприємства, кількість працюючих, екологічну складову або перспективи розвитку. Усе це вважається конфіденційною інформацією, однак, володіти нею при розробленні містобудівної документації необхідно. Ті самі питання виникають при необхідності отримати інформацію про інженерні комунікації, їх проходження, характеристики тощо. Проблеми виникають зі статистичними даними, вони занадто узагальнені, щоб ними можна було користуватися, особливо для невеликих населених пунктів. Частіше всього необхідні дані відсутні в самих формах статистичної звітності;

- дефіцит кадрів. Спостерігається брак кваліфікованих кадрів для виконання робіт з просторового планування, що породжує низьку якість робіт;

- відсутність єдиної технічної форми подачі містобудівної документації. Відсутність жорстких умов до виконання та подачі містобудівної документації в єдиній системі координат УСК 2000 та за єдиною методикою, з прив'язкою до кадастрових відводів вже сформованих земельних ділянок, призводить до розбіжності в проходженні меж суміжних ділянок, формуванні меж населених пунктів, територіальних громад тощо. Відсутність єдиної для України топографічної основи в системі координат, УСК 2000, в яку необхідно інтегрувати раніше виконані та перспективні роботи з просторового

Секція 2. Організаційно-управлінське забезпечення діяльності ЄДСЦЗ

планування, унеможливорює формування містобудівного кадастру з виділенням різних рівнів (державного, регіонального, місцевого) робіт з просторового планування;

- брак відповідальності органів місцевого самоврядування;
- проблеми якості та змісту містобудівної документації: генеральних планів та ДПТ. Недосконалість існуючої нормативної бази для виконання генеральних планів та детальних планів;
- недосконалі механізми залучення громади до розроблення містобудівної документації;
- недосконалість правил відчуження та компенсації земель та об'єктів нерухомості.

Механізм компенсації при здійсненні такого відчуження законодавчо не визначений. Правила відчуження та компенсації земель лише частково визначені Земельним кодексом України, Законом України «Про відчуження земельних ділянок, інших об'єктів нерухомого майна, що на них розміщені, які перебувають у приватній власності, для суспільних потреб чи з мотивів суспільної необхідності» [5]. Проте ці правила не регламентовані в містобудівному законодавстві і тому, містобудівна документація, яка підлягає громадським слуханням, професійному обговоренню на архітектурно-містобудівній раді, затвердженню сесією місцевої ради та оприлюдненню, не визначена єдиною законною підставою для прийняття рішення щодо відчуження земельної ділянки та інших об'єктів нерухомості. Це призводить до конфліктів між органами виконавчої влади і місцевого самоврядування з одного боку та юридичних і фізичних осіб – власників земельних ділянок з іншого боку тому, що рішення про відчуження видаються цим власникам необґрунтованими, непрозорими, корупційними.

СПИСОК ЛІТЕРАТУРИ

1. Концепція публічного управління у сфері містобудівної діяльності. Збірник аналітичних матеріалів. Київ 2019. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.minregion.gov.ua>.
2. Зелена книга. Системний перегляд якості державного регулювання ринків «Проектування об'єктів будівництва», листопад – 2017, Офіс ефективного регулювання BRDO. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.minregion.gov.ua>.
3. Бондар Г.В. «Архітектурні конкурси та конкурси розвитку територій: демократія в дії. Практичні рекомендації з організації та проведення». – К.: Арт-книга, 2017. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.minregion.gov.ua>.
4. Зелена книга «Системний перегляд якості державного регулювання ринку «Розроблення містобудівної документації», квітень – 2018, Офіс ефективного регулювання. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.minregion.gov.ua>.
5. Про відчуження земельних ділянок, інших об'єктів нерухомого майна, що на них розміщені, які перебувають у приватній власності, для суспільних потреб чи з мотивів суспільної необхідності. Закон України від 17 листопада 2009 року № 1559-VI. Документ 1559-VI. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://zakon.rada.gov.ua>.

**ПРОБЛЕМНІ ПИТАННЯ ОРГАНІЗАЦІЇ ЕВАКУАЦІЇ НАСЕЛЕННЯ
ПРИ ЗАГРОЗІ І ВИНИКНЕННІ НАДЗВИЧАЙНИХ СИТУАЦІЙ
ВОЄННОГО ХАРАКТЕРУ В УКРАЇНІ**

Усенко А. С., Плечко Ю. О.

НК – Журбинський Д. А., канд. техн. наук, доцент

*Черкаський інститут пожежної безпеки імені Героїв Чорнобиля
Національного університету цивільного захисту України*

Реалізація комплексу заходів з евакуації здійснюється системою, яка створюється на базі функціональних та територіальних підсистем ЄДСЦЗ та їх ланок на період підготовки та проведення евакуації згідно із заздалегідь розробленими планами [1-7]. Ця система включає конкретний перелік органів управління, сил та засобів, об'єднаних у чітку організаційну структуру з відповідною побудовою командування (підпорядкування) і управління. Функціонування такої системи і усіх її взаємопов'язаних елементів являє собою складний процес, який має бути детально спланований, оскільки залежить від багатьох об'єктивних та суб'єктивних чинників.

Такий підхід цілком себе виправдовує коли події розгортаються прогнозовано і виконання завдань здійснюється поступово і планово, як то визначено у постанові Кабінету Міністрів України [7].

Інша річ, коли загроза життю і здоров'ю виникає раптово і потребує екстреної і масової евакуації населення, наприклад виникнення загрози внаслідок застосування зброї у ході гібридної війни, а також диверсій на арсеналах та складах боєприпасів тощо [8].

Гібридна війна – нове поняття в політичному житті планети [8]. Вперше з'явилося у військових документах США і Великобританії на початку XXI століття. Означає підпорядкування певної території за допомогою інформаційних, електронних, кібернетичних операцій, у поєднанні з діями збройних сил, спеціальних служб і інтенсивним економічним тиском. Найбільш повно визначення «гібридна війна» надано у передмові «Military Balance 2015» – щорічного видання Лондонського Міжнародного інституту стратегічних досліджень: «Використання військових і невійськових інструментів в інтегрованій кампанії, спрямованій на досягнення раптовості, захоплення ініціативи та отримання психологічних переваг, використовуваних в дипломатичних діях; масштабні і стрімкі інформаційні, електронні та кібероперації; прикриття і приховування військових і розвідувальних дій в поєднанні з економічним тиском» [8].

Аналіз діяльності органів виконавчої влади у здійсненні заходів захисту населення і територій в умовах ООС на сході України, який був проведений на основі матеріалів, наданих облдержадміністраціями Донецької та Луганської областей, Головними управліннями ДСНС в цих областях, та матеріалів щодо ліквідації наслідків вибухів на арсеналах та складах, виявив низку проблем [9].

Секція 2. Організаційно-управлінське забезпечення діяльності ЄДСЦЗ

Як показує практика «класична» схема евакуації у таких випадках не спрацьовує [9].

Які основні проблеми впливають на процес виконання завдань з евакуації і потребують розв'язання?

Перша проблема – це організаційний хаос, який утворюється внаслідок часткової або повної втрати управління та контролю за ситуацією, зокрема це сталося у перші дні захоплення незаконними збройними формуваннями окремих районів Донецької і Луганської областей та розгортання сил операції об'єднаних сил (ООС) для припинення агресії [10].

Друга проблема – населення елементарно не знає наперед що робити, люди не навчені діям при евакуації у разі загрози ураження від застосування зброї, а також вибухів арсеналів та складів всередині країни. Населення не знає маршрутів евакуації, місць безпечних районів, способів евакуації, сигналів небезпеки, місць розгортання збірних пунктів евакуації тощо.

Третя проблема – в умовах розгортання воєнних дій терміни для евакуації населення з небезпечних районів (зон) надзвичайно стислі і не залишають часу на «класичну» схему – збір комісії з питань евакуації, приведення в готовність інших органів з евакуації, прийняття рішення та проведення оповіщення шляхом передачі текстових повідомлень, визначення маршрутів та безпечних районів, подання транспорту до пунктів збору, підготовку безпечних районів до прийому людей тощо. Такі складні умови потребують нових рішень та підходів до проведення евакуації, зокрема екстреної евакуації, яка здійснюється людьми самостійно, а управління процесом забезпечується передачею спеціальних (розроблених для управління евакуацією) сигналами, які знають люди і навчені діям за ними. Все інше, що необхідно зробити, готується завчасно та проводиться з урахуванням розвитку подій.

Четверта проблема – недосконалість діючої нормативної бази, про що свідчить відсутність необхідних нормативних актів та вимог щодо організації та проведення евакуації в умовах війни і застосування зброї, у тому числі гібридної, а також вибухів арсеналів та складів з боєприпасами.

СПИСОК ЛІТЕРАТУРИ

1. Кодекс цивільного захисту України від 02.10.2012 № 5403-VI// Відомості Верховної Ради (ВВР), 2013, № 34-35, ст.458. [Електронний ресурс]. Режим доступу: <http://zakon.rada.gov.ua>.
2. Про затвердження Положення про єдину державну систему цивільного захисту. Постанова кабінету міністрів України від 09.01.2014 р. № 11. Документ 11-2014-п. [Електронний ресурс]. Режим доступу: <http://zakon.rada.gov.ua>.
3. Про затвердження Порядку проведення евакуації у разі загрози виникнення або виникнення надзвичайних ситуацій техногенного та природного характеру. Постанова кабінету міністрів України від 30 жовтня 2013 р. № 841. Документ 841-2013-п. [Електронний ресурс]. Режим доступу: <http://zakon.rada.gov.ua>.

Секція 2. Організаційно-управлінське забезпечення діяльності ЄДСЦЗ

4. Державна служба України з надзвичайних ситуацій. Нормативна база. Методичні рекомендації щодо планування і порядку проведення евакуації населення (працівників) у разі виникнення надзвичайних ситуацій техногенного, природного та воєнного характеру. : Наказ МНС України від 06.09.2004 № 44. [Електронний ресурс]. Режим доступу: <http://www.dsns.gov.ua>.

5. Державна служба України з надзвичайних ситуацій. Нормативна база. Про затвердження Методики планування заходів з евакуації. : Наказ МНС України від 10.07.2017 № 579. [Електронний ресурс]. Режим доступу: <http://www.dsns.gov.ua>.

6. Про затвердження типових положень про функціональну і територіальну підсистеми єдиної державної системи цивільного захисту. Постанова кабінету міністрів України від 11.03.2015 р. № 101. Документ 101-2015-п. [Електронний ресурс]. Режим доступу: <http://zakon.rada.gov.ua>.

7. Про затвердження Порядку розроблення планів діяльності єдиної державної системи цивільного захисту. Постанова кабінету міністрів України від 09.08.2017 р. № 626. Документ 626-2017-п. [Електронний ресурс]. Режим доступу: <http://zakon.rada.gov.ua>.

8. В. Ковальчук. Теоретичні підходи до організації систем цивільної оборони країн НАТО в контексті адаптації їх досвіду для України. [Електронний ресурс].- Режим доступу: <http://www.lvivacademy.com>.

9. Звіт Центру Громадянських Свобод та Української Гельсінської спілки з прав людини під егідою Коаліції громадських організацій та ініціатив «Справедливість заради миру на Донбасі. «Котел» для мирних мешканців. Перешкоджання евакуації мирного населення під час збройного конфлікту в Донецькій та Луганській областях [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <https://helsinki.org.ua>.

10. Фомін А. І., Слюсар А. А. Організація заходів з евакуації в умовах загрози та ведення воєнних дій. Проблеми та шляхи їх розв'язання / А. І. Фомін, А. А. Слюсар // Науковий вісник: Цивільний захист та пожежна безпека № 2 (6), 2018 – Київ: Український науково-дослідний інститут цивільного захисту. – С. 43– 50.

ГЕНЕЗА ЦЕНТРІВ СИТУАЦІЙНОГО УПРАВЛІННЯ В УМОВАХ НАДЗВИЧАЙНИХ СИТУАЦІЙ: ДОСВІД УКРАЇНИ І СВІТОВА ПРАКТИКА

Усик С. О.

НК – Терент'єва А. В., д-р держ.упр., професор

*Інститут державного управління та наукових досліджень
з цивільного захисту*

За своїм характером і природою походження НС мають досить невисокий ступінь передбачуваності: до моменту отримання інформації, достатньої для опрацювання ефективних дій у відповідь, утворюється дефіцит часу для їх реалізації. На ранніх стадіях потенційної небезпеки НС дії у відповідь повинні бути загального характеру, спрямовані на збільшення стратегічної гнучкості організації. За мірою надходження конкретної, деталізованої інформації повинні бути конкретизовані дії у відповідь, кінцевою

Секція 2. Організаційно-управлінське забезпечення діяльності ЄДСЦЗ

метою яких є або усунення загрози НС або використання можливостей для ліквідації НС та її наслідків. Завчасне накопичення запасу гнучкості та адаптивності системи дозволяє зменшити небезпеку катастрофічних втрат на ранніх стадіях виникнення НС.

Проблема актуальності та адекватності інформації, що характеризує обстановку в зоні НС, багато в чому залежить від часового і людського фактору, що може значно ускладнити прийняття правильного управлінського рішення у мовах НС [1, с. 116].

Наголосимо на тому, що інформація у сфері захисту населення й територій від НС техногенного та природного характеру, діяльність центральних та місцевих органів виконавчої влади, виконавчих органів рад у цій сфері є гласною і відкритою, якщо інше не передбачено законом.

Відповідно до ст. 73 Кодексу цивільного захисту для управління у режимі повсякденного функціонування суб'єктами забезпечення цивільного захисту, координації дій органів управління та сил цивільного захисту, здійснення цілодобового чергування та забезпечення функціонування системи збору, оброблення, узагальнення та аналізу інформації про обстановку в районах НС у системі центрального органу виконавчої влади, який забезпечує формування та реалізує державну політику у сфері цивільного захисту, функціонує державний центр управління в НС.

Зважаючи на поступову інтеграцію нашої держави в загальноєвропейський безпековий простір, слід звернути увагу й на останні кроки, що здійснює ЄС та окремі країни-члени ЄС у сфері управління надзвичайними ситуаціями, і, більш конкретно – розвитку нормативних та організаційних основ функціонування ситуаційних центрів з питань надзвичайних ситуацій. У грудні 2013 р. Європейська Комісія опублікувала офіційний документ щодо нових законодавчих актів, які «зміцнюють» загальноєвропейську політику в сфері управління надзвичайними ситуаціями [2]. В цьому документі вказується на те, що потрібні добре скоординовані дії країн-членів ЄС як при реагуванні на НС, так і при підготовці до них та їх попередженні.

Досягти цього очікують шляхом проведення більшої кількості навчань для персоналу служб цивільного захисту за межами їх територіального розміщення (міжнаціональні навчання), навчань аварійно-рятувальних служб, рятувально-пошукових служб, медичних служб (у т.ч. польових госпіталів), а також обміну експертами та більш тісної взаємодії між службами цивільного захисту сусідніх країн в межах ЄС. Передбачається створення країнами-членами ЄС спільного «волонтерського пулу», доступного для негайного спільного реагування на НС (сили та засоби аварійно-рятувальних служб, окремі спеціалісти та експерти, прилади та устаткування, транспортні засоби тощо).

Особливу роль в організації спільного реагування на теренах ЄС відіграє Координаційний центр реагування на надзвичайні ситуації (Emergency Response Coordination Centre), який був відкритий в травні 2013 р. [3]. До його функцій належить: неперервний (цілодобовий –

24/7) моніторинг ситуації щодо НС в усьому світі, надання інформації країнам-членам ЄС, управління реєстром сил та засобів реагування, які можуть бути розгорнуті негайно у випадку великомасштабної НС. Для таких НС центр має підготувати план реагування із зазначенням необхідних сил та засобів реагування, що рекомендується надавати кожній з країн-членів ЄС (остаточне рішення щодо надання допомоги та її розмірів залишається за країнами-членами ЄС). Окрім іншого даний Центр виконує функції «кризової кімнати» для управління операціями з надання гуманітарної допомоги. В європейських країнах усвідомлення необхідності створення організаційних структур, що здійснюють підтримку прийняття рішень в умовах НС різного походження, реалізується в конкретні кроки

Наприклад, в Німеччині в 2002 р. на базі Федерального управління цивільного захисту та допомоги при стихійних лихах (Bundesamt für Bevölkerungsschutz und Katastrophenhilfe) був створений Спільний інформаційний та ситуаційний центр (Gemeinsames Melde- und Lagezentrum – GMLZ) [4]. До завдань цього центру належать: надання оперативної інформації (цілодобово) у випадку настання великомасштабної НС, у т.ч. надання інформації для ЗМІ; формування та регулярне оновлення матеріалів щодо загальної ситуації із захисту населення від НС, які надаються федеральним міністерствам та органам влади земель; аналіз та прогнозування загроз та можливих наслідків, пов'язаних із НС, визначення необхідних розмірів ресурсів тощо; участь в управлінні спільними операціями з реагування на НС, що здійснюють країни-члени ЄС в рамках загальноєвропейського механізму.

Аналіз здійснених в Україні кроків щодо створення ситуаційного центру стратегічного рівня з питань НС показує, що сформульовані ще в середині 1990-х років задачі донині залишаються повністю не вирішеними. Попри певні досягнення у створенні окремих елементів відомчих ситуаційних центрів управління, досі не вирішено в достатній мірі (адекватній нинішньому безпековому середовищу) завдання моніторингу та формування обґрунтованих рішень щодо попередження загроз національній безпеці, інформаційної підтримки для формування аналітичних матеріалів та своєчасного донесення інформації про ситуацію на найвищий рівень державного управління.

З урахуванням практичного досвіду європейських країн, можна визначити такі режими роботи ситуаційного центру: моніторинг, планування, координація дій з реагування та мінімізації наслідків НС. Окремо слід відзначити те, що такий центр може виконувати функції ситуаційної кімнати для вищого керівництва держави в умовах надзвичайного стану. Також, з огляду на поступову інтеграцію нашої держави в загальноєвропейський безпековий простір, слід розглядати як майбутню функцію ситуаційного центру, безпосередню взаємодію з Координаційним центром реагування на надзвичайні ситуації ЄС.

СПИСОК ЛІТЕРАТУРИ

1. Терент'єва, А. В. Управління надзвичайними ситуаціями : монографія / ІДУЦЗ, УНПЦ ЕМД та МК. Київ, 2009. 332 с.

Секція 2. Організаційно-управлінське забезпечення діяльності ЄДСЦЗ

2. New legislation to strengthen European policy on disaster management. European Commission – MEMO/13/1120 10/12/2013. URL:http://europa.eu/rapid/press-release_MEMO-13-1120_en.htm(дата звернення: 10.10.2020).

3. Emergency Response Coordination Centre. URL: https://ec.europa.eu/echo/what/civil-protection/emergency-response-coordination-centre-ercc_en(дата звернення: 19.12.2020).

4. Gemeinsames Melde- und Lagezentrum von Bund und Ländern (GMLZ). URL:https://www.bbk.bund.de/DE/AufgabenundAusstattung/Krisenmanagement/GMLZ/GMLZ_node.html(дата звернення: 15.12.2020).

АНАЛІЗ ОРГАНІЗАЦІЙНИХ ЗАХОДІВ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ТЕХНОГЕННОЇ БЕЗПЕКИ АВТОЗАПРАВНИХ СТАНЦІЙ

Фурдик А. О., Разноглазова С. І.

НК – Землянський О. М., канд. техн. наук, доцент

*Черкаський інститут пожежної безпеки імені Героїв Чорнобиля
Національного університету цивільного захисту України*

Аналізуючи різноманіття способів зниження пожежовибухонебезпеки автозаправних станцій, зниження пожежного ризику, можливо виділити наступні три основні групи:

а) способи, які знижують ймовірність походження небезпечних ситуацій;

б) способи, які утримують походження аварій і знижують ймовірність її розвитку з найбільш несприятливими сценаріями;

в) способи, що знижують можливість ураження людей небезпечними факторами пожеж і вибухів.

У зв'язку зі ступенем техногенної небезпеки об'єкта зазначені способи як правило використовуються в комбінації доповнюючи один одного, проте мають всі шанси використовуватися і окремо.

До основних спеціалізованих методів з метою зменшення ймовірності виникнення небезпечних ситуацій, відносять такі:

Методи, що знижують можливість виникнення небезпечних умов безпосередньо:

- дотримання технологічного розпорядку;
- використання конструкційних використаних матеріалів високої міцності стійких до механічних, температурних і агресивних хімічних впливів;
- застосування концепцій протикорозійного захисту;
- захист обладнання від пожежі і механічного пошкодження (підземне розміщення, теплоізоляції, водяне зрошення і т. ін.);
- застосування з'єднань високої надійності (зварні з'єднання, фланцеві з'єднання за принципом «шип-паз» і т. ін.);
- використання запірної арматури з відповідним класом герметичності;
- резервування запобіжної арматури на обладнанні під тиском.

Секція 2. Організаційно-управлінське забезпечення діяльності ЄДСЦЗ

Способи, які знижують ймовірність виходу палива з обладнання в навколишнє середовище, а саме:

- застосування двохстінних басейнів і трубопроводів разом з системами контролю за герметичністю їх міжстінного простору;
- усунення розгерметизації обладнання перед походженням небезпечної ситуації;
- закриття всіх проведення зливо-наливних операцій;
- оснащення системами запобігання переповнення при зливо-наливної операцій.

Методи, які знижують ймовірність утворення вибухонебезпечної суміші у вільному пароповітряному просторі технологічного обладнання, а саме: застосування систем контролю вибухонебезпечних сумішей в спеціально відведеному місці; установка додаткової запірної арматури, призначеної для герметичного перекриття технологічних ділянок, які потребують заміни обладнання.

Способи, які знижують ймовірність появи джерела запалювання або поширення полум'я всередині технологічної системи, а саме:

- використання вибухозахищеного електрообладнання;
- застосування іскробезпечних матеріалів;
- оснащення системами заземлення, статичної електрики і блискавкозахисту;
- установка вогнеперешкоджувачів для трубопроводів;
- герметичність обладнання.

До основних методів, призначених для обмеження наслідків аварії і зниження ймовірності її розвитку по найбільш несприятливим сценарієм, можна віднести наступні:

а) Обмеження кількісних показників можливих витоків горючих речовин, а саме:

- використання високоактивної запірної арматури з дистанційним управлінням;
- застосування автоцистерн, оснащених донними клапанами;
- використання паливо-роздавальних колонок обладнаних системами блокування переповнення паливного бака;
- обмеження площі розтікання пролитих горючих речовин через використання лотків, піддонів, бортів, обвалування і т. ін. в з'єднанні з відведенням аварійних витоків у спеціальні ємності.

б) Методи, спрямовані на зниження ймовірності утворення локального вибухонебезпечного об'єму в приміщеннях і на відкритому майданчику, включають:

- використання аварійної вентиляції з механічним пуском при досягненні максимально допустимої концентрації парів палива;
- структури застосування систем аерації в з'єднанні з продувними греблями в якості огорожі;
- установку технологічної системи автозаправної станції системами рециркуляції, установками уловлювання парів палива при зливо-наливних операціях.

Секція 2. Організаційно-управлінське забезпечення діяльності ЄДСЦЗ

в) Способи спрямовані на запобігання поширенню газопароповітряних хмар у відкритому просторі, що включають:

- застосування водяних, парових завіс;
- застосування систем відсмоктування парів зріджених вуглеводневих газів з майданчиків для автомобільних цистерн.

г) Способи спрямовані для зниження ймовірності походження вибухів резервуарів (ємкостей) з горючими речовинами від джерела пожежі, включають:

- оснащення резервуарів (ємкостей) автоматичними і дистанційно керованими пристроями скидання надлишкового тиску;
- застосування систем водяного зрошення або теплоізоляції стін резервуару.

До основних способів, призначених для зниження ймовірності ураження людей пожежами та вибухами, слід віднести наступні:

а) Дотримання вимог державних будівельних норм для об'єктів з урахуванням їх техногенної безпеки, а саме:

- з урахуванням розташування автозаправної станції за межами території населеного пункту або в істотному віддаленні від зон громадського скупчення людей;
- забезпечення можливого суміщення приміщень виробничого і соціального призначення.

б) Обмеження числа людей на об'єктах, які можуть потрапити в зону ураження, включаючи:

- обмеження числа людей, що знаходяться на території автозаправної станції;
- обмеження доступу відвідувачів на найбільш пожежонебезпечні зони території автозаправної станції (складські майданчики);
- зупинку експлуатації автозаправної станції для оперативного усунення небезпечних технологічних процесів;
- ефективну евакуацію персоналу при виникненні пожежі.

СПИСОК ЛІТЕРАТУРИ

1. Васійчук В. О., Гончарук В. Є., Качан С. І., Мохняк С. М. Основи цивільного захисту: Навч. посібник / Львів, 2010. – 384 с.
2. Євдін О. М., Могильниченко В. В. та ін. Захист населення і територій від надзвичайних ситуацій. Т. 1. «Техногенна та природна небезпека». Т. 3. «Інженерно-технічні заходи цивільного захисту (цивільної оборони) та містобудування». Посібник. – К.: КІМ, 2007, 2008. – 636 с.

АНАЛІЗ ТЕХНОГЕННОЇ НЕБЕЗПЕКИ ГОЛОВАНІВСЬКОГО РАЙОНУ КІРОВОГРАДСЬКОЇ ОБЛАСТІ

Харкавенко В. О.

НК – Кришталь Т. М., д-р екон. наук, професор

*Черкаський інститут пожежної безпеки імені Героїв Чорнобиля
Національного університету цивільного захисту України*

Висока зношеність та моральна застарілість наявного ресурсного потенціалу більшості підприємств в Україні може стати джерелом надзвичайних ситуацій техногенного характеру, виникнення яких призводить до значних негативних економічних, екологічних і соціальних наслідків.

Техногенна безпека – відсутність ризику виникнення аварій та/або катастроф на потенційно небезпечних об'єктах, а також у суб'єктів господарювання, що можуть створити реальну загрозу їх виникнення. Техногенна безпека характеризує стан захисту населення і територій від надзвичайних ситуацій техногенного характеру [1].

Техногенна безпека – стан, внутрішньо притаманний технічній або технологічній системі, виробничому або транспортному об'єкту, що може реалізуватися факторами ураження на людину та навколишнє природне середовище у вигляді прямої чи побічної шкоди [2].

Площа Голованівського району – 992,1 кв. км. Кількість населення району станом на 01.01. 2020 року складає 29,736 тис. чол., з них: міське населення – 11,408 тис. чол.; сільське населення – 18,328 тис. чол.

Адміністративним центром району є с.м.т. Голованівськ. На території району розташовано 50 населених пунктів, які адміністративно об'єднані в 24 місцеві ради.

Місцевість району являє собою горбкувату рівнину, розмежовану річками та балками.

Південно-східна частина району степова, в північно-західній половині в основному в низинах річок та на водорозподілах розташовані лісові ділянки.

На території району зареєстровано 7 потенційно небезпечних об'єктів, з них 3 – підвищеної небезпеки [3].

Особливу небезпеку з можливими тяжкими наслідками та великою кількістю жертв становлять собою аварії з викидом в навколишнє середовище НХР.

На території Голованівського району розташовано 1 хімічно – небезпечний об'єкт – ТОВ «Побужський феронікелевий комбінат», на якому максимально можливе зберігання хлору в кількості 3,75 тонни. Умови зберігання НХР: в ємностях і в технологічних лініях.

Віддаленість житлових масивів від можливих джерел ураження складає 1300 м.

Можливі масштаби хімічного зараження на ТОВ «Побужський феронікелевий комбінат»: глибина зони максимального хімічного

Секція 2. Організаційно-управлінське забезпечення діяльності ЄДСЦЗ

зараження – 0,126 км; площа зони максимального хімічного зараження – 0,025 км квадратних.

У районі можливі техногенні аварії на інженерних комунікаціях життєзабезпечення (мережах водопостачання та водовідведення, тепло- та енергозабезпечення) та інших об'єктах.

Основними причинами виникнення та збільшення рівня комплексного негативного впливу наслідків надзвичайних ситуацій техногенного походження, а також несвоєчасного і невідповідного реагування та надання належної допомоги населенню є:

- послаблення механізму регулювання безпеки у виробничій сфері, зниження стійкості виробництва до аварій внаслідок тривалої структурної перебудови економіки;

- недосконалість законодавчої бази, що в нових економічних умовах не забезпечує сталості функціонування виробництва, стимулювання заходів щодо зменшення ризику виникнення надзвичайних ситуацій, пом'якшення їх наслідків, а також відповідальності власників об'єктів за недодержання відповідного режиму діяльності;

- потенційне підвищення рівня ускладнення техногенної та пожежонебезпечної обстановки у зв'язку з незадовільним станом та зношеністю основних виробничих фондів, особливо на потенційно небезпечних підприємствах, застосування застарілих технологій та обладнання, тривале зниження та припинення оновлення фондів, значна зношеність та застарілість протипожежного обладнання;

- припинення внаслідок економічних ускладнень фінансування цільових програм, що мають напрямки впровадження заходів щодо попередження виникнення надзвичайних ситуацій та ефективної ліквідації їх наслідків;

- зниження кваліфікаційного та професійного рівня підготовки керівного складу всіх рівнів, персоналу об'єктів (особливо об'єктів потенційно небезпечних та підвищеної небезпеки).

Завдяки оптимізації організаційних, інженерно-технічних, економічних та інших заходів, на нашу думку, можна знизити ступінь небезпеки від надзвичайних ситуацій та уникнути можливих небезпечних їх наслідків. Таким чином, для забезпечення техногенної безпеки Голованівського району необхідно систематично проводити моніторинг стану потенційно-небезпечних об'єктів та забезпечувати реалізацію цільових програм щодо запобігання надзвичайних ситуацій. До першочергових заходів, що спрямовані на попередження техногенних надзвичайних ситуацій, слід віднести удосконалення технологічних процесів, підвищення надійності технологічного обладнання, своєчасне оновлення основних фондів, підготовка висококваліфікованого персоналу тощо.

СПИСОК ЛІТЕРАТУРИ

1. Кодекс цивільного захисту України: Закон України від 30.08.2013 р. № 5403-VI / Відомості Верховної Ради України. – 2013. – № 34-35. – Ст. 458.

2. Організація аварійно-рятувальних робіт: Підручник. За загальною редакцією В. П. Садкового / Аветисян В. Г., Сенчихін Ю. М., Кулаков С. В., Куліш Ю.О., Тригуб В. В. – Х., 2009. – Режим доступу: <https://nuczu.edu.ua/images/menu/it-tehnologii/publish/9718.html>

3. Комплексна районна програма запобігання та реагування на надзвичайні ситуації техногенного та природного характеру у Голованівському районі на 2019-2023 роки. – Режим доступу: <http://golovanivsk-rada.com.ua>

АКТУАЛЬНІ ПРОБЛЕМИ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ЦИВІЛЬНОГО ЗАХИСТУ ОБ'ЄДНАНИХ ТЕРИТОРІАЛЬНИХ ГРОМАД В УМОВАХ РЕФОРМУВАННЯ МІСЦЕВОГО САМОВРЯДУВАННЯ

Хоменко П. П.

НК – Мельник О. Г., канд. техн. наук, с. н. с.

Черкаський інститут пожежної безпеки імені Героїв Чорнобиля

Національного університету цивільного захисту України

В період, коли в Україні активно відбувається реформа місцевого самоврядування та децентралізація влади, основну увагу територіальним громадам необхідно звернути на питання безпеки життєдіяльності громадян, їх захист від надзвичайних ситуацій, небезпечних подій тощо. Людина, її життя і здоров'я, честь і гідність, недоторканність і безпека визнаються в Україні найвищою соціальною цінністю [1]. Кожен має право на безпечне для життя і здоров'я довкілля та на відшкодування завданої порушенням цього права шкоди. Тому докорінні зміни системи влади та її територіальної основи на всіх рівнях повинні бути спрямовані на забезпечення вищезазначених положень.

Відповідно до «Концепції реформування місцевого самоврядування та територіальної організації влади в Україні» [2] до основних повноважень органів місцевого самоврядування на різних рівнях адміністративно-територіального устрою належить гасіння пожеж, забезпечення громадської безпеки, охорони навколишнього природного середовища, надання послуг швидкої медичної допомоги, первинної охорони здоров'я, з профілактики хвороб, санітарно-епідеміологічного захисту й т.д. Одним із варіантів комплексного вирішення даних питань є створення в територіальних громадах спеціальних об'єктів соціальної інфраструктури – Центрів безпеки, що надає можливість і спроможність громади повноцінно убезпечити життя своїх мешканців.

Відповідно до [3] Державна служба України з надзвичайних ситуацій (ДСНС України) є центральним органом виконавчої влади, діяльність якого спрямовується і координується Кабінетом Міністрів України через Міністра внутрішніх справ і який реалізує державну політику у сфері: цивільного захисту; захисту населення і територій від

Секція 2. Організаційно-управлінське забезпечення діяльності ЄДСЦЗ

надзвичайних ситуацій та запобігання їх виникненню; ліквідації наслідків надзвичайних ситуацій; рятувальної справи; гасіння пожеж; пожежної та техногенної безпеки; діяльності аварійно-рятувальних служб; гідрометеорологічної діяльності. В ході реформи місцевого самоврядування та територіальної організації влади в Україні ДСНС України вважає одним із основних пріоритетів у своїй діяльності вдосконалення системи захисту населення і територій від надзвичайних ситуацій [4].

ДСНС України спільно з фахівцями Міністерства розвитку громад і територій України та Міністерства внутрішніх справ України відпрацювали текст нової редакції Закону України «Про місцеве самоврядування в Україні». Зокрема у складі власних повноважень, що виконуються радою громади чи її виконавчим органом у обов'язковому порядку, визначено окремим блоком повноваження у сфері цивільного захисту (частина 13 статті 35 законопроекту) [5]. В разі прийняття Верховною Радою України цього Закону першочерговим завданням об'єднаних територіальних громад буде забезпечення захисту населення і територій від надзвичайних ситуацій. Це не можливо реалізувати без обов'язкової наявності фахівця з питань цивільного захисту в Центрах безпеки, який, в свою чергу, зможе гарантувати виконання цих завдань, а також організує необхідну взаємодію з ДСНС України та місцевими органами виконавчої влади.

СПИСОК ЛІТЕРАТУРИ

1. Конституція України, прийнята на п'ятій сесії Верховної Ради України 28.06.1996 р. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/254%D0%BA/96-%D0%B2%D1%80#Text> (дата звернення: 01.02.2020).
2. Про схвалення Концепції реформування місцевого самоврядування та територіальної організації влади в Україні: Розпорядження Кабінету Міністрів України від 01.04.2014 р. № 333-р. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/333-2014-%D1%80#Text> (дата звернення: 01.02.2020).
3. Про затвердження Положення про Державну службу України з надзвичайних ситуацій: Постанова КМУ від 16.12.2015 р. № 1052. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1052-2015-%D0%BF#Text> (дата звернення: 01.02.2020).
4. Парталян С. Цивільний захист у громадах: на що звернути увагу новоствореним радам. URL: <https://decentralization.gov.ua/news/columns/13054> (дата звернення: 01.02.2020).
5. Законопроекти для обговорення. URL: https://decentralization.gov.ua/law_discussion/project (дата звернення: 01.02.2020).

ОРГАНІЗАЦІЙНІ АСПЕКТИ РОБОТИ ШТАБУ З ЛІКВІДАЦІЇ НАДЗВИЧАЙНИХ СИТУАЦІЙ

Чуйков В. В.

НК – Кришталь Т. М., д-р екон. наук, професор

Черкаський інститут пожежної безпеки імені Героїв Чорнобиля

Національного університету цивільного захисту України

Для попередження, ліквідації надзвичайних ситуацій (НС) та їх наслідків в Україні створено єдину державну систему цивільного захисту (ЄДСЦЗ), складовою якої є органи управління та підрозділи ДСНС України, від оперативності, якості й ефективності роботи яких залежить забезпечення техногенної та пожежної безпеки в державі.

Для безпосередньої організації і координації аварійно-рятувальних та інших невідкладних робіт з ліквідації наслідків НС утворюється штаб з ліквідації наслідків НС.

Рішення про утворення та ліквідацію штабу з НС, його кількісний та персональний склад, місце розгортання та строк прибуття залучених до його роботи працівників приймає керівник робіт з ліквідації наслідків НС у формі розпорядження [1].

Основним завданням штабу з ліквідації НС є безпосередня організація і координація АРР з ліквідації НС та їх наслідків.

Штаб з ліквідації НС відповідно до покладених на нього завдань виконує наступні функції:

- визначає зону ураження НС, кількість і місця перебування в ній людей, організовує їх рятування та надання медичної допомоги;
- збирає дані про обстановку в зоні НС, аналізує та узагальнює їх;
- визначає головний напрям ліквідації НС, приймає рішення щодо проведення АРР, захисту населення і території від її наслідків, забезпечення життєдіяльності постраждалого населення;
- розробляє оперативні плани ліквідації НС та її наслідків, зосереджує в районі НС необхідні сили і технічні засоби та своєчасно вводить їх у дію;
- визначає кількість і склад аварійно-рятувальних формувань, необхідних для ліквідації НС, порядок і терміни їх залучення згідно з планами реагування на НС і планами взаємодії;
- організовує взаємодію АРС та формувань, залучених до ліквідації НС, з метою ефективного використання їх потенціалу;
- здійснює керівництво роботами з ліквідації НС;
- веде облік робіт, що були проведені АРС та формуваннями під час ліквідації НС;
- веде облік загиблих та постраждалих унаслідок НС;
- здійснює інформування населення про наслідки та прогноз розвитку НС, хід її ліквідації та правила поведінки в зоні НС;

Секція 2. Організаційно-управлінське забезпечення діяльності ЄДСЦЗ

– веде оперативно-технічну документацію та складає звіт для подання органі, що призначив уповноваженого керівника з ліквідації НС [1].

Керівництво роботою штабу з ліквідації НС здійснює начальник Штабу з НС, який призначається керівником робіт з ліквідації наслідків НС і є його заступником.

До складу Штабу з ліквідації НС залежно від рівня НС входять працівники ДСНС України, керівники аварійно-рятувальних служб, що беруть участь у ліквідації наслідків НС, представники або експерти відповідних центральних органів виконавчої влади, місцевих державних адміністрацій, органів місцевого самоврядування, установ та організацій (за погодженням з їх керівниками).

Органи влади, установи та організації повинні завчасно визначати представників та експертів, які залучатимуться до роботи у складі штабу з НС відповідного рівня, та організовувати їх підготовку шляхом проведення з ними відповідних занять та тренувань.

Працівники, залучені до роботи у складі штабу з НС, підпорядковуються начальнику Штабу з НС. Начальник штабу з НС виконує обов'язки керівника робіт з ліквідації наслідків НС у разі його відсутності.

Штаб з НС безпосередньо взаємодіє з відповідними центрами управління в НС, які забезпечують його роботу.

Штаб з НС розгортається в районі виникнення НС або в іншому місці, визначеному керівником робіт з ліквідації НС, і працює у цілодобовому режимі позмінно [2].

Залежно від рівня НС, обсягу аварійно-рятувальних та інших невідкладних робіт за рішенням начальника штабу у складі штабу можуть утворюватись робочі групи [1].

Штаб з НС веде оперативно-технічну та звітну документацію з урахуванням оперативної обстановки у зоні НС та ходу ліквідації наслідків НС.

В обов'язковому порядку здійснюється ведення таких видів оперативно-технічної і звітної документації штабу з ліквідації наслідків НС [1]:

- Журнал реєстрації розпоряджень керівника робіт з ліквідації наслідків НС.

- Оперативний журнал з ліквідації наслідків НС.

- Розрахунок сил і засобів (техніки), залучених до ліквідації наслідків НС.

- Картка зв'язку у зоні НС.

- Доповідь старшої посадової особи про склад сил і засобів (техніки), що прибули для ліквідації наслідків НС (вибули із зони НС).

- Звіт про роботу залучених до ліквідації наслідків НС сил та засобів (техніки) цивільного захисту.

Штаб з ліквідації НС забезпечується комплектом оперативно-технічної документації, нормативно-правовими актами з питань організації реагування на НС, засобами зв'язку та оргтехнікою.

Секція 2. Організаційно-управлінське забезпечення діяльності ЄДСЦЗ

На нашу думку, необхідно оптимізувати організаційну структуру штабу з ліквідації НС, щоб уникнути дублювання функцій. Кожний співробітник, залучений до роботи в тій або іншій робочій групі штабу, повинен чітко знати свої обов'язки, обсяг робіт, умови і термін їх виконання, порядок доповіді про реальний хід виконання робіт.

До того ж управлінські рішення, що приймаються в умовах ліквідації НС, є основою оперативного управління. Тому під час проведення командно-штабних навчань доцільно відпрацьовувати роботу штабу з ліквідації НС, зокрема, технологію та типові методи колективного прийняття рішень, інформаційної підтримки, документаційного оформлення управлінських рішень.

СПИСОК ЛІТЕРАТУРИ

1. Про затвердження Положення про штаб з ліквідації наслідків надзвичайної ситуації та Видів оперативно-технічної і звітної документації штабу з ліквідації наслідків надзвичайної ситуації: Наказ МВС України від 26.12.2014 № 1406 / Офіційний вісник України. – 2015 р. – № 8. – Ст. 57.

2. Про організацію роботи штабу з ліквідації наслідків надзвичайної ситуації та забезпечення його готовності: Наказ ДСНС України від 16.03.2015 № 149 / Офіційний вісник України. – 2015 р. – № 23. – Ст. 137.

УДК 624.01.001.5

ОСНОВНІ НАПРЯМКИ З ОЦІНЮВАННЯ ВОГНЕСТІЙКОСТІ БУДІВЕЛЬ І СПОРУД ІЗ ВРАХУВАННЯМ ЗМІНИ НАПРУЖЕНОГО СТАНУ БУДІВЕЛЬНИХ КОНСТРУКЦІЙ

Шеремета А. О.

НК – Рудешко І. В.

*Черкаський інститут пожежної безпеки імені Героїв Чорнобиля
Національного університету цивільного захисту України*

Вивчення проблеми оцінювання вогнестійкості будівель із врахуванням спільної роботи будівельних конструкцій, почалось у 50-х роках минулого сторіччя у США. Починаючи з того часу, було проведено ряд випробувань із обмеженням температурних деформацій згинаючих елементів, що моделюють умови спільної роботи конструкцій при пожежі.

Спочатку були випробувані залізобетонні балки перерізом 180х360мм і 220х240мм, довжиною 6м. При цьому використовували два види пружного закріплення на опорах – із защемленням і распором. Балки були армовані у припущені пружної стадії роботи, коли під дією рівномірно розподіленого навантаження моменти на опорах перевищували прольотні моменти у 2 рази.

Секція 2. Організаційно-управлінське забезпечення діяльності ЄДСЦЗ

У подальшому було проведено ряд досліджень із балочними плитами, прольотом 2,74м, шириною 1м, що випробовувались за 2-ма схемами спирання: із пружним заделуванням (распор + защемлення), і з пружним защемленням [1].

Перший тип спирання відповідав реальним умовам роботи балочних плит у монолітному ребристому перекритті. Другий тип спирання мав дуже важливе теоретичне значення: він дозволяв визначити теоретичні величини максимальних зусиль, що виникали в елементі під час пожежі.

Вперше дослідження показали вплив обмеження граничних температурних деформацій на клас вогнестійкості конструкцій, виявили схему руйнування елементів при нагріванні, визначили величину температурних зусиль (распор) і коло параметрів, що впливають на клас вогнестійкості [2].

Великий вплив на наслідки пожеж будівель мають: планування приміщень, наявність і розташування протипожежних стін, розподілення пожежного навантаження при вогневому впливі, що дуже часто локально обмежене. Внаслідок цього, конструктивні елементи, що піддаються вогневому впливу, оточені більш холодними несучими конструкціями. У результаті взаємодії нагрітих елементів і холодних частин конструкцій, у останніх виникають зусилля распору. Під час пожежі таке защемлення має позитивний вплив на конструкції, що працюють в умовах згину (балки, плити). Це відбувається внаслідок зменшення прольотних моментів за рахунок суми моментів на опорах. Але, це відбувається не завжди, тому що іноді спостерігається відшаровування бетону і з'явлення горизонтальних тріщин. Спільна робота покриттів і перекриття із стінами, статична схема будівлі, монолітність конструкцій, стики і армування елементів із врахуванням заделування на опорах дуже впливають на вогнестійкість будівлі у цілому [3].

Отримані експериментальні дані, щодо спільної роботи конструкцій дозволяють зробити наступні висновки:

1. Моделювання спільної роботи несучих будівельних конструкцій в умовах пожежі принципово можливе у лабораторних умовах за наявністю обладнання, що дозволяє:

- обмежити температурні деформації елементів;
- вимірювати виникаючі зусилля від обмеження цих деформацій;
- обмежувати і вимірювати кути обертання опорних частин елементів.

2. Обмеження температурних деформацій елементів, що виникають при їх спільній роботі може сприяти:

- збільшенню або зменшенню класів вогнестійкості з'єднувальних елементів і конструктивних систем;
- зміні схеми роботи і схеми руйнування в умовах пожежі, при цьому позитивний вплив обмеження деформацій (защемлення) на вогнестійкість згинаємих елементів досягається у тому випадку, коли,

завдяки защемленню виникає напруження, протилежне за напрямком напруженню від згину.

3. Аналіз робіт вітчизняних і іноземних авторів показує, що до теперішнього часу не існує надійних методів розрахунку, придатних для оцінювання вогнестійкості будівель і споруд із врахуванням спільної роботи конструкцій під час пожежі і зміни напруженого стану елементів.

Висновок. Вивчення проблеми спільної роботи конструкцій будівель в умовах пожежі проводиться протягом багатьох років. До теперішнього часу накопичений багатий досвід експериментального вивчення даної проблеми завдяки моделюванню спільної роботи будівельних конструкцій під час пожежі в умовах лабораторій. Проведений ряд великомасштабних досліджень натуральних фрагментів будівель, які надали дуже цінну наукову інформацію. Разом із цим ці дослідження підтвердили необхідність подальшого вивчення даної проблеми, оскільки багато важливих питань (особливо аналітичного оцінювання вогнестійкості будівель), ще не вирішені.

Подальше вивчення цієї проблеми доцільно проводити за наступними напрямками:

- 1) Експериментальне моделювання умов спільної роботи будівлі при пожежі;
- 2) Подальший розвиток аналітичного методу розрахунку температурних зусиль і деформацій в умовах спільної роботи конструкцій будівель при пожежі;
- 3) Вивчення впливу високої температури на пружно-пластичні властивості бетону, щоб отримати дані для аналітичного оцінювання вогнестійкості конструктивних систем, із врахуванням спільної роботи елементів будівель при пожежі, і відповідно, зміни напруженого стану будівельних конструкцій;
- 4) Розробка науково обгрунтованого методу оцінювання вогнестійкості будівель і споруд в цілому під впливом реальної пожежі;
- 5) Експериментальна перевірка методу на натуральних фрагментах будівель і впровадження отриманих даних у практику і нормативні документи.

СПИСОК ЛІТЕРАТУРИ

1. В. Н. Демехин, И. Л. Мосалков, Г. Ф. Плюснина. Здания, сооружения и их устойчивость при пожаре. – М., АГПС МЧС России, 2003. – 654 с.;
2. Euro-International du Beton Fire Design of Concrete Structures. Bulletin D'Information №208, July;
3. Савченко О. С. Спільна робота плит та ригелів у складі диска перекриття: дис. канд. наук: Полтавський національний технічний ун-т. ім. Юрія Кондратюка. – Полтава 2004.

ОСОБЛИВОСТІ ОПТИМІЗАЦІЇ ОРГАНІЗАЦІЙНОЇ СТРУКТУРИ ПІДРОЗДІЛІВ ДСНС УКРАЇНИ В УМОВАХ СЬОГОДЕННЯ

Шпак М.

НК – Тарасов С., канд. держ. упр.

Черкаський інститут пожежної безпеки імені Героїв Чорнобиля

Національного університету цивільного захисту України

Оптимізація організаційних структур управління є складовою частиною комплексу заходів з підвищення ефективності роботи підприємств, установ, організацій незалежно від форми властості та підпорядкуванні. Керівники повинні обрати ту структуру, яка найкраще відповідає поставленим цілям і задачам органу чи підрозділу, своєчасно і адекватно реагує на дії факторів внутрішнього і зовнішнього середовища, цілеспрямовано розподіляє і координує зусилля співробітників і таким чином підвищувати власну конкурентоспроможність та ефективно виконувати покладені завдання за призначенням. Добре відомо положення, згідно з яким нові завдання не можна вирішувати за допомогою старої організаційної структури.

Сьогодні відчувається гостра необхідність в наукових дослідженнях з проблеми оптимізації організаційних структур управління, пошуку нових підходів, розробці методик, обґрунтуванню алгоритмів, що дозволяють вибрати той вид організаційної структури, який найбільшою мірою відповідає рівню розвитку підприємства, установи чи організації в цілому. Відсутність наукових розробок по відзначених аспектах проблеми або низьке їх якість призводить до того, що оптимізація структур багатьма установ не проводиться або здійснюється методом проб і помилок, що знижує результативність їх господарської діяльності.

Викладені обставини підтверджують доцільність та актуальність проведення досліджень щодо оптимізації організаційних структур управління підприємствами, установами чи організаціями, обґрунтуванню нових методичних підходів до вирішення поставленої проблеми.

Основне призначення організаційних елементів у складі комплексного механізму управління полягає у формуванні і посиленні організаційного потенціалу суб'єктів управління як складової частини системи управління. Відтак, ефективність структури управління визначається не стільки самою структурою, скільки тим організаційним механізмом, що діє в межах цієї структури. Відтак, оцінити ефективність структури управління можна спільно з оцінкою ефективності організаційного механізму.

Організаційна структура є сукупністю управлінських ланок і організаційних зв'язків між ними щодо реалізації цілей і завдань держави загалом чи на окремому напрямі.

Секція 2. Організаційно-управлінське забезпечення діяльності ЄДСЦЗ

Організаційна структура державного характеризує відносини сукупності ланок та наявних організаційних зв'язків між ними, які виражають взаємодію і координацію елементів усередині даної системи. В основу її взаємодії і координації покладено цілі і завдання, що реалізуються через функції. При цьому функції є визначальними щодо організаційної структури, вони обумовлюють необхідність тих чи інших елементів системи і архітектуру цієї системи. тобто, органічний взаємозв'язок організаційної структури і функціональної структури на практиці призводить до того, що вони постають як єдине ціле, як організаційно-функціональна структура, побудована за принципом розподілу функцій по вертикалі і горизонталі структури

17 липня Верховна Рада завершила один з важливих етапів реформи децентралізації України – проголосувала за ліквідацію 490 старих районів і утворення 136 нових [2].

Відповідно до постанови КМУ від 9 жовтня 2020 р. № 939 «Про перейменування деяких територіальних органів Державної служби з надзвичайних ситуацій» [3] усі управління ДСНС України із Управлінь були перейменовані у Головіні Управління, що в свою чергу дасть змогу утворювати у складі Головних управлінь Управління на місцях утворення нових районних центрів в областях. Що в свою чергу дасть змогу утворювати нові структурні підрозділи і збільшить кількість особового складу управлінь.

Досліджуючи організаційний механізм, варто враховувати два аспекти: теоретичні напрацювання та практичний досвід реалізації. Так, з теоретичної точки зору організаційний механізм є системою знань про сутність, закономірності дій та правила застосування методів і засобів цілеспрямованого систематичного регулюючого впливу суб'єкта управління на об'єкт управління з метою переведення його в якісно новий стан.

Щодо практичного застосування, то організаційний механізм державного управління є сукупністю:

- методів, засобів, інструментів та технологій, які використовуються органами влади для досягнення цілей;
- матеріальних і фінансових, інформаційних ресурсів, соціального та організаційного потенціалу;
- нормативно-правових актів, які сповна відображають взаємодію та причинно-наслідкові зв'язки різних елементів системи державного управління.

Їх органічне поєднання надає змогу ефективно функціонувати, розв'язувати складні проблемні питання із попередження та захисту населення від надзвичайних ситуацій.

СПИСОК ЛІТЕРАТУРИ

1. Постанова Верховної Ради України від 17 липня 2020 року № 807-ІХ.
2. Постанова КМУ від 9 жовтня 2020 р. № 939 «Про перейменування деяких територіальних органів Державної служби з надзвичайних ситуацій».

ОРГАНІЗАЦІЙНІ АСПЕКТИ ДІЯЛЬНОСТІ ПІДРОЗДІЛУ З ПИТАНЬ ЦИВІЛЬНОГО ЗАХИСТУ СУБ'ЄКТА ГОСПОДАРЮВАННЯ

Ящук М. І.

НК – Кришталь Т. М., д-р екон. наук, професор

Черкаський інститут пожежної безпеки імені Героїв Чорнобиля

Національного університету цивільного захисту України

Керівництво суб'єктів господарювання незалежно від форм власності і підпорядкування повинно планувати і здійснювати необхідні заходи щодо захисту працівників, суб'єктів господарювання та довілля від надзвичайних ситуацій, розробляти плани цивільного захисту, створювати матеріальні резерви для попередження та ліквідації надзвичайних ситуацій, забезпечувати своєчасне оповіщення працівників про загрозу або про виникнення надзвичайної ситуації, організують здійснення заходів з евакуації персоналу тощо.

Керівник суб'єкта господарювання з метою організації заходів цивільного захисту утворює підрозділ з питань цивільного захисту, який є самостійним структурним підрозділом суб'єкта господарювання. Такі підрозділи створюються з урахуванням таких вимог [1]:

1) у суб'єктах господарювання, віднесених до відповідних категорій цивільного захисту, з чисельністю працюючих понад 3 тисячі осіб створюються підрозділи з питань цивільного захисту;

2) у суб'єктах господарювання, а також закладах охорони здоров'я із загальною чисельністю працюючих та осіб, які перебувають на лікуванні, від 200 до 3 тисяч осіб та у суб'єктах господарювання, віднесених до другої категорії цивільного захисту, призначаються посадові особи з питань цивільного захисту;

3) у навчальних закладах з денною формою навчання з чисельністю 500 і більше осіб, які навчаються, призначаються посадові особи з питань цивільного захисту;

4) у суб'єктах господарювання з чисельністю працюючих до 200 осіб призначаються особи з питань цивільного захисту за рахунок штатної чисельності суб'єкта господарювання.

Підрозділ з питань цивільного захисту підпорядкований та підзвітний безпосередньо керівникові суб'єкта господарювання. У разі якщо суб'єкт господарювання перебуває у сфері управління центрального органу виконавчої влади, районної, районної у м. Києві державної адміністрації, виконавчого органу міської, селищної, сільської рад, підрозділ з питань цивільного захисту суб'єкта господарювання також підпорядковується цим органам.

Основними завданнями підрозділу з питань цивільного захисту є [2]:

– організація виконання заходів у сфері цивільного захисту на об'єктах суб'єкта господарювання, спрямованих на захист працівників, майна і територій від надзвичайних ситуацій, зменшення ризику їх

Секція 2. Організаційно-управлінське забезпечення діяльності ЄДСЦЗ

виникнення та забезпечення постійного функціонування суб'єкта господарювання в умовах надзвичайної ситуації і в особливий період;

- забезпечення виконання завдань, створених суб'єктом господарювання, органами управління і силами цивільного захисту та сприяти їх оперативності до дій за призначенням;

- забезпечення виконання вимог законодавства у сфері цивільного захисту, техногенної та пожежної безпеки.

Порядок діяльності підрозділів з питань цивільного захисту або призначених осіб визначається відповідними положеннями про них або посадовими інструкціями. Положення про підрозділ (посадова інструкція працівника) з питань цивільного захисту затверджується керівником, що його створив (призначив).

Такий підрозділ має очолювати керівник, який призначається на посаду та звільняється з посади керівником суб'єкта господарювання відповідно до законодавства. Керівник підрозділу повинен мати повну вищу освіту та стаж роботи у сфері цивільного захисту не менше двох років.

Основні повноваження керівника підрозділу з питань цивільного захисту [2]:

- здійснює керівництво діяльністю підрозділу, відповідає за виконання покладених на підрозділ завдань та прийняті ним рішення;

- організовує діяльність підрозділу, спрямовану на розроблення і здійснення заходів щодо захисту, запобігання і реагування на надзвичайні ситуації;

- розробляє проекти наказів керівника суб'єкта господарювання з питань організації та виконання заходів цивільного захисту;

- формує проекти планів у сфері цивільного захисту на мирний час та особливий період суб'єкта господарювання;

- контролює в межах компетенції виконання наказів з питань цивільного захисту працівниками суб'єкта господарювання;

- забезпечує в підрозділі виконання вимог законодавства, зокрема, Кодексу цивільного захисту України, Кодексу законів про працю України;

- визначає та затверджує функціональні обов'язки працівників підрозділу;

- подає пропозиції щодо призначення на посаду та звільнення з посади працівників підрозділу;

- готує пропозиції в межах компетенції до проектів наказів керівника суб'єкта господарювання;

- уносить у встановленому порядку пропозиції щодо обмеження, а в разі потреби – припинення роботи суб'єкта господарювання, окремих цехів, експлуатації робочих місць до усунення порушень, які можуть призвести до виникнення надзвичайних ситуацій або загрожують життю та здоров'ю працівників;

Секція 2. Організаційно-управлінське забезпечення діяльності ЄДСЦЗ

– ініціює проведення в установленому порядку нарад з питань, що належать до компетенції підрозділу.

Чисельність підрозділу з питань цивільного захисту рекомендується визначати, враховуючи рівень загроз та техногенного навантаження на суб'єкт господарювання.

З метою належної організації роботи підрозділ з питань цивільного захисту має взаємодіяти з підрозділом територіального органу ДСНС, іншими структурними підрозділами виконавчого комітету міської (сільської, селищної) ради, а також підприємствами, установами, організаціями та іншими суб'єктами забезпечення цивільного захисту.

Підрозділ з питань цивільного захисту утримується за рахунок коштів суб'єкта господарювання.

Отже, ми дійшли висновку, що підрозділ з питань цивільного захисту суб'єкта господарювання є об'єктовим постійно діючим органом управління цивільного захисту, до повноважень якого належать питання організації, здійснення та контролю заходів цивільного захисту. Такий підрозділ повинні утворювати суб'єкти господарювання, віднесені до відповідних категорій цивільного захисту, з чисельністю працюючих понад 3000 осіб.

СПИСОК ЛІТЕРАТУРИ

1. Кодекс цивільного захисту України: Закон України від 30.08.2013 р. № 5403-VI / Відомості Верховної Ради України. – 2013. – № 34-35. – Ст. 458.
2. Про затвердження Типового положення про підрозділ з питань цивільного захисту суб'єкта господарювання: Наказ Міністерства внутрішніх справ України від 20.04.2017 р. N 325. – Режим доступу: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z0626-17#Text>.

MODELS OF RURAL AREA DEVELOPMENT: FOREIGN EXPERIENCE

Chubina A. S.

National Academy for Public Administration Under the President of Ukraine

Insufficient attention paid by Ukrainian scientists-economists to the development of rural areas of Ukraine has led to the relevance of scientific research on this issue. According to V. Yurchyshyn, modern Western science has recently focused on adapting the concept of human development to the needs of science as the main direction of rural development. That is, the priority of rural development in the advanced countries today is the human development of the rural population, accompanied by the effectiveness of regulations, tools and methods to ensure and support progress. This is a very fundamental situation that needs to be understood and adapted to the conditions of Ukraine.

It is established that the importance of studying foreign experience of rural development in the context of the implementation of the applied principles of state policy to ensure socio-economic development is due to such reasons as formed differences and contradictions between public authorities and local governments; unbalanced disproportionate distribution and use of budget funds between urban and rural areas; ignoring the interests of the rural population. Practice shows that in Ukraine the policy of rural development is in the process of formation, and in some foreign countries it is evolving in terms of forming effective mechanisms and models of rural development. This highlights the importance of further study of rural development models in Ukraine and the possibility of introducing foreign experience.

The analysis of scientific sources allowed us to state that several models of rural development have been formed in the world on the basis of the evolution of scientific approaches to the implementation of socio-economic development policy and the established state system. The first model is the implementation of various support programs independently of each other (USA, Mexico, New Zealand). Another model – mechanisms and instruments of state support are enshrined in legislation (EU, Canada, Turkey).

O. Pavlov notes that «rural areas as a marketing object appear not only as a real geographical space filled with material objects and human beings, but also as a mental space. Mentality not only forms territorial identification, but also takes an active part in creation of spatial formations. An individual or a community of people, endowed with a certain mentality, transform the natural landscape at their own discretion, guided by the system of views, attitudes, spiritual and cultural traditions formed in the process of historical evolution. At the same time, in the human consciousness in the process of transforming activity one or another type of mental space of thoughts, images, feelings, sensations is formed and fixed, in which the real space is reflected».

The historical experience of different countries shows that the main principles of economic reforms and, accordingly, the policy of rural development since the early twentieth century has been to support business and production. Subsequently, this concerned the development of rural infrastructure and the diversification of production, with the EU countries making significant progress in this. To date, these countries have revised their goals and identified the need to allocate more funds to improve the quality of life of the population as a whole. European rural development policy based on the legally established Common Agricultural Policy – CAP, helps rural areas of the EU to solve economic, environmental and social problems, which is regulated in the basic principles of the CAP of the European Union. The main directions of the CAP include the development of rural communities; democratization of governance; ensuring the health of the nation; formation of a just society; living within environmental constraints; achievement of the main goals of rural development, which is established and argued by scientific research. According to the analysis of

scientific sources on the chosen topic, the study of foreign experience is limited to the European model of rural development under the influence of local government policy, as it involves the implementation of rural development policy, accompanied by agricultural policy and policies to support profitability of agricultural production.

As for Ukraine, based on the scientific achievements of both domestic and foreign scientists, we need to take into account the current economic situation in Ukraine, the priorities of Ukraine as a whole and the opportunities of rural areas as powerful locomotives of economic and social development.

REFERENCES

1. Borodina O. M., Procopa I. V. Theory, policy and practice of rural development. Kyiv: Institute of Economics and Forecasting 2010. 376 p.
2. European experience of legislative regulation of state support and development of rural settlements // European Information and Research Center. URL: <http://euinfocenter.rada.gov.ua/uploads/documents/28885>.
3. Kulish I. M. State policy of rural development: world experience for Ukraine // Socio-economic problems of the modern period of Ukraine. 2014. Volume 3 (107). P. 395-407.
4. Puhachov M. The world experience of rural development can be adapted to the needs of Ukraine. NNC «Institute of Agrarian Economics». URL: <http://www.iae.org.ua/presscentre/archnews/899-2014-08-11-07-44-26>.
5. Tkachuk A. Regional policy: legal regulation. World and Ukrainian experience. Kyiv: Lesta, 2011. 260 p.
6. Yurchyshyn V. V. Rural areas as system-forming factors in the development of the agricultural sector of the economy // Economy APK. 2005. № 3. P. 3-10.

Секція 3. Соціально-економічне забезпечення діяльності ЄДСЦЗ

СПІВПРАЦЯ ДЕРЖАВНОГО І ПРИВАТНОГО СЕКТОРІВ У СФЕРІ ЦИВІЛЬНОГО ЗАХИСТУ

Андрієнко І. М.,

НК – Горбаченко Ю. М., канд. іст. наук, доцент

*Черкаський інститут пожежної безпеки імені Героїв Чорнобиля
Національного університету цивільного захисту України*

Забезпечення державою високого рівня безпеки громадян в умовах надзвичайних ситуацій нині стає все більш складним завданням, і Україна, у тому числі декларуючи свої євроінтеграційні устремління, повинна демонструвати та доводити на практиці підвищення ефективності всіх державних механізмів, що забезпечують безпеку людини і громадянина, суспільства і держави. З одного боку, складність цього завдання обумовлена низкою взаємопов'язаних факторів, зокрема, обмеженістю ресурсів, періодичним виникненням економічних криз, стрімким розвитком технологій, поглиблення економічної глобалізації, підвищення вимог міжнародного співтовариства щодо захисту прав і свобод людини. З іншого боку, мають місце тенденції до зростання ризиків екологічних, техногенних та соціально-політичних загроз, з якими потенційно може зіткнутися суспільство та кожна окрема людина в своєму щоденному житті. Все це разом свідчить про необхідність задіяти додаткові ресурси для здійснення ефективних заходів попередження і реагування на загрози різної природи, у тому числі через розширення співпраці між державним і приватним секторами[2].

В розвинених країнах світу державно-приватне партнерство в сфері безпеки є поширеною практикою, яка не просто добре зарекомендувала себе під час реагування на надзвичайні ситуації природного та техногенного походження, а й дозволяє підвищити готовність населення та об'єктів промисловості до таких ситуацій.

Узгодження та координація спільних дій відповідних органів виконавчої влади та приватного сектору повинні здійснюється через функціонування координаційних рад (міжгалузеві, галузеві, регіональні тощо).

Важливою формою державно-приватного партнерства є співробітництво державних силових структур з приватним сектором задля забезпечення безпеки людей у надзвичайних ситуаціях.

Секція 3. Соціально-економічне забезпечення діяльності ЄДСЦЗ

На жаль, в Україні механізму державно-приватного партнерства в сфері попередження та реагування на надзвичайні ситуації приділяється недостатня увага як в базових нормативно-законодавчих актах, так і в роботі відповідних відомств, незважаючи на приватизацію багатьох потенційно-небезпечних підприємств. Чинне українське законодавство регулює державно-приватне партнерство виключно з питань співробітництва між державою (в особі відповідних органів державної влади чи місцевого самоврядування) та приватними інвесторами у межах реалізації проектів, спрямованих на вирішення соціально-економічних проблем важливих для окремих адміністративно-територіальних одиниць.

Досі спеціалізовані аварійно-рятувальні служби та приватні компанії не готові до тісної співпраці в умовах надзвичайної ситуації.

Кодекс цивільного захисту України лише опосередковано торкається питання державно-приватного партнерства.

СПИСОК ЛІТЕРАТУРИ

1. Кодекс цивільного захисту України № 5403-IV від 02.10.2012 р.
2. Павлюк К. В. Сутність і роль державно-приватного партнерства в соціально- економічному розвитку держави / К. В. Павлюк, С. М. Павлюк // Наукові праці КНТУ. Економічні науки. – 2010. – № 17. – С. 10–19.

ДО ПИТАННЯ ЗМІСТУ ПОНЯТТЯ «СОЦІАЛЬНИЙ ЗАХИСТ НАСЕЛЕННЯ»

Банделюк М. В.

НК – Кришталь Т. М., д-р екон. наук, професор

Черкаський інститут пожежної безпеки імені Героїв Чорнобиля

Національного університету цивільного захисту України

Згідно положень Декларації прав людини сучасна правова держава повинна гарантувати право на такий рівень життя, який враховує забезпечення людей їжею, житлом, медичним обслуговуванням, власним добробутом і добробутом сім'ї та правом на соціальне забезпечення у разі безробіття, хвороби, інвалідності, старості та інших випадків втрати засобів до існування [1]. Згідно статті 46 Конституції України громадяни мають право на соціальний захист, що включає право на забезпечення їх у разі повної, часткової або тимчасової втрати працездатності, втрати годувальника, безробіття з незалежних від них обставин, а також у старості та в інших випадках, передбачених законом [2]. Отже, право людини на соціальний захист є її конституційним правом.

Соціальний захист має низку ознак. По-перше, це система суспільних відносин, яка призначена для задоволення особистих матеріальних потреб громадян через індивідуальну форму розподілу зі

Секція 3. Соціально-економічне забезпечення діяльності ЄДСЦЗ

спеціальних фондів. По-друге, соціальний захист здійснюється державою за рахунок коштів суспільства. По-третє, кошти надаються замість заробітної плати або як додаток до неї у випадках, передбачених законодавством, у разі втрати чи зниження заробітку, додаткових витрат або неможливості працевлаштування [3].

Соціальний захист належить до багатоаспектних явищ суспільної дійсності, тому його проблематика досліджується представниками таких суспільних наук, як філософія, економіка, юриспруденція, політологія, соціологія та ін.

Під соціальним захистом традиційно розуміють заходи, що вживаються для захисту громадян від соціальних ризиків, таких як втрата роботи, хвороба, старість, інвалідність або втрата годувальника тощо. Однак на Європейському форумі, що відбувся у Брюсселі у 1998 р., було запропоновано включати у соціальний захист громадян не тільки соціальне забезпечення, а й соціальну інтеграцію, отримання освіти, охорону здоров'я, забезпечення житлом, надання соціальних послуг тощо.

Вітчизняні науковці дають ряд трактувань поняття соціальний захист. Зокрема, Е. Лібанова стверджує, що соціальний захист населення – це матеріальне забезпечення всіх без виключення громадян не нижче соціальних нормативів та забезпечення гідних умов проживання [4].

В. Скуратівський та О. Палій трактують соціальний захист як комплекс організаційно-правових та економічних заходів, спрямованих на захист добробуту кожного члена суспільства в конкретних економічних умовах [5].

Учений В. Глушко розглядає соціальний захист як сукупність заходів та механізмів їх здійснення, які використовує суспільство для забезпечення суспільно нормальних умов матеріального і духовного життя населення [6].

Соціальний захист населення – це система економічних, правових, організаційних та інших заходів держави із забезпечення соціальних прав і гарантій громадян, дія якої спрямована на турботу держави та суспільства про громадян, яким потрібна допомога у зв'язку з віком, станом здоров'я, соціальним становищем, недостатнім забезпеченням засобами існування тощо [7].

Відомий американський економіст П. Спікер у своїй праці «Соціальна політика: теми та підходи» тлумачить соціальний захист як систему соціальних служб, що передають конкретні ресурси споживачам. Під соціальними службами він виокремлює «велику п'ятірку» – соціальне забезпечення, житлові програми, охорону здоров'я, соціальну роботу, освіту [8].

На нашу думку, зміст дефініції «соціальний захист населення» цілісніше розкриває її саме поняття «система», яка передбачає сукупність певних функціональних елементів, що комплексно взаємодіють для досягнення єдиної мети.

Секція 3. Соціально-економічне забезпечення діяльності ЄДСЦЗ

Узагальнюючи вищезазначене, ми розглядаємо соціальний захист населення як законодавчо закріплену систему державних гарантій та реалізації прав усіх соціально-демографічних груп громадян, окремих осіб щодо забезпечення їх нормального рівня та якості життя. Отже, соціальний захист – це не тільки невід’ємна складова соціальної політики будь-якої держави, але і беззаперечна вимога цивілізаційного існування на достатньо високому рівні кожного без винятку суспільства.

СПИСОК ЛІТЕРАТУРИ

1. Загальна декларація прав людини від 10 грудня 1948 року. – Режим доступу: <https://www.coe.int/uk/web/compass/the-universal-declaration-of-human-rights-full-version>
2. Конституція України. – Режим доступу: <http://zakon.rada.gov.ua/laws/show/254к/96-вр>
3. Ярошенко І. С. Право соціального забезпечення: навч. посіб. / І. С. Ярошенко. – К.: КНЕУ, 2005. – 232с.
4. Лібанова Е. Бідність в Україні: визначення, критерії та показники / Е. Лібанова // Україна: аспекти праці. – 2001. – № 6.
5. Скуратівський В. А. Основи соціальної політики: навч. посіб. / В. А. Скуратівський, О. М. Палій. – К.: МАУП, 2002. – 200 с.
6. Грушко В. І. Пенсійна система України: навч. посіб. / В. І. Грушко. – К., 2006.
7. Нагребельний В. П., Болотіна Н. Б. Соціальний захист // Юридична енциклопедія: В 6 т. – К., 1998. – Т. 5.
8. Спікер П. Соціальна політика: теми та підходи / Поль Спікер. – К.: Фенікс, 2000. – 400 с.

ЕКОНОМІКО-СОЦІАЛЬНІ ТА ОРГАНІЗАЦІЙНО-ПРАВОВІ АСПЕКТИ ФІЗИЧНОЇ РЕАБІЛІТАЦІЇ УЧАСНИКІВ АТО/ООС

*Брайченко С. М., канд. юрид. наук, доцент,
Черкаський інститут ДВНЗ «Університет банківської справи»
Джолос С. В., канд. юрид. наук, доцент,
Черкаський національний університет ім. Б. Хмельницького*

Обґрунтовуючи актуальність дослідження зазначеної теми, слід вказати, що, станом на 01.09.2020 року до Державної служби України у справах ветеранів війни та учасників антитерористичної операції комісіями з розгляду матеріалів про визнання учасниками бойових дій, утворених в Міністерствах оборони та юстиції, МВС, Національній поліції, СБУ, Службі зовнішньої розвідки, Держприкордонслужби, Держспецтрансслужби, Генеральній прокуратурі України, УДО, Адміністрації Держспецзв’язку, ДСНС, ДФС надійшла інформація щодо майже 400 тис. осіб, отримали статус учасника бойових дій із числа осіб, що захищали незалежність, суверенітет та територіальну цілісність України, брали участь в антитерористичній операції і

стримування збройної агресії Російської Федерації в Донецькій та Луганській областях, забезпеченні їх здійснення [1].

Оскільки наразі в Україні велика кількість учасників бойових дій, які отримали каліцтво або контузії і спостерігаються нові випадки травмування військовослужбовців під час виконання завдань військової служби в районі проведення ООС, постає гостре питання впровадження заходів, що сприятимуть створенню цілісної системи їх ефективної фізичної реабілітації. Така реабілітація має передбачати комплексне втручання на рівні держави, суспільства, громади, сім'ї й особистості, та повинна бути адаптована до вимог історичного, політичного, економічного та соціокультурного контекстів.

Звичайно, питанню фізичної реабілітації учасників АТО/ООС приділяється значна увага в нашій державі. Основні засади створення правових, соціально-економічних, організаційних умов для усунення або компенсації наслідків, спричинених стійким порушенням здоров'я, підтримання особами з інвалідністю фізичного, психічного, соціального благополуччя, сприяння їм у досягненні соціальної та матеріальної незалежності визначені в Законі України «Про реабілітацію осіб з інвалідністю в Україні» (зі змінами і доповненнями) [2]. Фізична реабілітація учасників АТО/ООС гарантується в Указі Президента України «Про додаткові заходи щодо соціального захисту учасників антитерористичної операції» (2015 р.) [3].

Вагомим чинником підвищення ефективності фізичної реабілітації учасників АТО/ООС є Постанова Кабінету Міністрів України від 5 грудня 2018 р. № 1021 «Про затвердження Державної цільової програми з медичної, фізичної реабілітації та психосоціальної реадaptaції постраждалих учасників Революції Гідності, учасників антитерористичної операції та осіб, які брали участь у здійсненні заходів із забезпечення національної безпеки і оборони, відсічі і стримування збройної агресії Російської Федерації в Донецькій та Луганській областях, забезпеченні їх здійснення, на період до 2023 року» [4].

Головна мета зазначеної Програми – визначення основних шляхів розв'язання проблем реабілітації та реадaptaції учасників зазначених подій. Розробники Програми визначили наступні напрями щодо вдосконалення діяльності держави у даній сфері.

В першу чергу, з метою пошуку апробованих заходів, заплановано здійснення аналізу міжнародного досвіду реабілітації та реадaptaції і запровадження нормативно-правового підґрунтя до національного законодавства. Достатньо уваги приділено не малозначному чиннику успішних реформ – професійному розвитку фахівців, які задіяні у виконанні Програми. З метою розширення обізнаності щодо прав учасників та членів їх сімей, запроваджено ефективне інформування та адміністрування потреб громадян у сфері соціального захисту та реабілітації і реадaptaції.

Окрім основного напрямку – медичної та фізичної реабілітації учасників, розробники також приділили увагу і психосоціальній

реадаптації учасників із залученням членів їх сімей, у тому числі сприянні зайнятості, підвищенні конкурентоспроможності учасників на ринку праці.

Результати проведення аналізу досвіду держав, у яких діє ефективна система реабілітації та реадаптації ветеранів, свідчать про доцільність його застосування в Україні відповідно до потреб зазначеної категорії громадян. Практикою США та Хорватії у зазначеній сфері доведено ефективність організації спеціалізованих реабілітаційних центрів для ветеранів, зокрема центрів подолання наслідків психологічних травм. Вдалим прикладом є співпраця Уряду Ізраїлю та Ізраїльської асоціації травми – об'єднання громадських професійних організацій. Завдяки такій співпраці організовано національну мережу центрів забезпечення стресостійкості населення, в яких надається системна психосоціальна підтримка особам, що потребують невідкладної психологічної допомоги, а також послуги психотерапії та психологічної реабілітації.

Моніторинг практики організації реабілітації та реадаптації учасників в Україні виявив її низьку ефективність, тому досягнення цілей Програми можливе лише в межах другого варіанта розв'язання визначених проблем [4].

Окрім цього, питання фізичної реабілітації виносяться на порядок денний засідань урядових комітетів і громадських організацій, знаходять відображення в ЗМІ тощо. Але, незважаючи на значну увагу з боку держави та суспільства у сфері побудови системи фізичної реабілітації учасників АТО/ООС, на сьогодні, все ж, є необхідність удосконалення механізму фізичної реабілітації учасників бойових дій на певних етапах.

Військовий конфлікт на Сході України став потужним поштовхом до необхідності розвитку ефективної системи реабілітації учасників бойових дій. З початком збройного конфлікту в зоні проведення АТО, у 2015 році, експерти місії ВООЗ в Україні відзначили стурбованість відсутністю в нашій державі заснованих на правах людини абілітаційних і реабілітаційних послуг і програм для інвалідів, які сприяють їх фізичному, розумовому і соціальному розвитку. Комітет по правах інвалідів ВООЗ закликав Україну запровадити доступні і комплексні абілітаційні і реабілітаційні послуги і програми, такі як раннє втручання, що забезпечують інвалідам і їх сім'ям комплексну, міждисциплінарну і індивідуалізовану підтримку[5].

Незважаючи на виявлені недоліки в системі реабілітації та рекомендації щодо їх усунення в березні 2018 р. на засіданні круглого столу Комітету Верховної Ради України з питань охорони здоров'я на тему «Актуальні проблеми забезпечення учасників АТО медичною, фізичною та психологічною реабілітацією» перший заступник голови Комітету О. Корчинська зазначила: «Україна тривалий час перебуває у стані збройного конфлікту, під час якого загострюються всі накопичені та невирішені роками проблеми. До них слід віднести неефективність вітчизняної системи охорони здоров'я в цілому та відсутність системи

реабілітації зокрема» [6]. Було зазначено, що дотепер Україна має ту систему реабілітації, яка залишилася їй у спадок від радянських часів, принципових змін у ній не відбулося, окрім хіба що деяких аспектів спрямування коштів на санаторно-курортне лікування чи фінансового забезпечення технічними засобами реабілітації. Водночас, виконавчий директор Української Гельсінської спілки з прав людини О.Павліченко також наголошує на практичній відсутності системного підходу щодо реабілітаційних послуг та зазначає: «незважаючи на місцеві та відомчі ініціативи, система реабілітації в Україні досі не створена» [7].

Висновки. Отже, відповідно до сучасних підходів міжнародного законодавства у сфері реабілітації та реалій сьогодення наразі нагальною є необхідність зміни парадигми вирішення проблем фізичної реабілітації в Україні. Виникла потреба здійснювати супровід ветеранів АТО/ООС та координувати зусилля всіх структур і організацій з цих питань.

В Україні необхідно створити так званий єдиний реабілітаційний простір, що передбачає створення інтерактивної карти надання соціальних та реабілітаційних послуг та запровадження системи моніторингу результативності по всій країні. Необхідно запроваджувати єдині високі стандарти до надання реабілітаційних послуг та підвищення їх якості шляхом запровадження моделі безперервного супроводу ветеранів АТО/ООС та моніторингу результативності заходів з їх реабілітації.

Саме міні-центри надання соціальних та реабілітаційних послуг зможуть вирішити проблему надання послуг у містах та територіальних громадах. Їх можуть створювати органи місцевої влади, наприклад комунальні установи. Міні-центри не тільки скоординують в єдине ціле надання соціальних та реабілітаційних послуг, але й забезпечать супровід ветеранів АТО/ООС та ветеранів з інвалідністю, забезпечать їх фізичну реабілітацію на постійній основі. До того ж, за таких умов для реабілітації учасників АТО/ООС можна буде більш ефективно залучити державні ресурси соціальних установ та служб, закладів охорони здоров'я, кошти місцевого та державного бюджетів, допомогу міжнародних фондів та громадських організацій тощо.

Реалізація вказаних заходів потребує ухвалення низки законів і підзаконних актів, які, з урахуванням світового досвіду, сприяли би покращенню існуючої ситуації.

СПИСОК ЛІТЕРАТУРИ

1. Інформація щодо надання статусу учасника бойових дій / Державна служба України у справах ветеранів війни та учасників антитерористичної операції. URL: <http://dsvv.gov.ua/dostup-do-publichnoji-informatsiji/informatsiya-schodo-nadannya-statusu-uchasnyka-bojovuyh-dij.html> (дата звернення 10.02.2021).
2. Закон України «Про реабілітацію осіб з інвалідністю в Україні» від 6 жовтня 2005 р. № 2961-IV // Відомості Верховної Ради України від 20.01.2006. 2006. № 2, / 2-3 / Стор. 44. Стаття 36.
3. Указ Президента України «Про додаткові заходи щодо соціального захисту учасників антитерористичної операції» від 18 березня 2015 р. №

150/2015 // Офіційний вісник Президента України від 03.04.2015. 2015. № 9. Стор. 28. Стаття 527.

4. Постанова Кабінету Міністрів України «Про затвердження Державної цільової програми з медичної, фізичної реабілітації та психосоціальної реадaptaції постраждалих учасників Революції Гідності, учасників антитерористичної операції та осіб, які брали участь у здійсненні заходів із забезпечення національної безпеки і оборони, відсічі і стримування збройної агресії Російської Федерації в Донецькій та Луганській областях, забезпеченні їх здійснення, на період до 2023 року» від 5 грудня 2018 р. № 1021 // Урядовий кур'єр від 11.12.2018. № 233.

5. Заключні зауваження по первональній доповіді України (п. 48. Абiлітація i реабілітація) / Комітет по правах інвалідів ВООЗ URL: <http://documents-dds-ny.un.org/doc/UNDOC/GEN/G15/226/51/PDF/G1522651.pdf?OpenElement> (дата звернення: 23.11.2019).

6. Комітет з питань охорони здоров'я провів круглий стіл: «Актуальні проблеми забезпечення учасників АТО медичною, фізичною та психологічною реабілітацією». URL: <http://portal.rada.gov.ua/news/Novyny/155245.html> (дата звернення: 10.02.2021).

7. Реабілітація жертв конфлікту. Чи пропонує держава щось, крім встановлення інвалідності та милиць? / Б.Мойса, за ред.: О.Павліченко, О.Мартиненка / Українська Гельсінська спілка з прав людини. К., 2018. 64 с. URL: <https://helsinki.org.ua/wp-content/uploads/2018/12/Reabilitatsiya-zhertv-vijny.pdf> (дата звернення: 10.02.2021).

ПРОБЛЕМА ВІРТУАЛІЗАЦІЇ ЦІННІСНИХ ОРІЄНТАЦІЙ СУЧАСНОЇ ЛЮДИНИ

Головченко А. В.,

НК – Усов Д. В., д-р філос. наук, професор

Черкаський інститут пожежної безпеки імені Героїв Чорнобиля

Національного університету цивільного захисту України

Вплив сучасних інформаційних технологій породжує проблему віртуалізації ціннісних орієнтацій сучасної людини, або віртуалізації реальності, а також формування власне віртуальної реальності. Дана проблема набула значної актуальності, а дискурс її обговорення поширений на різноманітні наукові дисципліни: від кібернетики до філософії.

Загальнонаукове розуміння віртуальності вказує на специфічний, ієрархічний спосіб стосунків між різнорідними об'єктами: «об'єкти віртуального світу породжуються об'єктами попереднього рівня. Віртуальні об'єкти при цьому існують лише актуально, тобто «тут» і «зараз», поки в базовій реальності проходять процеси породження віртуальних об'єктів; після закінчення процесу породження відповідні віртуальні об'єкти зникають» [1, с. 33]. Віртуальна реальність розуміється як специфічний різновид

символічної реальності, коли практика комп'ютерно-кібернетичного моделювання дозволяє продукувати нелімітовану безліч уявних світів.

Із глобальним поширенням інформаційних технологій, зокрема засобів масової комунікації та Інтернету, та зростаюче їх використання людьми в їхньому повсякденному житті призводить до формування в межах філософської парадигми власної проблематики віртуальності, яка проявляється у вигляді соціального типу віртуальної реальності, де остання розглядається як спроба штучного конструювання соціальної дійсності. В цьому напрямку проблема віртуального є проблемою змішування реальностей, коли копія набуває більшого значення і тим самим більшої реальності, ніж оригінал, коли відбувається подвоєння реальності, яке супроводжується змішуванням ціннісно-сміслових координат.

Наведені положення в цілому відображають динаміку процесів, що відбувалися в західному суспільстві в період фінальної фази розвитку індустріального суспільства та переходу його до постіндустріальної стадії. В найзагальнішому вигляді ці принципи дістали відображення в формулюванні Д. Янкеловича: «За останні декілька десятиріч норми соціального життя США змінилися, перетворивши суспільство з однаковим поглядом на сім'ю, інтимні стосунки та трудове життя на суспільство з максимально зростаючим плюралізмом думок щодо зазначених питань. Практично всі нещодавні трансформації цінностей американців схилялися в бік більшої терпимості, відкритості, ширшого набору моделей прийнятної поведінки» [4, с. 87].

Український філософ В. Лях вважає, що перехід до нових цінностей віртуального суспільства відбувся в середовищі молодіжної культури кінця 60 – початку 70-х років за принципом опозиції до існуючих цінностей «індустріального суспільства». Нові цінності постали такими: «гедонізм – проти відстроченого задоволення; спонтанність – проти запланованої дії; самовираження – проти конформізму; незалежність – проти зобов'язань і залежності; новизна, творчість – проти шаблону і стереотипу; зневага до дисципліни і праці – проти самоцінності тяжкої праці і т. ін.» [2, с. 23]. Тобто, на противагу попередній орієнтації людини на етичні норми жорсткої регламентації поведінки в системі виробництва, молодіжна культура висувала перелік норм і правил поведінки, орієнтованих на етику саморозкриття і самореалізації.

Отже, визначальною ознакою нового інформаційного суспільства є зростання різноманітності, яка охоплює практично усі сфери: від способів життя і виробленої продукції до технології та засобів інформації. Як наголошує Е. Тоффлер, «в жодній із цивілізацій, котрі існували коли-небудь раніше, ми не мали для цього таких могутніх засобів. Зростаючою мірою ми опановуємо технологію свідомості» [3, с. 305].

Можна сформулювати основні властивості цінностей інформаційного суспільства – це безмежні можливості тиражування

віртуальних образів за досить короткі інтервали часу; фізична «незнищуваність»; відсутність перешкод привласнення результатів інформаційної праці анонімними споживачами віртуального простору; інтелектуальне віртуальне задоволення від використання комунікативних ресурсів замість реального фізичного володіння цінностями матеріального споживання.

Слід зауважити, що віртуалізація світу сучасної людини, відзначається реалізацією багатьох ціннісних ідеалів попередніх епох. В контексті віртуалізації культурних надбань у сферах економіки, науки та мистецтва комунікація створює потенціальні передумови для можливостей реалізації програм інтелектуального розвитку широких мас населення. Сучасні засоби масової телекомунікації, особливо мережа Інтернет, створюють технічні передумови для доступу кожного індивіда до культурної спадщини усього людства, незалежно від його місцезнаходження, фінансових можливостей та соціальної приналежності. Комунікативні технології дозволяють наочно реалізувати багатовікову мрію багатьох філософів-просвітників про необмежений доступ до освіти та навчання у будь-якому регіоні світу.

СПИСОК ЛІТЕРАТУРИ

1. Захряпин А.В. Виртуальное мировоззрение как феномен развития науки и общества. – Саранск: Тип «Рузаевский печатник», 2008. – 94 с.
2. Лях В.В. Зміна соціокультурних цінностей у період переходу до інформаційного суспільства // Мультиверсум. Філософський альманах. – 2014. – Вип. 1. – С. 3-26.
3. Тоффлер Е. Третя хвиля. – К.: Вид.дім «Всесвіт», 2002. – 480 с.
4. Yankelovich D. New rules: Searching for self-fulfillment in a world turned upside down. – N.Y., 1981.

OCHRONA LUDNOŚCI I OBRONA CYWILNA PROBLEMATYKA

Єрьома О. С.

НК – Чубіна Т. Д., д-р іст. наук, професор

*Черкаський інститут пожежної безпеки імені Героїв Чорнобиля
Національного університету цивільного захисту України*

Biorąc pod uwagę istotny wymiar bezpieczeństwa, niektórzy teoretycy przyjmują szeroki zakres pojmowania bezpieczeństwa. Wprawdzie służy to lepszemu i bardziej precyzyjnemu opisowi niemal wszystkich przejawów bezpieczeństwa, ale zawsze można stwierdzić, że są jeszcze inne też niekiedy ważne bezpieczeństwo.

Praktyka wskazuje, że tymi ważnymi do życia codziennego rodzajami bezpieczeństwa (mając na względzie funkcjonowanie człowieka w strukturach społecznych, które tworzy państwo) są przede wszystkim bezpieczeństwo polityczne, militarne, ekonomiczne, społeczne, kulturowe,

ideologiczne, ekologiczne – postrzegane w układzie międzynarodowym, państwowym i osobistym (do pewnego stopnia obywatelskim).

Według byłego amerykańskiego sekretarza stanu H. Kissingera bezpieczeństwo – będąc jedną z «centralnych kategorii antropocentrycznych» – stanowi współcześnie «fundament każdego ludzkiego działania». Stąd też, jak wiele pojęć o bardzo szerokim zakresie, jest ono pojęciem niejednoznacznym. W znaczeniu etymologicznym jest określeniem odnoszącym się do stanu: «stan niezagrożenia, spokoju pewności», «stan i poczucie pewności, wolność od zagrożeń», «wolność od zagrożeń, strachu lub ataku».

Owo postrzeganie stanu bezpieczeństwa w wyniku analiz obiektywnych można odnosić do stanów zagrożenia, które szwajcarski politolog D. Frei przedstawia następująco:

a) stan braku bezpieczeństwa – wówczas, gdy występuje duże rzeczywiste zagrożenie, a postrzeganie tego zagrożenia jest prawidłowe;

b) stan obsesji występuje wtedy, gdy nieznaczne zagrożenie jest postrzegane jako duże;

c) stan fałszywego bezpieczeństwa ma miejsce wówczas, gdy zagrożenie jest poważne, a postrzegane bywa jako niewielkie;

d) stan bezpieczeństwa występuje wtedy, gdy zagrożenie zewnętrzne jest nieznaczne, a jego postrzeganie prawidłowe.

Ochrona przeciwpożarowa pełni istotną rolę w systemie bezpieczeństwa państwa, zabezpiecza instalacje ważne dla obronności i funkcjonowania państwa, majątek oraz obiekty państwowe i prywatne, a także ratuje w sytuacjach zagrożeń, chroniąc obywateli i ich mienie przed skutkami pożarów, katastrof i innych zagrożeń. Dlatego zasadne jest podejmowanie systematycznych działań integrujących poszukiwania badawcze i służących wymianie wiedzy oraz doświadczeń w zakresie problematyki inżynierii ochrony przeciwpożarowej, ze względu na jej znaczące miejsce w systemie bezpieczeństwa państwa. Poczesne miejsce w tej dyskusji – w pierwszej kolejności – powinny zajmować możliwości wykorzystania potencjału systemów informatycznych w zakresie przetwarzania informacji do racjonalizacji procesów decyzyjnych i uzasadniania podejmowanych działań. Potencjał ten, jeszcze niedawno niedostępny, może w istotny sposób przyczynić się do wzrostu efektywności działań ochrony przeciwpożarowej. Tym samym, spełnione mogą zostać podstawowe wymagania stawiane przez współczesne społeczeństwo w obszarze kreowania działań poprawiających bezpieczeństwo i wywołujących poczucie bezpieczeństwa.

СПИСОК ЛІТЕРАТУРИ

1. Kukułka J, Bezpieczeństwo a współpraca europejska: współzależności i sprzeczności interesów, Sprawy Międzynarodowe 1982, s. 7, cyt. za J. Stańczyk, Współczesne pojmowanie bezpieczeństwa. – Warszawa, 1996. – S. 15

2. Zięba R., Pojęcie i istota bezpieczeństwa państwa w stosunkach międzynarodowych. – Sprawy Międzynarodowe, 198. – S. 10, s. 50;

3. Kuźniar R., Po pierwsze bezpieczeństwo, «Rzeczpospolita» z 9.01.1996 r.

OCHRONA LUDNOŚCI I OBRONA CYWILNA PROBLEMATYKA

Захаров Д. Д.

НК – Чубіна Т. Д., д-р іст. наук, професор

Черкаський інститут пожежної безпеки імені Героїв Чорнобиля

Національного університету цивільного захисту України

Trwająca obecnie epidemia obnażyła fakt, iż w państwie nie funkcjonuje system ochrony ludności i obrony cywilnej zdolny do neutralizacji zagrożeń o charakterze powszechnym. Epidemia Covid-19 od początku przybrała rozmiar zagrożenia o charakterze powszechnym. Z tego względu państwo polskie zaangażowało do walki z koronawirusem wszelkie możliwe służby i zasoby. W pewnym momencie pierwszej fazy epidemii terytorialsi pełnili służbę na ponad 120 punktach kontroli granicznej w tym na 14 punktach kontroli granicznej na lotniskach w tym na największym z nich Okęcie.

W mojej opinii Ukraina stoi przed cywilizacyjnym zadaniem jakim jest konieczność zbudowania systemu obrony powszechnej (nazywanego przez część komentatorów systemem obrony totalnej), gdzie jego integralną częścią będzie funkcjonujący w czasie pokoju powszechny system ochrony ludności/obrony cywilnej wspieranym w razie konieczności przez wydzielone komponenty Sił Zbrojnych , a który na czas wojny automatycznie będzie stawał się powszechnym systemem obrony cywilnej zdany w pierwszej kolejności na siebie z uwagi na fakt, iż Siły Zbrojne w tym wojska obrony terytorialnej będą w pierwszej kolejności realizowały zadania związane bezpośrednio z potrzebami obrony państwa.

Stawiam zatem tezę, iż z uwagi na charakter współczesnych zagrożeń, ich nieprzewidywalność, prawdopodobny stopień powszechnego wystąpienia oraz atrybut ujawniania się nagle i zaskoczenia rozróżnianie systemów ochrony ludności czasu pokoju i systemu obrony cywilnej czasu wojny jest praktycznie nieuzasadnione. Wymaga to w konsekwencji zmiany paradygmatu podejścia do tego zagadnienia na gruncie katedr akademickich, wypracowania nowych modeli teoretycznych i co istotne stopniowego implementowania nowych rozwiązań w ramach obowiązującego prawa.

Dokonywana przez mnie obserwacja okoliczności i przebiegu różnych sytuacji kryzysowych przekonuje, iż czynnikiem decydującym o skuteczności udzielenia pomocy poszkodowanym jest zdolność służb ratunkowych do jak najszybszego dotarcia do miejsca zdarzenia liczona w minutach, połączona ze sprawnością działania odpowiednio wyposażonych zespołów ratowniczych. Zatem rozpoczynając naprawę czy właściwiej odbudowę systemu ochrony ludności i obrony cywilnej należy w pierwszej kolejności doprowadzić do impulsu tworzenia zasobów ochrony ludności i obrony cywilnej na najniższych szczeblach organizacji społecznej i dopiero potem stopniowo obudowywać go zgodnie z zasadą pomocniczości strukturami i zasobami ulokowanymi wyżej których zasadniczą rolą powinno być posiadanie realnych zasobów materiałowych i osobowych

zdolnych do niesienia wsparcia w miejscu zdarzeń, bez osłabiania lub wręcz zawieszania na czas określony funkcjonowanie systemu ochrony ludności/obrony cywilnej w innych częściach terytorium państwa.

Moja propozycja:

W celu zapewnianie zdrowia i życia obywateli władze każdej gminy, powiatu oraz województwa samorządowego mają obowiązek budowy na terenie zarządzanego samorządu terytorialnego lokalnego systemu ochrony ludności i obrony cywilnej w oparciu o zasoby własne.

СПИСОК ЛІТЕРАТУРИ

1. Konwencje Genewskie z dnia 12 sierpnia 1949 roku o ochronie ofiar wojny Електронний ресурс. Режим доступу: <https://www.who.int/ru/emergencies/diseases/novel-coronavirus-2019>

РАДЯНСЬКА ПРЕСА ЯК ЗАСІБ МАНІПУЛЮВАННЯ МАСОВОЮ СВІДОМІСТЮ

Котляр Д. О.

НК – Чубіна Т. Д., д-р іст. наук, професор

Черкаський інститут пожежної безпеки імені Героїв Чорнобиля

Національного університету цивільного захисту України

За допомогою друкованих засобів масової інформації тоталітарні партійно-радянські структури могли вирішити як мінімум два завдання. По-перше, знищити чи принаймні вихолостити історичну пам'ять. На думку В. Масненка, найлегшим варіантом навіювання є пропагандистська робота з аудиторією з невисоким рівнем особистісної історичної пам'яті [5, 52]. Для цього у періодиці поступово замінювався історико-культурний національний субстрат (до рівня етнографічних особливостей), який поглинався інтернаціональною і загальносоюзною риторикою. По-друге, за низького рівня історичної пам'яті газетно-журнальними виданнями нав'язувалися замітники у вигляді марксистсько-ленінської ідеології, політики атеїзму, класової боротьби. Цікаво, що такі видання були односторонніми, бо вони не передбачали міркувань і дискусій. Саме цей аспект є важливим у формуванні критичного мислення людини, яке було не потрібне за часів диктатури.

Важливим є також формування та розвиток особистості, яка буде лояльна до режиму, яка буде підтримувати його та не розуміти сутності власних вчинків. Важливим інструментом у цьому контексті стали радянські ЗМІ, які використовували засоби та методи маніпулювання масовою свідомістю громадян.

Історична пам'ять народу не є абстрактною категорією, вона включає спогади про свої витоки, про історичне становлення етносу, про видатні постаті нації. Особливу роль відіграють мова, традиції,

Секція 3. Соціально-економічне забезпечення діяльності ЄДСЦЗ

звичаї, цінності, народна творчість, соціально-історичні образи [5, 129]. І саме історичної пам'яті за допомогою засобів маніпуляції намагалися позбавити українське населення радянські ЗМІ.

У гонитві за єдністю руйнувалась національна пам'ять, стерлася національна культура. І саме це, на нашу думку, було однією з пріоритетних цілей правлячої еліти, бо саме національна історична пам'ять, як і мова, є фундаментом кожної нації.

Стосовно мови, політика русифікації також може вважатися маніпулятивною. Починаючи з 1959 р. випуск українського друкованого слова зменшується, тоді як кількість російськомовного продовжує зростати. Складаючи 17 % населення СРСР, українці могли розраховувати лише на 4,3 % україномовної продукції [1, 129]. Найцікавіші і найважливіші публікації виходили в російськомовних виданнях, в той час як українські нерідко мусили переказувати докучливі і нецікаві теми, присвячені побудові соціалізму [4, 92].

Як засіб денационалізації та ідеологізації титульної нації УРСР радянська влада активно використовувала й радіо, адже близько 90 % українців щоденно прослуховували радіопередачі [3, 16].

Зокрема, республіканське радіо значну частину свого ефірного часу віддавало трансляціям із Москви, які велися тільки російською мовою, решта програм теж були переважно російськомовними [2, 141].

Як зазначає Н. Кіндрачук, сфері ідеологічного впливу на суспільство і особистість. Усвідомлюючи даний факт, радянська влада активно використовувала саме цю функцію ЗМІ для пропаганди своїх політичних інтересів та маніпулювання масовою суспільною свідомістю українців [4, 92].

Отже, радянська преса відрізнялася дієвим впливом на масову свідомість громадян. У цьому ракурсі цікавим є дослідження Ю. Колісніка, присвячене маніпулятивному впливу журнальної періодики УРСР на свідомість громадян. Ю. Колісник систематизував методи та інструменти впливу на масову свідомість людей засобами ЗМІ [4, 280].

Отже, методами впливу на масову свідомість людей засобами ЗМІ у радянські часи були:

- «навішування ярликів» (використання емоційно-забарвлених текстів відносно соціальних явищ, найменувань, організації, які викликають негативне ставлення з метою дискредитації – «куркулі», «класові вороги», «вороги народу»);

- «сяючі узагальнення» (позначення певного явища, ідеї, моделі поведінки, організації, соціальної групи чи конкретної людини за допомогою узагальнення, що має позитивне емоційне забарвлення – «Батько-Ленін», «рідна партія», «миролюбна політика КПРС», «світле майбутнє»);

- «перенесення» (позитивні чи негативні епітети: «юні ленінці», «білогвардійські банди»);

- «посилання на авторитети» (використання думок авторитетних людей);

Секція 3. Соціально-економічне забезпечення діяльності ЄДСЦЗ

- «гра в простонародність» (підкреслена демонстрація спільних рис, єдності);
- метод підвищення цінності (передбачає зміщення акцентів, унаслідок чого положення оцінюється людиною в іншому ракурсі);
- нав'язування моделі сприйняття;
- метод очевидності (наприклад, «навіть дітлахам зрозуміло»);
- використання запитань-пасток для утвердження власних ідей (наприклад, кому тепер належить влада? народові);
- практика пастки незмінності принципів;
- застосування пастки «думки більшості»;
- метод ізоляції (виривання вислову з контексту);
- ухилення від обґрунтування позиції (виголошення певної точки зору без обґрунтування);
- нав'язування висновку.

Отже, методами впливу на масову свідомість людей засобами ЗМІ у радянські часи були: «навішування ярликів», «сяючі узагальнення», «перенесення», «посилання на авторитети», «гра в простонародність», метод підвищення цінності, нав'язування моделі сприйняття, метод очевидності, використання запитань-пасток для утвердження власних ідей, практика пастки незмінності принципів, застосування пастки «думки більшості», метод ізоляції, ухилення від обґрунтування позиції, нав'язування висновку й ін. Методами впливу на емоційний стан громадян через засоби масової інформації були: вплив на емоції та відчуття; метод прямого атаки співрозмовника; метод гарантій; метод соціальної настанови; метод «димової завіси»; формування нових потреб; апелювання до «вищих інтересів».

СПИСОК ЛІТЕРАТУРИ

1. Вовк В. М. Побут та дозвілля міського населення України в 50-80-х рр. XX ст. : дис. ... канд. іст. наук : спец. 07.00.01 ; Переяслав-Хмельницький ДПУ ім. Г. Сковороди. К., 2007. 222 с.
2. Дзюба І. Інтернаціоналізм чи русифікація? К. : Видавничий дім «Києво-Могилянська академія», 2005. 336 с.
3. Журавлєв Г. Свободное время молодежи. М. : Знание, 1979. 38 с.
4. Кіндрачук Н. М. Радянські засоби масової інформації як ідеологічне знаряддя руйнації національної ідентичності українців: кінець 50-х – 70-ті рр. XX ст. Література та культура Полісся. 2016. № 83. С. 90-97.
5. Малий П. Україна в публіцистиці В. Короленка. Жовтень. 1956. № 11. С. 102-110.

НАДЗВИЧАЙНІ СИТУАЦІЇ ЯК ЧИННИК ВПЛИВУ НА РІЗНІ СФЕРИ ЖИТТЄДІЯЛЬНОСТІ СУСПІЛЬСТВА

Литвин В. Л.

НК – Чубіна Т. Д., д-р іст. наук, професор

Черкаський інститут пожежної безпеки імені Героїв Чорнобиля

Національного університету цивільного захисту України

В останні роки в Україні та світі спостерігається зростання кількості НС різного характеру, а величезні збитки, спричинені ними здійснюють значний вплив на розвиток окремих регіонів та держав загалом.

Крім того, серед наслідків НС є дуже великий спектр, які здійснюють надзвичайний вплив на населення, зокрема:

демографічні – загибель, завдання шкоди здоров'ю людей, міграційні процеси, зміна статеві-вікової структури;

етнополітичні – зміщення етнічного балансу, загострення протиріч між корінним населенням та біженцями через етносоціальні відмінності;

соціально-психологічні – депресія, відчуття страху та розгубленості, вияв агресивності, страх, фобії, паніка;

девіантні – зростання кількості психічних захворювань, зловживання алкоголем, активізація кримінальної поведінки;

соціальні – зниження соціального статусу, рівня життя, збільшення кількості безробітних та бездомних, зростання маргинальних прошарків, конфлікти між групами, що зазнали різних матеріальних втрат;

соціокультурні – зміна ціннісних орієнтацій, підвищення релігійності;

політичні – зміна політичної орієнтації населення, зростання потенціалу протесту, внутрішньополітична напруженість, загострення міжнародних відносин.

Тому, висвітлюючи безліч важких проблем, що накопичились у суспільстві, соціальний фактор НС незалежно від їх походження є серйозною загрозою стабільності в країні.

Серед інших аспектів НС, науковці виділяють:

– екологічний (незворотні зміни природного середовища, епідемії тощо);

– економічний (нанесення збитків, витрати на відновлення, масове застосування техніки, а також підготовка спеціалістів);

– організаційно-управлінський (оцінка та прогнозування обстановки, перебігу подій, прийняття рішень, доведення їх до виконавців, контроль виконання рішень, залучення фахівців та організацій до розв'язання поставлених завдань, розрахунок можливостей проведення рятувальних та інших невідкладних робіт).

Соціально-економічні наслідки НС різного характеру визначаються, по-перше масштабом збитків, спричинених соціально-

Секція 3. Соціально-економічне забезпечення діяльності ЄДСЦЗ

економічній системі (державі чи окремому регіону) безпосередньо НС, і, по-друге, негативним впливом цих збитків на подальший соціально-економічний розвиток системи.

Під час оцінки безпосередніх збитків від НС, крім підрахунку кількості потерпілих людей, беруться до уваги економічні та соціальні збитки внаслідок порушення процесу нормальної господарської діяльності, втрати певного виду власності тощо, а також втрати внаслідок змін в навколишньому середовищі (соціальному та природному). Загалом загальні збитки від наслідків НС розглядаються у вигляді суми збитків обумовленими наступними категоріями:

- збитками від скорочення тривалості життя в суспільстві внаслідок погіршення стану здоров'я для певної частини населення і певної кількості смертей через вплив факторів ураження, притаманних даній НС;

- збитками від втрати об'єктів економіки, розташованих на території, яка потерпіла від дії факторів ураження, притаманних НС, від втрати інших видів особистої та суспільної власності;

- збитками від погіршення стану природного середовища та втрати певної кількості представників рослинного та тваринного світу на території та від втрати певної кількості земельних площ внаслідок їх забруднення або зараження;

- збитками від можливого шоку в суспільстві внаслідок НС і відповідного порушення притаманних суспільству устоїв соціального та політичного життя.

Зростання сумарних економічних збитків від НС різного характеру небезпечно тим, що досягнення ними розміру щорічного зростання валового внутрішнього продукту в країні буде означати стагнацію в реальній економіці країни.

Відомо, що існують дві найбільш загальні закономірності зміни ризику пов'язаного з людською діяльністю.

Перша – ризик зростає по мірі продовження діяльності так, що одного разу втрати стають більші за вигоди. Друга – хоч ризик може бути суттєво знижений введенням різних заходів захисту, він, в принципі не може бути зведений до нуля.

Прикладами виявлення першої закономірності можуть слугувати:

- освоєння все більшої частини суходолу веде людину на території зі збільшеним природним ризиком, який призводить до збільшення навантаження на біосферу, ризиком її розпаду і відповідних змін клімату, яких людина не витримає;

- хімізація виробництва та побуту призводить до зростання забруднення природного середовища, яке шкодить здоров'ю і загрожує генетичним виродженням тій людині, заради добробуту якої ця хімізація відбувалась.

Це свідчить про те, що соціально-економічні втрати внаслідок НС природного та техногенного характеру значні і мають тенденцію щорічного зростання. Якщо ж урахувати, що значні кошти щорічно

Секція 3. Соціально-економічне забезпечення діяльності ЄДСЦЗ

витрачаються на попередження НС або пом'якшення їх наслідків, то це не може не відображатися на соціально-економічному розвитку будь-якої країни загалом.

Слід підкреслити, що довгий час не лише на Україні, але й у світі причинно-наслідкові зв'язки між НС та соціально-економічним розвитком країн (регіонів) ігнорувались. В кращому випадку економісти сподівалися, що НС не буде. Програми розвитку не оцінювалися в контексті катастроф ні з точки зору впливу катастрофи на програму розвитку, ні з точки зору того, чи підвищить запланований розвиток ймовірність НС і чи не може він посилити руйнівну дію катастрофи.

НС, розглядалися, а в деяких країнах і досі розглядаються, загалом в контексті реагування на них, але не як частина довгостроковою програми розвитку. Сьогодні ще непоодинокі випадки, коли під час виникнення НС реагування спрямовано лише на її ліквідацію та задоволення елементарних потреб потерпілих, а райони лих розглядаються як несприятливі райони для подальшого розвитку. Обстановка після НС вважаються надто неспокійною, щоб заохочувати навіть елементарні зміни, спрямовані на тривалі перетворення.

Безумовно, сучасний економічний стан України не повній мірі дає можливості вирішувати ці питання в повному обсязі, але подекуди до вирішення цих питань немає відповідної уваги.

Існує багато можливостей включати превентивні заходи до програм розвитку. Ось декілька прикладів. По-перше, загальною метою проектів програм розвитку повинно бути посилення систем міського комунального господарства та промислової інфраструктури. В них має бути передбачено все необхідне, щоб зробити «системи життєзабезпечення» – електро- та водопостачання, транспортні артерії та засоби зв'язку – як більш ефективними, так і особливо захищеними до впливу конкретної небезпеки. Цього можна досягнути різноманітними зовнішніми вкладеннями: займів, технічного сприяння і підтримка розвитку.

При цьому інвестиції в аеропорти та мости призведуть до прискореної доставки в район лиха аварійно-рятувальних сил та засобів, доставки засобів та предметів першої необхідності.

По-друге, програми будівництва житла та інші програми будівництва повинні передбачати стійкість об'єктів до НС, бути специфічними для кожного типу будівництва в регіоні та характеру можливої НС. Такі заходи можуть суттєво скоротити втрати, зокрема під час землетрусів. Крім того, такі програми допоможуть скоротити обмежені економічні ресурси внаслідок скорочення суми загальних втрат і тим самим підвищити шанси на швидке відновлення.

По-третє, капіталовкладення, передбачені в програмах розвитку регіону на покращення управління і на посилення матеріальної бази, повинні здійснити позитивний вплив на ефективність заходів щодо підтримання органів управління, сил та засобів допомоги щодо

Секція 3. Соціально-економічне забезпечення діяльності ЄДСЦЗ

забезпечення екстреного реагування під час НС, а також під час довгострокового планування відновлення зруйнованого господарства.

Крім того, програми розвитку сільського та лісового господарства, як правило, забезпечують можливість проведення попереджувальних заходів. Програми відновлення лісових масивів знижують ступінь ризику виникнення ерозії, зсувів, селевих потоків. Зміни та підбір сільськогосподарських культур може полегшити проблеми ерозії та знизити втрати від повеней та засух. Впровадження культур, стійких до сільськогосподарських шкідників та хвороб, зменшує економічні та інші втрати. Програми збереження ґрунтів та запасів води знижують ступінь засух. Програми удосконалення основних фондів, впровадження більш досконаліх технологій знижують ризик виникнення НС техногенного характеру.

Кожен з наведених прикладів надає можливість проведення превентивних заходів з використанням відносно невеликої кількості ресурсів.

Аналіз взаємовідносин НС та програм соціально-економічного розвитку, зроблений дозволяє зробити наступні висновки:

- між НС та програмами соціально-економічного розвитку існує причинно-наслідковий зв'язок. Як НС, так і програми розвитку здатні взаємно впливати одне на одного, знижуючи або збільшуючи уразливість до НС, сприяючи або стримуючи процес соціально-економічного розвитку;

- програми соціально-економічного розвитку будь-якого рівня (державні, регіональні, муніципальні, об'єктові) повинні враховувати можливість виникнення різноманітних НС та передбачати заходи щодо зниження уразливості від них. Важливо щоб сплановані в цих програмах заходи щодо запобігання НС, реабілітації та реконструкції не залишили б суспільство на тому ж рівні уразливості або не зробили його ще біль уразливим, ніж раніше;

- проблеми взаємозв'язку НС і програм соціально-економічного розвитку є новими і вимагають подальшого вивчення.

Отже, НС, що виникають в Україні, здійснюючи вплив на різні сфери життєдіяльності держави та її соціально-економічний розвиток, багато в чому обумовлюють ступінь безпеки країни.

Підсумовуючи розгляд видів, причин виникнення, масштабів, динаміки та інших питань, пов'язаних з виникненням НС, можна констатувати, що НС є складним явищем, що виникає на певній території внаслідок негативного впливу природних, соціально-політичних і техногенних процесів на навколишнє природне середовище, населення та на створені людиною технічні об'єкти, несе загрозу людських і матеріальних втрат.

Основними безпосередніми причинами виникнення НС в Україні є:

- високе техногенне навантаження на соціоекосистеми (території) внаслідок непродуманої політики розміщення виробничих потужностей, які призвели до концентрації виробництв високого ризику на невеликих площах і у великих містах;

Секція 3. Соціально-економічне забезпечення діяльності ЄДСЦЗ

- значна моральна та фізична зношеність основних виробничих фондів більшості підприємств України;
- погіршення матеріально-технічного забезпечення, зниження виробничої та технологічної дисципліни;
- незадовільний стан збереження, утилізації та захоронення високотоксичних та побутових відходів;
- зростаючий дефіцит кваліфікованих кадрів, а також низька професійна підготовка персоналу та населення до дій у разі загрози та виникнення НС;
- низький рівень застосування прогресивних екологічно безпечних ресурсо- та енергозберігаючих технологій;
- нерозвиненість ринку страхування житла;
- низький рівень життя більшості населення.

До цього слід додати недостатню увагу керівників органів державного управління та органів місцевого самоврядування (далі – ОМС) до вжиття комплексу заходів, спрямованих на запобігання НС, впровадження сучасних наукових технологій управління небезпечними процесами, передусім, методології системного аналізу та управління ризиками.

Виходячи з вищезазначеного, стає зрозумілою важлива особливість державного управління в умовах НС, яка полягає в тому, що органи державного управління не можуть здійснювати на НС безпосередній вплив. А НС становлять небезпеку для людей, їх колективів та об'єднань, суспільства загалом, бо можуть здійснювати на них негативний вплив, спричиняючи економічні збитки, загрозу життю та здоров'ю, призводячи до виникнення протистоянь тощо. Тому діяльність органів державного управління щодо НС може реалізуватися лише у двох напрямках: запобіганні їх виникненню та ліквідації наслідків. Ці функції полягають у здійсненні управлінського впливу у вигляді виконання надзвичайних заходів, а саме: залученні спеціальних сил і засобів та запровадженні різних режимів функціонування: повсякденного, підвищеної готовності, НС, надзвичайного стану, воєнного стану, режиму у зоні надзвичайної екологічної ситуації, режиму у районі проведення антитерористичної операції. Їх запровадження передбачає надання органам державної влади чинним законодавством повноважень, необхідних для запобігання виникненню НС та подолання її наслідків.

Підводячи підсумки можна констатувати, що НС є складним явищем, розвиток якого здійснюється дуже динамічно і за різними сценаріями, а тому є важко прогнозованим. У зв'язку з цим кожна НС є в певній мірі унікальною. І тому вони потребують особливої уваги з боку органів державного управління та ретельного дослідження науковцями можливостей прогнозування та запобігання їх виникнення, а також надання практичних рекомендацій щодо здійснення управлінської діяльності в умовах НС та ліквідації їх негативних наслідків з мінімально можливими втратами. Адже очевидно, що чим менше відбувається НС, тим стабільніше становище в країні. Та, як свідчить практика, досягнути

абсолютної безпеки неможливо. Тому керівники й управлінці всіх рівнів особливу увагу мають приділяти з'ясуванню обставин, причин, умов, за яких виникають НС, просторово-часовим характеристикам видів небезпек, параметрам їх генераторів, наслідкам, шляхам і засобам, що дають змогу ліквідовувати їх з найменшими втратами. У зв'язку з цим, необхідно здійснювати впровадження сучасних наукових технологій управління небезпечними процесами, адже у цій сфері формальний підхід та надання переваги потребам поточного моменту є недопустимими. Паралельно мають досліджуватись можливості екстреної мобілізації спеціальних бригад на об'єкт-суб'єктах, швидкої передислокації регіональних сил і засобів у зони ризику. А підрозділи, призначені для подолання лиха, мають виконувати профілактично-тренувальні роботи у зонах, що небезпечні через затоплення, прояви зсувів, підземні пустоти, газовиділення, виливи токсичних рідин, техногенні катастрофи, на предмет розширення полів ураження і зон ризику, самоорганізації і самозахисту громадян, ознайомлення їх з планами упереджуючих дій.

Зважаючи на вищезазначене, вирішувати проблеми НС в сучасних умовах можливо лише шляхом проведення комплексу узгоджених заходів та дій з боку державних органів влади та управління, від ефективності яких залежить стійкість розвитку країни. У зв'язку з тим, що заощадження на безпеці призводять до величезних жертв та збитків не лише для сучасників, але й для нащадків подальші дослідження у цій сфері будуть актуальними та сприятимуть підвищенню ефективності державного управління в умовах НС.

СПИСОК ЛІТЕРАТУРИ

1. Стеблюк М. І. Цивільна оборона та цивільний захист : підручник / М. І. Стеблюк. – К. : Знання-Прес, 2007. – 487 с.
2. Бегун В. В. Безпека життєдіяльності (забезпечення соціальної, техногенної та природної безпеки) : навч. посіб. / В. В. Бегун, І. М. Науменко. – К. : Фенікс, 2004. – 328 с.

ВІД'ЄМНІ ВІДСОТКОВІ СТАВКИ ЯК ІНСТРУМЕНТ ГРОШОВО-КРЕДИТНОГО РЕГУЛЮВАННЯ

Майстренко О. С.

НК – Гірченко Т. Д., канд. екон. наук, професор

Університет банківської справи

Питання соціально-економічних відносин в Єдиній державній системі цивільного захисту лежить в площині соціально-економічного розвитку держави, що в свою чергу визначається державною політикою у сфері економіки й передбачає упровадження системи заходів, інструментів, методів та форм державного впливу на ці

процеси. Відповідно до класифікації інструментарію реалізації економічної політики виділяють три види: фіскальну, монетарну та регуляторну.

Дієвим інструментом монетарної політики, тобто грошово-кредитного регулювання, є провадження процентної політики, що сприяє регулюванню грошового і кредитного ринків, забезпеченню економіки країни необхідною кількістю грошей. Питання практичної реалізації центральним банком інструментів монетарної політики щодо регулювання грошово-кредитного ринку, вивчення вітчизняного та зарубіжного досвіду провадження процентної політики, зокрема, її дієвості в кризовий, посткризовий періоди, удосконалення механізму монетарного регулювання економіки України, ураховуючи її проєвропейський вектор, а також питання адаптації основних інструментів монетарного регулювання до стандартів, що запроваджені Європейським центральним банком є предметом вивчення вітчизняних науковців: О. Дзюблюк, Г. Забчук, М. Алексеєнко, В. Корнеєв, А. Сомик, Т. Стечишин та ін.

Для вирішення посткризових економічних проблем з метою стимулювання економіки у ряді розвинених країн впроваджено процентне регулювання з доволі нетрадиційними, а саме – нульовими та від’ємними відсотковими ставками. Причини впровадження такого інструменту грошово-кредитної політики є: стимулювання економічного росту та боротьби з дефляцією (Європейський центральний банк, шведський Riksbank, Банк Японії, Національний банк Угорщини); стримування росту курсу національних валют (Національний банк Данії, Національний банк Швейцарії). Однак, зниження відсоткових ставок або збереження їх на від’ємному рівні спостерігається й нині, тоді, коли глобальні фінансові ринки не знаходяться в стані кризи. Це породжує ряд питань: щодо впливу від’ємних відсоткових ставок на кон’юнктуру фондових ринків; прогнозування умов, за яких така політика може бути виправданою для боротьби з дефляцією; можливості впровадження комерційними банками від’ємних ставок за депозитами; перспективи зміни облікових ставок та можливості впровадження від’ємних та низьких відсоткових ставок в Україні.

Більшість вітчизняних науковців не передбачає можливості впровадження від’ємних відсоткових ставок в Україні у короткостроковій перспективі, проте світовий досвід запровадження такого інструменту грошово-кредитної політики змінює усталені теорії, що актуалізує дослідження щодо вивчення специфіки, особливостей та ризиків використання низьких і від’ємних ставок, зокрема, вивчення світового досвіду.

Звичною є практика розміщення комерційними банками тимчасово вільних коштів на депозитах в Центральних банках (ЦБ), особливо у періоди фінансової невизначеності. Впровадження від’ємних ставок позбавляє банки такої можливості і вони фактично змушені платити за розміщення коштів на депозитах. Таким чином

від'ємні відсоткові ставки за депозитами сприяють стимулюванню комерційних банків до кредитування бізнесу, купівлі фінансових активів, що в свою чергу стимулює розвиток економіки. При цьому спостерігається виокремлення певних категорій (відповідно до критеріїв банку, державної політики, курсових та інфляційних очікувань тощо): наприклад, один із найбільших банків Кіпру Hellenic Bank запровадив (з березня 2020 р.) від'ємну процентну ставку в розмірі 0,6 %, що застосовується до рахунків корпоративних клієнтів з балансом понад 100,000 євро. Не застосовуватиметься така ставка до власників індивідуальних рахунків. Причиною такого зниження відсоткової ставки є, за розрахунками самого банку, покриття близько половини витрат, що несе сам банк, сплачуючи від'ємну процентну ставку Європейського центрального банку [1]. Аналогічно Національний банк Швейцарії запровадив від'ємну облікову ставку (-0,25%) для безстрокових депозитних вкладів на суму понад 10 млн. швейцарських франків і стосується це банків і великих компаній, що використовують типи вкладів «до запитання» для швидкого перекидання необмеженої кількості коштів. Таким чином ЦБ прагне знизити зростаючу курсову вартість швейцарського франка [2].

Аналізуючи зарубіжний досвід щодо упровадження процентної політики центральними банками вітчизняні науковці визначають певні тенденції, так звані правила, реалізації сучасної процентної політики, частина з яких укладається у традиційну теорію фінансів. Це: правило зміни офіційної процентної ставки як відповідь на інфляційні коливання та спади виробництва; правило незначного кроку коригування ключових відсоткових ставок, яке може бути змінене у період кризи; правило Тейлора для утримування номінальної процентної ставки на позитивному рівні проти темпів інфляції відповідно до змін ВВП; правило «процентного підходу» до регулювання грошово-кредитного ринку, що характеризує визначальну роль процентної політики для цільової стабільності держави; правило передбачуваності, прозорості, ефективності процентної політики, що залежить від управлінської позиції центрального банку, оприлюдненні пріоритетних перспективних напрямків діяльності банку; правило «вузького процентного коридору», яке засвідчує, «що ширина процентного коридору прямо впливає на ефективність процентної політики, тобто визначає можливість впливу процентними інструментами на формування вартості ресурсів на фінансовому ринку, а у подальшому – на цінову стабільність в країні»; правило операційного орієнтиру, що передбачає визначення та утримування короткострокової ринкової ставки в рамках вузького процентного коридору, що формується, як правило, депозитними та кредитними ставками овернайт для досягнення у майбутньому таргетованого рівня цінової стабільності; правило синхронності зміни офіційних ставок [3], тобто за умови зміни основної ставки центрального банку відбувається синхронно і в

одному напрямі зміна ставки за усіма іншими процентними інструментами.

Таким чином від'ємні ставки можна трактувати як технічний момент політики центральних банків з метою стимулювання економічного зростання, оскільки ставка центрального банку є одним із інструментів, який банк використовує для регулювання економічної активності в державі. Стандартні теорії процентних ставок дозволяють прогнозувати переваги та недоліки такого підходу для різних економічних агентів. Проте досвід застосування такого інструменту монетарного регулювання дозволяє висловити припущення про можливу майбутню перспективу, зокрема, розширення ареалу їх використання.

СПИСОК ЛІТЕРАТУРИ

1. Від'ємні процентні ставки «дісталися» до Кіпру. *Вісник*: офіційне видання державної фіскальної служби України. URL: <http://www.visnuk.com.ua/uk/publication/100016048-16-4>.
2. Швейцарія введе від'ємну облікову ставку. BBC NEWS Україна. URL: https://www.bbc.com/ukrainian/business/2014/12/141218_swiss_interest_rates_it.
3. Сомик А. Правила та тенденції реалізації сучасної процентної політики центральних банків. *Ефективна економіка*. 2014. № 10. URL: <http://www.economy.nayka.com.ua/?op=1&z=3415>.

ŚLŹBY RATOWNICTWA I OCHRONY LUDNOŚCI

Микитенко Д. А.

НК – Очеретяний В. В.

*Черкаський інститут пожежної безпеки імені Героїв Чорнобиля
Національного університету цивільного захисту України*

Fundamentalnym zadaniem państwa jest zapewnienie swoim obywatelom ochrony życia i mienia w każdym czasie i w każdych warunkach. Jasno podkreślają to zawarte w Konstytucji gwarancje ochrony przed katastrofalnymi zagrożeniami przemysłowymi, klęskami żywiołowymi i skutkami działań zbrojnych.

Bezapelacyjnie to Państwowa Straż Pożarna odgrywa jedną z najważniejszych ról wśród służb ratownictwa i ochrony ludności. Stanowi ona zawodową, umundurowaną i wyposażoną w specjalistyczny sprzęt formację, powołaną do walki z pożarami, klęskami żywiołowymi i innymi miejscowymi zagrożeniami Państwowa Straż Pożarna to swoista siła interwencyjna podczas zdarzeń katastrofalnych.

Wachlarz zadań Państwowej Straży Pożarnej od momentu jej powstania uległ znacznemu rozszerzeniu. Nie kojarzy się już ze swoją pierwotną powinnością – gaszeniem pożarów, ale również z organizowaniem i prowadzeniem akcji ratowniczych w sytuacjach kryzysowych, obejmujących m.in. katastrofy i wypadki komunikacyjne,

budowlane czy te o podłożu chemicznym. Państwowa Straż Pożarna to również miejsce pracy osób nadzorujących przestrzeganie przepisów przeciwpożarowych, prowadzących badania naukowe w dziedzinie ochrony przeciwpożarowej i ochrony ludności. Ostatnie dziesięciolecie zaowocowało falą innowacyjnych zmian w zakresie rozdysponowanych pojazdów i sprzętu ratowniczo-gaśniczego. Co ważniejsze, zweryfikowano i zmodyfikowano wewnętrznie obowiązujące procedury działania tak, aby były adekwatne do wymogów jakie stawia obecna rzeczywistość.

Ratownictwo oznacza działalność prowadzoną na wszystkich szczeblach organizacji państwa we wszystkich jego stanach (w czasie pokoju, kryzysu i wojny) za pomocą różnorodnych metod, sił i środków, która zmierza do ratowania życia ludzkiego i dóbr materialnych. ostępowania.

Nieustanny proces doskonalenia osób zaangażowanych w tworzenie naszego podsystemu ochrony ludności i ratownictwa oraz weryfikacja rozwiązań proceduralnych w nim przyjętych objawia się licznymi treningami i ćwiczeniami.

Państwowa Straż Pożarna nierzadko pełni funkcję koordynatora akcji ratunkowej na miejscu katastrofy, synchronizując współdziałanie swoich funkcjonariuszy z policjantami i załogą pogotowia ratunkowego. Dla zapewnienia realizacji treści interesów narodowych oraz strategicznych celów w dziedzinie bezpieczeństwa Ukrainy formuje i rozwija zintegrowany system bezpieczeństwa narodowego.

Ekran naszych telewizorów oraz pierwsze strony gazet niemal codziennie ukazują obrazy różnego rodzaju konfliktów i katastrof, jakie mają miejsce na świecie. Wszelkie relacje z miejsc zagrożonych oscylują wokół jednego stwierdzenia – by w możliwie jak najkrótszym czasie nieść pomoc potrzebującym. Bez względu na fakt, czy dane zdarzenie jest efektem działania człowieka czy sił natury, najistotniejsze jest, by reakcja była adekwatna, szybka i skuteczna. Ważną rolę pełni w tym miejscu «czynnik ludzki». Mianowicie chodzi o to, by jednostki, które podejmują zadania związane z ratownictwem i ochroną ludności, były kompetentne i opanowane, jak również by wykazywały umiejętność szybkiej i efektywnej współpracy w zespole. To właśnie od służb ratownictwa i ochrony ludności zależy rzyszłość ludzi i mienia z miejsca zagrożenia. W obliczu tego typu zdarzeń warto by podejmować wszelkiego rodzaju działania, by nasze służby ochrony ludności i ratownictwa nie zawiodły, kiedy okażą się niezbędne

СПИСОК ЛІТЕРАТУРИ

1. Chęciński J., Ochrona ludności we współczesnej wojnie, Wyd. MON. – Warszawa 1977. – S. 115.
2. Chocha B., Obrona terytorium kraju, Wyd. 2., Wyd. MON. – Warszawa 1974. – S. 45.
3. Jakubczak R., Skrabacz A., Gąsiorek K. (red.), Obrona narodowa w tworzeniu bezpieczeństwa Polski w XXI w., Wyd. Bellona. – Warszawa, 2008. – S. 29.

МЕДИЧНЕ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ЯК ГАРАНТІЯ СОЦІАЛЬНОГО ЗАХИСТУ СПІВРОБІТНИКІВ ДСНС УКРАЇНИ

Миколенко А. С.

НК – Дулгерова О. М., канд. іст. наук, доцент

Черкаський інститут пожежної безпеки імені Героїв Чорнобиля

Національного університету цивільного захисту України

Однією із найважливіших конституційних характеристик української держави є її характеристика як держави соціальної. Поняття «соціальна держава» або «держава соціального добробуту» вживається в Західній Європі ще з кінця 40-х років минулого століття. Найважливішою особливістю такого типу держави є високий рівень соціальної безпеки й соціальної захищеності її громадян. Адже лише відчуючи підтримку та захищеність з боку держави громадяни зможуть ефективно виконувати свої обов'язки. Досягнення такого рівня можливе завдяки проведенню ефективної соціальної політики держави. Держава забезпечує соціальний захист у всіх сферах діяльності.

Соціальний та правовий захист осіб рядового і начальницького складу служби цивільного захисту, працівників органів управління та сил цивільного захисту і членів їхніх сімей відповідно до Конституції України, Кодексу цивільного захисту та інших законодавчих актів також забезпечується державою.

Державна служба України з надзвичайних ситуацій (ДСНС) є центральним органом виконавчої влади, діяльність якого спрямовується і координується Кабінетом Міністрів України (КМУ) через Міністра внутрішніх справ.

ДСНС, відповідно до покладених на неї завдань та в межах повноважень, передбачених законом, забезпечує реалізацію державної політики з питань медичного та біологічного захисту населення в разі виникнення надзвичайних ситуацій; здійснює ліквідацію медико-санітарних наслідків надзвичайних ситуацій, надає екстрену медичну допомогу в зоні надзвичайної ситуації (осередку ураження) постраждалим та рятувальникам, проводить заходи з медичного забезпечення при кріпленого контингенту [1].

У системі ДСНС України медичному обслуговуванню підлягають такі категорії осіб: 1) особи рядового і начальницького складу служби цивільного захисту; 2) курсанти та ліцеїсти навчальних закладів цивільного захисту; 3) основні працівники професійних аварійно-рятувальних служб та працівники цивільного захисту; 4) ветерани служби цивільного захисту (військової служби, органів внутрішніх справ, державної пожежної охорони), звільнені в запас (відставку) з МНС України та ДСНС України; 5) особи, які, відповідно до Закону України «Про статус ветеранів війни, гарантії їх соціального захисту», мають право на користування закладами охорони здоров'я ДСНС України, у тому числі при виході на пенсію та зміні місця роботи або служби; 6) особи,

Секція 3. Соціально-економічне забезпечення діяльності ЄДСЦЗ

звільнені зі служби цивільного захисту, визнані особами з інвалідністю внаслідок військових дій, захворювання, каліцтва, пов'язаного з виконанням службових обов'язків, та інші особи з інвалідністю, які отримують пенсію відповідно до Закону України «Про пенсійне забезпечення осіб, звільнених з військової служби, та деяких інших осіб»; 7) члени сімей осіб рядового і начальницького складу, курсантів навчальних закладів цивільного захисту, загиблих під час проходження військової служби (служби цивільного захисту) [2].

Медичне забезпечення осіб рядового і начальницького складу служби цивільного захисту організовується та здійснюється закладами охорони здоров'я центрального органу виконавчої влади, який забезпечує формування та реалізує державну політику у сфері цивільного захисту.

Особи рядового і начальницького складу служби цивільного захисту щороку проходять медичний огляд з подальшим проведенням лікувально-профілактичних заходів у разі потреби.

У разі відсутності за місцем служби чи проживання осіб рядового і начальницького складу служби цивільного захисту закладів охорони здоров'я центрального органу виконавчої влади, який забезпечує формування та реалізує державну політику у сфері цивільного захисту, а також у разі відсутності в таких закладах (підрозділах) необхідних відділень, фахівців, спеціального обладнання безоплатна медична допомога зазначеним особам надається в закладах охорони здоров'я Міністерства оборони України, Міністерства внутрішніх справ України, центрального органу виконавчої влади, що забезпечує формування та реалізує державну політику у сфері охорони здоров'я, інших державних або комунальних закладах охорони здоров'я за рахунок коштів, передбачених на утримання центрального органу виконавчої влади, який забезпечує формування та реалізує державну політику у сфері цивільного захисту.

Головними напрямками діяльності закладів охорони здоров'я ДСНС України є: 1) надання медичної допомоги хворим у встановленому для кожного окремого закладу обсязі; 2) профілактика захворювань; 3) організація та проведення диспансеризації; 4) проведення обов'язкових медичних оглядів кандидатів на службу до ДСНС України, осіб рядового, начальницького складу та рятувальників, курсантів навчальних закладів цивільного захисту, осіб, які бажають вступити до навчальних закладів цивільного захисту; 5) організація і проведення санаторно-курортного лікування та медико-психологічної реабілітації; 6) здійснення санітарно-гігієнічних заходів в органах, підрозділах та закладах ДСНС України; 7) організація і надання своєчасної екстреної медичної допомоги у зоні надзвичайної ситуації (осередку ураження) особам рядового і начальницького складу служби цивільного захисту, рятувальникам та іншим особам, постраждалим при ліквідації наслідків надзвичайних ситуацій, організація їх медичної евакуації до лікувально-профілактичних закладів; 8) проведення організаційно-методичної роботи з питань охорони здоров'я.

Секція 3. Соціально-економічне забезпечення діяльності ЄДСЦЗ

Медичне забезпечення в системі ДСНС є невід'ємною частиною повноважень, покладених на службу цивільного захисту. Безпосередні заходи з медичного забезпечення безперервно здійснюють заклади охорони здоров'я сфери управління ДСНС як у пунктах постійної дислокації органу, підрозділу служби цивільного захисту, так і під час виконання завдань за призначенням у зоні надзвичайної ситуації (осередку ураження) при ліквідації її наслідків й на шляху медичної евакуації. Медико-санітарну допомогу надають відповідно до державних соціальних нормативів та галузевих стандартів у сфері охорони здоров'я та вона включає весь комплекс лікувально-профілактичних заходів на всіх рівнях надання допомоги у тісній взаємодії з закладами охорони здоров'я та медичними підрозділами інших центральних органів виконавчої влади.

СПИСОК ЛІТЕРАТУРИ

1. Кодекс цивільного захисту України від 02.10.2012 р. No 5403-VI [Електронний ресурс] // Відомості Верховної Ради України. – 2013. – No 34–35. – Ст. 458. – Режим доступу : <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/5403-17#Text>.
2. Про затвердження Порядку організації медичного забезпечення в системі Державної служби України з надзвичайних ситуацій : наказ МВС України від 18.08.2014 р. No 831 [Електронний ресурс] // Офіційний вісник України. – 2014. – No 77. – Ст. 2208, код акта 74057/2014. – Режим доступу : <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z1095-14#Text>.

СУТНІСТЬ РЕАБІЛІТАЦІЇ ДІТЕЙ ТА МОЛОДІ З ІНВАЛІДНІСТЮ

Міненко О. В., канд. філол. наук, доцент

*Черкаський інститут пожежної безпеки імені Героїв Чорнобиля
Національного університету цивільного захисту України*

За останні десять років в Україні спостерігається тенденція до зростання чисельності дітей з функціональними обмеженнями внаслідок зниження рівня медичного обслуговування, поширення наркоманії та алкоголізму, підвищення екологічної небезпеки. Соціально-економічна ситуація, що склалася на сучасному етапі розвитку України, кризові явища у сфері економіки і фінансів зумовлюють необхідність посилення соціального захисту дітей-інвалідів, визначення пріоритетних напрямів у цій роботі, одним із яких є рання соціальна реабілітація дітей-інвалідів.

Вагомою умовою соціальної реабілітації є культурна самоактуалізація особистості, її активна робота над своєю соціальною досконалістю. Якими б сприятливими не були умови реабілітації, її результати залежать від активності самої особистості.

Існує низка основних принципів соціальної реабілітації: здійснення реабілітаційних заходів на початку виникнення проблеми; неперервність та постійність їх проведення; комплексний характер

Секція 3. Соціально-економічне забезпечення діяльності ЄДСЦЗ

реабілітаційних програм; індивідуальний підхід до визначення об'єму, характеру та змісту реабілітаційних заходів. Соціальна реабілітація є явищем комплексним, тому існують такі її види: психологічна, педагогічна, соціально-економічна, професійна, побутова, медична.

Соціальна реабілітація дітей з функціональними обмеженнями – це складний процес, що потребує переорієнтації, перш за все – у напрямі розробки методології і методики соціально-педагогічної та психологічної моделі соціальної роботи. Сутність такого підходу викликає необхідність суттєвих змін у ставленні до дітей-інвалідів, які потребують не тільки матеріальної, фінансової, гуманітарної підтримки і заходів реабілітації (медичної, професійної, соціально-побутової), а й належних умов для актуалізації своїх здібностей, розвитку особистих якостей і потреб у соціальному, моральному і духовному самовдосконаленні.

Специфіка соціально-педагогічної реабілітації полягає у створенні таких умов для саморозвитку людини, в результаті яких виробляється активна життєва позиція особистості.

Цілісний, системний підхід дозволяє сформулювати багаторівневу структуру проблем соціальної реабілітації та допомоги. Згідно з цим необхідно вирішувати:

- проблеми дитини: підтримка фізичного здоров'я, формування особистості, забезпечення емоційної підтримки, навчання, задоволення соціальних потреб;
- проблеми сім'ї: забезпечення фінансової підтримки, житлові умови, навички догляду та навчання дитини, вирішення емоційних проблем, подолання соціальної ізоляції;
- проблеми професіоналів: медики (профілактика та підтримка здоров'я), педагоги та психологи (розробка та впровадження спеціальних методів освіти та виховання дітей та батьків), соціальні працівники (забезпечення допомоги, інформування про ресурси, сімейна та групова робота, захист інтересів дітей та сім'ї, інтеграція зусиль професіоналів), інженери та виробники (розробка та виготовлення спеціальних засобів для підтримки ефективної життєдіяльності та навчання дітей, створення спеціальних робочих місць), юристи, представники законодавчої та виконавчої влади (створення та впровадження відповідної системи захисту прав та обов'язків інвалідів та їх сімей);
- проблема суспільства – зміна ставлення до інвалідів та сімей з дітьми-інвалідами;
- проблеми фізичного середовища: зменшення впливів, що зашкоджують здоров'ю та життєдіяльності людини, створення дружнього для інвалідів простору;
- Процес соціалізації – це процес взаємодії особистості та суспільства. Людина є і об'єктом (тому що випробовує на собі вплив з боку суспільства, різних соціальних інститутів тощо), і суб'єктом (тому що вона ставить перед собою певну мету та обирає засоби для її досягнення) процесу соціалізації.

Секція 3. Соціально-економічне забезпечення діяльності ЄДСЦЗ

Вибір методів соціальної та соціально-педагогічної допомоги залежить від ряду взаємопов'язаних і взаємообумовлених соціально-психологічних, фізіологічних та соціокультурних факторів: категорії функціонального обмеження і обмеження життєдіяльності дитини; віку дитини; її зовнішнього вигляду (наявності дефекту зовнішності); психофізичних можливостей дитини; реакції батьків на інвалідність дитини, динаміки інвалідності; реакції найближчого оточення (родичів, друзів, колег по роботі, сусідів) на інвалідність дитини; віку батьків, їхньої емоційної зрілості; віросповідання батьків; соціокультурного і соціоекономічного статусу сім'ї; наявності в сім'ї інших дітей (інвалідів чи не інвалідів); місця проживання та інфраструктури (місто, сільська місцевість, багатоповерховий будинок тощо); наявності соціальної служби для надання соціальних послуг.

Усі реабілітаційні заходи мають здійснюватися на основі принципу добровільності прийняття допомоги, повноти інформації, поваги до сім'ї, опори на позитивний соціальний досвід сім'ї.

СПИСОК ЛІТЕРАТУРИ

1. Соціальний захист населення України : навч. посіб. / авт. кол. : І. Ф. Гнибіденко, М. В. Кравченко, О. М. Коваль, О. Ф. Новікова та ін. ; за заг. ред. В. М. Вакуленка, М. К. Орлатого. – К. : Вид-во НАДУ; Вид-во «Фенікс», 2010. – 212 с.
2. Соціальна реабілітація молоді з обмеженою дієздатністю // За загальною редакцією Толстоухової С. В., Пінчук І. М. – К.: УДЦССМ, 2000. – 184 с.
3. Соціально-педагогічна робота з дітьми та молоддю з обмеженими функціональними можливостями / За ред А. Й. Капської. – К.: ДЦССМ 2003. – 146 с.
4. Соціально-психологічні особливості роботи в центрі професійної реабілітації людей з особливими потребами. – [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://vspu.net/smart/nnipppfvk/kafedra/fyshtey> – Загол. з екрану. – Мова укр.

ELEMENTY SYSTEMU SŁUŻBY RATOWNICTWA

Мокіна К. Д.

НК – Очеретяний В. В.

*Черкаський інститут пожежної безпеки імені Героїв Чорнобиля
Національного університету цивільного захисту України*

Państwowa Straż Pożarna jest zawodową, umundurowaną i wyposażoną w specjalistyczny sprzęt formacją, przeznaczoną do walki z pożarami, klęskami żywiołowymi i innymi miejscowymi zagrożeniami. Elementem bezpieczeństwa publicznego kraju jest bezpieczeństwo przeciwpożarowe oraz bezpieczeństwo przed skutkami innych miejscowych zagrożeń. Państwowa Straż Pożarna jest jednym z podmiotów tego systemu

realizującym zadania w ogólnym systemie bezpieczeństwa państwa i porządku publicznego. Rozwój przemysłu, budownictwa, komunikacji, infrastruktury komunalnej spowodował wzrost zagrożeń i podjęcie działań ratowniczych. W następstwie tych zagrożeń mamy do czynienia z nowymi rodzajami katastrof i awarii w zakładach, instalacjach, urządzeniach technicznych i środkach transportu. Spowodowało to pilną potrzebę realizacji systemu ratownictwa oraz struktur ochrony przeciwpożarowej w Ukrainie.

Krajowy System Ratowniczo-Gaśniczy stanowi integralną część bezpieczeństwa wewnętrznego państwa, obejmującego cały obszar kraju, w tym wszystkie podmioty ratownicze w celu zachowania bezpieczeństwa pożarowego, technicznego, ekologicznego, chemicznego bez względu na miejsce, rodzaj i charakter ewentualnie prowadzonych działań. W ramach Krajowego Systemu Ratowniczo-Gaśniczego skupia się całokształt działań Państwowej Straży Pożarnej.

Walka z pożarami obejmuje rozpoznawanie i analizowanie zagrożeń pożarowych, rozmiarów pożaru, ratowanie ludzi i zwierząt, dostosowanie sprzętu i technik gaśniczych do rodzaju i miejsca pożaru, w efekcie doprowadzając do ugaszenia pożaru. Z kolei walka z klęskami żywiołowymi to działania niezbędne do ratowania życia, zdrowia, mienia i środowiska. Bolesław Kurzępa wymienia trzy typy kierowania w czasie działania ratowniczego: interwencyjny, taktyczny i strategiczny.

Istotnym elementem systemu jest udzielane wsparcie i pomoc dobrowolna ze strony osób fizycznych i prawnych, zwanych podmiotami wspomagającymi. Wspierają one działania jednostek organizacyjnych Państwowej Straży Pożarnej poprzez: udział w ratowaniu ludzi, ich mienia oraz środowiska naturalnego, dostarczanie narzędzi i środków, wykonywanie określonych prac lub zadań wyznaczonych przez organizatora akcji, ograniczenie i eliminowanie skutków zdarzeń i udostępnienie informacji specjalistycznych.

Innym zadaniem w zakresie bezpieczeństwa publicznego kraju jest bezpieczeństwo pożarowe oraz zabezpieczenie przed skutkami innych miejscowych zagrożeń, za które odpowiada Państwowa Straż Pożarna. Wykonywaniu zadań służą określone środki i instrumenty działania.

Najważniejszymi z nich są czynności kontrolno-rozpoznawcze i postępowanie mandatowe. Dużą rolę odgrywa postępowanie egzekucyjne komendanta powiatowego Państwowej Straży Pożarnej. Może on stosować środki w postaci: grzywny w celu przymuszenia, przymus bezpośredni i wykonanie zastępcze.

СПИСОК ЛІТЕРАТУРИ

1. Michailiuk B., Wątor W., Ratownictwo chemiczne. – Wyd. Akademii Obrony Narodowej : Warszawa 2009. – S. 43.
2. Konieczny J. Bezpieczeństwo publiczne w nagłych i nadzwyczajnych zagrożeniach środowiska: studium społeczno-ekologiczne w perspektywie zrównoważonego rozwoju. – Wyd. Panoptikos : Poznań, 1995. – S. 50.
3. Lacek G. Ratownictwo powszechne – koncepcja funkcjonowania, «Zeszyt Problemowy Towarzystwa Wiedzy Obronnej», 1996, nr 1. – S. 30–45.

**ДО ПИТАННЯ ВИРОБНИЧОГО ТРАВМАТИЗМУ В ДЕРЖАВНІЙ
СЛУЖБІ НАДЗВИЧАЙНИХ СИТУАЦІЙ УКРАЇНИ**

Панімаш Ю. В., канд. пед. наук

*Черкаський інститут пожежної безпеки імені Героїв Чорнобиля
Національного університету цивільного захисту України*

Стаття 3 Конституції України зазначає, що людина, її життя і здоров'я, честь і гідність, недоторканність і безпека визнаються в Україні найвищою соціальною цінністю. Однак, Україна належить до числа держав, де стан виробничого травматизму в кілька разів вищий, ніж в економічно розвинених країнах. Так, у розрахунку на 100 тис. працюючих рівень ризику загибелі та травмування працівників на виробництві в Україні порівняно з Німеччиною вищий у 2 рази, а з Японією – у 3 рази [1]. Незважаючи на впровадження сучасних і більш безпечних технологій виробництва на окремих підприємствах, питання виробничого травматизму та професійної захворюваності на сьогодні не втрачає своєї актуальності.

Не є винятком діяльність Державної служби з надзвичайних ситуацій. Адже з кожним роком проведення оперативно-рятувальних робіт та гасіння пожеж стає все складнішим та характеризується наявністю великої кількості непередбачуваних та екстремальних ситуацій.

В Україні приділяється значна увага питанню охорони праці в системі МВС проте, незважаючи на це, згідно з результатами звітів про стан травматизму рядового та начальницького складу органів і підрозділів під час виконання службових обов'язків в органах, підрозділах, підприємствах, установах та організаціях сфери управління ДСНС України за 2019 рік зареєстровано 77 випадків виробничого травматизму (7 з яких групові), травмовано 93 особи, 5 з них – смертельно, а саме:

ГУ ДСНС України у Вінницькій області – 2 випадки, травмовано 4 осіб (1 смертельно);

Управління ДСНС України у Волинській області – 1 випадок, травмовано 1 особу;

ГУ ДСНС України у Дніпропетровській області – 7 випадків, травмовано 10 осіб;

ГУ ДСНС України у Донецькій області – 4 випадки, травмовано 6 осіб (2 смертельно);

Управління ДСНС України у Житомирській області – 4 випадки, травмовано 4 осіб;

ГУ ДСНС України у Запорізькій області – 2 випадки, травмовано 2 осіб;

Управління ДСНС України в Івано-Франківській області – 7 випадків, травмовано 10 осіб;

Управління ДСНС України у Кіровоградській області – 4 випадки, травмовано 5 осіб (1 смертельно);

Секція 3. Соціально-економічне забезпечення діяльності ЄДСЦЗ

ГУ ДСНС України у Київській області – 4 випадки, травмовано 4 осіб;

ГУ ДСНС України у Львівській області – 5 випадків, травмовано 5 осіб;

ГУ ДСНС України у Луганській області – 3 випадки, травмовано 3 особи;

ГУ ДСНС України у Миколаївській області – 2 випадки, травмовано 2 осіб;

ГУ ДСНС України в Одеській області – 3 випадки, травмовано 8 осіб (1 смертельно);

ГУ ДСНС України у Полтавській області – 1 випадок, травмовано 1 особу;

ГУ ДСНС України у Рівненській області – 1 випадок, травмовано 1 особу;

ГУ ДСНС України у Харківській області – 2 випадки, травмовано 2 осіб;

ГУ ДСНС України у Херсонській області – 5 випадків, травмовано 5 осіб;

ГУ ДСНС України у Хмельницькій області – 1 випадок, травмовано 1 особу;

ГУ ДСНС України у Черкаській області – 1 випадок, травмовано 1 особу;

Управління ДСНС України у Чернігівській області – 4 випадки, травмовано 4 осіб;

Управління ДСНС України у Чернівецькій області – 2 випадки, травмовано 2 осіб;

ГУ ДСНС України у м. Києві – 3 випадки, травмовано 3 осіб;

Управління забезпечення ОРС ЦЗ ДСНС – 1 випадок, травмовано 1 особу;

2 Спеціальний центр швидкого реагування ДСНС – 1 випадок, травмовано 1 особу;

Спеціальний авіаційний загін ОРС ЦЗ ДСНС – 1 випадок, травмовано 1 особу;

Черкаський інститут пожежної безпеки ім. Героїв Чорнобиля – 4 випадки, травмовано 4 осіб;

Навчальний центр ОРС ЦЗ ДСНС – 2 випадки, травмовано 2 осіб [2].

За 2014 рік зареєстровано 68 випадків виробничого травматизму, у тому числі 6 випадків групового виробничого травматизму, 2 з яких зі смертельними наслідками. Відповідно, ми можемо спостерігати значний приріст виробничого травматизму серед співробітників ДСНС України, що не може не викликати занепокоєння.

На нашу думку, для зниження рівня виробничого травматизму необхідно вжити наступних заходів: покращити матеріально-технічне забезпечення підрозділів; забезпечити особовий склад засобами індивідуального захисту нового покоління; покращити рівень професійної підготовки керівників аварійно-рятувальних робіт та посадових осіб, до функціональних обов'язків яких належить проведення

інструктажів з охорони праці; посилити контроль за якістю проведення інструктажів з охорони праці, виконанням вимог чинного законодавства з питань охорони праці керівним складом органів і підрозділів ДСНС України; під час розслідування нещасних випадків виробничого травматизму обов'язково з'ясовувати обставини та причини настання нещасного випадку, встановлювати винних осіб та вживати дієвих заходів з метою недопущення випадків виробничого травматизму у подальшому.

СПИСОК ЛІТЕРАТУРИ

1. Бондаренко Є. А. Пожежна безпека: Навчальний посібник / Бондаренко Є. А. – Вінниця: ВДТУ, 2008. – 109 с.
2. Офіційний сайт Державної служби України з надзвичайних ситуацій. – Режим доступу: www.kmu.gov.ua.

ДО ПИТАННЯ ДЕРЖАВНОГО РЕГУЛЮВАННЯ СОЦІАЛЬНОГО ЗАХИСТУ В УКРАЇНІ

Подгорнов О. В.

НК – Перевізник В. М.

*Черкаський інститут пожежної безпеки імені Героїв Чорнобиля
Національного університету цивільного захисту України*

Побудова ефективної системи соціального захисту населення в Україні набуває особливої актуальності у світлі процесів нестабільності соціально-економічного розвитку держави та військового конфлікту на Сході України.

У статті 22 Загальної Декларації прав людини 1948 р. зазначено, що кожна людина як член суспільства має право на соціальне забезпечення, здійснення необхідних для підтримання її гідності й для вільного розвитку прав у економічній, соціальній і культурній галузях за допомогою національних зусиль, міжнародного співробітництва та відповідно до структури і ресурсів кожної держави [1].

Згідно положень Конституції України: «Україна є суверенна і незалежна, демократична, соціальна, правова держава» [2]. Під словом «соціальна» мають на увазі державу, у якій соціальна справедливість – основне гасло, а добробут всіх громадян та підтримка соціально незахищених верств населення – прерогатива діяльності. Отже, соціальний захист становить стрижень соціальної політики держави.

Окремі статті Конституції України містять положення, які закріплюють комплекс загальновизнаних соціальних прав людини та соціальних гарантій з боку держави, а саме: право на соціальний захист (ст. 46); право на житло (ст. 47); право на достатній життєвий рівень для себе та своєї сім'ї (ст. 48); право на охорону здоров'я, медичну допомогу та медичне страхування (ст. 49); право дітей-сиріт та дітей, позбавлених

Секція 3. Соціально-економічне забезпечення діяльності ЄДСЦЗ

батьківського піклування, на державне утримання (ст. 52); право на освіту (ст. 53).

Соціальний захист у механізмі державного управління – не тільки надання підтримки тим, хто її потребує. Це ще й забезпечення в країні здорового соціального клімату, розвитку без потрясінь, революцій і громадянських війн. Нині соціальні цінності тією або іншою мірою притаманні всім промислово розвинутим країнам, що, мабуть, становить значніше досягнення світової цивілізації [3].

Держава повинна гарантувати соціальний захист на мінімальному рівні для життєзабезпечення населення. Правові засади формування мінімальних соціальних стандартів і гарантій закріплено в Законі України «Про державні соціальні стандарти та державні соціальні гарантії».

Держава здійснює управління соціальною політикою безпосередньо через державне регулювання сферою соціального захисту населення.

Основною метою діяльності органів державного управління у сфері соціального захисту населення є створення та реалізація відповідних нормативних актів, фінансове забезпечення та здійснення контролю за правильністю надання соціальних виплат.

Державне управління соціальним захистом – це виконавча та розпорядча діяльність держави, яку здійснюють державні органи виконавчої влади та в передбачених законом випадках – недержавні органи, яким державою делеговані відповідні повноваження щодо управління сферою соціального захисту населення. Діюча система державних органів у галузі управління соціальним захистом населення визначена Конституцією України та іншими нормативно-правовими актами. Вона втілює цілі та завдання, що стоять перед державою на сучасному етапі розвитку. Зміст функцій, компетенції того або іншого органу визначається характером діяльності об'єкта, для управління яким створений цей орган.

Зміст державного управління соціальним захистом в Україні визначається правовим регулюванням відносин через: прийняття законодавчих та інших актів державних органів, спрямованих на реалізацію державної політики у цій сфері; створення системи центральних і місцевих органів управління соціальним захистом, визначення їх структури і компетенції; вжиття організаційних та інших заходів щодо вдосконалення їх структури та поліпшення організації, підвищення ефективності роботи; розгляд Верховною Радою України, Президентом України, Кабінетом Міністрів України найважливіших питань щодо соціального захисту, визначення пріоритетів державної політики в цій сфері в конкретний період розвитку держави шляхом розробки та реалізації цільових комплексних програм; достатнє фінансування і матеріально-технічне забезпечення соціального захисту; виділення у державному та місцевих бюджетах цільових коштів на фінансування державної політики у сфері соціального захисту, залучення матеріальних і фінансових ресурсів підприємств, установ і організацій, об'єднань

громадян, що функціонують у цій сфері; створення системи соціальних гарантій захисту прав громадян; створення достатньої мережі державних закладів та установ сфери соціального захисту з урахуванням специфіки того чи іншого регіону (економічної та соціальної структури, традицій, демографічного складу населення тощо); утворення спеціальних фондів [4].

Соціальний захист населення повинен мати системний характер – у вигляді законодавчо встановлених постійних грошових виплат, компенсацій з державного або місцевого бюджетів і періодичний – у вигляді одноразової грошової або матеріальної допомоги з різних фондів або окремих осіб, тощо.

Слід констатувати факт, що діюче національне законодавство щодо соціального захисту характеризується нестабільністю, безсистемністю, суперечностями, дублюванням, НПА часто змінюються та доповнюються, що суттєво змінює зміст та спрямування політики України у сфері соціального захисту. Не всі, нажаль, положення законів та підзаконних актів передбачають джерела фінансування і механізми реалізації прав громадян, що призводить до перетворення положень законодавства в пусті декларації.

Однак засади системи соціального захисту населення впливають не лише із законодавчих актів України, а й із її міжнародно-правових зобов'язань. Україна є учасником ряду основоположних міжнародних договорів у сфері соціальних прав людини. В цьому аспекті серйозними проблемами залишаються реалізація норм міжнародного права у національному законодавстві та застосування положень ратифікованих міжнародно-правових актів як норм прямої дії. Проте саме від вирішення цих проблем і залежить повний перехід України до європейської моделі розвитку системи соціального захисту.

На нашу думку, державне регулювання соціального захисту населення – це сукупність економічних, правових та соціальних відносин, що забезпечують задоволення основних потреб суспільства, ефективну соціальну політику держави через реалізацію оптимальних механізмів соціального захисту населення для підвищення рівня соціально-економічного розвитку держави.

СПИСОК ЛІТЕРАТУРИ

1. Загальна декларація прав людини від 10 грудня 1948 року. – Режим доступу: <https://www.coe.int/uk/web/compass/the-universal-declaration-of-human-rights-full-version>
2. Конституція України [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/254%D0%BA/96-%D0%B2%D1%80>
3. Сіленко А. О. Соціальна держава: тернистий шлях до визнання. Світовий досвід і перспективи України: монографія / А. О. Сіленко, В. А. Коляденко. – К., 2002. – 357 с.
4. Державна соціальна політика як передумова економічного розвитку України [Текст]: монографія / Г. С. Лопушняк. – Львів: ЛРІДУ НАДУ, 2011. – 372 с.

**АНАЛІЗ БЮДЖЕТНОГО ФІНАНСУВАННЯ ДЕРЖАВНОЇ
СЛУЖБИ УКРАЇНИ З НАДЗВИЧАЙНИХ СИТУАЦІЙ**

Прокопенко Д. В.

НК – Чубань В. С., канд. екон. наук, доцент

Черкаський інститут пожежної безпеки імені Героїв Чорнобиля

Національного університету цивільного захисту України

Діяльність бюджетних установ за останні роки зазнала значних змін. Для багатьох з них головним джерелом фінансування залишається бюджет.

В умовах політичних перетворень в Україні, що характеризуються мінливістю та невизначеністю чинників зовнішнього середовища, посилюються роль і значення ефективного функціонування силових відомств, зокрема Державної служби України з надзвичайних ситуацій України (ДСНС України). Їх мережа скорочується, кількість персоналу зменшується. Одночасно посилюється контроль фінансових органів за економічним та цільовим використанням коштів, запроваджується режим жорсткого обмеження видатків бюджету та інших державних видатків з метою зменшення дефіциту бюджету та запобігання фінансовій кризі [1].

ДСНС України входить до системи органів виконавчої влади і забезпечує реалізацію державної політики у сферах цивільного захисту, захисту населення і територій від надзвичайних ситуацій та запобігання їх виникненню, ліквідації надзвичайних ситуацій, рятувальної справи, гасіння пожеж, пожежної та техногенної безпеки, діяльності аварійно-рятувальних служб, профілактики травматизму невиробничого характеру, а також гідрометеорологічної діяльності. Забезпечення захисту населення і територій від надзвичайних ситуацій та запобігання їх виникненню знаходиться в прямому зв'язку з соціально-економічними процесами, що відбуваються в суспільстві. З кожним роком збільшуються матеріальні збитки від надзвичайних ситуацій, які все частіше загрожують життю і здоров'ю людей.

Фінансовий механізм функціонування ДСНС України має свої відмінності, що обумовлені неприбутковою природою бюджетної сфери, особливостями джерел мобілізації та порядку розподілу грошових коштів.

Фінансове забезпечення органів та підрозділів ДСНС України – це метод фінансового механізму, що визначає принципи, джерела й форми фінансування суб'єктів господарювання, чия діяльність спрямована на охорону життя та здоров'я громадян, збереження та відновлення національного багатства і навколишнього природного середовища від надзвичайних ситуацій та їх наслідків [2].

Проанлізуємо обсяг формування доходів ДСНС України з іншими підрозділами державної служби з державного бюджету.

Так як, серед комплексу проблем забезпечення державної політики у сфері цивільного захисту однією з найголовніших є проблема забезпечення належного рівня фінансування ДСНС України. В останні

Секція 3. Соціально-економічне забезпечення діяльності ЄДСЦЗ

роки видатки на захист населення і територій від надзвичайних ситуацій та запобігання їх виникненню, ліквідації надзвичайних ситуацій, рятувальної справи, гасіння пожеж, пожежної та техногенної безпеки, діяльності аварійно-рятувальних служб, а також гідрометеорологічної діяльності порівняно невеликі. Планується видатків з Державного бюджету України для ДСНС України на 2021 рік понад 16 млрд. грн., що на 887,6 млн. грн. більше ніж у 2020 році рис. 1.

Рис. 1. Розподіл видатків Державного бюджету України на деякі центральні органи виконавчої влади, що входять до системи Міністерства внутрішніх справ України за 2020-2021 роки

Таблиця 1

Розподіл видатків Державного бюджету України для ДСНС України за 2020-2021 роки

Найменування згідно з відомчою і програмною класифікаціями видатків та кредитування державного бюджету	2020 рік (тис. грн.)	2021 рік (тис. грн.)
Керівництво та управління у сфері надзвичайних ситуацій	234626,00	256052,90
Гідрометеорологічна діяльність	661759,00	687667,10
Наукова і науково-технічна діяльність у сфері гідрометеорології	41230,50	40660,20
Будівництво (придбання) житла для осіб рядового і начальницького складу Державної служби України з надзвичайних ситуацій	90000,00	30000,00
Забезпечення діяльності сил цивільного захисту	13535596,90	14379175,80
Підготовка кадрів, наукова і науково-технічна діяльність у сфері цивільного захисту і пожежної безпеки	828902,30	948100,10
Наукова і науково-технічна діяльність у сфері цивільного захисту і пожежної безпеки	61863,30	0,00

Секція 3. Соціально-економічне забезпечення діяльності ЄДСЦЗ

Аналізуючи структуру видатків для ДСНС України за 2020 рік та 2021 рік, можна зробити висновок, що у 2021 році жодної гривні не спрямується з Державного бюджету України на фінансування наукової і науково-технічної діяльності у сфері цивільного захисту і пожежної безпеки, що є негативним показником для ДСНС України (табл.1).

Також негативним соціальним показником буде скорочення в 2021 році фінансування будівництва (придбання) житла для осіб рядового і начальницького складу Державної служби України з надзвичайних ситуацій у 3 рази. Позитивною динамікою, можна відмітити, збільшення фінансування забезпечення діяльності сил цивільного захисту на 6 %. Варто зазначити, що протягом останніх років не виділяються кошти на придбання пожежної та іншої спеціальної техніки вітчизняного виробництва.

Такий рівень фінансування не є достатнім, адже ефективність реагування на надзвичайні ситуації визначається рівнем боєздатності матеріально-технічної бази органів та підрозділів ДСНС України. За неналежного рівня фінансування не буде досягнуто необхідного рівня захищеності населення і територій від надзвичайних ситуацій.

СПИСОК ЛІТЕРАТУРИ

1. Chuban V., Lega N. The formation of organizational and economic mechanism of state fire safety management/ Збірник наукових праць Черкаського державного технологічного університету. 2015. Вип. 40, ч. II. – С. 5-11
2. Кришталь Т.М., Чубань В.С. Механізм фінансового та матеріального забезпечення заходів з ліквідації надзвичайних ситуацій / Забезпечення промислової та цивільної безпеки в Україні та світі: управління, технології, моделі: колективна монографія / за наук. ред. проф. Матвійчук Л.Ю. Луцьк: РВВ Луцького НТУ, 2016. С.89-99

WYCHOWANIE DLA BEZPIECZEŃSTWA

Самань Р. Я.

НК – Чубіна Т. Д., д-р іст. наук, професор

Черкаський інститут пожежної безпеки імені Героїв Чорнобиля

Національного університету цивільного захисту України

Wychowanie dla bezpieczeństwa obecnie w Ukrainie rozumiane jest jako swoista umiejętność samopomocowa na okoliczność osobistych zdarzeń losowych i spowodowanych doraźnymi katastrofami przyrodniczymi oraz zaniedbaniami technicznymi.

Niewiele ma wspólnego z bezpieczeństwem państwa, bowiem bardziej przypomina zakres ratownictwa. Bezpieczeństwem w skali państwa mają zajmować się specjalistyczne ministerstwa i podległe im instytucje oraz policja i wojsko – oraz w pewnym sensie formacje zajmujące się ochroną osób i mienia. Zgodnie z literą prawa jest to sztucznie oddzielone od obywatela, stawiając go poza nawiasem bezpieczeństwa narodowego. Arystoteles, żyjący kilkaset lat przed naszą erą (ur. 384 r. p.n.e.,

zm. 322 r. p.n.e.), przyjmował, że dla właściwego działania państwa konieczne jest kształcenie jego obywateli i w ramach tego procesu «zawsze celom wszelkich sztuk kierowniczych należy dawać pierwszeństwo przed celami sztuk im podporządkowanych. [...] Najważniejsze dobro [...] dobro państwa jest przedmiotem nauki naczelnej najbardziej kierowniczej».

Za taką zaś uchodzi polityka, nauka o państwie. Ona bowiem orzeka, które nauki należy w państwie uprawiać i których się kto ma uczyć, i w jakiejmierze; widzimy też, że pod nią podpadają te właśnie umiejętności, które najwyżej cenimy, jak sztuka dowodzenia, sztuka gospodarowania i retoryka. W tej sytuacji można postawić tezę, że podobnie jak wtedy i aktualnie – w wypadku edukacji dla bezpieczeństwa – ważne są wyważone (odpowiedzialne) potrzeby kształcenia obywateli dla powszechnego dobra państwa.

Kształcenie «dla bezpieczeństwa» było koniecznością, gdyż determinowało przeżycie i rozkwit (to co jest istotą bezpieczeństwa ludzi). O bezpieczeństwo w wydaniu zbrojnym, które – jak wiemy – było cenione już przez starożytne cywilizacje, dbano już w początkach państwa,

Mając na względzie to, że bezpieczeństwo narodowe stanowi najwyższą, egzystencjalną wartość dla obywateli, oraz biorąc pod uwagę pierwszoplanowy cel jego zachowań w ramach państwa, niepodważalne jest, że zasób wiadomości o nim i towarzysząca mu mądrość o bezpiecznym funkcjonowaniu narodów tworzą wyjątkowo istotne, poszukiwane i niezbędne źródło, a także instrument kreowania i realizacji bezpieczeństwa.

Stąd wiedza i sentencja o nim są jedyną ścieżką w gąszczu autostrad prowadzących do unicestwienia narodu, a zarazem piedestałem na rzecz właściwego kultywowania bezpieczeństwa narodowego, gdyż to one generują chęć trwania i twórczy rozwój bytu narodowego. Niewiedza w tym względzie prowadzi do poruszania się autostradami donikąd.

СПИСОК ЛІТЕРАТУРИ

1. Leśniak K., Etyka nikomachejska, Arystoteles. – Warszawa, 1989. – S. 281.
2. Pokruszyński W., Filozo/czne aspekty bezpieczeństwa, WSGE. – Józefów, 2011. – S. 19
3. Rosa R., Filozo/a bezpieczeństwa, Bellona. – Warszawa, 1995. – S. 18.

ДІЯЛЬНІСТЬ ОРГАНІВ МІСЦЕВОЇ ВЛАДИ З ПОШИРЕННЯ ВОГНЕСТІЙКИХ ПОКРІВЕЛЬНИХ МАТЕРІАЛІВ У СЕЛАХ ЧЕРНІГІВЩИНИ НА ПОЧАТКУ ХХ СТОЛІТТЯ

Томіленко М. А.

НК – Чубіна Т. Д., д-р іст. наук, професор

Національний авіаційний університет

Матеріал, з якого будувалися помешкання та господарські споруди селян, залишався важливим чинником, який суттєво впливав на спустошливість пожеж. Солом'яні дахи були не лише головною причиною швидкого поширення пожеж, але й призвідником

займистості. Наприклад, у Харківській губернії в 1911 р. 77,8% всіх пожеж розпочиналося з покрівель [1, 56]. Для мінімізації цього негативного явища земства України розробляли заходи, які могли б зменшити займистість покрівель.

Традиційно для населення Чернігівської губернії основним, найбільш дешевим та доступним будівельним матеріалом було дерево. Згідно статистики поземельної власності, в 1884 р. на 100 будівель припадало кам'яних споруд: в Чернігівській губернії – 0,43, в населених пунктах Харківщини – 0,9, на Полтавщині – 2,8 [2, 149-150, 183-184, 217-218]. До того ж, основним покрівельним матеріалом була солома; близько 9/10 будівель краю мали солом'яні дахи. У Чернігівській губернії навіть на 1911 р. 96,5 % споруд були вкриті солом'яними покрівлями.

На більш ніж 1,2 млн. будівель Чернігівської губернії в 1909 р. було зареєстровано тільки 5,6 тис. (0,4%) залізних дахів та 15,7 тис. (1,2%) черепичних [3, 17]. Поширення вогнестійких покрівель певною мірою залежало від наявності сировини для виробництва черепиці, підприємств із виготовлення вогнестійких матеріалів, умов постачання селян вогнестійкими матеріалами, рівня роз'яснювальної роботи серед селян з боку повітових земств.

Допомога населенню у придбанні вогнестійких матеріалів зводилася до створення земських черепичних та цегельних заводів, кредитування приватних підприємств з виробництва вогнетривких матеріалів, постачання селян у кредит покрівельним залізом та відпуску безоплатно черепиці для громадських будівель чи за пільговими цінами для незаможних селян.

Так, у 1898 р. за даними фабричної інспекції на Полтавщині діяло 116 цегляних підприємств. Проте лише земські заводи постачали селянство цеглою на пільгових умовах. Зокрема, на 1904 р. у Полтавській губернії на земські кошти близько 8,1 тис. крб. було побудовано 9 заводів із виготовлення черепиці [4, 43]. А в 1909 р. на створення нових та утримання вже побудованих земських підприємств із виготовлення вогнестійких матеріалів було виділено на губернію понад 52 тис. крб., близько 3,5 тис. крб. на повіт. Усього в 1909 р. у Полтавській губернії діяло 154 черепичних та цегляних підприємств [5, 94].

За підрахунками автора, на одне черепичне підприємство в середньому припадало 39 сіл, на один цементно-пісочний завод доводилося 76 сіл, а на одну гончарну черепичну майстерню – 82 села. Звісно, що такої кількості підприємств, щоб цілком задовольнити попит на вогнестійкі матеріали, не вистачало. З метою поширення виробництва вогнестійких матеріалів на селі полтавське земство підтримувало створення кустарних черепичних майстерень та влаштовувало навчальні майстерні. На 1911 р. кількість навчальних майстерень досягла 26 [6, 34].

Посилено у цьому напрямі працювали й інші земства Лівобережної України. Зокрема, щорічно нарощувалося виробництво вогнестійких матеріалів і земськими підприємствами Чернігівщини.

Так, якщо в 1909 р. земські заводи виробили черепиці 654 тис. шт., то в 1910 р. – 908 тис. шт., тобто її кількість зросла на 254 тис. шт. [7, 43]. Керівництво й нагляд за організацією черепичного виробництва лежали безпосередньо на повітових управах. Завідування ж підприємствами могло покладатися на окремих осіб – гласних, попечителів пожежно-страхової справи тощо.

Серед вогнестійких матеріалів певна увага земських установ приділялася й придбанню покрівельного заліза. Асигнування земств на продаж за пільговими цінами заліза сягали понад 82 тис. крб. У 1900 р. місцевою губернською управою відзначалося, що питання про пільгове постачання селян покрівельним залізом за своєю важливістю вже не зустрічає суперечок. Проте, виділених коштів все ж не вистачало, щоб докорінним чином змінити ситуацію зі спустошливістю та збитковістю пожеж у краї.

У 1900 р. чернігівським земством були вироблені правила та вказівки з черепичного виробництва. Згідно правил, підприємства з виробництва черепиці повинні були відкриватися в тих повітах, які мали сировину і «відрізнялися особливою спалимістю». Заводи перебували на рахунках майна страхової установи. Черепиця мала продаватися за собівартістю як за готівку, так і в кредит. Право отримання покрівельного матеріалу в кредит мали лише ті особи, будівлі яких були застраховані за обов'язковим страхуванням. Кредит надавався на два роки у випадку внесення при купівлі четвертої частини вартості матеріалу.

Обов'язкові постанови земств у галузі вогнетривкого будівництва зобов'язували селян обмазувати солом'яні покрівлі глиною, забороняли покривати дахи новозведених будинків соломною, будувати дерев'яні чи глинохмизові димоходи тощо.

На жаль, заходи земських установ із вогнетривкого будівництва кардинально не змінили ситуацію зі зменшенням спустошливості пожеж. Так, у 1901 р. газета «Южный край» відзначала, що «хоча земське черепичне виробництво не довго існує, ... проте, не можна не зауважити, що організація його встигла вже виявити деякі негативні сторони, які шкідливо відбиваються на успіху його розвитку» [8, 18]. У той час, коли в одних повітах черепицю продавали за собівартістю й за готівку, в інших – вона реалізовувалася з певною надбавкою до собівартості і в кредит. Населення при однаковій зацікавленості в черепиці, в одних повітах мало можливість користуватися пільгами при її закупівлі, а в інших – ні. У тих повітах, де черепиця продавалася за готівку, придбати її могли здебільшого заможні селяни.

Таким чином, успіх у справі вогнестійкого будівництва міг базуватися лише на поєднанні вміло організованого кредиту з погодженими діями земських та адміністративних установ, а між тим, ні першого, ні другого на той час не було. Збільшення обігових капіталів для кредитних протипожежних операцій здійснювалося земствами без чіткої програми. Успішна діяльність земств у цій справі гальмувалася також недостатнім наглядом на місцях за виконанням

населенням земських вимог та консервативно-упередженим ставленням селян до нововведень.

СПИСОК ЛІТЕРАТУРИ

1. Доклады Харьковской губернской земской управы губернскому земскому собранию чрезвычайной сессии 30 июня 1912 года. – Харьков, 1912. – 93 с.
2. Статистика поземельной собственности и населенных мест Европейской России. – СПб.: ЦСК МВД, 1884. – Вып. III. – 218 с.
3. Доклад № 98 О ходе оценочных работ в 1911 г. и о предполагаемых работах в 1912 г. – Чернигов: ЧГЗУ, 1911. – 42 с.
4. Доклады Кобелякской уездной земской управы Кобелякскому уездному земскому собранию 40-го очередного созыва 1904 года. – Кобеляки: Тип. Б.И. Брагилевского, 1905. – 72 с.
5. Статистический справочник по Полтавской губернии. – Полтава, 1910. – 159 с.
6. Земский обзор. – Полтава: Изд. ПГЗ под ред. В.В. Навроцкого. – 1911. – № 164.
7. Записки Черниговского губернского статистического комитета. – Чернигов: Изд. ЧГСК, 1910. – 57 с.
8. Южный край. – Харьков. – 1901. – № 7103.

UDC 811.111'276.6

US FIRE AND RESCUE SERVICES PERSONNEL'S PROFESSIONAL JARGON

Sikorska D. R.

Krichker O. Ye., PhD in Historical Sciences

*Cherkasy Institute of Fire Safety named after Chornobyl Heroes
of NUCDU*

A lot of scientific papers and researches have been devoted to the peculiarities of since there goes a constant discussion as to differentiating between jargon and slang.

Firstly, the field of application of jargon is quite narrower as it focuses on a specific field. It is, in fact, the use of specific phrases and words in a particular situation, profession, or trade. The jargon, if opposed to slang, developed to meet the needs of the group of people working within the same field or occupation while slang is a type of informal category of language developed within a certain community.

The most vivid features of jargon are:

- ✓ extensive use of terminology
- ✓ exactness
- ✓ economy in transmitting meaning.

Thus, jargon is practical and effective means of rendering professional or professionally-oriented information in a concise way.

In this research, we would focus attention at the professional jargonisms which originate mostly from technical language and are used by a specific group of people having the same specialization. Being initially professional terms, they preserve their meaning but can be either simplified in pronunciation or spelling, or shortened, abbreviated from a group of terms. Their usage is a kind of symbol, a game, identifying, emphasizing or determining these people as a professional group.

The firefighters' jargon is a specific language distinguishing them as a close corporate group and emphasizing their status. This sublanguage terminology is so narrowly used that it cannot sometimes be understandable to the people not belonging to this profession.

There is a standpoint that professional jargon is especially widely used in a friendly environment, which fully supports the reason of the huge amount of jargonisms used by firefighters as they cooperate and collaborate constantly under great stress in life and death situations. Thus, they are a close, cohesive team with their own language.

In terms of social interactions, jargons are examples of in-group speech or language that signify group belonging. People tend to belong to some group, and in this case language serves an important function in confirming their group belonging [1].

Fire and rescue services personnel enjoy a workplace friendship and a special well-won pride of making a real difference in protecting the public and saving lives. To communicate quickly and effectively on the job and at the fire station, firefighters employ their own industry slang, which includes special lingo for tools, equipment, personnel and methods. We would offer several examples of it with the explanations to illustrate its specificity.

Some of the words used to describe the staff are:

Wanabe firefighter is a police officer.

Pipeman is person who is taking the pipe into the fire to extinguish it. *Stretchin'* means getting a working fire, as in «Engine 30 stretchin' on a two-flat going throughout», or «I'm beat. We stretched three times last night», which is having responded to three fires and having stretched lines on fires [2].

A probie is a probationary firefighter which is also labeled *a diamond* because probies have big red diamonds on their helmets.

The Can Man is the person who carries the water can into the fire, often a probie or rookie.

A deckie is a firefighters on the back of the engine.

A truckie is a firefighter assigned to a ladder company.

Go off J's means that a firefighter is off work due to an injury.

A white hat is used for a watch manager or above.

There are special words to describe a professional routine, as in *a goer* – a working fire, *a shout* – a fire call.

As to the firefighting equipment the most widely used jargonisms are: *a mong magnet* is a fire engine; a *lid* is a helmet. Some other most frequent professionalisms are as follows [3]:

The aerial ladder, as in «Put the stick up on the alpha side» is usually called *a stick*.

Секція 3. Соціально-економічне забезпечення діяльності ЄДСЦЗ

Firefighters almost never use the term a hose but *a pipe* or *a line*.
The nozzle is called *a tip* as in «Who has the tip?».

Hooligan stands for Halligan Tool.

Sometimes, jargonisms are used to create a wordplay, i.e. just for fun, as in *Brown Bread – Dead; Tea and Medals – Tea and biscuits*.

All jargons are tied to certain areas and used not by every firefighter. Some jargonisms are used dually, even stand in opposition. It can be exemplified by the word *Jake*. In Detroit specifically, it means «a terrible firefighter», while on the East Coast of the USA and in Great Britain stands for a good firefighter. Originally, the word was derived from the term *J-Key* – the first street-corner fire alarm box system constructed in Boston, and was based on a telegraph system. Inside each box, there was a small telegraph tapper, called a telegraph key that was used to communicate back to headquarters once the crew arrived at the fire scene. During the World War Many of the War's veterans became later Boston firefighters, and used this well-familiar phrase as a common slang for the keys they used inside their fire alarm boxes.

Language and society are an integrity that impact each other. While language is a means of communication, society is a group of people associated with different purposes. A language reflects and simultaneously separates each group. Thus, professional jargons, broadly associated with occupation or business, play an important role in defining group membership and the professional self.

REFERENCES

1. Gallo, Kasia. (2016). Understanding professional jargons literature review. 10.5604/00332860.1234518.
2. Fire Service Slang. URL: https://www.reddit.com/r/Firefighting/comments/22q7c2/fire_service_slang/
3. 15 slang terms only a firefighter would know. URL: <https://www.firerescue1.com/entertainment/articles/15-slang-terms-only-a-firefighter-would-know-LSN3SrviobvP1PZ5/>
4. Urban Thesaurus. URL: <https://urbanthesaurus.org/synonyms/firefighter.>

Секція 4. Проблеми соціальної реабілітації та медичного забезпечення в сучасних умовах

КОМУНІКАТИВНА КОМПЕТЕНТНІСТЬ

Антонюк М. С.

НК – Грибенюк Г. С., д-р психол. наук, професор

*Черкаський інститут пожежної безпеки імені Героїв Чорнобиля
Національного університету цивільного захисту України*

Словник іншомовних слів тлумачить поняття «компетентність», як поінформованість, обізнаність, авторитетність; компетенція – сукупність повноважень, прав та обов'язків службової особи, встановлених законом, статутом або іншими нормативними актами, чи коло питань, в яких особа має знання та досвід [1].

Компетентність – глибоке, досконале знання своєї справи, сутності роботи, яка виконується, її засобів і способів у досягненні цілей, а також, відповідних вмінь і навичок. Компетентність розглядається як властивість особистості, яка характеризує спроможність фахівця правильно оцінювати ситуацію, що складається і приймати необхідні рішення та досягати значущого практичного результату. До ознак компетентності відносять не лише наявність і значний обсяг знань та досвіду, скільки вміння у випадку необхідності, їх актуалізувати у реалізації службових функцій. Привертає увагу те, що компетентність уявляється як властивість особистості, тобто вводиться в коло аналізу поняття «властивість», а також, – за обсягом вона ширша, ніж сукупність знань, вмінь і навичок. Це складне психічне явище, процес поступового зростання особистості професіонала, який здійснюється під час його практичної діяльності та самовдосконалення [2].

Питання компетентності пов'язують із професіоналізмом. Професіоналізм розуміють як щаблину у професійному розвитку чи стан, в якому знаходиться потенціал професійного досвіду людини, який виявляється у високому ступені оволодіння професійними знаннями, вмінням і навичками. Компетентність – це ступінь вияву професійного досвіду людини в межах компетенції конкретної посади. За цих умов зміст поняття «компетентність» відповідає поняттю «професійна компетентність». Професіоналізм і компетентність розглядаються як дві сторони, дві нерозривні, взаємопов'язані характеристики людини і як особистості, і як професіонала. Та поряд із цим, професіоналізм є необхідною умовою прояву компетентності, а

компетентність – це, показник ступеня відповідності, адекватності професіоналізму та змісту компетенції посади [2].

Дещо протилежні погляди висловлюються у твердженні, що «компетентність – це першооснова професіоналізму». Поняття «компетентність» включає не тільки наявні глибокі фахові знання у певній сфері діяльності, вміння аналізувати та прогнозувати розвиток ситуації, але й добути на практиці знання щодо вирішення проблем, а також, право обговорювати та вирішувати їх та повноваження відати справами. За цим визначенням компетентність є поєднанням професіоналізму та компетенції. Компетенцію розглядають як зорієнтовану на посаду функцію, а компетентність, як суб'єктний параметр діяльності.

У моделях управління виділяють три рівні компетентності [2].

- інтегративна компетентність – спроможність поєднувати знання і навички та їх використання в умовах швидкоплинного зовнішнього середовища;

- соціально-психологічна компетентність – знання і вміння у сфері сприйняття, розуміння поведінки людей, мотивації їх діяльності, високий рівень емпатії і комунікативної культури;

- компетентність у конкретних сферах управлінської діяльності (управлінська компетентність) – прийняття рішення, обробка інформації, методи роботи з людьми.

Компетентність взагалі визначається рівнем загальної культури особистості в цьому розумінні – це інтегральна характеристика власних можливостей посадової особи, її здатність ефективно реалізувати свої професійні знання та досвід.

Отже, можна констатувати відсутність єдиного розуміння компетентності. Проведений аналіз дозволяє побачити неоднозначне тлумачення цього терміну та різне його розуміння.

Майже всі дослідники мають спільну думку стосовно того, що компетентність – це не стільки знання, навички, вміння, скільки здатність їх актуалізувати і проявити адекватно до ситуації, яка склалася. Але таке розуміння компетентності майже збігається із поняттям інтелекту Інтелект – це «розумна поведінка людини». За таким розумінням ядро інтелекту складає здатність людини виділити в ситуації суттєві ознаки і привести свою поведінку у відповідність з ними, що зводиться до двох виявів: здатності пізнавати та спроможності регулювати поведінку на основі цього пізнання [2]. До найважливіших характеристик інтелекту належать:

- 1) *глибина* – здатність занурюватися у сутність речей і явищ, розуміти причини, глибинні закономірності;
- 2) *критичність* – здатність оцінити предмети, явища, бажання піддати сумніву гіпотези і рішення;
- 3) *гнучкість* – спроможність переключатися з однієї ідеї на другу, у тому числі протилежну власній;
- 4) *широта розуму* – здатність бачити проблему широко, у взаємозв'язку з іншими явищами;

5) *швидкість* – здатність продукувати багато ідей та швидко приймати рішення; 6) *оригінальність* – спроможність продукувати нові ідеї, що відрізняються від загальноприйнятих поглядів; 7) *допитливість* – ~ потреба завжди знаходити найоптимальніше рішення [4].

Таким чином, інтелект і компетентність можна уявляти як явища, що співвідносяться за формулою загальне – особливе, а для особливого характерним є все, що притаманне загальному.

За цих умов компетентність характеризується як складна, інтегральна, багаторівнева, стійка структура психічних рис особистості, до ознак якої відносяться глибина, критичність, гнучкість, широта розуму, швидкість, оригінальність та допитливість. З урахуванням попередньо виявлених рівнів, груп, блоків компетентності можна запропонувати наступне її розуміння. Компетентність – це певний предметно-функціональний аспект інтелекту як діяльнісного прояву рівня професійної освіти фахівця.

Загальну компетентність розуміють як інтелект особистості, що характеризує відповідну адекватність її поведінки у загально життєвих ситуаціях (тобто здатність людини діяти доцільно й ефективно функціонувати в оточуючому середовищі). Компетентність розуміють як професійну, оскільки вона означає предметно-функціональний аспект інтелекту і має прояв у поведінці та діяльності, що пов'язуються із виконанням службових обов'язків, отже, із вирішенням професійних ситуацій.

Виходячи із сутності компетентності, є таке її визначення: це, – здатність доцільно діяти для досягнення результату та ефективного розв'язання ситуації у процесі виконання службових обов'язків. Здатність розглядається як сформована властивість індивіда, яка визначає його активну спроможність реалізовувати діяльність певного типу і зумовлюється здібностями, знаннями, навичками, уміннями, засвоєними видами і способами (технологіями) роботи та психічними особистими властивостями (темперамент, риси, спрямованість особистості).

Можна виділити певне коло видів компетентності, які необхідні суб'єкту діяльності: психологічна, ціле визначальна, мотиваційна, технологічна, предметна, продуктивно-результативна, аналітико-синтетична ситуативна (внутрішні умови), аналітико-синтетична прогноуюча (зовнішні умови). Ці види компетентності мають місце в індивідуальній діяльності.

Для управлінської діяльності, як необхідні, додаються наступні види компетентності: планувальна, організаційна, контрольна, комунікаційна, спрямованість на ефективні рішення та керівна.

Оскільки ці складові види компетентності утворюють певне коло у межах загальної компетентності керівника, то їх можна віднести до видів компетентності. Та кожна з них має певне предметне забарвлення. Наприклад, предметом психологічної компетентності може бути індивід або група індивідів. Найхарактерніше – це різні

*Секція 4. Проблеми соціальної реабілітації та медичного забезпечення
в сучасних умовах*

предметів діяльності, що визначається сферами дій працівника, зокрема, профілактична, пожежогасіння, технічного забезпечення, соціально-виховна, правова, тощо. Все це дає можливість у кожному виді компетентності виділити їх певні типи, що відрізняються сутнісними предметними ознаками. Тобто, для багатьох видів компетентностей характерним є наявність окремих типів, які можна диференціювати за різними характеристиками управлінської діяльності.

Узагальнений погляд на актуальні види та типи компетентності, які мають забезпечити ефективну діяльність, подано в табл. 1 [5].

Таблиця 1.

Види та приклади компетентності

Основні види компетентності	Приклади компетентності (предметності)
1. Психологічна, здатність суб'єктів діяльності використовувати психічні властивості у вирішенні питань.	Суб'єкт діяльності – індивід Суб'єкт діяльності – група, об'єднання, колектив
2. Визначення мети, здатність виділяти пріоритети у діяльності та формувати мету і завдання дій.	Джерело і спосіб формування Ступінь прозорості і розуміння Ієрархічність. Масштаб та обсяг. Вимірювання Параметри Індивідуальні. Групові
3. Планувальна або проектна, здатність до розробки реальних планів, програм, проектів діяльності.	Стратегія Призначення Тактика Зміни. Процедури Правила
4. Мотиваційна, здатність мобілізувати себе та інших у діяльності та досягти особисті цілі або цілі організації.	Потреби Винагороди Очікування Справедливість Компенсація
5. Технологічна, здатність поєднати навички, обладнання, інфраструктуру, знання, які необхідні для отримання бажаних перетворень в інформації або людях.	Процеси Дії Техніка Імідж
6. Організаційна, здатність до структурно-функціональної свідомої координації суб'єктів діяльності для досягнення її цілей).	Структура Формальність неформальність Розподіл праці Залежність від середовища (зовнішні та внутрішні умови)
7. Предметна, здатність виділити форму та зміст того, що має перетворюватися в діях, діяльності.	Ситуації Завдання Інформація Предмети і сфери діяльності фахівця

*Секція 4. Проблеми соціальної реабілітації та медичного забезпечення
в сучасних умовах*

Продовження таблиці 1

8. Дії продуктивно-результативні, здатність отримати певний продукт або результат, який очікується.	Матеріальні Ідеальні Форма, зміст, структура продукту Очікування оцінного судження людини, прогнозування поведінки
9. Контрольна, здатність забезпечити досягнення цілей шляхом встановлення стандартів, вимірювання та корекції дій.	Види контролю Етапи контролю Розробка стандартів і критеріїв Вимірювання Оцінка Колекційні дії Ефективність Системи контролю
10. Ситуативна, здатність зважити на внутрішні ситуативні фактори в процесі досягнення її цілей.	Структура організації Обсяг управління та спеціалізація Людський фактор
11. Аналітико-синтетична прогнозна, здатність виявляти фактори і пропонувати засоби реагування на зовнішні впливи.	Владні фактори Соціокультурні фактори Економічні фактори Законодавство. Дисциплінарні події
12. Комунікаційна, здатність ефективно обмінюватись інформацією, її сенсом і значеннями.	Комунікаційні рівні Формальні і неформальні комунікації Міжособистісні комунікації . Вербальні і невербальні комунікації. Організаційні комунікації
13. Спрямованість на ефективні рішення, здатність вибрати ефективні реальні альтернативи, щоб виконати посадові обов'язки з найбільшою ефективністю	Організаційні рішення Раціональні рішення Етапи рішення Фактори впливу (особистісні, середовище, час, ресурси) Моделі і методи прийняття рішення
14. Керівна, здатність впливу на працівників і групи для ефективної та результативної діяльності.	Керівництво в організації Форми влади Лідерство Управління конфліктами Організаційні зміни та розвиток Управління стресами

Деякі види компетентності (табл. 1) є психологічними (мотиваційна, комунікаційна, керівна), а деякі у своїй структурі їх мають (наприклад, планувальна, контрольна, аналітико-синтетична).

Розвиток компетентності залежить від внутрішнього потенціалу людини. Важливим є аналіз механізмів, що забезпечують цей процес. С. Л. Рубінштейн писав: «Можна наскільки є можливим розмірковувати над психічними процесами, називати їх різними іменами і абстрактно співвідносити з різноманітними зовнішніми і внутрішніми умовами, із соціальним середовищем, з використанням знаків тощо. Але істино наукове дослідження і пояснення їх неможливо без розкриття їх

механізмів, без систематичного вивчення їх закономірних зв'язків з матеріальним субстратом [6, 13]».

О. М. Леонт'єв визначив психологічні механізми як відображення в психіці об'єктивних чинників, закономірностей людської взаємодії з оточуючим світом, як «розкодовані фактори» тих чи інших станів [7, 70].

СПИСОК ЛІТЕРАТУРИ

1. Білодід І. К. Словник української мови: в 11 т. / Білодід І. К. – Київ: Наукова думка, 1980. – 530 с. – (АН УРСР. Інститут мовознавства).
2. Орбан-Лембрик Л. Е. Соціальна психологія: Підручник: / Л. Е. Орбан-Лембрик – К.: Либідь, 2004. – 576 с.
3. Колпаков В. К. Адміністративне право України: Підручник / В. К. Колпаков, О. В. Кузьменко. – Київ: «Юрінком Інтер», 2003. – 544 с.
4. Абдульханова-Славська К. А. Діяльність і психологія особистості / К. А. Абдульханова-Славська. – М.: «Наука», 1980. – С.43-44.
5. Психологічні технології самодетермінації розвитку особистості: монографія / Л. З. Сердюк, І. В. Данилюк В. В. Турбан, – К.: Інститут психології ім. Г. С. Костюка НАПН України, 2018. – 192 с.
6. Рубінштейн С. Л. Основи загальної психології / Сергій Леонідович Рубінштейн. – СПб.: Пітер, 2001. – 720с.
7. Леонт'єв О. М. Проблеми розвитку психіки / О. М. Леонт'єв. – М.: МГУ, 1981. – 84 с.

ПОЗИТИВНІ ЕМОЦІЇ ТА ЇХ ВПЛИВ НА ПСИХІЧНЕ ЗДОРОВ'Я ЛЮДИНИ

Волинець Д.

НК – Рябоконь В., канд. пед. наук

*Черкаський інститут пожежної безпеки імені Героїв Чорнобиля
Національного університету цивільного захисту України*

У сучасному суспільстві проблема збереження здоров'я постає особливо гостро. На думку В. Л. Бєлова важливими складовими довголіття є: стійка психіка, що досягається самовихованням і аутотренінгом, доброта, чуйність, чесність, сумлінність і почуття гумору, бажання жити. Психічно здорова людина – це людина творча, життєрадісна, весела та відкрита, яка знаходиться у постійному розвитку та сприяє розвитку інших. Адже ми не тільки сприймаємо навколишній світ, але й впливаємо на нього. [1]

У формуванні психічного здоров'я провідне місце займають позитивні емоції. Вони знаходять своє відображення у позитивній оцінці об'єкта чи явища (радість, любов, захоплення тощо). Позитивні емоції мають значний вплив на фізичне здоров'я людини, яке проявляється у: розширенні кровоносних судин, підвищенні інтенсивності енергетичного обміну, температури тіла, розумової та фізичної працездатності. Емоції

Секція 4. Проблеми соціальної реабілітації та медичного забезпечення в сучасних умовах

важливі для закріплення і стабілізації раціональної поведінки людини. Позитивні емоції, що виникають при досягненні мети, запам'ятовуються і при відповідній ситуації можуть вилучатись з пам'яті для отримання такого ж корисного результату. Негативні емоції, навпаки, застерігають від повторного здійснення помилок.

Основні позитивні емоції – це радість, натхнення, любов, інтерес. Домінування позитивного настрою допомагає людині бути здоровою. Завдяки виробці гормону радості покращується самопочуття. Емоційно здорова людина здатна оцінити свої почуття, емоції та вміє ними керувати. Емоційні переживання дають сигнали в нашому організмі, викликаючи реакцію тіла. Зв'язок соматичних захворювань з нервовими хворобами був помічений давно. Невропатолог М. Аствацуров відзначав, що в людей, схильних до: почуття страху, внутрішнього напруження частіше спостерігаються хвороби серця, гніву – хвороби печінки, апатії, із зниженим життєвим тонусом – хвороби шлунка і кишечника. Негативні емоції можуть призвести до загострення протікання виразкової хвороби, діабету, гіпертонії. Саме тому необхідне розуміння того, як приборкати емоції для здорового та активного життя.

Психічне здоров'я можна покращити за допомогою наступних способів:

- зосередження на позитивних речах в житті;
- застосування релаксаційних вправ, таких як медитація та йога;
- керування своїми емоціями;
- збалансоване харчування.

Душевне здоров'я людини більшою мірою залежить не від подій, які відбулися, а від реакції на ці події. Люди, які відкриті новому досвіду, мають вищий показник стресостійкості, міцніше здоров'я та довше живуть.

Емоційно здорові люди, як правило:

- задоволені своїм життям;
- посміхаються і сповнені позитивною енергією;
- здатні управляти стресовими ситуаціями;
- легко і швидко пристосовуються і адаптуються до постійних змін в житті;
- цінують стосунки.

Отже, позитивні емоції впливають на психічне здоров'я людини. Це проявляється у позитивній «Я-концепції», яка сприяє творчому підходу до будь-якої діяльності.

СПИСОК ЛІТЕРАТУРИ

1. Белов В. И. Психология здоровья / В. И. Белов. – М., СПб. : КСП: ТОО "РЕСПЕКС", 1994. – 271 с.
2. Ржевська-Штефан З. О. Психологія здоров'я: навч.-метод. посібник / З. О. Ржевська-Штефан. – Кіровоград: «Імекс ЛТД», 2010. – 134 с.

**ОСОБЛИВОСТІ ОРГАНІЗАЦІЇ ПСИХОЛОГІЧНОГО СУПРОВОДУ
ВІЙСЬКОВОСЛУЖБОВЦІВ ПІСЛЯ ПОВЕРНЕННЯ З РАЙОНУ
ПРОВЕДЕННЯ ОПЕРАЦІЇ ОБ'ЄДНАНИХ СИЛ**

Гармаш Г. О.

НК – Федоренко Я. А., д-р іст. наук, доцент

*Черкаський інститут пожежної безпеки імені Героїв Чорнобиля
Національного університету цивільного захисту України*

Необхідність розв'язання проблем психологічного супроводження учасників ООС нині є одним з найбільш значущих питань, якому приділяється значна увага в засобах масової інформації та яке виноситься на порядок денний засідань урядових комітетів і громадських організацій.

Експерти акцентують увагу на психологічній адаптації, якої потребують майже всі учасники ООС й переселенці із зони військового конфлікту. Медики вважають, що у випадку недостатнього лікування з часом поствоєнні симптоми не просто повертаються, а й посилюються [1].

Важливу роль після повернення військовослужбовців з району бойових дій мають заходи психологічного супроводження. Їх проводять офіцери-психологи та офіцери структур по роботі з особовим складом військових частин, командири підрозділів, військові психологи зі складу позаштатних груп психологічного забезпечення. Для цього було розроблено спеціальний алгоритм роботи позаштатної групи психологічного забезпечення з особовим складом військової частини, що виведена з ООС на відновлення боєготовності:

1. Провести робочу нараду з керівним складом військової частини, на якій виявити основні проблемні питання та запити особового складу.

2. Скласти проект плану роботи з подальшою його корекцією в ході виявлення проблематики.

3. Розподілити зону відповідальності в позаштатній групі, оцінити реальні можливості виконання плану, що намічено для роботи.

4. Визначити та за необхідності залучити до роботи можливі ресурси для підтримки, як у військовій частині, так і поза її межами.

5. Організувати роботу.

6. Підвести підсумки роботи. Визначити можливі перспективи співпраці з керівним складом військової частини у подальшому. Організовувати та проводити психологічну роботу з особовим складом військових части обов'язково по вертикалі: спочатку з керівним складом, командирами підрозділів та з офіцерами по роботі з особовим складом; головними сержантами, командирами відділень, військовослужбовцями військової служби за контрактом (військовозобов'язаними) [2].

Щодня після закінчення роботи проводити робочі наради зі складом групи, на які залучати керівний склад військової частини (підрозділу). Основні форми роботи з особовим складом:

Секція 4. Проблеми соціальної реабілітації та медичного забезпечення в сучасних умовах

1. Діагностика: соціально-побутових проблем; визначення рівня психоемоційного стану (ознак та рівня бойового стресу чи ПТСР, депресивні стани).

2. Проведення тренінгів психофізичної регуляції: психологічна просвіта щодо виходу з гострих кризових станів та ситуацій; перша психологічна допомога під час бойових дій (військовослужбовцями, які перебувають у стані шоку, стресу, ступору); формування у особового складу навичок самодопомоги, взаємодопомоги для зниження посттравматичних факторів; профілактика психотравматичних стресових розладів (ПТСР).

3. Організація роботи груп командирів підрозділів, офіцерів по роботі з особовим складом, проведення інструкторсько-методичних занять з метою навчання їх навичкам надання психологічної допомоги, виявлення та подальшої психологічної підтримки військовослужбовців, у яких виявляються ознаки бойового стресу чи ПТСР.

4. Індивідуальна терапевтична робота з особовим складом за напрямком попередження розвитку ПТСР.

5. За необхідності проведення тематичних терапевтичних груп (наприклад, вихід з депресії, подолання панічних атак, робота з флешбеками, тривожними розладами тощо).

6. Робота з керівним складом: аналіз діяльності за напрямком психологічного забезпечення, надання рекомендацій з організації роботи з особовим складом.

7. Залучення керівного складу військової частини та підрозділів до самостійного проведення заходів з відновлення боєготовності особового складу.

Заходи психологічного супроводження на даному етапі включають в себе:

- ✓ психологічну діагностику актуального психоемоційного та морально-психологічного стану військовослужбовців, на основі якого визначаються напрямки подальшої психологічної роботи, розробляються рекомендації з індивідуальної роботи, формується група посиленої психологічної уваги (особлива увага приділяється виявленню ознак посттравматичного стресового розладу);

- ✓ психопрофілактику (психологічне інформування, психологічна та соціально-психологічна підтримка військовослужбовця і членів його сім'ї, використання спеціалізованих психологічних методів, що прискорять відновлення);

- ✓ психокорекцію (у випадку виникнення у військовослужбовця певних відхилень у психоемоційному стані, поведінці, а при прояві стійких психологічних труднощів – психотерапевтична допомога);

- ✓ психологічну допомогу (робота з групою посиленої психологічної уваги, психологічна підтримка, робота з членами сімей);

- ✓ розробку рекомендацій командирам щодо оптимізації питань службової діяльності з метою зменшення чи послаблення дії факторів, що негативно впливають на психіку військовослужбовців;

Секція 4. Проблеми соціальної реабілітації та медичного забезпечення в сучасних умовах

- ✓ організацію належного відпочинку, дозвілля;
- ✓ перевірку психологічної готовності до подальшого виконання завдань за призначенням (вивчення соціально-психологічного клімату у військових колективах; проведення заходів поглибленого психологічного вивчення з метою порівняння з результатами психодіагностики перед відправленням до районів виконання завдань за призначенням; індивідуальна бесіда щодо встановлення дії стрес факторів, посттравматичного синдрому, негативного психоемоційного стану; встановлення групи посиленої психологічної уваги;
- ✓ психологічну реабілітацію;
- ✓ визначення рівня соціальної, трудової та сімейної адаптації, обов'язкові періодичні профілактичні медичні огляди, комплексне забезпечення засобами реабілітації та лікування.

У разі потреби та відповідної можливості до заходів психологічного супроводження можуть залучатися представники громадських та волонтерських психологічних організацій та представники духовенства.

СПИСОК ЛІТЕРАТУРИ

1. Потіха А Соціально-психологічна та медична реабілітація учасників АТО // Центр досліджень соціальних комунікацій [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://nbuviap.gov.ua/index.php?option=com_content&view=article&id=58:reabilitatsiya-uchasnikiv-ato&catid=8&Itemid=350
2. Тимчасова інструкція щодо організації психологічного супроводження та психологічного відновлення військовослужбовців. – К. 2015. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://www.mil.gov.ua/content/medicine/rehabilitation_instruction.pdf

ТРУДНОЩІ ФОРМУВАННЯ ЗДОРОВОГО СПОСОБУ ЖИТТЯ У СУЧАСНОМУ СУСПІЛЬСТВІ

Гончаренко І.

НК – Рябоконь В., канд. пед. наук

*Черкаський інститут пожежної безпеки імені Героїв Чорнобиля
Національного університету цивільного захисту України*

Сучасне суспільство загалом проінформоване про те, що корисно і що шкідливо для здоров'я, але зовсім не освічене в питанні, як бути здоровим.

Здоровий спосіб життя, як спосіб життєдіяльності, спрямований на збереження та покращення здоров'я людини. Складові здорового способу життя включають різні елементи, що стосуються усіх сфер здоров'я: фізичної, психічної, соціальної та духовної. Найважливіші з них: харчування (споживання якісної питної води, вітамінів, мікроелементів, протеїнів, жирів та вуглеводів, харчових добавок),

Секція 4. Проблеми соціальної реабілітації та медичного забезпечення в сучасних умовах

побут (рівень якості житла, умови для відпочинку, рівень фізичної та психічної безпеки), умови навчання і праці, рухова активність (спорт, використання засобів різноманітних систем оздоровлення та відновлення сил) духовність (залежить від духовного світу особистості, тобто його сприйняття складових духовної культури людства: науки, мистецтва, етики, освіти, релігії, моралі).

Поняття «здоровий спосіб життя» включає оздоровлення умов життєдіяльності людини у процесі навчання, відпочинку і в побуті. Здоровий спосіб життя є основою профілактики захворювань, попереджує їх виникнення, розширює діапазон адаптативних можливостей людини, є дієвим і надійним способом збереження та зміцнення здоров'я.

До труднощів формування здорового способу життя можна віднести: відсутність пріоритету здоров'я та мотивації на здоровий спосіб життя і культуру здоров'я; конфлікти в родині, зловживання батьками алкогольними напоями, тобто агресивне соціальне середовище. Негативне середовище, проблеми із відсутністю мотивації у людини можуть викликати негативний емоційний стан, який згодом породжує шкідливі звички.

Шкідливі звички – це проблеми сучасного сьогодення, які включають в себе: постійне вживання алкоголю, наркотичних засобів, паління, які згодом призводять до тяжких захворювань. Вони мають поганий вплив на процеси відтворення населення та на його підростаюче покоління. Багато науковців стверджують, що здоровий спосіб життя людини неможливо поєднувати зі шкідливими звичками, бо спосіб життя, пов'язаний з вживанням наркотиків, алкоголю, нікотину, призводить до втрати нею соціальної активності, замкнення в коло своїх егоїстичних інтересів.

Рівень здоров'я та дотримання умов здорового способу життя пов'язаний з рівнем освіти. Чим вищий середній рівень освіти людини в певному соціальному середовищі, тим кращі узагальнені показники здоров'я вона показує.

Отже, формування здорового способу життя – складний, багатогранний процес, що потребує спільних зусиль якомога більшої кількості людей, різних організацій. Знання і практичні навички з формування здорового способу життя мають бути якомога ширше розповсюджені в суспільстві, як приклад, це можуть бути навчальні заклади, де здійснюватиметься постійна й цілеспрямована робота з учнями з використанням різноманітних прийомів, які б стимулювали пізнавальну діяльність, впливали на мотиваційну сферу, не залишали байдужими, змушували переглянути пріоритети власного життя.

СПИСОК ЛІТЕРАТУРИ

1. Ржевська-Штефан З. О. Психологія здоров'я: навч.-метод. посібник / З. О. Ржевська-Штефан. – Кіровоград: «Імекс ЛТД», 2010. – 134 с.

ПСИХІЧНЕ ЗДОРОВ'Я СУЧАСНОЇ ЛЮДИНИ І ДЕПРЕСИВНІ СТАНИ

Даниленко Д.

НК – Рябоконь В., канд. пед. наук

Черкаський інститут пожежної безпеки імені Героїв Чорнобиля

Національного університету цивільного захисту України

Психічне здоров'я – це рівень психологічного благополуччя, який визначається відсутністю психічних захворювань та такими факторами: соціально-економічними, біологічними і тими, що відносяться до навколишнього середовища.

Психологічно здорова людина – перш за все життєрадісна, весела, творча, відкрита, спонтанна і така, що пізнає себе і навколишній світ не лише розумом, але і відчуттями, інтуїцією. Вона повністю приймає саму себе і при цьому визнає цінність і унікальність людей, що її оточують.

Людина покладає відповідальність за своє життя перш за все на саму себе і спокійно приймає уроки з несприятливих та складних ситуацій. Її життя наповнене сенсом. Вона знаходиться в постійному розвитку і мотивує для подальшого розвитку інших людей. Її життєва дорога може бути не зовсім легкою, іноді занадто тяжкою, але вона адаптується до умов життя, та швидко все змінює. І що важливо – вміє знаходитися в ситуації невизначеності, довіряючи тому, що буде з нею завтра. Таким чином, можна сказати, що «ключовим» словом для опису психологічного здоров'я є слово «гармонія», або «баланс».

Гармонія між різними складовими людини: емоційними і інтелектуальними, тілесними і психічними – є головною ознакою здорової людини. Оскільки кінцевим підсумком високорозвиненої особи є психологічне благополуччя, то для комплексного розвитку потрібно знати основні складові психічного здоров'я і благополуччя. Їх усього шість.

- Прийняття себе як людини, гідної поваги. Це центральна ознака ментального здоров'я людини.

- Уміння людини підтримувати позитивні, теплі, довірчі відносини з іншими.

- Автономність – це незалежність і здатність людини регулювати свою поведінку зсередини, а не чекати похвали або оцінки себе з боку оточуючих.

- Екологічна майстерність – здатність людини активно вибирати і створювати власне оточення, яке відповідає її психологічним умовам життя.

- Наявність мети в житті – упевненість в наявності мети і сенсу життя, а також діяльність, спрямована на досягнення цієї мети.

Секція 4. Проблеми соціальної реабілітації та медичного забезпечення в сучасних умовах

• Самовдосконалення – мало досягти тих характеристик, які були описані вище, важливо розвивати власний потенціал. Тобто повинна бути потреба реалізації себе і власних здібностей. [1]

Міжнародний стандарт психічного здоров'я включає 10 ознак:

- інтелект;
- цілеспрямованість;
- гнучкість;
- логічність мислення;
- моральні якості;
- соціальна поведінка;
- особливості харчування;
- емоційність;
- відношення до свого здоров'я;
- сексуальність.

Для збереження психічного здоров'я важливо уникати скупості, мстивості, заздрощів, лицемірства, гордині, хворобливого самолюбства, адже результатом цього може стати депресія та депресивні стани.

Депресія – це захворювання, при якому людина тривалий час (не менше двох тижнів) відчувається пригніченою, втрачає інтерес до занять, які раніше приносили задоволення, а також не може робити повсякденні справи, занурюється в свої переживання та тривоги, втрачає жагу до життя.

Депресивні розлади – це група розладів, домінуючим симптомом яких є пригнічений настрій.

Вони зустрічаються при: розладах настрою (афективних); соматичних розладах; порушеннях адаптації, спричинених складною ситуацією; отруєннях і побічних діях ЛЗ; інших психічних розладах, таких як шизоафективні розлади, постпсихотична депресія, депресивні і тривожні біполярні розлади, неврастенії, абстинентні синдроми.

Симптоми депресії:

- пригнічення,
- втрата інтересу,
- неможливість відчувати радість,
- зменшення життєвої енергії, пасивність,
- тривога,
- сонливість або безсоння,
- низька концентрація,
- втрата апетиту,
- низька самооцінка,
- відчуття провини чи відчаю,
- думки про самогубство.[2]

З метою попередження вказаних розладів потрібно ставити перед собою реальні цілі і не чекати, що зміни відбудуться самі собою

– потрібно працювати для себе. Не шукати розслаблення у зловживанні алкоголем або у прийманні психотропних речовин – це лише поглибить психоемоційні проблеми та навіть може призвести до летального закінчення.

Потрібно пам'ятати, що всі люди потребують підтримки, участі, співчуття та любові. Ніхто не самотній! Поруч є завжди люди, які зрозуміють та можуть допомогти у важку хвилину. Не потрібно соромитися звернутися за допомогою! У разі потреби потрібно звертатися до фахівців – отримати індивідуальну, конфіденційну консультативну допомогу і підтримку.

СПИСОК ЛІТЕРАТУРИ

1. Галецька І., Сосновський Т. Психологія здоров'я: теорія і практика. – Львів: Видавничий центр ЛНУ імені Івана Франка, 2006 – 338с.
2. Корнієнко О. В. Підтримання психосоматичного здоров'я практично здорових людей: [навч. посіб.] / О. В. Корнієнко. – К. : Вид. центр – Київський університет, 2000. – 126 с.

РОЛЬ ЕМОЦІЙНОЇ СТІЙКОСТІ В ПРОФЕСІЙНІЙ ДІЯЛЬНОСТІ ПОЖЕЖНИХ-РЯТУВАЛЬНИКІВ

Литвиненко К. О.

НК – Бінецька О. В., канд. іст. наук

*Черкаський інститут пожежної безпеки імені Героїв Чорнобиля
Національного університету цивільного захисту України*

Специфіка діяльності пожежних-рятувальників носить максимально стресогенний характер та передбачає необхідність ефективної діяльності у непередбачуваній ситуації. Основними завданнями, які постають перед пожежним-рятувальником, є здійснення гасіння пожеж та розшук постраждалих у зоні небезпечної ситуації, а також надання першої медичної допомоги та евакуації з небезпечної зони; ліквідація наслідків надзвичайних ситуацій техногенного та природного характеру; оперування значною кількістю службового інвентарю, технічних засобів тощо [5]. Така емоційна насиченість службової діяльності спричиняє емоційну напруженість, яка, у свою чергу, може стати причиною емоційно-моторних, емоційно-сенсорних та емоційно-асоціативних порушень [4].

Саме в таких умовах емоційна стійкість відіграє провідну роль та забезпечує результативну діяльність пожежних-рятувальників та є однією з основних характеристик, які необхідні при відборі кандидатів на службу в системі ДСНС України.

Емоційна стійкість є складною науковою категорією, що поєднує різноманітні підходи, які різнобічно описують та обґрунтовують

важливість її вивчення для розуміння індивідуальних особливостей особистості. У загальному розумінні, дана характеристика передбачає вміння протистояти стресогенним впливам для ефективного виконання поставленого завдання. Найбільш оптимальним визначенням емоційної стійкості у контексті нашого дослідження є бачення даного явища П.Б. Зільbermanом, який визначає її як інтегральну особливість особистості (психіки), що характеризується такою взаємодією емоційних, вольових, інтелектуальних, мотиваційних компонентів психічної діяльності, яка забезпечує оптимальне успішне досягнення мети діяльності в складних емотивних ситуаціях [3].

Крім того, дослідження свідчать, що емоційна стійкість формується у процесі адаптації до екстремальних, стресогенних умов діяльності. Дану тезу доводять дослідження Л. Г. Дикої, яка виявила, що пристосування особистості до складних умов діяльності носить творчий характер, стимулює особистісний розвиток, сприяє формуванню нових характеристик особистості, зокрема емоційної стійкості [2]. Проте, існує і зворотна взаємозалежність, яка передбачає ефективне протікання адаптаційного процесу особистості до складних умов діяльності завдяки емоційній стійкості, яка дає можливість витримувати навантаження необхідні для пристосування та підвищувати рівень їхньої складності.

Така тенденція стосується і професійної діяльності пожежних-рятувальників. Оскільки у процесі постійних тренувань, практичної підготовки, фізичного розвитку відбувається пристосування до емоційної напруженості службової ситуації, виробляється стійкість до стресогенних факторів, що забезпечує подальше професійне та емоційне удосконалення. Подолання факторів емоційного напруження екстремальних умов діяльності можливе завдяки тандему емоційної стійкості та волі особистості, які формують комплекс емоційно-вольової стійкості [1]. Емоційно-вольова стійкість визначається як здатність психіки зберігати високу функціональну активність в умовах дії стресорів, фрустраторів, як у результаті пристосування до них, так і в результаті високого рівня емоційно-вольової саморегуляції.

Таким чином, емоційна стійкість в діяльності пожежного-рятувальника відіграє важливу роль, оскільки у комплексі з іншими індивідуально-психологічними характеристиками особистості формує рівень високого професіоналізму, який тісно пов'язаний з особистісними можливостями до самоконтролю, самовдосконалення, рівнем інтелектуального та фізичного розвитку, а також умінням ефективно діяти в напружених, складно прогнозованих ситуаціях.

СПИСОК ЛІТЕРАТУРИ

1. Дзвоник Г.П. Емоційна стійкість як професійна якість фахівця / Г. П. Дзвоник // *Materialy XI I mezinarodm vĚdecko – prakticka konference «Dny*

vedy – 2016». –Dil 15. Psychologie a sociologie. Telovychova a sport.: Praha. Publishing House «Education and Science» s.r.o – 88 stran. – P. 30 – 33.

2. Дикая Л. Г. Деятельность и функциональные состояния: активационный компонент деятельности / Л. Г. Дикая // Психологические проблемы профессиональной деятельности. – М.: Наука, 1991. С. 3 – 11.

3. Зильберман Н. Б. Эмоциональная устойчивость оператора // Очерки психологии труда оператора / Под ред. проф. Е. А. Милеряна. – М, Наука. – 1974. – 308 с.

4. Марищук В. Л., Евдокимов В.И. Поведение и саморегуляция человека в условиях стресса / В. Л. Марищук, В.И. Евдокимов /. – СПб-б.: Сентябрь, 2001. 260 с.

5. Пожежний-рятувальник [Електронний ресурс] – Режим доступу: <https://dnp.dcz.gov.ua/publikaciya/pozhezhnyu-ryatuvalnyk>

МЕДИКО – ПСИХОЛОГІЧНІ РЕАКЦІЇ ЛЮДИНИ В ЕКСТРЕМАЛЬНИХ УМОВАХ

Мазниченко Д. О.

*НК – Пархоменко Т. В.; Черненко О. М., канд. мед. наук, доцент
Черкаський інститут пожежної безпеки імені Героїв Чорнобиля
Національного університету цивільного захисту України*

Питання психології людини у надзвичайних ситуаціях необхідно розглядати з метою підготовки населення, рятувальників, керівників до дій в екстремальних ситуаціях.

Питанням поведінки людини у умовах НС приділяють значну увагу психології страху. У повсякденному житті, в екстремальних умовах людині постійно доводиться долати небезпеки, загрозливі його існуванню, що викликає (породжує) страх, т. е. короткочасний чи тривалий емоційний процес, породжуваний дійсною чи уявною небезпекою. Страх – це сигнал тривоги, але не просто тривоги, а сигнал, що викликає захисні дії людини.

Страх викликає в людини неприємні відчуття – негативні емоції, але із іншого боку страх – сигнал, команда до індивідуальної чи колективного захисту, оскільки головна мета, що стоїть перед людиною – це залишитися живим, продовжити своє існування.

Важка картина руйнування і спустошень, безпосередня загроза життя негативно впливають на психіку людини. У деяких випадках можуть порушити процес нормального мислення, ослабити або повністю виключити контроль над собою, що приводить до невинних і непередбачуваних дій.

Як правило, подоланню страху сприяє, передусім, почуття особистої відповідальності, усвідомлення значущості справи, яку виконують. Небезпека і ризик для здоров'я, важливість робіт, що виконуються – все це підіймає значущість що здійснюється на власних очах і думці суспільства загалом.

Секція 4. Проблеми соціальної реабілітації та медичного забезпечення в сучасних умовах

У невідготовлених психологічно, не загартованих людей з'являється почуття страху і прагнення втекти з небезпечного місця, у інших – психологічний шок, в супроводі з заціпенінням м'язів. У цей момент порушується процес нормального мислення, слабшає або повністю втрачається контроль свідомості над почуттями і волею. Нервові процеси (збудження або гальмування) виявляються по-різному. Наприклад, у деяких розширюються зіниці – говорять, «У страху очі великі», порушується дихання, прискорюється серцебиття «Серце готове вистрибнути з грудей», спазми периферичних кровоносних судин – «Побілів як крейда», з'являється холодний піт, слабшають м'язи – «Опустилися руки або коліна підігнулися», міняється тембр голосу, а іноді втрачається дар мови. Відомі навіть випадки смерті при раптовому страху від різкого порушення роботи серцево-судинної системи.

Такий стан буває досить тривалим – від декількох годин до декількох діб. При ліквідації наслідків землетрусів і аварій доводиться іноді спостерігати людей, які знаходяться в стані душевної пригніченості, можуть тривалий час безцільно бродити по розвалинам.

Несподіване виникнення небезпеки, незнання характеру і можливих наслідків стихійного лиха або аварій, правил поведінки в цій обстановці, відсутність досвіду і навиків в боротьбі зі стихією, слабка морально-психологічна підготовка – все це причина такої поведінки людей.

Випадки, що носять негативний, патологічний характер, відрізняються відсутністю адаптації до обстановки, коли люди своєю нерациональною поведінкою і небезпечним для навколишніх діями, збільшують число жертв і дезорганізують громадський порядок. У цьому випадку може наступити «Шокова заторможеність», коли маса людей стає розгубленою і безініціативною, а те і просто помішаною. Окремим випадком «Шокової заторможеності» є паніка, коли страх перед небезпекою опановує групу людей. Звичайно паніка виявляється як дика безладна втеча, коли людьми керує свідомість, невідомого примітивного рівня (примітивна реакція людини на страх). Воно може супроводжуватись справжнім шаленством, особливо, якщо на шляху зустрічаються перешкоди, подолання яких супроводжується великою кількістю людських жертв.

Панічні реакції можуть спостерігатися і у груп людей в замкнених приміщеннях з невідомим плануванням, коли людина відчуває загрозу свого життя. Багато які з цих випадків вважають, що врятуватися майже не можливо, вмиль зазнають почуття масового страху, особливо, якщо в групі є неврівноважені люди, а таких може бути не більше 2% від числа всієї групи. У психологічному плані паніка дуже заразлива, оскільки пов'язана з виявом «Стадного інстинкту». Необхідно знати, що заздалегідь прийняті запобіжні засоби не можуть

повністю гарантувати можливість виникнення паніки, але можуть її істотно зменшити, тому вживання таких заходів обов'язкове.

Нестача інформації про подію сприяє виникненню будь-якої дезінформації. Якщо влада запізнюється з інформуванням населення, з'являється розповсюдження чуток, пліток.

Об'єктивно заспокоює будь-яка інформація, вхідна з довірчого джерела. Люди, насамперед дорослі, потребують правдивої інформації, вхідної від влади або компетентних фахівців. Частіше більш спокійно і впевнено відчують себе ті, хто знаходиться ближче до джерела інформації, навіть якщо вона не подає надії.

У меншій мірі страждають люди, які з самого початку надзвичайно події включилися в практичну, суспільну корисну діяльність (практично не залишається психічних проявів).

Таким чином треба пам'ятати, що рівень психологічної підготовки людей – один з найважливіших чинників. Найменша розгубленість і вияв страху, особливо на самому початку аварії або катастрофи, в момент розвитку стихійного лиха, можуть привести до важких, а часом і до непоправних наслідків. Насамперед це відноситься до посадових осіб, зобов'язаних негайно вжити заходів, мобілізуючи колектив, показуючи при цьому особисту дисциплінованість і витримку.

СПИСОК ЛІТЕРАТУРИ

1. Грибенюк Г. С. Психологічна підготовка / Грибенюк Г.С. – Черкаси: Черкаський інститут пожежної безпеки імені Героїв Чорнобиля МНС України, 2005. – 232 с.
2. Грибенюк Г. С. Психологічні основи створення саморегуляції у навчально-професійній діяльності майбутніх рятувальників : авторе. дис. на здобуття наук. ступеня докт. психол. наук : спец. 19.00.07 «Педагогічна та вікова психологія» / Г. С. Грибенюк. – К., 2007. – 34 с.
3. Екстремальна психологія: [підручник] / [О. П. Євсюков, А. С. Куфлієвський, Д. В. Лебедєв та ін.] ; за ред. О. В. Тімченка. – К. : ТОВ «Август трейд», 2007. – 502 с.

ПРИНЦИПИ НАВЧАННЯ ІНОЗЕМНИМ МОВАМ ДЛЯ ДІТЕЙ З ОБМЕЖЕНИМИ ФІЗИЧНИМИ МОЖЛИВОСТЯМИ

*Міненко О. В., канд. філол. наук, доцент
Черкаський інститут пожежної безпеки імені Героїв Чорнобиля
Національного університету цивільного захисту України*

Власний досвід в педагогічній практиці викладання іноземної (англійської) мови для людей з певними особливостями психофізичного розвитку, порушеннями аналізаторів мають певні

ускладнення під час вивчення мови. Очевидним є той факт, що особа з обмеженими можливостями може відчувати певні труднощі в процесі вивчення іноземної мови, наприклад, труднощі із засвоєнням нових лексичних одиниць, граматичних та синтаксичних конструкцій, аудіюванням. Але навчання іноземної мови наприклад, дітей з порушеннями здоров'я сьогодні є особливо актуальним через те, що зараз не стільки важливо дати якомога більше знань, скільки забезпечити її загальнокультурний, особистістний і пізнавальний розвиток, озброїти таким важливим умінням, як уміння вчитися. Таким чином, під час занять з іноземної мови з дітьми з особливими освітніми потребами в початкових класах вчителем на перше місце висувається завдання щодо розвитку мислення, пам'яті, мовлення, активізації пізнавальної діяльності, збагачення дитини знаннями про навколишній світ, чому іноземна мова сприяє як ніякий інший предмет. У цьому аспекті практичне володіння мовою стає не метою, а засобом розв'язання завдання.

Використовуючи інформаційно-комунікаційні технології, діти з особливими освітніми потребами із задоволенням та бажанням опановують іноземну мову. Застосування ігрових програм, спеціальних додатків в мобільних телефонах, інтерактивні дошки, перегляд відеофільмів, мультфільмів допомагають швидше та легше запам'ятовувати запропонований викладачем матеріал. Навчити людину з особливими освітніми потребами іноземної мови – це складний і тривалий процес, але результат цього процесу ще раз показує, що абсолютно всі можуть бути успішними, якщо їм своєчасно надати необхідну освітню допомогу. Так, у навчанні іноземної (англійської) мови молодших школярів із легкими порушеннями зору на уроках можна застосовувати: залучення учнів до малювання, виготовлення літер із різних матеріалів (пластиліну, паличок, стрічок тощо); ігри на відгадування, у яких діти за допомогою обмацування виготовлених із пластиліну літер відгадували їх.

Використання гофрованого паперу, який є яскравим, шорстким, фактурним, допомагає стимулювати сенсорні системи дітей; він є корисним для формування й розвитку зорових, дотикових, слухових чуттів і також може з успіхом застосовуватися в процесі навчання іноземних мов. Для забезпечення опанування учнями з легкими порушеннями зору навички читання слід використовувати тексти зі збільшеним та більш яскравим шрифтом, які заздалегідь набираються на комп'ютері та роздруковуються.

Цікавою формою роботи на заняттях є створення та використання інтерактивного й багатофункціонального календаря, який сприяє, крім вивчення назв пір року, днів тижня, місяців, дат, розвитку дрібної моторики, візуального сприймання, пам'яті, набуттю дітьми соціальних навичок. Щодо роботи з дітьми з легкими порушеннями слуху та з легкими мовленнєвими розладами, нами

здійснювався розвиток їхнього фонетико-фонематичного сприймання за допомогою таких форм, методів та прийомів: 1) ігор на відгадування звуку, який вимовляється за допомогою губ; 2) ігор та вправ на диференціацію схожих приголосних та довгих / коротких голосних звуків у словах; 3) написання слів, які мають складну орфографію, за зразком, пояснення їх значення, розвитку мовлення шляхом складання речень із цими словами; 4) створення лінгвістичних навчальних казок, де мова йде про слова, значення яких змінюється від однієї літери; 5) використання артикуляційної, дихальної гімнастики; 6) використання елементів логоритміки.

Під час вивчення іноземної (англійської) мови діти з затримкою психічного розвитку (ЗПР) зазнають певних ускладнень: уповільнено відбувається засвоєння лексичного матеріалу, синтаксичних конструкцій та активне застосування їх в усному мовленні; ускладнене сприймання граматичних категорій та застосування їх на практиці. Граматично складно побудоване мовлення їм не засвоїти, оскільки ступінь засвоєння іноземної мови залежить від загального рівня розвитку дитини. Але ці діти зможуть опановувати іншу мову на рівні свого розвитку. Для таких учнів характерним є виникнення проблем під час аудіювання, особливо зв'язних текстів, діалогічного мовлення, оскільки в них спостерігаються труднощі звукового аналізу й фонематичного слуху. Вони нечітко сприймають звернене мовлення, не диференціюють схожі звуки. Діти з діагнозом ЗПР оволодівають основними видами мовленнєвої діяльності: читанням, говорінням (усним мовленням), аудіюванням. Письмо на всіх етапах навчання використовується лише як засіб навчання. В основі навчання дітей із ЗПР лежить навчання читання, в закладі загальної середньої освіти навчання базується на усній основі. Основна мета вивчення іноземної мови в таких класах – розвивальна, «не знання, а розвиток». Тому на заняттях іноземної мови необхідно розвивати в учнів пам'ять, мовлення, сприймання, мислення та кругозір.

Вивчення іноземної мови на ранніх етапах навчання впливатиме на розвиток психіки дитини і, зокрема, збагачення її інтелекту, що, своєю чергою, зумовлюється активізацією основних пізнавальних процесів – уваги, пам'яті, мислення. Отже, опанування мовленнєвими засобами іноземної мови сприятиме інтелектуальному розвитку, оскільки цей процес нерозривно пов'язаний із розвитком розумових функцій. Окрім іншого, вивчення іноземної мови сприяє інтеграції дитини у суспільне життя, допомагає їй користуватись усіма можливостями, які пропонує суспільство, формує етичне ставлення до оточуючого світу і самої себе.

СПИСОК ЛІТЕРАТУРИ

1. Методика навчання іноземних мов у загальноосвітніх навчальних закладах : підручник / Л. С. Панова, І. Ф. Андрійко, С. В. Тезікова та ін. – К. : ВЦ «Академія», 2010. – 328 с.

2. Методика викладання іноземних мов у середніх навчальних закладах / Кол. авторів під керівн. С. Ю. Ніколаєвої. – К. : Ленвіт, 2002. – 328 с.

3. Роман С. В. Методика навчання англійської мови у початковій школі : Навчальний посібник. – К. : Ленвіт, 2005. – 208 с.

МЕДИЧНЕ ОБСЛУГОВУВАННЯ НАСЕЛЕННЯ ЧЕРКАС НА ПОЧАТКУ ХХ ст.

Мороз С. В.

НК – Косяк С. М., канд. іст. наук

*Черкаський інститут пожежної безпеки імені Героїв Чорнобиля
Національного університету цивільного захисту України*

Початок ХХ ст. насичений політичними, соціально-економічними змінами та геополітичними подіями. Гостро постає необхідність організації профілактики та боротьби з епідемічними захворюваннями та розробкою санітарно-карантинних заходів.

Проблеми охорони здоров'я у першій половині ХХ ст. досліджено лише фрагментарно. Деякі особливості та фактологічний матеріал з питань охорони здоров'я та медико-соціальні питання висвітлено у монографіях Ф. Ступака [3, 4]. У нашій розвідці ми зупинимось на деяких особливостях розвитку медичного обслуговування на території сучасної Черкащини, зокрема міста Черкаси.

На початку ХХ ст. медична допомога в Київській губернії, до складу якої входила більша частина території сучасної Черкащини, перебувала у віданні «Приказу громадського опікування». З 2 квітня 1903 р. усі медичні заклади регіону були передані губернським і повітовим комітетам у справах земського господарства [1, 41].

Земства здійснювали заходи для покращення роботи медичних установ. Сприяли збільшенню асигнувань на їхнє утримання, придбання ліків, медичного інструментарію. Також, виділяли кошти на оплату житла лікарям і фельдшерам, які не мали казенних квартир. Проте захворюваність серед населення краю залишалась досить високою. Ми маємо статистику по інфекційним захворюванням населення міста Черкаси за 1905 р. На 10 тисяч жителів припадало: віспа – 20, скарлатина – 48, дифтерія – 26, черевний тиф – 73, коклюш – 87, короста – 35, заушниця – 28 [2]. Це було свідченням низького рівня життя та економічного становища населення.

У 1907 р. спалахнула епідемія холери, яка продовжувалась чотири роки. Під загрозою було, перш за все, життя лікарів, медичного персоналу та їхніх сімей. Медичного страхування у персоналу не було. У грудні 1907 р. за вимогою повітових лікарів Київське губернське земське управління скликало нараду, на якій обговорювалося питання необхідності страхування медичних працівників. У прийнятій

Секція 4. Проблеми соціальної реабілітації та медичного забезпечення в сучасних умовах

постанові зазначалося, що на час епідемії необхідно запровадити страхування всіх медичних працівників та встановити, «..у випадку смерті від холери чи інших гострозаразних хвороб одноразову допомогу сім'ї загиблого в розмірі: для родини осіб, які виконували лікарські обов'язки 5000 крб., тим хто виконував фельдшерські обов'язки – 2000 крб; сім'ї санітарки та лікарняної прислуги – 1000 крб.» [5, 7].

Під час епідемії самовіддано працювали лікарі та молодший медичний персонал лікарень Черкас. В архівних документах зберіглася інформація про роботу завідуючого Черкаською лікарнею Г. Г. Маньківського. «У 1907 р. лікар відзначився особливо сумлінним ставленням до виконання своїх обов'язків. Він багато уваги приділяв найбіднішим жителям околиць міста. Заразне (інфекційне) відділення було переповнене. Хворих доводилося лікувати вдома. Після дня роботи в лікарні Г. Маньківський йшов до хворих. У березні 1908 р. він провів усю ніч біля тяжко хворого, а через декілька днів захворів і сам. 11 квітня 1908 р. лікар Г. Маньківський помер» [6, 9].

З початком Першої світової війни у 1914 р. частину лікарського і середнього медичного персоналу було призвано на військову службу, тому медичне обслуговування населення ще більш погіршилося. Лікувальні заклади були переповнені пораненими і хворими фронтовиками. Зросла кількість інфекційних захворювань.

У 1919 р. в Черкасах було створено повітовий відділ охорони здоров'я. За короткий строк у місті було відкрито, окрім однієї земської лікарні на 50 ліжок, ще три. Таким чином у Черкасах почали діяти чотири лікарні на 300 ліжок, з них 270 – інфекційних, що давало можливість госпіталізувати більшу кількість інфекційних хворих. Також було відкрито три аптеки. Проте проблеми медичного забезпечення населення залишаються до кінця не вирішеними.

Отже, підсумовуючи зазначимо, що для медичного обслуговування Черкас на початку ХХ ст. характерним є низький рівень показників громадського здоров'я, поширеність епідемічних захворювань, недостатність ресурсів, відсутність єдиної системи охорони здоров'я та санітарного контролю.

СПИСОК ЛІТЕРАТУРИ

1. Духовна спадщина Черкаського краю. Хрестоматія з історії культури Черкащини. Упорядник Г. В. Суховершко. – Черкаси: БРАМА. 2000. – 208 с.
2. Державний Архів Черкаської області. Звіт за 1905 р. «Про стан лікарських дільниць і діяльності медичного персоналу, що знаходиться у віданні Київського губернського земельного управління» – Ф.13, оп. І, од. 36. 3482, с. 68.
3. Ступак Ф. Благодійні товариства Києва. – К.: Хрещатик, 1998, – 208 с.
4. Ступак Ф. Благодійність та суспільна опіка в Україні. – К.: Інститут історії України НАН України, 2009. – 272 с.
5. Врачебно-санитарная хроника Киевской губернии. Вып. №9 за 1907 г. – К.: 1908. – 11 с.
6. Гончаров М. Охорона здоров'я в Черкасах. – Черкаси, 1962. – 47 с.

ПРОФЕСІЙНА ВІДПОВІДАЛЬНІСТЬ У МАЛІЙ ПРОФЕСІЙНІЙ ГРУПІ

Мошура М. В.

НК – Грибенюк Г. С., д-р психол. наук, професор

Черкаський інститут пожежної безпеки імені Героїв Чорнобиля

Національного університету цивільного захисту України

Безвідповідальне ставлення людини до інших, суспільства загалом, країни, довкілля, сьогодні, в Україні, можна сказати, сягає критичної межі. Є криза відповідальності, що просотує всі рівні соціального організму [1]. Сучасний фахівець прагне реалізувати цілі й не бажає нести відповідальність за наслідки власних дій, чи брати відповідальність за дії інших. Безвідповідальні вчинки сьогодні можуть призвести до неминучих катастроф у майбутньому, особливо, у секторі безпеки та оборони. Тому, актуальність дослідження професійної відповідальності є безсумнівною і дасть змогу зрозуміти як розв'язувати численні проблеми.

Нами поставлене завдання розкрити питання про те, як побудована професійна відповідальність за структурою та як вона функціонує.

Дотепер не існує єдиної теорії і структурної моделі відповідальності. До її складових науковці відносять такі якості: чесність, справедливість, принциповість, готовність відповідати за наслідки своїх дій, визнавати себе автором власного життя. Стверджують, що ці якості не можуть розгорнутись, якщо не розвинені емоційні риси, зокрема: здатність співчувати іншим, чуйність до них. Також, зобов'язання не можливо виконати без вольових зусиль, таких якостей, як: наполегливість, старанність, витримка. Тобто, відповідальність виявляє себе не лише у характері особистості, а й у почуттях, усвідомленні дій та поведінки [2; 85]. Таким чином, описані прояви можуть бути елементами відповідальності, які розкривають певні аспекти процесу її функціонування.

На основі аналізу наукових джерел процес «ввімкнення» відповідальної поведінки може бути представлений у таким чином. По-перше, його перспективою. Усвідомлення відповідальності передбачає усвідомлення і бачення альтернатив ситуації та прогнозування наслідків вибору. Можливості людини усвідомлювати всю повноту ситуації завжди досить обмежені, проте, людина обирає сама.

По-друге, усвідомлення відповідальності тут і зараз, в актуальному часі, чи здійснення самого вибору. Вибір є дією суб'єкта, якою віддається перевага однієї альтернативи над іншою з певних підстав» [2, 84]

По-третє, які підстава прийняти вибір і відповідати є у людини, споглядаючи назад, зважаючи на її ретроспективу. Тут відображена необхідність визнати авторство дій за людиною і прийняти їх як

Секція 4. Проблеми соціальної реабілітації та медичного забезпечення в сучасних умовах

позитивні чи негідні наслідки власного вибору, після того як вибір зроблено. Авторство є необхідним, щоб людина могла реалізувати в актуальному часі чи в перспективі відповідальність. Визнання авторства близьке до поняття «інтернальності» [1]. усвідомлення відповідальності і усвідомлення

Тільки у сукупності визначених етапів відповідальність може бути реальним інструментом управління власним життям особистості.

Таким чином, відповідальність має свою структуру, наочність і глибину.

Проблема професійної відповідальності є пріоритетною у забезпеченні ефективної, надійної та безпечної праці в багатьох видах діяльності. Професійна відповідальність визначають як властивість особистості, її здатність ідентифікувати себе з цілями та цінностями колективу, чи в управлінні організацією; як форму контролю діяльності з точки зору виконання прийнятих норм і правил; як цінність у професійному світі, суспільній свідомості, науці і практиці; як механізм утворення сенсу і прийняття обов'язку; як міру усвідомлення професійних обов'язків і добровільного їх виконання.

Професійна відповідальність значною мірою забезпечує ефективність праці у будь-якій професійній галузі. Професійна відповідальність пов'язана з локусом контролю та успішністю у діях. Тому, в особистості, яка її в собі розвиває з'являються навички прогнозування і цілепокладання, формуються життєві і професійні плани, розвиваються вольові якості, підтверджуються цінності та власна позиція. М. В. Савчин [2] виділяє два критерії прийняття людиною відповідальності. По-перше, це узгодженість необхідності з бажаннями та потребами особистості: завдання, обов'язок набувають для людини особистісного сенсу. Цей сенс є одиницею, яка утворює і визначає в особистості її постійні ставлення до основних сфер життя. У професійній діяльності людина стає відповідальною в реальних ситуаціях та обставинах, які несуть у собі конфлікт – сутичку різних смислових рівнів, що передбачає включення механізмів смислотворення у процесі прийняття обов'язку.

В цілому, професійна відповідальність може характеризуватися як професійно важлива якість особистості, що відображає ставлення суб'єкта до змісту і результатів професійної діяльності, до інших суб'єктів діяльності і самого себе у процесі праці [3].

М. В. Савчин у дослідженні уявлень фахівців різних спеціальностей щодо змісту та структури поняття «професійна відповідальність» визначив набір відповідних якостей, об'єднаних у групи.

Перша група містила характеристики, що відображають ставлення особистості до праці (працьовитість, сумлінність, активність та ін.), до колективу (доброта, чуйність, вимогливість, тактовність, обов'язковість, принциповість та ін.), до самого себе в процесі

Секція 4. Проблеми соціальної реабілітації та медичного забезпечення в сучасних умовах

діяльності (самокритичність, впевненість, самоконтроль, акуратність та ін.). Друга – об'єднала риси характеру: моральні (чесність, обов'язковість, порядність, справедливість та ін.), волеві (наполегливість, рішучість, винахідливість та ін.), емоційні (спокій, сміливість, стійкість, тривожність і ін.) якості особистості.

Таким чином, сенс професійної відповідальності описувався як надзвичайно багатогранне явище, важливе місце в структурі котрого займають компоненти, що відносяться до соціально-етичної сфери особистості [2].

О. Г. Тітаренко вивчала відповідальність в управлінні та доводила у своєму дослідженні дієвість поняття «професійна відповідальність», запропонувала наступну структуру професійної відповідальності:

- суб'єкт відповідальності;
- об'єкт відповідальності;
- інстанцію;
- час і простір відповідальності.

В межах її хеми відповідальність регулює відносини суб'єкта і наявної норми в контексті професійних умов [3].

За Ю. А. Сичевським цю проблему можна конкретизувати у вигляді співвідношення цінностей суспільства (або певної соціальної групи) і ціннісних орієнтацій індивідів, рольових приписів і ставлення до них (прийняття або неприйняття ролі), нормативних вимог ситуації і проходження норми. Особистість постійно стикається з необхідністю узгоджувати цінності, норми і рольові приписи, засвоєні в одній сфері діяльності, з вимогами, які діють в іншій сфері, або шукати відповідні компроміси [4].

Дослідник визначив три види відповідальної професійної поведінки: «нав'язана», «солідарна» і «моральна», які відображають різні види моральної саморегуляції особистості. В якості внутрішніх регуляторів професійної відповідальності особистості виступають такі почуття, як страх, сором і вина (совість), які відповідають рівням моральної зрілості особистості. В основі «нав'язаної» відповідальної професійної поведінки лежить почуття страху перед зовнішніми санкціями (правовими, адміністративними тощо), в основі «солідарної» – почуття сорому перед колегами, побоювання за свій соціальний престиж, в основі «моральної» – почуття провини, пов'язане з орієнтацією на суспільну мораль, індивідуальні принципи совісті [4].

За результатами досліджень Н. М. Сатоніної особливості різних видів відповідальної професійної поведінки особистості визначаються індивідуальними якостями особистості, що утворюють комплекси локус контролю, мотиваційної сфери та включають спрямованість. Проте, активну роль грає сама позиція людини.

Секція 4. Проблеми соціальної реабілітації та медичного забезпечення в сучасних умовах

Відповідальність, як професійна категорія, відображає двосторонній зв'язок між індивідом і колективом, членом якого він є, відповідно до встановлених нормативів поведінки [5, 7]. У зв'язку з цим виокремлюють два аспекти відповідальності:

відповідальність як реакція колективу на поведінку індивідів;

відповідальність як реакція особистості на вимоги колективу.

При цьому вчена зацентрувала увагу на тому, що відповідальність виступає «системою відносин між людьми в межах необхідної поведінки, вимог суспільства щодо індивіда і як невідворотність надавати звіт за свою поведінку» [5, 4].

Професійна відповідальність визначається як міра усвідомлення та добровільного виконання особистістю своїх професійних обов'язків. Тому, вживання понять «професійна відповідальність» та «відповідальність» в тотожному значенні є правомірним.

Науковцем було виділено наступні аспекти професійної відповідальності: правовий, соціальний та морально-етичний. Високий рівень професійної відповідальності у зазначених аспектах забезпечує ефективність роботи організацій в цілому та адекватність відповідності вимогам соціуму [5].

О. П. Патинок у структурі професійної відповідальності виокремлює когнітивний, мотиваційно-афективний та діяльнісно-поведінковий компоненти [6].

Перший компонент включає систему засвоєних особистістю знань про сутність відповідальності, зокрема, її предмет, обов'язки, завдання, норми поведінки тощо та інстанцію відповідальності, знання своїх можливостей діяти певним чином і специфіку різних ситуацій поведінки тощо.

Другий компонент включає ієрархізовану систему смислів і мотивів соціально-відповідальної поведінки, а також емоційні переживання, пов'язані з предметом, інстанцією та ситуацією задоволення-незадоволення, симпатії-антипатії, любові-ненависті).

Нарешті, третій компонент виявляється у виборі та реалізації певної лінії поведінки, конкретних вчинків, що впливають з норм відповідальності. Усі три компоненти характеризуються валентністю та складністю [6, 5].

Професійна відповідальність є найбільш важливою частиною будь-якої професійної діяльності, яка проявляється у практичній діяльності фахівця, різних аспектах, таких як: особистісний (відповідальне ставлення до професійної справи та до себе), функціональний (проявляється у різних напрямках діяльності), предметно-орієнтувальний (особистісно-професійне зростання, готовність до професійної діяльності) [6].

Узагальнюючи розглянуті підходи до визначення, встановлення структури та змістовних компонентів професійної відповідальності можна зробити висновок, що професійна відповідальність є формою

відповідальності особистості, психологічною характеристикою особистості фахівця, яка сприяє усвідомленому і якісному виконанню ним професійних обов'язків, а також готовності відповідати за свої професійні дії перед собою, колегами, колективом і суспільством.

Отже, професійна відповідальність є невід'ємною якістю представників усіх професій. Водночас, змістова характеристика різних форм професійної відповідальності потребує дослідження конкретних видів діяльності, адже самі її особливості у «професійних» формах відповідальності визначаються потенціалом відповідного робочого місця, прийняттям завдань людиною, оволодінні змістом, засобами і способами діяльності [2]. Це означає, що особливості певної професії накладають відбиток на формування і розвиток професійної відповідальності.

Відповідно до мети і завдань дослідження ми визначити:

показники та рівні прояву професійної відповідальності у фахівців; сформували вибірку та визначити методики, що відповідають предмету і завданням дослідження; підібрати методики відповідно до структури професійної відповідальності;

Для дослідження розвиненості мотивів соціально-відповідальної поведінки ми використовували «Опитувальник для виміру соціальної відповідальності інженера» SRS-37 О. С. Ковальчук, Ю. В. Проскури [7].

SRS-37 складається з шести шкал: загального показника соціальної відповідальності, громадянської свідомості, законосвідомості, рефлексії наслідків своїх дій, моральної свідомості та альтруїзму. Методика визнана надійною та валідною (підтверджена її критеріальна та конструктивна валідність), з розрахованими стеновими нормами для шкали соціальної відповідальності особистості.

СПИСОК ЛІТЕРАТУРИ

1. Садова М. А. Теорія та практика професійної відповідальності особистості : дис... д-ра психол. наук: 19.00.01 / М. А. Садова. – Одеса, 2002. – с. 531.
2. Савчин М. В. Психологічні основи розвитку відповідальної поведінки особистості : дис... докт. психол. наук: 19.00.07 / М. В. Савчин. – Київ, 1997. 410 с.
3. Татенко В. О. Суб'єктно-вчинкова парадигма в сучасній психології : Людина. Суб'єкт. Вчинок: філософсько-психологічні студії / за заг. ред. В. О. Татенка. К. : Либідь, 2006. С. 316–358.
4. Сичевський Ю. А. Формування відповідальності як професійно-особистісної якості у майбутніх офіцерів-прикордонників : дис. канд. наук: 13.00.04 / Ю. А. Сичевський – Київ, 2008. 196 с.
5. Іваненко О. В. Сутність юридичної відповідальності та роль правоохоронних органів у її забезпеченні: автореф. дис. ... на здобуття ступеня канд. юрид. наук : 12.00.01. / О. В. Іваненко – Київ, 2007. 20 с.
6. Патинок О. П. Становлення відповідальності як професійно значущої якості соціального працівника : дис. канд. психол. наук : 19.00.07 / О. П. Патинок – Київ, 2008. 265 с.
7. Ковальчук О. С., Проскура Ю. В. Розробка опитувальника для виміру соціальної відповідальності інженера : Актуальні проблеми психології. Т. 1 : Організаційна психологія. – Київ : «А.С.К.», 2010. Ч. 25/26. С. 282–288.

МЕДИКО – ПСИХОЛОГІЧНІ ОСНОВИ ДОПОМОГИ ПОСТРАЖДАЛИМ В ЕКСТРЕМАЛЬНИХ СИТУАЦІЯХ

Обоянський Б. О.

НК – Черненко О. М., канд. мед. наук, доцент, Пархоменко Т. В.

Черкаський інститут пожежної безпеки імені Героїв Чорнобиля

Національного університету цивільного захисту України

Донедавна в нашому суспільстві, при проведенні аварійно-рятувальних та інших невідкладних робіт з ліквідації наслідків надзвичайної ситуації, психолог не мав права ані на проведення будь-якої роботи з постраждалими, ані на знаходження в осередку лиха. Ті, хто вижив, фактично перебували сам на сам зі своїми проблемами. А це, у свою чергу, призводило до трагічних наслідків та руйнівних процесів у психіці постраждалих.

Найголовнішою проблемою, яка заважала організації діяльності психологів ДСНС в осередку надзвичайної ситуації, була відсутність відповідної нормативно-правової бази. Фахівці ДСНС могли лише припускати, що, де та коли повинен був робити психолог, ніхто не мав інформації щодо його ролі при проведенні пошуково-рятувальних робіт в осередку лиха, не було ніяких практичних щодо особливостей надання екстремальними психологами невідкладної психологічної допомоги постраждалому населенню.

Психологам та лікарям все частіше доводиться працювати з людьми, які перенесли психічну травму, такими, як: вимушені переселенці та біженці, жертви захоплень в заручники, люди, які пережили бомбардування, обстріли, загибель родичів, розбійні напади, а також широкомасштабні природні та техногенні катастрофи.

Головний зміст психологічної травми становить втрата віри в те, що життя організоване у відповідності з певним порядком і піддається контролю.

Травма впливає на сприйняття часу, і під її впливом змінюється бачення минулого, сьогодення і майбутнього. В цьому випадку необхідна психологічна допомога. Екстрена психологічна допомога спрямована на:

- надання допомоги одній людині, групі людей або великій кількості постраждалих після екстремальної або надзвичайної ситуації;
- регуляція актуального психічного, психофізіологічного стану і негативних емоційних переживань, пов'язаних з екстремальною або надзвичайною ситуацією, за допомогою професійних методів які відповідають вимогам конкретної ситуації.

Зміст і методи екстреної психологічної допомоги істотно залежать від характеру надзвичайної ситуації, від ефекту її травматичної дії на психіку людини.

Таким чином, екстрена психологічна допомога націлена на підтримку особистості постраждалого, його родичів та рятувальників в

Секція 4. Проблеми соціальної реабілітації та медичного забезпечення в сучасних умовах

осередку надзвичайної ситуації, зменшення їх душевних страждань та зниження впливу на них стрес-факторів підвищеної інтенсивності.

Екстремальні ситуації викликають у людини сильний стрес, призводять до значної нервової напруги, порушують рівновагу в організмі, негативно позначаються на здоров'ї в цілому – не тільки фізичному, але і психічному. Кожна людина в таких ситуаціях реагує по-різному. Процедура надання психологічної допомоги в екстремальних ситуаціях має свою специфіку. Усе залежить від мети психологічного впливу: в одному випадку треба підтримати, допомогти; в іншому – варто припинити, наприклад, чутки, паніку; у третьому – провести переговори.

Таким чином, ризиконебезпечні ситуації, що виникають у діяльності рятувальників, призводять до виникнення у них різних психічних станів і реакцій. Останні можуть носити оптимізуючий чи дезорганізуючий характер. Негативні психічні стани знижують ефективність вирішення професійних задач між вимогами, які пред'являє професійна діяльність, і можливостями працівника пожежно-рятувального підрозділу, звідси і виникає проблема соціальної реабілітації та медичного забезпечення в сучасних умовах.

СПИСОК ЛІТЕРАТУРИ

1. Корольчук М. С. Соціально-психологічне забезпечення діяльності в звичайних та екстремальних умовах / М. С. Корольчук, В. М. Крайнюк – Київ: Ніка-Центр, 2006. – 580 с.
2. Кришталь М. А. Психологічне забезпечення професійної діяльності працівників пожежно-рятувальних підрозділів МНС України: [навчальний посібник] / Кришталь М. А. – Черкаси : Академія пожежної безпеки імені Героїв Чорнобля, 2011. – 226 с.
3. Миронець С. О. Негативні психічні стани та реакції у працівників аврійно-рятувальних підрозділів МНС України в умовах надзвичайної ситуації: автореф. дис. На здобуття наук. ступеня канд. психол. Наук : спец. 19.00.09 «Психологія діяльності в особливих умовах» / С. О. Миронець. – Харків, 2007. – 21 с.

ОБЛАСТІ СТРЕСУ В ПОВСЯКДЕННОМУ ЖИТТІ

Оснадчук В.

НК – Рябоконь В., канд. пед. наук

*Черкаський інститут пожежної безпеки імені Героїв Чорнобиля
Національного університету цивільного захисту України*

На сьогодні стреси супроводжують наше життя, тому без стресових ситуацій наше життя було б не цікаве. Без стресів ми б не могли повноцінно жити та виживати. Г. Сельє вважав: «Ми не повинні й не можемо уникати стресу. Але ми можемо використовувати його та

Секція 4. Проблеми соціальної реабілітації та медичного забезпечення в сучасних умовах

насолоджуватися ним, якщо краще пізнаємо його механізми та виробимо відповідне ставлення до життя.» [1]

Ми звикли що стрес це – неспецифічна реакція організму на зовнішній подразник. Основні причини стресу: особливості особистості, вік, особливі періоди життя, смерть чи розлучення, стихійні лиха, фізичні та емоційні перенапруження на роботі тощо.

Стрес може бути як позитивний, так і негативний. Позитивний (еустрес) мобілізує внутрішні резерви людини, поліпшує протікання психічних і фізіологічних функцій, натомість негативний (дистрес) – це руйнівний процес, що дезорганізує поведінку людини, погіршує протікання психофізіологічних функцій. Такій стрес переходить в соматичні або психічні хвороби, такі як: невроз, психоз, депресивний стан тощо.

Стрес може викликати професійне вигорання, більшість людей стикається з такою проблемою у своїй професійній діяльності. Найбільш чутливими до вигорання є молоді люди (19 – 25 р), які при зіткненні з реальною дійсністю, що не відповідає їх очікуванню, отримують емоційний шок, та люди старшого віку (40 – 50 р).

Стрес допомагає в навчанні, допомагає поліпшити пам'ять.

Розрізняють три стадії стресу: стадія тривоги, стадія опору, стадія виснаження.

Стадія тривоги – виникає з появою подразника, що викликає стрес, та викликає ряд фізіологічних змін: у людини частішає дихання, трохи піднімається тиск, підвищується пульс.

Змінюються також і психічні функції: вся увага концентрується на подразнику, виявляється підвищений особистісний контроль ситуації.

Стадія опору – настає у випадку, якщо стрес-фактор, що викликав стресову ситуацію, продовжує діяти. Тоді організм захищається від стресу, витрачаючи "резервний" запас сил, з максимальним навантаженням на всі системи організму.

Стадія виснаження – якщо подразник продовжує діяти, то відбувається зменшення можливостей протистояння стресові, тому що виснажуються резерви людини.

Отже, ще раз повернемося до визначення поняття стрес. У перекладі з англійської мови слово "стрес" означає "натиск, тиск, напругу". Позитивні події, які відбуваються в нашому житті, викликають такі ж самі фізіологічні реакції організму, як і негативні події, тому наше життя без стресових ситуацій було б не цікаве.

Та все ж для запобігання негативним наслідкам для організму, зі стресом слід боротися і ось декілька способів: обов'язковим є налагодження режиму роботи та відпочинку, причому відпочивати краще активно, займаючись улюбленою справою. Це може бути риболовля, туристичний похід, плавання, робота на дачній ділянці. Сон повинен тривати не менше 8—9 годин. Корисно дотримуватись певної

дієти з підвищеним вмістом вітамінів та мікроелементів згідно з віком, статтю, наявними хворобами тощо.

Також подолати стрес допоможуть:

Релаксація — метод, за допомогою якого можна частково або цілком позбутися фізичної та психічної напруги. Релаксація є дуже корисним методом, оскільки опанувати нею досить легко. Але є одна неодмінна умова – мотивація, тобто людина повинна чітко знати, для чого їй це треба.

Концентрація — передбачає виконання спеціальних вправ на зосередження уваги.

Ауторегуляція дихання — свідомо керуючи подихом, людина має можливість використовувати його для заспокоєння, зняття напруги, як м'язової, так і психічної.

Аутогенне тренування — це вплив визначених розумових установок людини на зміну власних уявлень, переживань, відчуттів та інших психічних процесів, а також на стан окремих систем організму з конкретною метою. [2]

Професійну допомогу при стресі може надати психолог, психотерапевт або психіатр. При необхідності лікар призначить антидепресанти, заспокійливі препарати, снодійні, адаптогени, коректори імунної системи, ліки для покращення апетиту. Ефективними є фізіотерапевтичні процедури, ванни, електросон, фітотерапія, адаптогени, відпочинок у санаторіях із рекомендованими програмами подолання стресу.

СПИСОК ЛІТЕРАТУРИ

3. Коцан І. Я., Ложкін Г. В., Мушкевич М. І. Психологія здоров'я людини / За ред. І. Я. Коцана.– Луцьк: РВВ — Вежа Волин. нац. ун-ту ім. Лесі Українки, 2011.– 430 с.

2. Малкина-Пых И.Г. Психосоматика: Справочник практического психолога. – М.: Изд-во Эксмо, 2005. – 992 с.

ПРОФЕСІЙНИЙ СТРЕС ТА ПРИЧИНИ ЙОГО ВИНИКНЕННЯ

Потилко Д.

НК – Рябоконт В. В., канд. пед. наук

*Черкаський інститут пожежної безпеки імені Героїв Чорнобиля
Національного університету цивільного захисту України*

Уже в кінці минулого століття стрес було визнано глобальною проблемою виживання людства. Його називали «тихим вбивцею», який може призвести до захворювань серця, високого кров'яного тиску, болів у грудях і аритмії. Тож питання профілактики та боротьби із стресом стали розглядатися на міжнародному рівні. Зокрема, у 1995 р.

Секція 4. Проблеми соціальної реабілітації та медичного забезпечення в сучасних умовах

у Вашингтоні пройшов міжнародний конгрес під девізом «Праця, стрес та здоров'я».

Виробничий, або професійний, стрес є багатовимірним феноменом, що виражається у фізіологічних і психологічних реакціях на складну робочу ситуацію.

Причинами професійного стресу можуть бути як фізичні, так і психологічні чинники, причому як реально існуючі, так і передбачувані. Фізичними стресорами можуть бути несприятливі зовнішні впливи трудової діяльності: підвищене фізичне навантаження, погана розробка ергономічних складових і т.д.

До психологічних стресорів відносяться: підвищена відповідальність, недолік або надлишок інформації, невизначеність ситуації, підвищена мотивація, часта або швидка перебудова стратегій поведінки в ході сформованої ситуації, незадоволеність кар'єрним зростанням, підвищена конфліктність в колективі і т.д.

У професійному стресі виділяють певного роду стрес-синдроми, під якими розуміють сукупність відносно стійких проявів стресового реагування у професійно важких ситуаціях.

Стрес-синдроми – це негативні наслідки, що виникають в результаті взаємодії суб'єкта праці з професійною діяльністю, що виконується в певних організаційних умовах при впливі різноманітних стрес-факторів.

У теорії та практиці стрес-менеджменту виявляють специфіки формування професійно обумовлених синдромів стресу: від причин стресу, які визначаються змістовними особливостями та умовами професійної діяльності конкретного типу, до симптоматики переживань стресу у вигляді гострих і хронічних стресових станів та фіксації негативних наслідків стресу у формі стійких особистісних і поведінкових деформацій.

Відповідно визначаються кілька рівнів синдромів стресу професійної діяльності:

Перший рівень – опис суб'єктивних репрезентацій окремих стрес-факторів або стресових ситуацій, сприйманих суб'єктом як обтяжливі або такі, що утруднюють успішне виконання професійної діяльності, що негативно позначається на якості життя і душевному комфорті.

Другий рівень опису синдромів професійного стресу – симптоми переживань стресу у вигляді гострих короточасних, хронічних, домінуючих стресових чи постстресових станів. Прикладами таких станів є стани зниженої працездатності (монотонія, психічне пересичення, напруженість, стрес, стомлення).

Третій рівень опису синдромів стресу професійної діяльності – симптоми стійких особистісних і поведінкових деструкцій і деформацій. [1]

Професійні деструкції – це поступово накопичені негативні наслідки робочих стресів у вигляді стійких змін структури та змісту професійної діяльності, а також структури особистості суб'єкта. Професійні деструкції негативно позначаються на продуктивності, задоволеності працею, на розвитку особистості суб'єкта праці.

А. К. Маркова виділяє основні тенденції розвитку професійних деструкцій:

1) відставання, уповільнення професійного розвитку в порівнянні з віковими та соціальними нормами;

2) несформованість професійної діяльності (працівник наче застряє в своєму розвитку);

3) дезінтеграція професійного розвитку, розпад професійної свідомості і, як наслідок, – нереалістичні цілі, помилковий сенс праці, професійні конфлікти;

4) низька професійна мобільність, невміння пристосуватися до нових умов праці;

5) неузгодженість окремих ланок професійного розвитку (наприклад, мотивація до професійної праці є, але заважає відсутність цілісної професійної свідомості);

6) погіршення раніше наявних професійних даних, ослаблення професійно важливих якостей;

7) спотворення професійного розвитку, поява негативних якостей, відхилення від соціальних та індивідуальних норм професійного розвитку, що змінюють профіль особистості;

8) поява стійких деформацій особистості (наприклад, емоційного виснаження і вигорання, а також ущербної професійної позиції, особливо в професіях, що приносять владу і популярність);

9) припинення професійного розвитку через професійні захворювання або втрату працездатності. [2]

У ході професійної діяльності багато якостей людини залишаються незатребуваними, викликаючи внутрішньоособистісний стрес. Це сприяє розвитку професійних акцентуацій – надмірно виражених якостей, які негативно позначаються на діяльності та поведінці фахівця.

Дослідники вказують, що багаторічне виконання професійної діяльності у разі хорошої адаптивності особистості повинно супроводжуватися особистісним і професійним ростом, задоволеністю працею і підвищенням продуктивності.

СПИСОК ЛІТЕРАТУРИ

4. Коцан І. Я., Ложкін Г. В., Мушкевич М. І. Психологія здоров'я людини / За ред. І. Я. Коцана.– Луцьк: РВВ –Вежа Волин. нац. ун-ту ім. Лесі Українки, 2011.– 430 с.

5. Титаренко Т. М. Життєвий світ особистості: у межах і за межами буденності / Т. М. Титаренко.– К. : Либідь, 2003. – 376 с.

ПСИХІЧНЕ ЗДОРОВ'Я ОСОБИСТОСТІ: ПРОБЛЕМИ ЗБЕРЕЖЕННЯ

Слюсаренко О.

НК – Рябоконь В., канд. пед. наук

Черкаський інститут пожежної безпеки імені Героїв Чорнобиля

Національного університету цивільного захисту України

Традиційно сучасна людина займається лікуванням хвороби, а не запобіганням їй. У результаті відбувається боротьба з хворобами на тлі поступового згасання організму. У той же час сьогодні акцент робиться на тому, що поліпшення стану здоров'я залежить від розумової діяльності самої людини щодо відновлення і розвитку її життєвих ресурсів.

Відповідно до формулювання Всесвітньої організації охорони здоров'я, людське здоров'я – це не просто відсутність хвороби, а повне фізичне, душевне та соціальне благополуччя. [1] У світлі цього формулювання людина є автором власного здоров'я, а в справі його збереження вона виконує основну роль, що визначається зрілою самосвідомістю індивіда й повагою до свого ества. Останнє виражається гармонійною стратегією поведінки, що прийнято називати – здоровим способом життя.

Психічне здоров'я забезпечується на різних, але взаємозалежних рівнях функціонування: біологічному, психологічному і соціальному. Здоров'я на біологічному рівні передбачає динамічну рівновагу функцій усіх внутрішніх органів та систем, їхнє адекватне реагування на вплив навколишнього середовища. Здоров'я на психологічному рівні пов'язане з особистістю людини, воно може бути порушене домінуванням негативних за своєю сутністю рис характеру, дефектами в моральній сфері, неправильним вибором ціннісних орієнтацій тощо. Перехід від психологічного до соціального рівня дуже умовний. Психологічні властивості особистості не існують поза системою суспільних відносин, у яку вона включена. Людина розглядається на цьому рівні насамперед як істота суспільна. І, відповідно, тут на першому плані – питання впливу соціуму на здоров'я особистості. Психічне здоров'я зазнає впливу із боку різних соціальних зв'язків, у тому числі родини, спілкування з друзями й родичами, роботи, дозвілля, релігійних та інших організацій. Наслідки цих впливів можуть носити як позитивний, так і негативний характер. Лише люди зі здоровою психікою звичайно почувають себе активними учасниками в соціальній системі. Вихована занедбаність і несприятливі умови навколишнього середовища стають причиною різних форм неадекватної та нездорової поведінки людини в суспільстві.

За визначенням М. Є. Бачерикова, В. П. Петленка і Є. А. Щербини, «психічне здоров'я – це такий відносно стійкий стан організму і особистості, який дає змогу людині усвідомлено,

Секція 4. Проблеми соціальної реабілітації та медичного забезпечення в сучасних умовах

враховуючи свої фізичні й психічні можливості, а також навколишні природні і соціальні умови, здійснювати й забезпечувати свої індивідуальні й суспільні (колективні) біологічні та соціальні потреби на основі нормального функціонування психофізичних систем, здорових психосоматичних і соматопсихічних відносин в організмі" [2; 35-36].

З точки зору позитивної психології, психічне здоров'я стосується здатності особистості насолоджуватися життям та створювати рівновагу між життєвою діяльністю та зусиллями для досягнення психологічної стійкості.

Безперечно, патологічний психоемоційний стан людини відіграє негативну роль майже у всіх сферах життєдіяльності. У професійній сфері: зниження рівня працездатності, погіршення стосунків з колегами (різного роду конфлікти та ін.). У побутовій та сімейній сфері: погіршення взаєморозуміння з членами родини, близькими та рідними людьми, порушення статевих відносин тощо. Науково обґрунтованим є той факт, що фізичне, психічне й духовне здоров'я взаємопов'язані між собою, тобто якщо людина має певні відхилення у психіці, то це безумовно відобразиться на інших гранях, які й складають індивідуальне здоров'я людини. [3]

Підходячи до цього питання з позиції системного підходу, правомірно стверджувати, що відновлення здоров'я людини повинно складатися з певного комплексу дій, які будуть позитивно та всебічно впливати на організм людини.

По-перше, кожна людина повинна звернути увагу на свій спосіб життя. Це означає встановити для себе оптимальний режим дня, визначити для себе час, коли вона зможе харчуватися, працювати й відпочивати, включити до своєї життєдіяльності певне фізичне навантаження, що спричиняє посилене виділення ендорфінів у кров. Ендорфіни викликають стан своєрідної ейфорії, відчуття радості, фізичного і психічного комфорту, затамовують почуття голоду, болю, невпевненості у собі, а, отже, значно покращують психоемоційний фон людини. Рекомендовано застосовувати фізичне навантаження такого об'єму й інтенсивності, від якого б людина не відчувала гострого виснаження, а навпаки, щоб це сприяло гарному самопочуттю. До активних занять фізичними вправами можна включати: прогулянки на свіжому повітрі, бажано на території парків й озелених місць, біг підтюпцем, а також використання комплексів ранкової гімнастики та інші доступні й нескладні види та форми фізичної активності.

По-друге, слід намагатися не піддаватися впливу негативних емоцій, а налаштовувати себе на оптимістичний лад. Позитивні емоції сприяють створенню так званої «ланцюгової реакції» доброзичливості, яка позитивно впливає на стосунки з оточуючими. Ще стародавні східні філософи говорили: «Не дозволяйте ніколи незадоволеності, презирству, жадібності, ревнощам та іншим низьким інстинктам

торкнутися вашого розуму. Такі емоції створюють негативні струми, отруюють розум і тіло, результатом чого буде хвороба. Дисциплінують ваші емоції, будьте щасливими і не дозволяйте зовнішнім обставинам впливати на вас!» І дійсно, поведінка й вчинки людини в значній мірі обумовлені її життєвою філософією, складом думок і особистими якостями. Не випадково винуватцями конфліктних ситуацій частіше за все є егоїстичні, надмірно честолюбні, зарозумілі, заздрісні, злопам'ятні, мстиві люди.

Для попередження конфліктів психологи та психогігієністи рекомендують кожній людині постійно прагнути до подолання негативних якостей свого характеру, виховуючи позитивні, до яких належать: повага до людей, ввічливість, скромність, тактовність, благородність тощо. І взагалі, слід не шкодувати казати людям просто добрі, позитивні слова, адже це набагато краще та корисніше як для самої особистості, так і для оточуючих.

СПИСОК ЛІТЕРАТУРИ

1. Коцан І. Я., Ложкін Г. В., Мушкевич М. І. Психологія здоров'я людини / За ред. І. Я. Коцана. – Луцьк: РВВ «Вежа» Волин. нац. ун-ту ім. Лесі Українки, 2011.– 430 с.
2. Бачерников Н. Е., Петленко В. П., Щербина Е. А. Философские вопросы психиатрии. – К., 1985. – С. 35-36.
3. Ліфарєва Н. В. Психологія особистості. – К.: Центр, 2003. – 372 с.

ПСИХОЛОГІЧНІ І ЕМОЦІЙНІ НАСЛІДКИ ДЕКОМПРЕСІЙНОЇ ХВОРОБИ ВОДОЛАЗІВ

Снігур В. А.

НК – Федоренко Д. С., канд. істор. наук

*Черкаський інститут пожежної безпеки імені Героїв Чорнобиля
Національного університету цивільного захисту України*

Характерною особливістю підводного плавання є постійні перепади тиску: підвищення при зануренні та пониження при підйомі. Досить різка його зміна або перевищення його допустимої величини призводить до пошкодження органів чи тканин – декомпресійної хвороби. Оскільки любі занурення з аквалангом неминуче зв'язані з підвищенням чи зниженням гідростатичного тиску, різноманітні баротравми трапляються часто, при чому навіть у досвідчених підводників. Заробити баротравму легко, але уникнути, втім, також не важко.

Руйнівні наслідки не обмежуються фізіологічними. Підводне плавання – колективний вид спорту. Дуже рідко зустрічаються водолази-одинаки – вони, як правило, працюють де-небудь на водолазних станціях

в глухих куточках земної кулі, працюють рятувальниками чи військовими водолазами. Цивілізовані ж дайв-центри – це центри спілкування, де безліч приїжджих і місцевих аквалангістів працюють і відпочивають разом. Цілком природно, що кожен випадок декомпресійної хвороби стає на деякий час темою для розмов, суперечок і дискусій, а сам потерпілий виявляється в центрі уваги місцевого суспільства, чи колективу. Колеги «професійно» розбирають помилки рокового занурення і недоліки особистого спорядження, а нерідко навіть дорікають потерпілого або жартують над ним. Це не може не позначитися на його психологічному стані – особливо, якщо він все робив правильно і не відчуває себе винуватим в тому, що сталося.

Всі випадки декомпресійної хвороби можна розділити на дві категорії: «заслужені» і «незаслужені». До першої відносяться слідства елементарної безграмотності або недбалого ставлення до правил техніки безпеки під водою. Захворювання другої групи виникають по невідомій причини, коли підводник діяв згідно з усіма вимогами безпеки: використовував свідчення декомпресійних таблиць, здійснював безпечні зупинки під поверхнею, слідував вказівкам водолазного комп'ютера тощо. У таких випадках потерпілий відчуває себе незаслужено скривдженим і тим гостріше сприймає закиди товаришів. З цієї причини деякі емоційні люди навіть кидали підводне плавання на деякий час.

Громадський осуд підводників, які «заслужили» покарання, таїть серйозну небезпеку. Щоб уникнути розголосу, при постановці діагнозу потерпілий може приховати від лікаря деякі внутрішні симптоми і самі кричущі свої помилки – що приведе до невірної діагнозу і неправильного лікування. Результатом стане погіршення стану хворого і подальший розвиток декомпресійної хвороби. Тому, колеги, оточуйте потерпілого доброзичливою увагою, не підкреслюючи в розмовах його помилок – він і так достатньо покараний і навряд чи допустить щось подібне в майбутньому. Швидше навпаки, це навчить його ретельно виконувати і пропагувати всі вимоги профілактики декомпресійної хвороби, а про свій сумний досвід він буде повчально розповідати молодим ...

СПИСОК ЛІТЕРАТУРИ

1. Неспецифические механизмы адаптации человека. / Сапов И.А. Новиков В.С.. – Л.: Наука, 1984. – 146 с.
2. Адаптация человека к условиям гипербарии // Актуальные проблемы физиологии военного труда и водолазной медицины: Труды Военно-медицинской академии. Том 243 / Под редакцией Новикова В. С. – СПб, 1996. – С. 27-42.
3. Физиология и патология подводных погружений и меры безопасности на воде. / И.А. Сапов, А.С. Солодков, В.А. Назаркин, В. С. Розводовский – М.: Изд-во ДОСААФ, 1984. – 348 с.

РЕАБІЛІТАЦІЯ ХВОРИХ З ПОСТКОВІДНИМ СИНДРОМОМ В УКРАЇНІ

Тамуров М. Г.

Черкаський бізнес-коледж

НК – Спіркіна О. О., канд. іст. наук, доцент

Черкаський інститут пожежної безпеки імені Героїв Чорнобиля

Національного університету цивільного захисту України

Наразі весь світ бореться з новим, достатньо не вивченим коронавірусом COVID-19. Лікарі помітили, що одужання після перенесеної хвороби не закінчується випискою з лікарні чи закриттям лікарняного. Багато людей, що подолали недугу потребують реабілітації. Варто зазначити, що часом ті, хто переніс хворобу у легкій формі мають більш тяжкі наслідки, ніж ті, хто хворів у важкій формі, але однозначно – всі потребують в тій чи іншій мірі реабілітації.

У зв'язку з цим, МОЗ України, зі слів лікарки-інфекціоністки О.Голубовської, [1] почав створювати робочу групу, яка й буде займатися підготовкою хворих з постковідним синдромом до реабілітації. Ця група складатиметься із різних спеціалістів: кардіологів, імунологів, невропатологів, психіатрів тощо.

Термін «постковідний синдром» походить від англ. «Post-COVID-19 syndrome» та має ще одну назву «Long COVID». Постковідний синдром – це наслідки коронавірусної інфекції, під час яких до 20% людей, що здолали хворобу, страждають на довгострокові симптоми, які тривають до 12 тижнів, а в 2,3% випадків довше. [2] Це поняття входить до Міжнародного Класифікатора Хвороб [3] під назвою «Post COVID-19 condition».

У грудні 2020 р. Національний інститут здоров'я Великої Британії запропонував наступну класифікацію постковідних станів:

- *гострий COVID-19* (симптоми, що тривають до 4-х тижнів);
- *тривалий симптоматичний COVID-19* (симптоми, що тривають від 4-х до 12-ти тижнів);
- *постковідний синдром* (симптоми, що тривають понад 12 тижнів, що неможливо пояснити альтернативним діагнозом, здатні змінюватися з часом, зникати і знову виникати та вражати багато систем організму).

До того ж, було запропоновано ввести термін «довгий COVID» (Long COVID), що включає період симптоматики у цілому від 4-х тижнів та більше.

Симптомами постковідного синдрому є наступні:

- паралізуюча слабкість, задуха, неповний вдих, тяжкість за грудиною, апное;
- головні болі, біль у суглобах, міалгія;
- втрата нюху, фантосмія, спотворення запаху чи смаку;
- втрата волосся, випадіння зубів, кистозні утворення у порожнині черепа;

Секція 4. Проблеми соціальної реабілітації та медичного забезпечення в сучасних умовах

- судинні та васкулітні прояви на шкірі, інші реакції на шкірі;
- різкі стрибки тиску та пульсу, аритмія, тахікардія, запаморочення;
- когнітивні порушення (втрата пам'яті, «туман у голові», дезорієнтація у просторі, тривога та панічні атаки);
- розлад шлунково-кишківного тракту, діарея, що виникає хвилеподібно та не залежить від харчування чи прийому ліків;
- тривала субфебрильна температура або гіпотермія, або стрибки температури;
- рідко синдром Гійєнна-Барре;
- інші численні специфічні симптоми. [4]

Навесні 2020 р. у соціальних мережах у всьому світі почали створювати групи підтримки, які організовували люди, що подолали недугу у легкій чи тяжкій формах та мали довготривалі симптоми. Учасники підтримували один одного та обмінювалися досвідом.

Наразі не існує офіційних протоколів лікування постковідного синдрому.

В Україні у ряду лікарень та санаторіїв (наприклад, у Шпиталі імені Митрополита Андрея Шептицького [5]) створюються програми реабілітації хворих, що страждають на постковідний синдром. Головною метою таких програм є нормалізація роботи всього організму пацієнта в цілому, відновлення фізичної активності, усунення проблем зі сном, стресом, емоційним переживанням, що пов'язані з перенесеним захворюванням.

У клініках здійснюють комплексний підхід до лікування та відновлення кожного пацієнта. Тривалість та частота диспансерного спостереження залежить від вихідного стану пацієнта. Терміни складають від 6-ти до 24-х місяців. Програма складається з двох етапів:

1) пульмонологічна реабілітація, тобто відновлення життєвого об'єму легень, що досягається за допомогою дихальної гімнастики та фізіотерапевтичних процедур;

2) загальна реабілітація, що полягає у турботі про організм. [6]

Результатами реабілітації є:

- відновлення функціонування стану дихальної системи;
- зміцнення імунної та серцево-судинної систем;
- приплив життєвої енергії, підвищення активності та тону;
- повернення до звичного способу життя.

Як українські лікарі, так і лікарі в усьому світі наголошують, що після перенесення важкого захворювання на COVID-19 людина не може відразу почати виконувати активні навантаження, вийти на роботу, займатися домашнім господарством тощо. Потрібно відновити функції легень та інших життєво важливих органів, які беруть участь у зниженні рівня інтоксикації, наприклад, відновлення функції нирок та печінки.

СПИСОК ЛІТЕРАТУРИ

1. В Україні збираються проводити реабілітацію хворих з «постковідним» синдромом // Ваше здоров'я. URL: <https://www.vz.kiev.ua/v-ukrayini-zbyrayutsya-provodyty-reabilitatsiyu-hvoryh-z-postkovidnym-syndromom/>.

2. Katie McCallum Post-COVID Syndrome: What Should You Do If You Have Lingering COVID-19 Symptoms? URL: <https://www.houstonmethodist.org/blog/articles/2020/nov/post-covid-syndrome-what-should-you-do-if-you-have-lingering-covid-19-symptoms/>.

3. Emergency use ICD codes for COVID-19 disease outbreak // World Health Organization. URL: <https://www.who.int/classifications/classification-of-diseases/emergency-use-icd-codes-for-covid-19-disease-outbreak>.

4. Hannah E. Davis, Gina S. Assaf, Lisa McCorkell, Hannah Wei Characterizing Long COVID in an International Cohort: 7 Months of Symptoms and Their Impact. URL: <https://www.medrxiv.org/content/10.1101/2020.12.24.20248802v2?fbclid=IwAR2xX5alkHLAfsL-3uJQU05nMUYQOWOfKDr7DOqk5PV>.

5. Програма реабілітації постковідних пацієнтів // Благодійний фонд шпиталю імені Митрополита Андрея Шептицького. URL: <http://spital.org.ua/hospital/viddilennia-reabilitatsii-postkovidnyh-patsientiv>.

6. Кундіна Н. О. Постковідний синдром – життя до та після! // VERDE. URL: <https://verde.com.ua/news/postkovidnyj-syndrom-zhyttia-do-ta-pislya-i127>.

ONLINE RELATIONSHIP ADDICTION: MODERN SOCIETY ISSUE

Танащук Р. М.

НК – Спіркіна О. О., канд. іст. наук, доцент

*Черкаський інститут пожежної безпеки імені Героїв Чорнобиля
Національного університету цивільного захисту України*

Internet addiction disorder is generally characterized by hyper-ritualistic involvement with the internet, social failure, withdrawal symptoms on abstinence and poor impulse control. It refers to excessive internet use that interferes with daily life. In simple terms *Internet Addiction* is best described as an impulse control disorder, where the internet users may develop an emotional attachment to on-line friends and activities they create on their computer screens [1]. Internet users may enjoy activities over internet that allows them to meet, socialize, and exchange ideas through the use of chat rooms, social networking websites, blogging etc, and spending endless hours online researching on topics of interest.

Online relationship addicts are deeply involved with finding and maintaining relationships online, often forgetting and neglecting real-life family and friends. Typically, online relationships are formed in chat rooms or different social networking sites but can occur anywhere you can interact with people online. Often, people who pursue online relationships do so while concealing their real identity and appearance – these modern phenomena led to the creation of the term catfish. According to Cambridge Dictionary, «catfish» means «to try to trick or attract someone by pretending on social media to be someone different» [2].

Being addicted to the internet can be a dangerous and life-changing state. People would often prefer to use their imaginations than to interact in

real life and face its challenges because using ones imagination makes the other person as perfect as possible. This becomes dangerous as the person they are speaking to could be exactly the opposite of what they think they are, only because their imagination has chosen to make them that way. Virtual relationships over internet lack the element of nonverbal communication i.e. tone, facial expression, gesture and touch [3]. Hence, it is very convenient to use ones imagination to alter one's own thinking to assume the behavior of the other person in favor of their own desire and fantasies. This becomes extremely problematic in married relationships.

Thus, counseling or therapy is typically required to treat this addiction and ensure lasting behavioral changes.

REFERENCES:

1. Samantray S. Internet Addiction and Relationships: the Psychology behind it. URL: <https://medcraveonline.com/MOJAMT/internet-addiction-and-relationships-the-psychology-behind-it.html>.
2. Cambridge Dictionary. URL: <https://dictionary.cambridge.org>.
3. Suler J.R. The Psychology of Cyberspace. 1996.

ДЕЯКІ ПИТАННЯ ПРОФЕСІЙНОЇ ЕТИКИ ТА МОРАЛЬНИХ ЦІННОСТЕЙ СПІВРОБІТНИКІВ ДСНС УКРАЇНИ

Філософ М. Б.

НК – Богун Л. В., канд. іст. наук

*Черкаський інститут пожежної безпеки імені Героїв Чорнобиля
Національний університет пожежної безпеки України*

Персонал органів і підрозділів цивільного захисту – це специфічна соціально-професійна група, що займає особливу позицію великої соціальної значущості, члени якої проходять особливу соціально-культурну соціалізацію, що проявляється у своєрідності культури цієї групи, однією з базових складових якої є моральна культура.

Виконання покладених на ДСНС України завдань потребує від її персоналу високого професіоналізму, неупередженості, чесності, порядності, мужності, рішучості, відповідальності та здатності протистояти намаганням неправомірного впливу на його службову діяльність [1].

Персонал органів і підрозділів цивільного захисту зобов'язаний демонструвати і пропагувати високі стандарти поведінки, у зв'язку з чим добровільно бере на себе суттєві обмеження, пов'язані з дотриманням етичних норм під час виконання своїх службових обов'язків та поза службою.

Секція 4. Проблеми соціальної реабілітації та медичного забезпечення в сучасних умовах

На жаль сьогодні спостерігаємо факти морального занепаду у суспільстві. Не можна в цьому плані нехтувати реальною оцінкою морального стану рятувальників, у поведінці деяких з них, на жаль, процвітає безкультур'я, бездуховність, відсутність елементарних норм поведінки [2]. Відповідно, проблеми моральної культури як складової професійної культури набувають непересічного значення.

На мій погляд, цій проблемі приділяється недостатньо уваги. Хоча співробітники які зараховуються на службу ДСНС України мають ознайомитись з нормативно-правовими документами, в яких прописані етичні вимоги до особового складу, а також повинні виконуватись своїм безпосереднім начальником, який повинен сам дотримуватись етично-моральних цінностей та вимагати цього від своїх підлеглих.

Очевидно, що у рятувальників необхідно формувати високий рівень культури взаємостосунків з людьми, без якого неможливо не лише виконувати безпосередні службові обов'язки, але й бути цивілізованою людиною. На моє глибоке переконання, саме високий рівень їх моральної та професійної культури є необхідним фактором якісного вирішення поставлених перед ними завдань [3].

Моральна культура персоналу ДСНС України – це один із аспектів загальної культури особистості, яка формується протягом усього життя особистості. На мою думку, Кодекс професійної етики співробітника підрозділу ДСНС України.

Кодекс має декілька загальних цілей: визначення і стимулювання високих стандартів поведінки, допомога в прийнятті фахівцем рішень, посилення довіри з боку громадян до професійної діяльності. Правила, відображені в ньому, спрямовані на досягнення практично реалізованого мінімуму цілей, і було б нереалістичним очікувати, що вони, наприклад, допоможуть повністю викоренити прояви корупції або взагалі унеможливлять конфлікти між особистісними і суспільними (державними) інтересами. Очевидно, що закріплені в Кодексі стандарти не зможуть регламентувати поведінку співробітників у кожній окремо взятій ситуації [4]. Але, з одного боку, вони слугуватимуть їм системою орієнтирів при вирішенні того чи іншого конкретного поведінкового питання, а з іншого – стануть тією нормативною базою, на якій ґрунтуватимуться конкретні норми і практика дисциплінарних заходів.

Моральна культура рядового і начальницького складу органів і підрозділів ДСНС України – це якісна характеристика морального розвитку і моральної зрілості особистості співробітника, яка, на наше переконання, знаходить свій прояв у наступних площинах: по-перше, у культурі моральних почуттів, тобто здатності особистості до співчуття, співпереживання, милосердя; по-друге, культурі етичного мислення, як раціональній складовій моральної свідомості, що виражається у знанні моральних вимог суспільства, здатності фахівця свідомо

обґрунтувати мету і засоби професійної діяльності; по-третє, культурі поведінки, яка демонструє здатність рядового і начальницького складу органів і підрозділів ДСНС України до морального вибору і практичної реалізації мети, задумів, рішень відповідно до основних моральних цінностей тощо [5]. Основною функцією моральної культури співробітника є регулювання моральних аспектів його діяльності і моральних відносин у колективі. Головним критерієм рівня моральної культури фахівця виступає його реальна поведінка та ставлення до інших людей, до суспільства в цілому, до виконання службових обов'язків, а також його поведінка поза службою [6].

Формування моральної культури у співробітника має розпочинатися ще під час навчання у ЗВО ДСНС України, поряд з процесами його професійної підготовки, інтелектуального і фізичного розвитку, та систематично продовжуватися під час службової підготовки, підвищення кваліфікації, а також шляхом самовиховання та самовдосконалення.

Отже, потрібно сформувати письмові затверджені правила етики та моральних цінностей співробітника ДСНС України, яких будуть дотримуватись усі незалежно від займаної посади та звання.

СПИСОК ЛІТЕРАТУРИ

1. Ломачинська І. М. Професійна етика : навч. посіб. для дистанц. навчання / [За наук. ред. В. І. Ярошовця]; Відкритий міжнар. Ун-т розвитку людини «Україна» – К., 2005. – 226 с.
2. Скакун О. Ф. Юридическая деонтология : учеб. / О. Ф. Скакун. – Х. : Эспада, 2002. – 504 с.
3. Конституція України [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/254к/96-вр>.
4. Кодекс цивільного захисту України від 02.10.2012 р. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/5403-17>.
5. Закон України «Про дисциплінарний статут служби цивільного захисту» від 05.03.2009 р. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/1068-17/page>.
6. Положення про порядок проходження служби цивільного захисту особами рядового і начальницького складу, затверджене постановою Кабінету Міністрів України від 11.07.2013 р. № 593 [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://zakon5.rada.gov.ua/laws/show/593-2013-п.5>.

КОМУНІКАЦІЯ У ПРОФЕСІЙНИХ КОНТАКТАХ

Шмигаль М. В.

НК – Грибенюк Г. С., д-р психол. наук, професор

Черкаський інститут пожежної безпеки імені Героїв Чорнобиля

Національного університету цивільного захисту України

Важко назвати щось більш важливе для людини, ніж її взаємини з іншими людьми. Від характеру цих взаємин багато що залежить в нашому житті: настрої, моральне самопочуття, працездатність тощо. Стосунки з оточуючими дають можливість бачити смисл свого існування, усвідомлювати себе як частку людського суспільства. Людина, як суспільна істота, немислима поза взаєминами з іншими людьми.

Наскільки важливими для людини є взаємини з оточуючими, свідчать сильні емоційні переживання у випадках погіршення її стосунків з товаришем, другом. А втрата рідних і близьких, внаслідок якої зникає звичне і органічно необхідне спілкування, людина переживає як глибоку життєву драму.

Коло людей, з якими людина виступає в ті чи інші взаємини, змінюється впродовж усього його життя. З одними стосунки бувають тривалими, постійними, з іншими – короткочасними або й випадковими. Та всі вони так чи інакше впливають на індивіда, вносять певні зміни в його реакції на оточуючих, на всю навколишню дійсність, викликають також зміни в його сприйманні себе самого, в його характері.

Проте вирішальну роль у цьому відношенні відіграють постійні взаємини, що виникають в процесі спілкування – з членами колективу, де працює людина. Якраз професійні колективи мають вирішальне значення у розвитку особистості працівника.

Серед численних факторів, що визначають професійний розвиток особистості працівника, одне з головних місць посідають взаємини в колективі. Ставлення працівника до праці та громадських справ, до інших, до себе самого значною мірою залежить від характеру його взаємин в колективі. Вони впливають на мотиви поведінки та діяльності працівників, на розвиток низки морально-психологічних якостей.

Як керувати розвитком колективних взаємин працівників, які способи й методи організації поведінки та спільної діяльності сприяють найбільш ефективному професійному розвитку особистості, формуванню її готовності до дій в різних умовах? Ці питання визначають актуальність обраної для дослідження теми.

У рамках соціального управління «взаємодія» розглядається як процес прямого чи опосередкованого взаємовпливу та

Секція 4. Проблеми соціальної реабілітації та медичного забезпечення в сучасних умовах

характеризується виникненням зв'язків, відносин, комунікацій, спільних переживань, спільної діяльності [1].

В ході такої взаємодії виникають суспільні відносини, характер і зміст яких зумовлені особливостями обставин і людей, які переслідують цілі та їх місцем і роллю у суспільстві. Суперечності, які виникають у процесі взаємодії є джерелом саморуху і саморозвитку явищ і процесів.

Таким чином, взаємодія просотує спільну діяльність, і передбачає почергові зміни психологічних станів, цінностей та намірів [1].

У науковій літературі виділяють міжособистісну, особистісно-групову, особистісно-масову, міжгрупову, масово-групову та планетарну (глобально-масову) типи взаємодій. Через ці детермінанти розкривається особистість у системі соціальних зв'язків [1].

Дослідження особливостей комунікації розглядається нами як міжособистісний тип взаємодії, оскільки результати діяльності малої групи залежить від її ефективності.

В рамках теорії соціальної дії виділяють два поняття для оцінки взаємодії: «пристосування» та «опозицію». До пристосування відносить дії, які спонукають до бажаної поведінки у групі без загрози цінностям чи можливостям комунікантів, зокрема, через дії залучення, запрошення, керівництва у спільній діяльності, наслідування. До опозиції – дії, пов'язані з погрозами: агресією, бунт, ворожість, протиставлення себе іншим, репресії, спротив. Соціальна дія розглядається в контексті взаємодії свідомих індивідів, або групи [2].

Теорія соціального обміну доповнює теорію соціальної дії та розглядає міжособистісні стосунки як систему взаємної вигоди, отриманої порівно з понесеними збитками. Міжособистісна взаємодія є складною системою обмінів, яку регулюють методи урівноваження «винагород» і «витрат».

V. Bales [1] розробив схему реєстрації різних видів взаємодії у групі. Можливі дії він поділів на такі, що викликають: 1) позитивні емоції, наприклад, демонстрацію солідарності, зняття напруги, згоду;

2) негативних емоцій (вносить пропозиції інший, вказує, виголошує не прийнятні думки);

3) вирішення проблеми (прохання стосовно надання інформації, висловлення думки, вказівки);

4) постановку проблем (висловлення незгоди, створення напруги, демонстрація антагонізму).

Е Берн [1] досліджує взаємодію (транзакцію) з точки зору регулювання дій учасників через їх позиції і модуси поведінки типові для «Дорослого», «Батька» і «Дитини», які становлять три основні стани «Я». Ці стани визначають стратегію особистості, один з яких проявляється у процесі взаємодії та може з часом змінюватись відповідно до часу та обставин. Кожна транзакція має дві частини: стимул та реакцію. Взаємодія проявляється на різних рівнях:

*Секція 4. Проблеми соціальної реабілітації та медичного забезпечення
в сучасних умовах*

формально-ритуальному, діяльнісному, проведення дозвілля, психологічних ігор та емоційної близькості. Важливим є не лише обмін інформацією, а й організація «обміну діями», планування спільної стратегії та реалізація спільної діяльності (табл.1).

Таблиця 1

Аналіз взаємодії

Форма взаємодії	Що досліджується
Акт дії	Спільна діяльність
Система обмінів за правилами «розподілу справедливості»	Матеріальний та нематеріальний обмін
Символічні засоби	Очікування та дій
Прогноз на дії	Дій в типових обставинах
Взаємодія як театральна п'єса	Особистість в соціумі
Регулювання взаємодії правилами	Групи
Досвід	Різні групи
Регулювання дій через позиції «Дорослого», «Батька», «Дитини»	Діяльність, дозвілля, ігри, емоційна близькість.
Пізнавальні дії	Суб'єкт – суб'єкт – об'єкт
Включення, контроль, афект.	Діяльність

Рубінштейн С. Л. [1] підсумовує та визначає міжособистісну взаємодію як випадкові або навмисні, приватні або публічні, довготривалі або короткострокові, вербальні або невербальні контакти і зв'язки двох і більше осіб, що викликають зміни їх поведінки, діяльності, відносин та установок. Ознаками міжособистісної взаємодії є:

- наявність зовнішньої мети;
- доступність для стороннього спостереження і реєстрації;
- залежність від конкретних умов діяльності, норм, правил, інтенсивності стосунків;
- залежність від умов та оцінок учасників.

Особливості взаємодії суб'єктів діяльності розробляються у контексті різних проблем, які диктуються специфікою соціальної та професійної сфери, зокрема:

- успішності та самоефективності у навчальній і професійній сфері [4];
- взаємодії у робочій групі, сприйняттю дій інших, перспектив розвитку професійно-управлінської діяльності [5];
- в екстремальних умовах діяльності, у спорті, впливу «зовнішніх» і «внутрішніх» негативних факторів, які викликають професійний стрес та формують негативні стани на прикладі роботи рятувальників [6];

Секція 4. Проблеми соціальної реабілітації та медичного забезпечення в сучасних умовах

Групою вважається об'єднання людей у процесі цілеспрямованої спільної діяльності, спілкування, відносин, або поміщених в ідентичні умови чи життєві обставини, при яких вони усвідомлюють приналежність до певного утворення, приймають суспільні норми і цінності. Відрізняє групу від будь-якого випадкового зібрання людей здатність її учасників до певних узгоджених дій, які задовольняють потреби, тобто, група виступає суб'єктом дії. Спільна участь членів групи у груповій діяльності обумовлює формування психологічної спільноти між ними, створює соціально-психологічні прояви.

На сучасному етапі не існує єдиного підходу до класифікації груп. Однією з найбільш вдалих, вважається класифікація, яка поділяє групи на умовні і реальні, лабораторні і природні, великі (серед яких є організовані і не організовані) і малі (які поділяють на первинні і вторинні, формальні і неформальні, референтні і групи членства). Величина, структура і склад групи визначаються цілями і завданнями спільної діяльності (рис. 1). Зміст цієї діяльності опосередковує внутрішньо групові процеси.

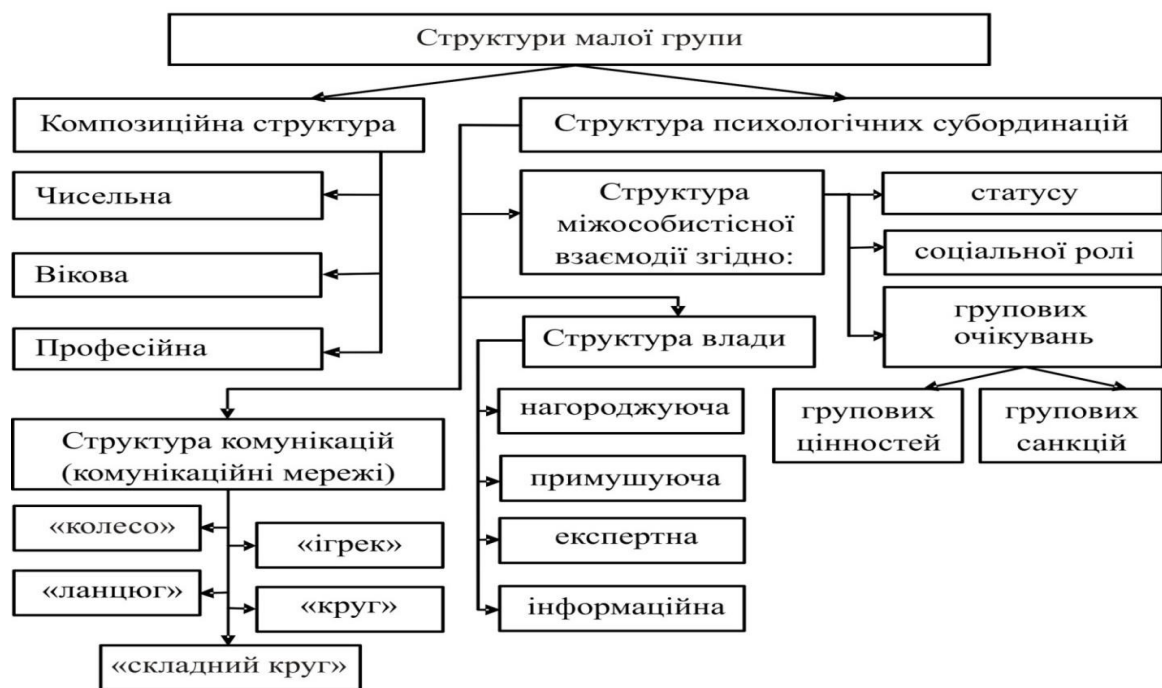

Рис. 1. Структура малої групи

Доцільно виділити основні характеристики групової діяльності:

- Взаємодія, яка включає вербальну чи невербальну комунікацію, соціальну мережу зв'язків та взаємовідносин, які стосуються емоційних та міжособистісних зв'язків у групі або впливають на них, включаючи як позитивні дії (соціальна підтримка), так і негативні (критика, конфлікт).

Секція 4. Проблеми соціальної реабілітації та медичного забезпечення в сучасних умовах

- Наявність групових завдань і цілей, для виконання і досягнення яких і створена група.
- Взаємозалежність у стосунках. Високий рівень залежності притаманний, зазвичай, групам спортсменів, альпіністів, військових, мореплавців, полярників та іншим учасникам сумісної діяльності, де від взаємодії членів групи залежить успіх діяльності усього колективу.
- Групова структура, що передбачає наявність обов'язків, групових норм, ролей та відносин, які формуються в межах групи у процесі розвитку.
- Згуртованість, як цілісність, що складається з окремих її осіб.

Таким чином, проведений аналіз літератури дав можливість розглядати взаємодію з точки зору її механізму та спрямованості дії, типології, стосунків і спілкування, мотиваційної сторони, з урахуванням особистісних характеристик та умов діяльності. Дослідники, на прикладі різних професійних груп, визначили триаду основних складових взаємодії: комунікація, відносини та спільна діяльність. При цьому чинниками взаємодії у різних видах професійної діяльності вважаються особливості: психофізіологічного стану; емоційного стану; соціальної узгодженості; самооцінки ефективності діяльності.

СПИСОК ЛІТЕРАТУРИ

1. Орбан-Лембрик Л. Е. Соціальна психологія: Підручник: / Л. Е. Орбан-Лембрик – К.: Либідь, 2004. – 576 с.
2. Білодід І. К. Словник української мови: в 11 т. / Білодід І. К. – Київ: Наукова думка, 1980. – 530 с. – (АН УРСР. Інститут мовознавства).
3. Рубінштейн С. Л. Основи загальної психології / Сергій Леонідович Рубінштейн. – СПб.: Пітер, 2001. – 720с.
4. Грибенюк Г. С. Психологічні основи становлення саморегуляції у навчально-професійній діяльності майбутніх рятувників : дис. докт. псих. наук : 19.00.07 – «педагогічна та вікова психологія» / Грибенюк Геннадій Сергійович – Інститут психології ім. Г. С. Костюка АПН України, 2007. – 380 с.
5. Миронець С. М. Негативні психічні стани та реакції у працівників аварійно-рятувальних підрозділів МНС України в умовах надзвичайної ситуації : автореф. дис. на здобуття наук. ступеня канд. психол. наук : спец. 19.00.09 «Психологія діяльності в особливих умовах» / С. М. Миронець. – Харків, 2007. – 21 с.
6. Приходько Ю. О. Психологічні чинники успішності професійної діяльності пожежних-рятувальників МНС України : дис. ... кандидата психологічних наук: 19.00.09 – «Психологія діяльності в особливих умовах» / Приходько Юрій Олександрович. – К., 2008. – 230 с.

ЩОДО РЕАБІЛІТАЦІЇ ЖЕРТВ ДОМАШНЬОГО НАСИЛЬСТВА В УКРАЇНІ

Ярошенко Б. М.

Черкаський факультет Національного університету

«Одеська юридична академія»

НК – Спіркіна О. О., канд. іст. наук, доцент

Черкаський інститут пожежної безпеки імені Героїв Чорнобиля

Національного університету цивільного захисту України

Хоча ми живемо у ХХІ столітті, але, на жаль, проблема насильства в родині є актуальною в Україні. За даними Інституту соціологічних досліджень НАН України, 68% жінок зазнають знущання в сім'ї, з них 25% – потерпає від побоїв. Кожна десята дівчина зазнає постійного насильства. [1]

Згідно чинного Закону України «Про запобігання та протидію домашнього насильства», «домашнє насильство» – це діяння (дії або бездіяльність) фізичного, сексуального, психологічного або економічного насильства, що вчиняються в сім'ї чи в межах місця проживання або між родичами, або між колишнім чи теперішнім подружжям, або між іншими особами, які спільно проживають (проживали) однією сім'єю, але не перебувають (не перебували) у родинних відносинах чи у шлюбі між собою, незалежно від того, чи проживає (проживала) особа, яка вчинила домашнє насильство, у тому самому місці, що й постраждала особа, а також погрози вчинення таких діянь. [2] Таким чином, жертвою домашнього насильства може стати будь-хто: дружина, яку б'є і лає чоловік, дівчина-підліток, що страждає від сексуальних переслідувань вітчима, хлопчик, якого лупцює мати-наркоманка тощо.

Закон розрізняє наступні види домашнього насильства:

- фізичне насильство в сім'ї – навмисне заподіяння побоїв, тілесних ушкоджень одного члена сім'ї іншому, яке може призвести чи призвело до порушення нормального стану фізичного чи психічного здоров'я або навіть до смерті постраждалого, а також до приниження його честі та гідності;

- сексуальне насильство в сім'ї – примушування до небажаних статевих стосунків у родині, а також сексуальні дії щодо неповнолітнього;

- психологічне насильство в сім'ї – насильство, пов'язане з тиском одного члена сім'ї на психіку іншого через навмисні словесні образи або погрози, переслідування, залякування, які доводять постраждалого до стану емоційної невпевненості, втратити здатності захистити себе і можуть заподіяти шкоду психічному здоров'ю;

Секція 4. Проблеми соціальної реабілітації та медичного забезпечення в сучасних умовах

- економічне насильство в сім'ї – навмисні дії одного члена сім'ї щодо іншого, спрямовані на те, щоб позбавити постраждалого житла, їжі, одягу та іншого майна чи коштів, на які він має законне право.

Всі вищеперераховані дії можуть завдати шкоду фізичному та психічному здоров'ю або навіть призвести до смерті постраждалого. Найпершою причиною того, чому жінки не подають скарг у зв'язку з насильством, є тиск суспільних і родинних обставин та бажання зберегти взаємини. Культурні та релігійні традиції також є однією із перешкод, що ускладнюють боротьбу з насильством. Вдосконалення правової оцінки в сім'ї значною мірою залежить від усвідомлення громадськістю та самими жінками того, що насильство в родині є злочином.

Особа, яка постраждала від домашнього насильства в Україні, може звернутися до:

- управління соціального захисту населення районної державної адміністрації;
- відповідних підрозділів органів поліції;
- служби у справах дітей, якщо це стосується дитини;
- центру соціальних служб для сім'ї, дітей та молоді. [1]

В Україні існують Центри медико-соціальної реабілітації жертв насильства в сім'ї, куди поміщають за згоди або на їхнє прохання жертв домашнього насильства на підставі рішення медичної комісії центру. Щодо неповнолітніх членів сім'ї необхідна згода одного з батьків, усиновителів, опікуна чи піклувальника, у разі, якщо вони не зазнали насильства від одного із них, або органу опіки і піклування. [3] Жертви домашнього насильства перебувають у таких Центрах протягом терміну, необхідного для їхнього лікування та психосоціальної реабілітації. За їхнім бажанням вони можуть пройти курс лікування та психосоціальної реабілітації амбулаторно.

Працівники Центрів медико-соціальної реабілітації жертв насильства в сім'ї:

- надають жертвам домашнього насильства первинну медико-санітарну та психологічну допомогу, окремі види психіатричної допомоги на підставах та в порядку, передбачених Законом України «Про психіатричну допомогу», іншими законами;
- за необхідності направляють жертв домашнього насильства для відповідного подальшого лікування;
- організовують надання юридичних консультацій жертвам домашнього насильства;
- повідомляють про вчинене насильство в сім'ї службу дільничних інспекторів поліції чи кримінальну поліцію у справах дітей;
- надають інформацію з питань попередження насильства у сім'ї на запит уповноважених органів. [3]

Однак, на нашу думку, боротися з домашнім насиллям – це, у першу чергу, не покарання винуватця, агресора, а допомога та

підтримка жертви насилля, дати шанс потерпілому повернутися до нормального життя, в якому не має фізичного, психічного та економічного насилля з боку членів родини.

СПИСОК ЛІТЕРАТУРИ

1. Насильство у сім'ї – важлива соціальна проблема! URL: <https://zymnovodivskaotg.city-adm.lviv.ua>.
2. Закон України «Про запобігання та протидію домашнього насильства» // Верховна Рада України. Законодавство України. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2229-19#Text>.
3. Правова сторінка: допомога сім'ям. URL: <http://www.solor.gov.ua/info/19/3773>.

THE ROLE OF SOCIAL WORKERS AT INPATIENT REHABILITATION FACILITIES

*Kravchenko O. P., Ph. D. in Pedagogic Sciences,
Associate Professor of the Department of Humanities
of Cherkasy Medical Academy*

To serve as a social worker means to serve in a variety of roles, usually on a daily basis. That's certainly true of social workers who serve in inpatient rehabilitation facilities. Social workers are key contributors in the rehabilitation and recovery of patients in inpatient rehabilitation facilities.

Their roles may include:

- the initial screening and evaluation of patients and families;
- helping patients and family members deal with the many aspects of the patient's condition such as social, financial, and emotional;
- helping patients and families understand their illnesses and treatment options;
- acting as an advocate for patients and families, including as an advocate for the patient's health care rights;
- aid and expedite decision-making on behalf of patients and their families;
- educating patients on the roles of other members on their recovery team including physicians, nurses, physical therapists, etc.

One of the key roles that social workers serve in an inpatient rehabilitation setting is as a patient advocate[1]. The importance of helping the patient understand and adjust to hospital procedures, understand medical plans, and assisting the patient's family with financial planning is crucial. The social worker's role as an advocate also includes maintaining open lines of communication between the patient, family, and other members of the health care team. Indeed, the pressure on families as a loved one moves through the health care system can be intense and there's a lot to

learn in a short time. Social workers ease this pressure on all levels, whether it regards the plan of treatment or financial needs.

Studies have shown that the more informed the patient, the better healthcare decisions he or she will make during their treatment and post-recovery. In turn, this results in better long-term health outcomes while also saving money[2].

While some healthcare facilities will have trained volunteers serving as patient advocates, social workers are more qualified to serve in an advocate role based on their education, training, and experience. At the National Health Systems, we believe that social workers are an essential part of a patient's recovery team.

REFERENCES:

1. Rehabilitation Hospital of Southern New Mexico. URL: <https://rhsnm.ernesthealth.com/service/inpatient-rehabilitation/>
2. Cannuscio CC, Jones J, Kawachi I, et al. Reverberations of family illness: A longitudinal assessment of informal caregiver and mental health status in the Nurses' Health Study. *Am J Public Health.* 2002;92:1305–11. [PMC free article]

ROLE OF THE PHYSIOTHERAPIST IN COVID-19

Pietukhova O. V.

Cherkasy Medical Academy

In the 2020-2021 academic year, Cherkasy Medical Academy began training specialists in the field of «Physical Therapy. Occupational Therapy». The need for representatives of this medical profession was acute due to the large number of military personnel who became disabled as a result of hostilities in the East of Ukraine. New challenges caused by the pandemic also lead to the involvement of physiotherapists in another important area of activity. Physiotherapists who will work in primary healthcare facilities will likely play a part in the management of patients admitted to hospital with confirmed or suspected COVID-19 patients and provide support where required if possible.

Because of direct contact with patients, physiotherapists and other clinicians are susceptible to the transmission of infectious diseases. Physiotherapists are also often first contact practitioners, which means that they are in a position to take responsibility for the early identification of infectious disease and/or managing workload in primary care settings. It is therefore very important for physiotherapists and other health professionals to be familiar with COVID-19 and how to prevent its transmission, and understand how they can be involved in workforce planning. They must use their professional judgment to determine when, where, and how to provide care, with the understanding this is not always the optimal environment for

care, for anyone involved. WHO has published the updated strategy for tackling the COVID-19 pandemic and continues to provide timely and accurate information [1].

At the same time, consideration must be given to the fact that this profession plays a crucial role in the health of our society, and there are people in our communities whose health will be significantly impacted by disruptions to care [2].

In this regard, teachers faced new challenges too: how to define functions assigned to physiotherapists in the new conditions, to educate students about the culture of risk management, and explain new terms appeared in the medical language [3].

Our graduates will work as physiotherapists in many different settings and although infection prevention and control guidelines will be the same for everyone and any setting can potentially contribute to reducing the workload of hospitals, the role of the physiotherapist in each setting may differ. In primary care (i.e. polyclinics, private clinics or family doctor's outpatient clinic) the emphasis will be triage and early identification of cases. In community care (i.e. in the home) the emphasis will be on educating patients and carers. In acute care (i.e. the hospital setting) the emphasis will be on the management of respiratory symptoms.

Physiotherapists have a responsibility to share knowledge on preventing transmission of COVID-19. This should be done at any patient interaction be it in the clinic, on the phone or via digital consultation. In addition to this, many people will face weeks of isolation in quarantine and promoting health at these times will be key. Physiotherapists are well placed to provide and should be proactive in offering health maintenance strategies including:

- **Activity** – taking into consideration each particular persons individual situation and health condition, provide advice on how to take appropriate activity.

- **Nutrition** – good nutrition is key to boosting immunity.

- **Sleep** – again, sleep is key to keeping a strong immune system. People should be advised to maintain normal sleep patterns and good sleep hygiene.

- **Mind** – the longer people are isolated the more mental health will suffer, particularly for people living on their own. Be sure to offer strategies for good mental health by advising people to keep mentally active with learning and playing, maintain social relationships using online video conferencing tools such as WhatsApp and FaceTime.

Physiotherapists may find themselves in a position to reduce the workload in emergency departments and/or divert staff to contribute to the care of hospitalised COVID19 cases. The key to workforce planning is to identify what the unique contribution is of your clinic and/or staff, and what your generic contribution is to pandemic planning:

- Respiratory and on-call teams can be mobilised to the intensive care units and medical wards.

- Musculoskeletal physiotherapists can contribute in the rehabilitation phase to assist recovered COVID-19 cases return to full function.

- Outpatient departments in hospitals could assist with acute/urgent injury cases that present to emergency departments to keep them out of the contagious environments, such as keeping them out of COVID-19 screening queues.

- Service providers can set up telemedicine services to keep people socially distanced and out of contagious environments.

Physiotherapists are required to have specialised knowledge, skills and decision-making to work within ICU [4]. During the pandemic, there is a high demand for hospital beds, especially during the times when the pandemic reaches its peak in a country or area. This leads to patients being discharged sooner than would normally be the case. Rehabilitation is crucial in this scenario to prepare a patient for discharge, coordinating complex discharges and to safeguard the continuity of care.

Due to digitalization of educational process, students master the methods of telemedicine consultations that may become a wise alternative to direct contact for physiotherapists. To reduce transmission or in the case where a clinic is forced to close, they may consider implementing digital strategies to continue the delivery of their service. There are currently no established or recognised global standards or agreement for delivering physiotherapy care digitally. However, the overall emerging evidence appears to indicate that digital technologies are providing new opportunities for the physical therapy profession to deliver high-quality and acceptable care to users of their service in ways that can have benefits for all. Some national physiotherapy organisations are welcoming the use of digital practices where it enhances the service to the patient. To implement telemedicine a variety of approaches can be used, e.g. use of general communication tools such as email, chat/messaging and video conferencing and/or physiotherapy specific platforms such as online exercise prescription tools. It is important for the students to take into account the barriers to access the use of these tools for some patients.

REFERENCES

1. World Health Organization
Coronavirus disease 2019 (COVID-19) Situation Report 46 (2020)
2. https://www.physio-pedia.com/COVID-19:_Post-Acute_Rehabilitation
3. <https://www.dictionary.com/e/coronavirus-words/>
4. <https://www.sciencedirect.com/science/article/pii/S183695532030028>

EFFICIENT TECHNIQUES IN LEARNING FOREIGN LANGUAGES OF MEDICAL STUDENTS

Rybiy L. A.
Cherkasy Medical Academy

Effective acquisition of an educational subject depends on a lot of factors: discipline, text-book availability, learning wish, psychological atmosphere, background knowledge, etc. But principles of tackling the basics of the instruction are adjacent. The emphasis should be on efficient tasks which promote learning achievements in crossdisciplinary ties. The content of linguistic instruction should include the exercises which are neither easy nor difficult, they have to match the available level of knowledge. So, it is a teacher's priority to give various tasks. For example, the teacher notices that this student hasn't learnt the words. In such a situation learners should do some lexical exercises (matching, definition, true-false statements, completion). For some students speaking English fluently, these exercises may be too easy. They should have a practice in speaking, writing an essay, and doing some fluent activities. So, we have to evaluate specific needs of the students and ask them to do the exercises that are relevant and corresponding to speech habits and skills.

The most interesting for the students are gap filling activities when they work in pairs or a team: activities «involving information gaps can be used at all levels of instruction to create communicative needs and motivate interaction» [1]. And the final aim of the lesson's goal is a meaningful practice, students use the language on their own, without teacher's help and intervention, fluently expressing their thoughts and occasionally giving examples from their own experiences: «...it appears that contextualized, appropriate, meaningful communication in the second language seems to be the best possible practice the second language learner could engage in» [2].

While working on the topic Bone Marrow Examination on the pre-reading stage students study the words of the unit: *unambiguous, informed consent, routine, smear, to undergo, malignancy, fungal, acute, to improve*. Then they are given the task to find the pair of synonyms among the given words: *proper, to evaluate, to reveal, primary, to assess, initial, to find out, correct*. Then they fill in the table when only nouns and some verbs are given: *examination, to describe, to evolve, to estimate, identification, to determine, to confirm, to detect, to reduce*. The task is to fill in the gaps. At the while-reading stage students supply the definitions to the terms: *routine, medullary, microscopic, hematological, immunological, biopsy, chemotherapy*. The task of finding the definitions to these terms is done at while-reading stage as students can guess and learn the meanings of these words from the context with the help of illustrative sentences the teacher supplies. The next task asks to encode the abbreviations: *RBC, WBC, CBC*. Completion of the sentences is one of the effective drilling tasks: 1. *In some patients the*

examination of the bone marrow is needed for... 2. Neumann was the first to describe... 3. Since the 19th century techniques for bone marrow procedures have... 4. The usage of bone marrow examination is crucial in evaluating...

Students may be proposed some role playing: You have a problem with your head which is causing you pain. Imagine the pain you might feel, and be ready to answer the doctor's questions in a lot of details. Think about the following details: where? when? how bad? type of pain? same place or moving? getting better/worse? what helps? makes it worse? The character of pain: burning, stabbing, throbbing, shooting, constant, frequent, occasional, mild, moderate, severe, getting better, getting worse, staying the same.

These gap filling activities are met with interest by students:

1. Listen to the doctor getting personal details from a patient at a hospital. As you listen, complete the form of a Patient Record (surname, first name, gender, DOB, place of birth, occupation, marital status, contact number, smoking and alcohol intake (if there is any), reason for admission, family history (mental illness, diabetes, tuberculosis, HIV/ AIDS). Listen again and reconstruct the questions the doctor asks.

2. Work in pairs. You are going to play the role of a patient admitted to the hospital. Invent the following details: allergies, occupation, family history, date and place of birth, smoking and alcohol intake, marital status, reason for admission, medical history.

Now change roles. Student A is a doctor. He asks the student B, the patient, questions to fill in the patient record.

Such tasks as to present orally a mini-lecture on functioning of any human organs, to speak on the tools, equipment, glassware found at the diagnosing laboratory are given to smarter learners, who are acquainted with research and reference literature principles. So, handling of such tasks is beneficial for all participants of the instruction.

REFERENCES

1. Allright D. Bailey K. Focus on the Language Classroom – Cambridge: Cambridge Univers. Press, 2005. – 250 p.

2. Teacher training references. Упоряд. С. Куриш – Київ: Вид. дім «Шкіл. світ» : Вид. Л. Галіціна, 2006 – 112с.

AN ALTERNATIVE WAY OUT OF A CRISIS SITUATION

Shoptenko V. R.

Eroshevich M. M.

Research advisor-Gorenko L. M., PHD, associate professor

Cherkasy Institute of Fire safety named after Chernobyl Heroes

Of The National University of civil protection of Ukraine

Among modern scientists in the field of Crisis Psychology, Mikhail Khasminsky has a special approach. According to him, the reason for psychological problems is a shift in values.

Any person experiences crises many times in their life, but you can go through them refreshed, or you can get stuck [1]. To get out of the crisis, you need to rely on something solid and reliable. Our ancestors had such a support – faith. They were much more deeply integrated into religion. Religion is not only a sacred work on the soul through prayer, self-restraint, forgiveness, and other possibilities, from the point of view of psychology, it is also a unique way to structure the individual. Thanks to it, a person knows what is most important and what is secondary in life, what is possible and what is not, and builds his life in accordance with these priorities. A religious framework can make the situation more understandable and help in reaching almost all stages and types of crises. It was the emasculation and necrosis of spiritual life that led us to a mass crisis of consciousness and problems in the field of psychological and mental health.

200 years ago, there were no psychologists, psychotherapists, or antidepressants. How did our ancestors survive the loss of loved ones, wartime violence, serious illnesses, and family conflicts? And why are we no longer coping with crises on our own in our time?

Today, a huge flow of information is pouring out on us, and for the most part – Information noise. How is the information field built? The emphasis is placed not on a reasoned, thoughtful and balanced position of a person, but on various opinions [2, 31]. The disaster is that everyone can express any superficial, and often erroneous statement, for example, on the internet, while thousands of people will read this idea, listen and believe in its truth.

As an example, Mikhail Khasminsky gives the following example. You can hear: «Did your parents say that you need to respect your elders? But this is their opinion, and I have something else: «if they interfere with life, you can take them to a boarding school.» Analyzing this statement from the point of view of selfish life logic, it is difficult to object to anything. In this situation, what says so about the elders, did not cultivate respect for others. His authority is random people: bloggers, TV and radio hosts, and so on.

From endless thoughts, imposed surrogates of values, a person is lost. It cannot structure information flows, because there is no structure within it. It has become a cog in a consumer society, where a person's value is

determined by their purchasing power. They impose a list of needs on us: self-realization, recognition, social status, and so on. But this is not what makes a person happy, because happy is the one who has satisfied the needs of the soul, which differ from the above list. The main and only need of the soul is love.

Therefore, according to Mikhail Khasminsky [1], the way out is to return to proven values. A person with a built-up system of priorities has a different attitude to death, losses, and difficult trials and experiences them differently. She understands that pain is not evil, but a means of taking care of ourselves, and trials can actually be salvation, that through humility, perhaps prayer, inner work, you can get more than through complaining, cruelty and blaming everyone around you.

In addition, one might wonder why there are so many divorces today. The author suggests asking people what love is. Explanations will begin: they say, this is the feeling when we are happy together ... But after all, drinking buddies often have this feeling! And our ancestors understood love not as a feeling at all, but as a sacrifice: forgiveness of the other, joint creation, mutual understanding. As much as you can sacrifice for a person for free, so much do you love them. Today, in the family, often everyone selfishly wants to get something for themselves from this union.

The course of crises in people is connected precisely with the worldview. If we want to be mentally healthy, we must observe the hygiene of the soul. Professor Zurab Kekelidze, deputy director of the Serbsky State Research Center for social and Forensic Psychiatry, said very well on this occasion: «there is such a thing as hygiene. Don't do anything that disrupts your mental health! Read the Ten Commandments – everything is written there! Without knowing the laws, we do a lot of stupid things.»

In fact, this is evidenced by the experience of generations who lived before us. They understood this well, saw it, felt the results, and passed it on to their children. Perhaps we should do the same.

REFERENCES

1. Хасьминский М. Кризисный психолог: «Причина психологических проблем – в смещении ценностей» / М. Хасьминский // *Електронні дані*. – Режим доступу: <http://khasminski.ru/krizisnyi-psiholog-prichina-psihologicheskikh-problem-v-smeshhenii-tsennostey>. – (дата звернення 18.01.2018 р.).

2. Лейбман А. В. Формула Бога. Как работают системные расстановки и Единое информационное поле Вселенной / А. В. Лейбман, В. А. Дюков. – СПб.: ИГ «Весь», 2015. – 336 с.

АВТОРСЬКИЙ ПОКАЖЧИК

Аврамов Д. С.	64	Войтович А. С.	96
Алексеев А. Г.	76	Волинець Д.	278
Андрієнко І. М.	228	Ворона І. С.	98
Антонюк М. С.	273	Гаваза А. О.	10
Банделюк М. В.	229	Гармаш Г. О.	280
Бевз О. В.	65	Гвоздь В. М.	197
Березовський А.	157	Гірченко Т. Д.	248
Берендєєва А. І.	79	Гойда І. І.	100
Біда О.	68	Голембійовська О. І.	201
Білан А. В.	70	Головченко А. В.	235
Білоус А.	72	Голоскова Д. Р.	104
Білько П.	74	Гончар Б.	106
Бінецька О. В.	286	Гончаренко І.	282
Бобров В. О.	76	Горбаченко Ю. М.	64,70,117,128, 139,141,142,154,164,171,228
Богун Л. В.	313	Горбунов В.	108
Болбас О. М.	82	Гордієнко А. М.	90
Болгар В. Ю.	79	Горіла К. В.	13
Болгар Н. Г.	84	Грибенюк Г. С.	273,295,316
Бондаренко В. С.	85	Даниленко Д.	284
Бондаренко К. О.	88	Данильченко Н. А.	111
Бордаков В. В.	90	Дахно І.	113
Борисов А. В.	5	Даценко В. О.	15,16
Брайченко С. М.	231	Дворецька М. В.	115
Бужин О.	157	Дейнега Б. А.	117
Вакуленко О. В.	8,92	Деренко В. М.	90
Верещак В. О.	94	Джолос С. В.	231
Ветошко К. В.	9	Діденко Т. О.	19
Власовська Т. Г.	82	Дробонного О.	118
Вовк Н. П.	104,123		

Друзь П. В.	120	Кучук А. М.	9,31,37,49,51
Дулгерова О. М.	253	Лагодзінський М. В.	149,153
Єремейчук А. Р.	123	Левицький Р. М.	154
Єрьома О. С.	126,237	Леніть В. О.	155
Журбинський Д. А.	33,201,204	Леніть С. О.	33
Завгородня Ю. С.	21	Литвиненко К. О.	286
Завідня В. І.	128	Литвиновський Є. Ю.	5
Заєць Д.	129	Литвин В. Л.	243
Заєць Р. А.	88,98	Літвін В.	157
Засунько С. С.	191	Мазниченко Д. О.	35,288
Захаров Д. Д.	134,239	Майстренко О. С.	248
Захарова В. З.	132	Майстренко С. В.	161
Землянський О. М.	84,209	Майстро С. В.	28
Іваненко Д.	23	Маляренко А. О.	164
Кащенко А. О.	104	Мамалига В. В.	37
Кіпич О. Ю.	139	Мельник О. Г.	35,181,214
Климась Р. В.	26	Мельник Р. П.	43
Ковальчук В. В.	141	Микитенко Д. А.	251
Колісніченко О. Є.	142	Миколенко А. С.	253
Коноваленко В. С.	33	Міненко О. В.	255,290
Костогриз К. Ф.	144	Мінченко О. В.	39
Косяк С. М.	13,293	Мокіна К. Д.	257
Котляр Д. О.	240	Мороз С. В.	293
Крамінський Д. С.	146	Москальова Я. Р.	166
Кривулькін І. М.	53,59,82	Мошура М. В.	295
Кришталь М. А.	74	Мукоїда Р.	167
Кришталь Т. М.	85,212,216,223, 229	Нагла А. Ю.	169
Кропивницький В. С.	28	Нечитайло Б. В.	40
Кузнецова Л.	16,68,113	Новіков С. Д.	59
Куліца О. С.	96,132	Новосад Д. В.	43
		Обоянський Б. О.	300

Одинець А. В.....	26	Сігалова Ю. О.....	51
Орлов В. О.....	65	Сікорська Д. Р.....	270
Орлова О. О.....	45	Сіпко В.....	184
Оснадчук В.....	301	Сліпчук М. В.....	144
Очеретяний В. В. ..	111,166,170,251, 257	Слюсаренко О.....	306
Панімаш Ю. В.	115,175,176,189, 190,259	Смик С. А.	146
Панічевська А. С.....	171	Снігур В. А.	308
Пархоменко Т. В.....	288,300	Солончак М. Л.	187
Пасинчук К. М....	19,47,65,72,90,100, 144,146,173,195	Сотоцька С. О.	189
Пасинчук О. В.....	47	Спіркіна О. О.....	310,312,321
Пекарчук А. В.....	49	Станько Д. А.....	190
Перевізник В. М.	261	Стовба К. В.	191
Письменний Б.....	175	Супрунов Г. В.	195
Плечко Ю. О.	204	Сухорецька Л. В.....	53
Подгорнов О. В.....	261	Тамуров М. Г.....	310
Покалюк В. М.....	96	Танащук Р. М.....	312
Порицька С. О.	176	Тарабака О. Д.....	84
Потилко Д.....	303	Тарасов С.....	23,106,108,118,129, 179,184,221
Пошембайло І.....	179	Терент'єва А. В.	10,206
Прокопенко Д. В.	264	Толкач С. В.....	197
Разноглазова С. І.	209	Томіленко М. А.	267
Рижова В. О.....	181	Тутак Ю. С.....	201
Рудешко І. В.	218	Усенко А. С.....	204
Рябоконт В.....	278,282,284,301, 303,306	Усик С. О.	206
Салюк Б. О.....	146	Усов Д. В.....	235
Самань Р. О.....	183	Федоренко Д. С.....	308
Самань Р. Я.....	266	Федоренко Я. А.....	280
		Філософ М. Б.....	313
		Фоменко В. М.....	161
		Фурдик А. О.....	209

<i>Харкавенко В. О.</i>	212	<i>Шеремета А. О.</i>	218
<i>Харченко В. В.</i>	19	<i>Шинкаренко Л. І.</i>	173
<i>Хаткова Л. В.</i>	55	<i>Шмигаль М. В.</i>	316
<i>Хоменко М. І.</i>	55	<i>Шпак М.</i>	221
<i>Хоменко П. П.</i>	214	<i>Ярошенко Б. М.</i>	321
<i>Чередніченко К. С.</i>	84	<i>Ящук М. І.</i>	223
<i>Черненко О. М.</i>	288,300	<i>Chubina A. S.</i>	225
<i>Чорномаз І. К.</i>	120	<i>Eroshevich M. M.</i>	329
<i>Чубань В. С.</i>	16,264	<i>Kats L. V.</i>	62
<i>Чубіна Т. Д.</i>	8,92,94,126,134,149, 153,155,169,183,187,237,239,240, 243,266,267	<i>Kravchenko O. P.</i>	323
<i>Чуйков В. В.</i>	216	<i>Krichker O. Ye.</i>	62,270
<i>Шевченко І. А.</i>	59	<i>Pietukhova O. V.</i>	324
<i>Шевченко І. І.</i>	59	<i>Rybiy L. A.</i>	327
		<i>Shoptenko V. R.</i>	329

ЗМІСТ

Секція 1. Нормативно-правове регулювання ЄДСЦЗ: стан та проблеми

Борисов А. В., Литвиновський Є. Ю.

НОРМАТИВНО-ПРАВОВЕ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ УДОСКОНАЛЕННЯ ФУНКЦІОНУВАННЯ ЄДИНОЇ ДЕРЖАВНОЇ СИСТЕМИ ЦИВІЛЬНОГО ЗАХИСТУ У ПУБЛІКАЦІЯХ НАУКОВОГО ВІСНИКА: ДЕРЖАВНЕ УПРАВЛІННЯ	5
--	----------

Вакуленко О. В., Чубіна Т. Д.

MIĘDZYNARODOWE ASPEKTY FUNKCJONOWANIA OBRONY CYWILNEJ	8
--	----------

Ветошко К. В., Кучук А. М.

ЗАХИСТ ОСІБ, ЩО ПОРУШИЛИ ЗАКОН: СПРОБА ФІЛОСОФСЬКО- ПРАВОВОГО ОСМИСЛЕННЯ	9
---	----------

Гаваза А. О., Терент'єва А. В.

МОЖЛИВІСТЬ ІМПЛЕМЕНТАЦІЇ В УКРАЇНІ СВІТОВОЇ ПРАКТИКИ КУЛЬТУРИ БЕЗПЕКИ ПРОТИМІННОЇ ДІЯЛЬНОСТІ	10
---	-----------

Горіла К. В., Косяк С. М.

ВИТОКИ КОНСТИТУЦІЙНОГО ПРАВА УКРАЇНИ (XII ст.)	13
---	-----------

Даценко В. О., Чубань В. С.

ДО ПИТАННЯ ПРО КУПІВЛЮ-ПРОДАЖ ЖИТЛА	15
--	-----------

Даценко В., Кузнецова Л.

ЗАКОНОДАВЧЕ УНОРМУВАННЯ ПОЛІЦЕЙСЬКОЇ ДІЯЛЬНОСТІ	16
--	-----------

Діденко Т. О., Харченко В. В., Пасинчук К. М.

НОРМАТИВНО-ПРАВОВЕ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ОРГАНІЗАЦІЇ ДІЛОВОДСТВА В НАЦІОНАЛЬНОМУ УНІВЕРСИТЕТІ ЦИВІЛЬНОГО ЗАХИСТУ УКРАЇНИ ТА ЙОГО ПІДПОРЯДКОВАНИХ ПІДРОЗДІЛАХ	19
--	-----------

Завгородня Ю. С.

ПРАВА ДИТИНИ ЯК ЗОБОВ'ЯЗАННЯ ДЕРЖАВИ	21
---	-----------

Іваненко Д., Тарасов С.

ОРГАНІЗАЦІЙНІ ЗАСАДИ ПОРЯДКУ ВІДБОРУ, ВИВЧЕННЯ ТА ПРИЗНАЧЕННЯ НА ПОСАДИ ОСІБ РЯДОВОГО І НАЧАЛЬНИЦЬКОГО СКЛАДУ ОРГАНІВ І ПІДРОЗДІЛІВ ЦИВІЛЬНОГО ЗАХИСТУ	23
---	-----------

Климась Р. В., Одинець А. В.

РЕЗУЛЬТАТИ АНАЛІЗУВАННЯ СТАНУ З ПОЖЕЖАМИ ТА ЇХ НАСЛІДКІВ В УКРАЇНІ У 2020 РОЦІ	26
---	-----------

Кропивницький В. С., Майстро С. В.

РЕЗУЛЬТАТИВНІСТЬ ВИКОНАННЯ УГОДИ ПРО АСОЦІАЦІЮ МІЖ УКРАЇНОЮ ТА ЄВРОПЕЙСЬКИМ СОЮЗОМ У СФЕРІ ЦИВІЛЬНОГО ЗАХИСТУ	28
--	-----------

Кучук А. М.

ЛЮДСЬКІ ПРАВА: ЗМІНА ВІТЧИЗНЯНОЇ ПАРАДИГМИ	31
---	-----------

<i>Лепіть С. О., Коноваленко В. С., Журбинський Д. А.</i> ПРІОРИТЕТНІ НАПРЯМИ ЗАКОНОДАВЧОГО ТА ОРГАНІЗАЦІЙНОГО ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ПАСПОРТИЗАЦІЇ ОБ'ЄКТІВ КРИТИЧНОЇ ІНФРАСТРУКТУРИ	33
<i>Мазниченко Д. О., Мельник О. Г.</i> СУЧАСНИЙ СТАН НОРМАТИВНО-ПРАВОВОГО РЕГУЛЮВАННЯ ЗДІЙСНЕННЯ ДЕРЖАВНОГО НАГЛЯДУ (КОНТРОЛЮ) У СФЕРІ ЦИВІЛЬНОГО ЗАХИСТУ, ПОЖЕЖНОЇ ТА ТЕХНОГЕННОЇ БЕЗПЕКИ	35
<i>Мамалига В. В., Кучук А. М.</i> ЗАХИСТ ПРАВ ЛЮДЕЙ ЯК ЗАГАЛЬНИЙ ПРИНЦИП.....	37
<i>Мінченко О. В.</i> РІВНІ ПРАВОВОЇ ФОРМАЛІЗАЦІЇ ЮРИДИКО-ЛІНГВІСТИЧНИХ ЗНАНЬ ТА ПРАВОУТВОРЕННЯ: ОКРЕМІ ЗАУВАГИ.....	39
<i>Нечитайло Б. В.</i> ДЕЯКІ АСПЕКТИ ПРАВОВОГО ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ДІЯЛЬНОСТІ СУБ'ЄКТІВ ЗАПОБІГАННЯ ТА ПРОТИДІЇ ДОМАШНЬОМУ НАСИЛЬСТВУ В УКРАЇНІ.....	40
<i>Новосад Д. В., Мельник Р. П.</i> АКТУАЛЬНІСТЬ ПОСИЛЕННЯ АДМІНІСТРАТИВНОЇ ВІДПОВІДАЛЬНОСТІ ЩОДО ЗАЛУЧЕННЯ ТЕХНІКИ ТА ЗАСОБІВ СПЕЦІАЛЬНИХ СЛУЖБ НЕ ЗА ПРИЗНАЧЕННЯМ	43
<i>Орлова О. О.</i> МІСЦЕ ЮРИДИЧНИХ КЛІНІК В СИСТЕМІ НАДАННЯ БЕЗОПЛАТНОЇ ПЕРВИННОЇ ПРАВОВОЇ ДОПОМОГИ.....	45
<i>Пасинчук К. М., Пасинчук О. В.</i> ЗМІСТ І СУТНІСТЬ ЕЛЕКТРОННОГО СУДУ ЯК АДМІНІСТРАТИВНО-ПРАВОВОЇ КАТЕГОРІЇ.....	47
<i>Пекарчук А. В., Кучук А. М.</i> СИСТЕМА ПРАВА В ПОНЯТІЙНО-КАТЕГОРІАЛЬНОМУ АПАРАТІ ПРАВОЗНАВСТВА	49
<i>Сігалова Ю. О., Кучук А. М.</i> ПРАВО НА ЗАХИСТ ЯК НЕВІД'ЄМНЕ ПРАВО.....	51
<i>Сухорецька Л. В., Кривулькін І. М.</i> РОЗРОБЛЕННЯ РЕКОМЕНДАЦІЙ З УДОСКОНАЛЕННЯ НОРМАТИВНО-ПРАВОВОЇ ТА НОРМАТИВНОЇ БАЗИ, ЩО РЕГЛАМЕНТУЄ ПРОЦЕСИ ПАСПОРТИЗАЦІЇ ПОТЕНЦІЙНО НЕБЕЗПЕЧНИХ ОБ'ЄКТІВ І ВЕДЕННЯ ДЕРЖАВНОГО РЕЄСТРУ ПОТЕНЦІЙНО НЕБЕЗПЕЧНИХ ОБ'ЄКТІВ	53
<i>Хоменко М. І., Хаткова Л. В.</i> ЮРИДИЧНА ВІДПОВІДАЛЬНІСТЬ ЗА ПОРУШЕННЯ ВИМОГ БЕЗПЕКИ НА ОБ'ЄКТАХ РІЗНИХ ФОРМ ВЛАСНОСТІ.....	55

<i>Шевченко І. І., Новіков С. Д., Шевченко І. А., Кривулькін І. М.</i>	
ДОСЛІДЖЕННЯ ТА АНАЛІЗУВАННЯ МІЖНАРОДНИХ ТА ЄВРОПЕЙСЬКИХ СТАНДАРТІВ ДЛЯ ВСТАНОВЛЕННЯ ВІДПОВІДНОСТІ НАУКОВО-ТЕХНІЧНОЇ ПРОДУКЦІЇ СТРАХОВОГО ФОНДУ ДОКУМЕНТАЦІЇ ВИМОГАМ МІЖНАРОДНОЇ СИСТЕМИ ТЕХНІЧНОГО РЕГУЛЮВАННЯ	59
<i>Kats L. V., Krichker O. Ye.</i>	
FIRE SAFETY LEGISLATION IN ENGLAND.....	62

Секція 2. Організаційно-управлінське забезпечення діяльності ЄДСЦЗ

<i>Аврамов Д. С., Горбаченко Ю. М.</i>	
ОРГАНІЗАЦІЯ УПРАВЛІННЯ ТА ЗВ'ЯЗКУ В УМОВАХ АВАРІЇ НА КОМПРЕСОРНІЙ ГАЗОВІЙ СТАНЦІЇ МІСТА ЯГОТИН	64
<i>Бевз О. В., Орлов В. О., Пасинчук К. М.</i>	
ДЕЯКІ ОСОБЛИВОСТІ ФУНКЦІОНУВАННЯ СИСТЕМИ ЦИВІЛЬНОГО ЗАХИСТУ В СУЧАСНИХ УМОВАХ	65
<i>Біда О., Кузнецова Л.</i>	
ОКРЕМІ ЕЛЕМЕНТИ УПРАВЛІНСЬКОЇ ДІЯЛЬНОСТІ НАЦІОНАЛЬНОЇ ПОЛІЦІЇ УКРАЇНИ.....	68
<i>Білан А. В., Горбаченко Ю. М.</i>	
ПІДХОДИ САМОРЕГУЛЯЦІЇ ДИСЦИПЛІНОВАНОЇ ПОВЕДІНКИ ПРАЦІВНИКІВ СЛУЖБИ ЦИВІЛЬНОГО ЗАХИСТУ	70
<i>Білоус А., Пасинчук К. М.</i>	
ДЕЯКІ ПИТАННЯ ФУНКЦІОНУВАННЯ ОРГАНІВ МІСЦЕВОГО САМОВРЯДУВАННЯ ПІД ЧАС ОРГАНІЗАЦІЇ БЕЗПЕКИ ЖИТТЄДІЯЛЬНОСТІ ТЕРИТОРІАЛЬНИХ ГРОМАД	72
<i>Білько П., Кришталі М. А.</i>	
ДЕЯКІ АСПЕКТИ ФОРМУВАННЯ ПРОФЕСІЙНОЇ КУЛЬТУРИ ОСОБОВОГО СКЛАДУ ПІДРОЗДІЛУ ДСНС В ПРОЦЕСІ ПРОФЕСІЙНОЇ ПІДГОТОВКИ.....	74
<i>Бобров В. О., Алексєєв А. Г.</i>	
ПОРІВНЯННЯ МЕТОДІВ ПРОГНОЗУВАННЯ ЗОН ЗАРАЖЕННЯ ПРИ АВАРІЯХ З ВИКИДОМ НХР В РІЗНИХ КРАЇНАХ.....	76
<i>Болгар В. Ю., Берендєєва А. І.</i>	
РЕФОРМУВАННЯ ГІДРОМЕТЕОРОЛОГІЧНОЇ СЛУЖБИ ДЕРЖАВНОЇ СЛУЖБИ З НАДЗВИЧАЙНИХ СИТУАЦІЙ	79
<i>Болбас О. М., Власовська Т. Г., Кривулькін І. М.</i>	
ВЗАЄМОДІЯ ЄДИНОЇ ДЕРЖАВНОЇ СИСТЕМИ ЦИВІЛЬНОГО ЗАХИСТУ З ДЕРЖАВНОЮ СИСТЕМОЮ СТРАХОВОГО ФОНДУ ДОКУМЕНТАЦІЇ ПІД ЧАС ПРОВЕДЕННЯ АВАРІЙНО-РЯТУВАЛЬНИХ ТА ІНШИХ НЕВІДКЛАДНИХ РОБІТ. СЬОГОДЕННЯ ТА ПЕРСПЕКТИВИ.....	82

<i>Болгар Н. Г., Чередніченко К. С., Тарабака О. Д., Землянський О. М.</i> ДОСЛІДЖЕННЯ ОСОБЛИВОСТЕЙ МОНІТОРИНГУ НЕБЕЗПЕЧНИХ СИТУАЦІЙ НА АВТОЗАПРАВНИХ СТАНЦІЯХ.....	84
<i>Бондаренко В. С., Кришталь Т. М.</i> ДЕЯКІ АСПЕКТИ ДЕРЖАВНОЇ ПОЛІТИКИ У СФЕРІ ЦИВІЛЬНОГО ЗАХИСТУ ОБ'ЄДНАНИХ ТЕРИТОРІАЛЬНИХ ГРОМАД.....	85
<i>Бондаренко К. О., Заєць Р. А.</i> ДОСЛІДЖЕННЯ АБРАЗІЙНИХ ПРОЦЕСІВ БЕРЕГІВ КАХОВСЬКОГО ВОДОСХОВИЩА ДЛЯ ВПРОВАДЖЕННЯ БЕРЕГОЗАХИСНИХ ЗАХОДІВ	88
<i>Бордаков В. В., Гордієнко А. М., Деренко В. М., Пасинчук К. М.</i> НАПРЯМИ МОДЕРНІЗАЦІЇ СИСТЕМИ ЦИВІЛЬНОГО ЗАХИСТУ В УКРАЇНІ.....	90
<i>Вакуленко О. В., Чубіна Т. Д.</i> СИСТЕМА ДЕРЖАВНОГО УПРАВЛІННЯ В УМОВАХ НС РІЗНОГО ХАРАКТЕРУ В СПОЛУЧЕНИХ ШТАТАХ АМЕРИКИ.....	92
<i>Верещак В. О., Чубіна Т. Д.</i> ЛЮКСЕМБУРГ: ДОСВІД ПОБУДОВИ ТА ДІЯЛЬНОСТІ СИСТЕМ ЦИВІЛЬНОГО ЗАХИСТУ	94
<i>Войтович А. С., Куліца О. С., Покалюк В. М.</i> КОНЦЕПТУАЛЬНІ ОСНОВИ ОЦІНКИ РИЗИКУ У СФЕРІ ПРИРОДНО-ТЕХНОГЕННОЇ БЕЗПЕКИ.....	96
<i>Ворона І. С., Заєць Р. А.</i> КОМПЛЕКСНИЙ ПІДХІД ПРИ ОРГАНІЗАЦІЇ ПРОТИПОВЕНЕВОГО ЗАХИСТУ НАСЕЛЕННЯ І ТЕРИТОРІЙ.....	98
<i>Гойда І. І., Пасинчук К. М.</i> ОРГАНІЗАЦІЯ ЦИВІЛЬНОГО ЗАХИСТУ В ЗАКЛАДАХ ОСВІТИ.....	100
<i>Голоскова Д. Р., Кащенко А. О., Вовк Н. П.</i> КОМУНІКАТИВНА СТРАТЕГІЯ ЯК СКЛАДОВА КОМУНІКАЦІЇ В ОРГАНІЗАЦІЇ.....	104
<i>Гончар Б., Тарасов С.</i> ОРГАНІЗАЦІЙНО-УПРАВЛІНСЬКІ ЗАСАДИ ПРОВЕДЕННЯ АТЕСТУВАННЯ ОСІБ РЯДОВОГО І НАЧАЛЬНИЦЬКОГО СКЛАДУ В ОРГАНАХ І ПІДРОЗДІЛАХ ЦИВІЛЬНОГО ЗАХИСТУ.....	106
<i>Горбунов В., Тарасов С.</i> УПРАВЛІННЯ КАДРОВИМИ РИЗИКАМИ В ОРГАНАХ І ПІДРОЗДІЛАХ ЦИВІЛЬНОГО ЗАХИСТУ	108
<i>Данильченко Н. А., Очеретяний В. В.</i> CHARAKTERYSTYKA STANÓW GOTOWOŚCI OBRONNEJ KRAJU	111
<i>Дахно І., Кузнєцова Л.</i> ЩОДО ПИТАННЯ ФОРМ ТА МЕТОДІВ В РОБОТІ НАЦІОНАЛЬНОЇ ПОЛІЦІЇ УКРАЇНИ	113
<i>Дворецька М. В., Панімаш Ю. В.</i> ВИКОРИСТАННЯ ІНТЕРАКТИВНИХ МЕТОДІВ НАВЧАННЯ У ПІДГОТОВЦІ МАЙБУТНІХ ФАХІВЦІВ З ОХОРОНИ ПРАЦІ	115

Дейнега Б. А., Горбаченко Ю. М.

ФУНКЦІОНУВАННЯ ПОЛТАВСЬКОЇ ТЕРИТОРІАЛЬНОЇ ПІДСИСТЕМИ В РЕЖИМІ НАДЗВИЧАЙНОЇ СИТУАЦІЇ В РАЗІ ВИБУХУ НА ТЕХНОЛОГІЧНІЙ УСТАНОВЦІ СУЛЬФІДОВІСНИХ КОНДЕНСАТІВ КРЕМЕНЧУЦЬКОГО НАФТОПЕРЕРОБНОГО ЗАВОДУ	117
---	------------

Дробого О., Тарасов С.

ОРГАНІЗАЦІЙНО-УПРАВЛІНСЬКІ ЗАСАДИ ВРЕГУЛЮВАННЯ КОНФЛІКТУ ІНТЕРЕСІВ В ОРГАНАХ І ПІДРОЗДІЛАХ ЦИВІЛЬНОГО ЗАХИСТУ	118
--	------------

Друзь П. В., Черномаз І. К.

АНАЛІЗ ДОСЛІДЖЕННЯ ДЕРЖАВНОЇ КАДРОВОЇ ПОЛІТИКИ УКРАЇНИ У СФЕРІ ПУБЛІЧНОГО УПРАВЛІННЯ ТА АДМІНІСТРУВАННЯ	120
--	------------

Єремейчук А. Р., Вовк Н. П.

ПОРІВНЯЛЬНИЙ АНАЛІЗ ЕКСПЛІКАЦІЇ ПОНЯТТЯ «УПРАВЛІНСЬКА КОМУНІКАЦІЯ»	123
---	------------

Єрьома О. С., Чубіна Т. Д.

РИЗИК УПРАВЛІНСЬКОЇ ДІЯЛЬНОСТІ, ПОКАЗНИКИ ЕФЕКТИВНОСТІ ТА БЕЗПЕКИ ПІД ЧАС ПРИЙНЯТТЯ УПРАВЛІНСЬКИХ РІШЕНЬ. ГРУПИ ТА ВИДИ РИЗИКУ УПРАВЛІНСЬКОЇ ДІЯЛЬНОСТІ	126
--	------------

Завідня В. І., Горбаченко Ю. М.

ПІДГОТОВКА ОСІБ РЯДОВОГО ТА НАЧАЛЬНИЦЬКОГО СКЛАДУ СЛУЖБИ ЦИВІЛЬНОГО ЗАХИСТУ ДО ДІЙ В ЕКСТРЕМАЛЬНИХ УМОВАХ	128
--	------------

Заєць Д., Тарасов С.

ОСОБЛИВОСТІ ФОРМУВАННЯ ТА РЕАЛІЗАЦІЇ КАДРОВОЇ ПОЛІТИКИ У СФЕРІ ЦИВІЛЬНОГО ЗАХИСТУ УКРАЇНИ	129
--	------------

Захарова В. З., Куліца О. С.

МОДЕЛІ ТА ІНФОРМАЦІЙНА ТЕХНОЛОГІЯ УПРАВЛІННЯ ЛІКВІДАЦІЄЮ НАСЛІДКІВ НАДЗВИЧАЙНИХ ПРИРОДНИХ СИТУАЦІЙ	132
---	------------

Захаров Д. Д., Чубіна Т. Д.

СУЧАСНІ НЕБЕЗПЕКИ ТА ЗАГРОЗИ ЛЮДСТВУ Й ОСНОВНІ ПРИНЦИПИ ТА НАПРЯМКИ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ БЕЗПЕКИ НА ГЛОБАЛЬНОМУ ТА НАЦІОНАЛЬНОМУ РІВНЯХ	134
--	------------

Кіпич О. Ю., Горбаченко Ю. М.

СИСТЕМА УПРАВЛІННЯ ЦИВІЛЬНОГО ЗАХИСТУ ПРИ РЕАГУВАННІ НА НАДЗВИЧАЙНІ СИТУАЦІЇ	139
---	------------

Ковальчук В. В., Горбаченко Ю. М.

ОПОВІЩЕННЯ СУБ'ЄКТІВ РЕАГУВАННЯ У РАЗІ ВИБУХУ НА ТЕХНОЛОГІЧНОМУ УСТАТКУВАННІ ПРАТ КРИВОРІЗЬКИЙ ЗАВОД ГІРНИЧОГО ОБЛАДНАННЯ	141
--	------------

Колісниченко О. Є., Горбаченко Ю. М.

КЕРІВНИЦТВО РОБОТАМИ З ЛІКВІДАЦІЇ АВАРІЇ НА ТОВ «МЛИН ПЛЮС»	142
--	------------

Костогриз К. Ф., Сліпчук М. В., Пасинчук К. М.

АКТУАЛЬНІ ПИТАННЯ ПЛАНУВАННЯ ТА ОРГАНІЗАЦІЇ БЕЗПЕКИ ЖИТТЄДІЯЛЬНОСТІ В ТЕРИТОРІАЛЬНИХ ГРОМАДАХ.....	144
---	------------

Крамінський Д. С., Салюк Б. О., Смик С. А., Пасинчук К. М.

СИСТЕМНІСТЬ В УПРАВЛІННІ РИЗИКАМИ ВИНИКНЕННЯ НС.....	146
---	------------

Лагодзінський М. В., Чубіна Т. Д.

СТАДІЇ ТА СТРАТЕГІЇ УПРАВЛІННЯ БЕЗПЕКОЮ ТА РИЗИКОМ СОЦІАЛЬНО-ЕКОНОМІЧНИХ ТА ОРГАНІЗАЦІЙНО-ТЕХНІЧНИХ СИСТЕМ.....	149
--	------------

Лагодзінський М. В., Чубіна Т. Д.

SYSTEM OCHRONY PRZECIWOPOŻAROWEJ	153
---	------------

Левицький Р. М., Горбаченко Ю. М.

ОСНОВНІ ЗАХОДИ ТЕРНОПІЛЬСЬКОЇ ТЕРИТОРІАЛЬНОЇ ПІДСИСТЕМИ ЄДСЦЗ В РЕЖИМІ ПІДВИЩЕНОЇ ГОТОВНОСТІ В РАЗІ ЗАГРОЗИ ВИНИКНЕННЯ НАДЗВИЧАЙНОЇ СИТУАЦІЇ ТЕХНОГЕННОГО ХАРАКТЕРУ НА РАДІАЦІЙНО-НЕБЕЗПЕЧНОМУ ОБ'ЄКТІ	154
---	------------

Лепіть В. О., Чубіна Т. Д.

ПОРТУГАЛІЯ: ДОСВІД ПОБУДОВИ ТА ДІЯЛЬНОСТІ СИСТЕМ ЦИВІЛЬНОГО ЗАХИСТУ	155
--	------------

Літвін В., Бужин О., Березовський А.

ВАРІАНТИ ПОДІЛУ ВІДРІЗКА НА ТРИ РІВНІ ЧАСТИНИ – ЗАДАЧІ НА ПОБУДОВУ У ІНЖЕНЕРНІЙ ТА КОМП'ЮТЕРНІЙ ГРАФІЦІ	157
--	------------

Майстренко С. В., Фоменко В. М.

ОСОБЛИВОСТІ ПРОФЕСІЙНОГО СПІЛКУВАННЯ ЯК КЛЮЧОВОГО АСПЕКТУ УПРАВЛІНСЬКОЇ ДІЯЛЬНОСТІ.....	161
--	------------

Маляренко А. О., Горбаченко Ю. М.

ОСОБЛИВОСТІ УПРАВЛІННЯ АВАРІЙНО-РЯТУВАЛЬНИМИ ТА ІНШИМИ НЕВІДКЛАДНИМИ РОБОТАМИ У РАЗІ ВИНИКНЕННЯ НАДЗВИЧАЙНОЇ СИТУАЦІЇ	164
--	------------

Москальова Я. Р., Очеретяний В. В.

OBOWIĄZKI I UPRAWNIENIA ORGANÓW PAŃSTWOWYCH, SAMORZĄDOWYCH I ORGANIZACJI SPOŁECZNYCH	166
---	------------

Мукоїда Р.

ВЗАЄМОДІЯ ПОЛІЦІЇ З ГРОМАДОЮ ПІД ЧАС ПЕРЕХІДНОГО ПЕРІОДУ	167
---	------------

Нагла А. Ю., Чубіна Т. Д.

ДОСВІД ПОБУДОВИ ТА ДІЯЛЬНОСТІ СИСТЕМ ЦИВІЛЬНОГО ЗАХИСТУ В АВСТРАЛІЇ.....	169
---	------------

Очеретяний В. В.

PODSTAWOWE CELE I GŁÓWNE ZADANIA OBRONZ CYWILNEJ W CZASIE ROKOJU I W OKRESIE WOJNY	170
---	------------

Панічевська А. С., Горбаченко Ю. М.

ОСНОВНІ ФУНКЦІЇ КЕРІВНИКА ПІДРОЗДІЛУ СЛУЖБИ ЦИВІЛЬНОГО ЗАХИСТУ	171
---	------------

Пасинчук К. М., Шинкаренко Л. І.

НАЦІОНАЛЬНА БЕЗПЕКА ЯК ОБ'ЄКТ ДЕРЖАВНОГО УПРАВЛІННЯ	173
--	------------

Письменний Б., Панімаш Ю. В.

ЕФЕКТ СИНЕРГІЇ В УПРАВЛІННІ ОРГАНІЗАЦІЄЮ	175
---	------------

Порицька С. О., Панімаш Ю. В.

КОНТРОЛЬ В СИСТЕМІ УПРАВЛІННЯ	176
--	------------

Пошембайло І., Тарасов С.

ОРГАНІЗАЦІЙНО-УПРАВЛІНСЬКІ ЗАСАДИ ФОРМУВАННЯ КАДРОВОГО РЕЗЕРВУ ДЛЯ ПРИЗНАЧЕННЯ НА ВИЩІ ПОСАДИ ОСІБ СЕРЕДНЬОГО ТА СТАРШОГО НАЧАЛЬНИЦЬКОГО СКЛАДУ СЛУЖБИ ЦИВІЛЬНОГО ЗАХИСТУ	179
--	------------

Рижова В. О., Мельник О. Г.

ДО ПИТАННЯ ПРО АВТОМАТИЗАЦІЮ ПЛАНУВАННЯ ТА ЗДІЙСНЕННЯ ЗАХОДІВ ДЕРЖАВНОГО НАГЛЯДУ (КОНТРОЛЮ)	181
--	------------

Самань Р. О., Чубіна Т. Д.

ПРИНЦИПИ ТА ЕТАПИ УПРАВЛІННЯ РИЗИКАМИ В ПРОЦЕСІ УПРАВЛІНСЬКОЇ ДІЯЛЬНОСТІ	183
---	------------

Сіпко В., Тарасов С.

ОРГАНІЗАЦІЙНО-УПРАВЛІНСЬКІ ЗАСАДИ ЗАПОБІГАННЯ КОНФЛІКТУ ІНТЕРЕСІВ ЯК СПОСІБ ПРОТИДІЇ КОРУПЦІЇ	184
--	------------

Солончак М. Л., Чубіна Т. Д.

ВЕЛИКОБРИТАНІЯ ТА ІРЛАНДІЯ: СИСТЕМА ДЕРЖАВНОГО УПРАВЛІННЯ В УМОВАХ НС	187
--	------------

Сотоцька С. О., Панімаш Ю. В.

ЛІДЕРСТВО ЯК ВАЖЛИВА СКЛАДОВА МАЙБУТНІХ ФАХІВЦІВ В СИСТЕМІ ДСНС УКРАЇНИ	189
--	------------

Станько Д. А., Панімаш Ю. В.

ЖІНКА-КЕРІВНИК В СИСТЕМІ ДСНС УКРАЇНИ	190
--	------------

Стовба К. В., Засунько С. С.

ФОРМИ ТА МЕТОДИ УПРАВЛІННЯ ПОЖЕЖНО-РЯТУВАЛЬНИМИ ПІДРОЗДІЛАМИ	191
---	------------

Супрунов Г. В., Пасинчук К. М.

СЛІДИ ВПЛИВУ ВОГНЮ І ТЕМПЕРАТУРИ В УМОВАХ ПОЖЕЖІ	195
---	------------

Толкач С. В., Гвоздь В. М.

АКТУАЛЬНІ ПИТАННЯ ТРАНСФОРМАЦІЇ ЄДИНОЇ ДЕРЖАВНОЇ СИСТЕМИ ЦИВІЛЬНОГО ЗАХИСТУ УКРАЇНИ В СУЧАСНИХ УМОВАХ	197
--	------------

<i>Тутак Ю. С., Голембійовська О. І., Журбинський Д. А.</i>	
ВИЗНАЧЕННЯ ПРОБЛЕМНИХ ПИТАНЬ РОЗВИТКУ В УКРАЇНІ ПРОСТОРОВОГО ПЛАНУВАННЯ ПРИ РЕАЛІЗАЦІЇ ІНЖЕНЕРНО- ТЕХНІЧНИХ ЗАХОДІВ ЦИВІЛЬНОГО ЗАХИСТУ	201
<i>Усенко А. С., Плечко Ю. О., Журбинський Д. А.</i>	
ПРОБЛЕМНІ ПИТАННЯ ОРГАНІЗАЦІЇ ЕВАКУАЦІЇ НАСЕЛЕННЯ ПРИ ЗАГРОЗІ І ВИНИКНЕННІ НАДЗВИЧАЙНИХ СИТУАЦІЙ ВОЄННОГО ХАРАКТЕРУ В УКРАЇНІ	204
<i>Усик С. О., Терент'єва А. В.</i>	
ГЕНЕЗА ЦЕНТРІВ СИТУАЦІЙНОГО УПРАВЛІННЯ В УМОВАХ НАДЗВИЧАЙНИХ СИТУАЦІЙ: ДОСВІД УКРАЇНИ І СВІТОВА ПРАКТИКА.....	206
<i>Фурдик А. О., Разноглазова С. І., Землянський О. М.</i>	
АНАЛІЗ ОРГАНІЗАЦІЙНИХ ЗАХОДІВ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ТЕХНОГЕННОЇ БЕЗПЕКИ АВТОЗАПРАВНИХ СТАНЦІЙ.....	209
<i>Харкавенко В. О., Кришталь Т. М.</i>	
АНАЛІЗ ТЕХНОГЕННОЇ НЕБЕЗПЕКИ ГОЛОВАНІВСЬКОГО РАЙОНУ КІРОВОГРАДСЬКОЇ ОБЛАСТІ.....	212
<i>Хоменко П. П., Мельник О. Г.</i>	
АКТУАЛЬНІ ПРОБЛЕМИ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ЦИВІЛЬНОГО ЗАХИСТУ ОБ'ЄДНАНИХ ТЕРИТОРІАЛЬНИХ ГРОМАД В УМОВАХ РЕФОРМУВАННЯ МІСЦЕВОГО САМОВРЯДУВАННЯ	214
<i>Чуйков В. В., Кришталь Т. М.</i>	
ОРГАНІЗАЦІЙНІ АСПЕКТИ РОБОТИ ШТАБУ З ЛІКВІДАЦІЇ НАДЗВИЧАЙНИХ СИТУАЦІЙ	216
<i>Шеремета А. О., Рудешко І. В.</i>	
ОСНОВНІ НАПРЯМКИ З ОЦІНЮВАННЯ ВОГНЕСТІЙКОСТІ БУДІВЕЛЬ І СПОРУД ІЗ ВРАХУВАННЯМ ЗМІНИ НАПРУЖЕНОГО СТАНУ БУДІВЕЛЬНИХ КОНСТРУКЦІЙ	218
<i>Шпак М., Тарасов С.</i>	
ОСОБЛИВОСТІ ОПТИМІЗАЦІЇ ОРГАНІЗАЦІЙНОЇ СТРУКТУРИ ПІДРОЗДІЛІВ ДСНС УКРАЇНИ В УМОВАХ СЬОГОДЕННЯ.....	221
<i>Ящук М. І., Кришталь Т. М.</i>	
ОРГАНІЗАЦІЙНІ АСПЕКТИ ДІЯЛЬНОСТІ ПІДРОЗДІЛУ З ПИТАНЬ ЦИВІЛЬНОГО ЗАХИСТУ СУБ'ЄКТА ГОСПОДАРЮВАННЯ	223
<i>Chubina A. S.</i>	
MODELS OF RURAL AREA DEVELOPMENT: FOREIGN EXPERIENCE.....	225

Секція 3. Соціально-економічне забезпечення діяльності ЄДСЦЗ

Андрієнко І. М., Горбаченко Ю. М.

СПІВПРАЦЯ ДЕРЖАВНОГО І ПРИВАТНОГО СЕКТОРІВ У СФЕРІ ЦИВІЛЬНОГО ЗАХИСТУ	228
--	------------

Банделюк М. В., Кришталь Т. М.

ДО ПИТАННЯ ЗМІСТУ ПОНЯТТЯ «СОЦІАЛЬНИЙ ЗАХИСТ НАСЕЛЕННЯ»	229
--	------------

Брайченко С. М., Джолос С. В.

ЕКОНОМІКО-СОЦІАЛЬНІ ТА ОРГАНІЗАЦІЙНО-ПРАВОВІ АСПЕКТИ ФІЗИЧНОЇ РЕАБІЛІТАЦІЇ УЧАСНИКІВ АТО/ООС.....	231
--	------------

Головченко А. В., Усов Д. В.

ПРОБЛЕМА ВІРТУАЛІЗАЦІЇ ЦІННІСНИХ ОРІЄНТАЦІЙ СУЧАСНОЇ ЛЮДИНИ	235
--	------------

Єрьома О. С., Чубіна Т. Д.

OCHRONA LUDNOŚCI I OBRONA CYWILNA PROBLEMATYKA	237
---	------------

Захаров Д. Д., Чубіна Т. Д.

OCHRONA LUDNOŚCI I OBRONA CYWILNA PROBLEMATYKA	239
---	------------

Котляр Д. О., Чубіна Т. Д.

РАДЯНСЬКА ПРЕСА ЯК ЗАСІБ МАНІПУЛЮВАННЯ МАСОВОЮ СВІДОМІСТЮ	240
--	------------

Литвин В. Л., Чубіна Т. Д.

НАДЗВИЧАЙНІ СИТУАЦІЇ ЯК ЧИННИК ВПЛИВУ НА РІЗНІ СФЕРИ ЖИТТЄДІЯЛЬНОСТІ СУСПІЛЬСТВА	243
---	------------

Майстренко О. С., Гірченко Т. Д.

ВІД'ЄМНІ ВІДСОТКОВІ СТАВКИ ЯК ІНСТРУМЕНТ ГРОШОВО- КРЕДИТНОГО РЕГУЛЮВАННЯ	248
---	------------

Микитенко Д. А., Очеретяний В. В.

SŁUŻBY RATOWNICTWA I OCHRONY LUDNOŚCI	251
--	------------

Миколенко А. С., Дулгерова О. М.

МЕДИЧНЕ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ЯК ГАРАНТІЯ СОЦІАЛЬНОГО ЗАХИСТУ СПІВРОБІТНИКІВ ДСНС УКРАЇНИ.....	253
--	------------

Міненко О. В.

СУТНІСТЬ РЕАБІЛІТАЦІЇ ДІТЕЙ ТА МОЛОДІ З ІНВАЛІДНІСТЮ.....	255
--	------------

Мокіна К. Д., Очеретяний В. В.

ELEMENTY SYSTEMU SŁUŻBY RATOWNICTWA	257
--	------------

Панімаш Ю. В.

ДО ПИТАННЯ ВИРОБНИЧОГО ТРАВМАТИЗМУ В ДЕРЖАВНІЙ СЛУЖБІ НАДЗВИЧАЙНИХ СИТУАЦІЙ УКРАЇНИ.....	259
---	------------

Подгорнов О. В., Перевізник В. М.

ДО ПИТАННЯ ДЕРЖАВНОГО РЕГУЛЮВАННЯ СОЦІАЛЬНОГО ЗАХИСТУ В УКРАЇНІ.....	261
---	------------

Прокопенко Д. В., Чубань В. С.

**АНАЛІЗ БЮДЖЕТНОГО ФІНАНСУВАННЯ ДЕРЖАВНОЇ
СЛУЖБИ УКРАЇНИ З НАДЗВИЧАЙНИХ СИТУАЦІЙ.....** 264

Самань Р. Я., Чубіна Т. Д.

WYCHOWANIE DLA BEZPIECZEŃSTWA..... 266

Томіленко М. А., Чубіна Т. Д.

**ДІЯЛЬНІСТЬ ОРГАНІВ МІСЦЕВОЇ ВЛАДИ З ПОШИРЕННЯ
ВОГНЕСТІЙКИХ ПОКРІВЕЛЬНИХ МАТЕРІАЛІВ У СЕЛАХ
ЧЕРНІГІВЩИНИ НА ПОЧАТКУ ХХ СТОЛІТТЯ.....** 267

Sikorska D. R., Krichker O. Ye.

**US FIRE AND RESCUE SERVICES PERSONNEL'S
PROFESSIONAL JARGON** 270

**Секція 4. Проблеми соціальної реабілітації та медичного
забезпечення в сучасних умовах**

Антонюк М. С., Грибенюк Г. С.

КОМУНІКАТИВНА КОМПЕТЕНТНІСТЬ 273

Волинець Д., Рябоконь В.

**ПОЗИТИВНІ ЕМОЦІЇ ТА ЇХ ВПЛИВ НА ПСИХІЧНЕ
ЗДОРОВ'Я ЛЮДИНИ.....** 278

Гармаш Г. О., Федоренко Я. А.

**ОСОБЛИВОСТІ ОРГАНІЗАЦІЇ ПСИХОЛОГІЧНОГО СУПРОВОДУ
ВІЙСЬКОВОСЛУЖБОВЦІВ ПІСЛЯ ПОВЕРНЕННЯ З РАЙОНУ
ПРОВЕДЕННЯ ОПЕРАЦІЇ ОБ'ЄДНАНИХ СИЛ** 280

Гончаренко І., Рябоконь В.

**ТРУДНОЩІ ФОРМУВАННЯ ЗДОРОВОГО СПОСОБУ ЖИТТЯ
У СУЧАСНОМУ СУСПІЛЬСТВІ.....** 282

Даниленко Д., Рябоконь В.

**ПСИХІЧНЕ ЗДОРОВ'Я СУЧАСНОЇ ЛЮДИНИ
І ДЕПРЕСИВНІ СТАНИ** 284

Литвиненко К. О., Бінецька О. В.

**РОЛЬ ЕМОЦІЙНОЇ СТІЙКОСТІ В ПРОФЕСІЙНІЙ ДІЯЛЬНОСТІ
ПОЖЕЖНИХ-РЯТУВАЛЬНИКІВ.....** 286

Мазниченко Д. О., Пархоменко Т. В., Черненко О. М.

**МЕДИКО – ПСИХОЛОГІЧНІ РЕАКЦІЇ ЛЮДИНИ
В ЕКСТРЕМАЛЬНИХ УМОВАХ** 288

Міненко О. В.

**ПРИНЦИПИ НАВЧАННЯ ІНОЗЕМНИМ МОВАМ ДЛЯ ДІТЕЙ
З ОБМЕЖЕНИМИ ФІЗИЧНИМИ МОЖЛИВОСТЯМИ.....** 290

Мороз С. В., Косяк С. М.

**МЕДИЧНЕ ОБСЛУГОВУВАННЯ НАСЕЛЕННЯ ЧЕРКАС
НА ПОЧАТКУ ХХ ст.** 293

<i>Мошура М. В., Грибенюк Г. С.</i>	
ПРОФЕСІЙНА ВІДПОВІДАЛЬНІСТЬ У МАЛІЙ ПРОФЕСІЙНІЙ ГРУПІ	295
<i>Обоянський Б. О., Черненко О. М., Пархоменко Т. В.</i>	
МЕДИКО - ПСИХОЛОГІЧНІ ОСНОВИ ДОПОМОГИ ПОСТРАЖДАЛИМ В ЕКСТРЕМАЛЬНИХ СИТУАЦІЯХ	300
<i>Оснадчук В., Рябоконт В.</i>	
ОБЛАСТІ СТРЕСУ В ПОВСЯКДЕННОМУ ЖИТТІ.....	301
<i>Потилко Д., Рябоконт В. В.</i>	
ПРОФЕСІЙНИЙ СТРЕС ТА ПРИЧИНИ ЙОГО ВИНИКНЕННЯ	303
<i>Слюсаренко О., Рябоконт В.</i>	
ПСИХІЧНЕ ЗДОРОВ'Я ОСОБИСТОСТІ: ПРОБЛЕМИ ЗБЕРЕЖЕННЯ	306
<i>Снігур В. А., Федоренко Д. С.</i>	
ПСИХОЛОГІЧНІ І ЕМОЦІЙНІ НАСЛІДКИ ДЕКОМПРЕСІЙНОЇ ХВОРОБИ ВОДОЛАЗІВ	308
<i>Тамуров М. Г., Спіркіна О. О.</i>	
РЕАБІЛІТАЦІЯ ХВОРИХ З ПОСТКОВІДНИМ СИНДРОМОМ В УКРАЇНІ	310
<i>Танащук Р. М., Спіркіна О. О.</i>	
ONLINE RELATIONSHIP ADDICTION: MODERN SOCIETY ISSUE	312
<i>Філософ М. Б., Богун Л. В.</i>	
ДЕЯКІ ПИТАННЯ ПРОФЕСІЙНОЇ ЕТИКИ ТА МОРАЛЬНИХ ЦІННОСТЕЙ СПІВРОБІТНИКІВ ДСНС УКРАЇНИ	313
<i>Шмигаль М. В., Грибенюк Г. С.</i>	
КОМУНІКАЦІЯ У ПРОФЕСІЙНИХ КОНТАКТАХ	316
<i>Ярошенко Б. М., Спіркіна О. О.</i>	
ЩОДО РЕАБІЛІТАЦІЇ ЖЕРТВ ДОМАШНЬОГО НАСИЛЬСТВА В УКРАЇНІ.....	321
<i>Kravchenko O. P.</i>	
THE ROLE OF SOCIAL WORKERS AT INPATIENT REHABILITATION FACILITIES	323
<i>Pietukhova O. V.</i>	
ROLE OF THE PHYSIOTHERAPIST IN COVID-19	324
<i>Rybiy L. A.</i>	
EFFICIENT TECHNIQUES IN LEARNING FOREIGN LANGUAGES OF MEDICAL STUDENTS.....	327
<i>Shoptenko V. R., Eroshevich M. M.</i>	
AN ALTERNATIVE WAY OUT OF A CRISIS SITUATION	329
АВТОРСЬКИЙ ПОКАЖЧИК	331

Наукове видання

**Організаційно-управлінське
та економіко-правове забезпечення діяльності
Єдиної державної системи цивільного захисту
(ЄДСЦЗ)**

МАТЕРІАЛИ

***VI Всеукраїнської науково-практичної конференції
19 березня 2021 року***

Редактор – ЯУЖЕВА Олена Олександрівна
Дизайн обкладинки – РЯБОКОНЬ Вікторія Вікторівна

*Редколегія може не поділяти поглядів авторів.
За зміст вміщених у збірнику матеріалів
персональну відповідальність несуть автори.*

Підп. до друку 03.03.20. Формат 60 × 84 1/16.
Гарнітура Cambria. Обл.-вид. арк. 20.15. Ум. друк. арк. 21.15.
Вид. № 02-21. Наклад 50 прим. Замовлення № 5.

Видавець Третьяков О. М.
Свідоцтво про внесення суб'єкта видавничої справи до
Державного реєстру видавців, виготівників і розповсюджувачів
видавничої продукції Серія ДК № 4862 від 11.03.2015 р.
Україна, 18001, м. Черкаси, вул. Слави, 1, к. 24.
Тел.: 067 4701314. E-mail: book_brama@ukr.net

Друк
Черкаський інститут пожежної безпеки
імені Героїв Чорнобиля НУЦЗ України
м. Черкаси, вул. Онопрієнка, 8

Для нотатків

Для нотатків